

Türk sanayicileri ve
İş adamları derneği
1975

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

**1975 YILININ İLKBAHARINDA
TÜRK EKONOMİSİ**

**İSTANBUL
NİSAN 1975**

(Yayın No: TOSİAD-T/75.4.22)

Cumhuriyet cad. Dörtler Apt. No. 18/2 Elmadağ - İstanbul, Tel. : 46 24 12

Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği
Türk Ekonomisinin dörder aylık aralarla
değerlendirilmesi için bu çalışmalarını
yürütmektedir.

Bu çalışma ile birlikte şimdiye kadar ya-
yınlananların sayısı dördü bulmuştur:

- 1974 Yılıının İlk Dört Ayında Türk Eko-
nomisi, 2 Mayıs 1974, 103 S.
- 1974 Yılıının İlk Yarısında Türk Ekono-
misi, 1 Ağustos 1974, 106 S.
- 1974 Yılıının Sonbaharında Türk Ekono-
misi, 21 Ekim 1974, 103 S.
- 1975 Yılıının İlkbaharında Türk Ekono-
misi, 15 Nisan 1975, 156 S.

3000 adet basılan bu çalışmalar esas itibariyle
TOSİAD üyeleri ve aboneleri için hazırlanmak-
tadır. Fakat çalışmalarda yer alan görüşlerin
ve politika önerilerinin duyurulması amacıyla
Hükümet Oyelerine, TBMM üyelerine, Üniversite
Öğretim Oyelerine, Kamu Kuruluşlarına, Mesleki
Kuruluşlarla, Özel Sektör Kuruluşları ve Basın-
Yayın Organları ile istekte bulunanlara dağı-
tılmaktadır.

Bu çalışmada 1974 yılına ait tüm istatistiki
bilgiler topluca verilmektedir. Bundan önce
yayınlanan benzer çalışmalar (1975 Yılı Prog-
ramı, Maliye Bakanlığı-1975 Yılı Ekonomik
Rapor, DPT-Ekonomik Rapor, Türkiye Ekono-
misi-Şubat 1975 ve Merkez Bankası-1974 Yıllık
Rapor) 1974 Yılıının Ekim ve Kasım aylarına
kadarki rakamları ortaya koymuştur.

Bu çalışmada elde edilebilen en son verilere
dayalı tarafsız ekonomik değerlemeler ve bu
değerlemelerle ilgili politika tedbirleri
verilmektedir.

(Bu çalışmada yer alan yazılar ve rakamlar
kaynak gösterilerek kısmen veya tamamen ya-
yınlanabilir)

(20 Nisan 1975)

1975 YILININ İLKBAHARINDA
TÜRK EKONOMİSİ

	Sayfa No.
ÖZET	1
BÖLÜM I	
TEMEL DENGELER-ÜRETİM VE MİLLİ GELİR	5
Tablo 1- Ödemeler Dengesi	9
2- Konsolide Bütçe Dengesi	9
3- Kaynaklar Harcamalar Dengesi	10
4- Tüketim Harcamaları	10
5- GSMH ve Yurt İçi Tasarruflar	10
6- Genel Denge	11
7- Gayri Safi Milli Hasıla	12
8- İmalât Sanayii Üretimi	13
9- 1973 Yılı Büyük İmalât Sanayii Üretim Değeri ve Özel Kesim Payı	13
10- Sınai Üretim	14
11- Tarımsal Üretim	14
BÖLÜM II	
YATIRIMLAR VE İNŞAAT	15
12- Özel Sabit Sermaye Yatırımlarının Finansmanı	24
13- Teşvik Belgesi Alınmış Projelerin Gerçekleşme Durumu	24
14- Sınai Kalkınma Bankası Kredileri	25
15- İmalât Sanayii Özel Kesim Yatırımları	26
16- (KİT) Kamu İktisadi Teşebbüsleri 1974/1975 Durumu	26
17- İnşaat	27
18- Yıllık İnşaat	27
BÖLÜM III	
PARA-BANKA-KREDİ	29
19- Emisyon Hacmini Belirleyen Faktörler	35
20- Emisyon Hacmi	37
21- Para Arzı	37
22- Para-Banka Sistemi Başlıca Kaynaklar ve Kullanımı	38
23- Bankaların Başlıca Kaynakları ve Kullanımları	39
24- Banka Kredilerinin Dağılımı	41
25- Bankalardaki Mevduat	43
26- Banka Kredileri	43
27- Banka Kredilerinin Dağılımı	45
28- Merkez Bankası Kredileri	45
29- Merkez Bankası Kredilerinin Dağılımı	46
30- İhraç Olunan Özel Kesim Tahvilleri	47
31- Banka ve Ekonomik Yorumlar Endeksi	47
32- Sermaye Piyasasındaki Başlıca Şirketler	48

**BÖLÜM IV
FİYATLAR**

	49
Tablo 33- Toptan Eşya ve Geçinme Endeksleri	56
34- Toptan Eşya Fiyatları Endeksi	56
35- Yeni Toptan Eşya Fiyatları Endeksi (Yıllık)	57
36- Yeni Toptan Eşya Fiyatları Endeksi (Aylık)	58
37- Geçinme Endeksleri	59
38- Altın Fiyatları	59
39- Yatırım Deflâtörleri	59
40- Ekonomist Dergisi Dünya Fiyatları Endeksi (Haftalık)	61
41- Ekonomist Dergisi Dünya Fiyatları Endeksi (Aylık)	63
42- Kimyasal Gübreler	64
43- Çiftçinin Ödediği Gübre Fiyatları	64

**BÖLÜM V
İSTİHDAM VE ÜCRETLER**

	65
44- Sivil Emek Arzı ve Talebi	70
45- İstihdam	70
46- Ortalama Günlük Ücretler	70
47- Sektörlere Göre Sigortalı İşçi Sayısı ve Ortalama Günlük Ücret	71
48- SSK Kapsamındaki İşçi Sayısı ve Ortalama İşyeri Büyüklüğü	71
49- MESS ve SSK Kapsamındaki İşçiler için Ortalama Günlük Ücret ve İşyeri Büyüklüğü	71

**BÖLÜM VI
HİZMETLER**

**BÖLÜM VII
DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER**

	73
	79
50- Mal İthalâtı	95
51- Mal İhracatı	95
52- İthalât	96
53- İhracat	97
54- 1975 Yılı Ocak-Şubat İthalâtı	98
55- 1975 Yılı Ocak-Şubat İhracatı	99
56- Sanayi Ürünleri İhracatı	100
57- Önemli Maddelerde İhracat Durumu	101
58- Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Dış Ticaretimiz	101
59- 1975 Yılı Başlıca Mallar Ocak-Şubat Dönemi İthalâtı	102
60- 1975 Yılı Başlıca Mallar Ocak-Şubat Dönemi İhracatı	102

	Sayfa No.
Tablo 61- İşçi Gelirleri	103
62- Turizm ve Dış Seyahat	103
63- Altın ve Döviz Mevcudu	104
64- Rezerv Hareketlerini Etkileyen Faktörler	104
65- Dış Ticaret Fiyat Endeksleri	105
66- Dış Ticaret Fiyat Endekslerindeki Yüzde Değişmeler	105
67- Zürih Piyasasında 100'lük Küpür İçin 1 TL. Karşılığı İsviçre Franğı	105
68- Döviz Kurlarındaki Değişmeler	106
BÖLÜM VII	
KAMU MALİYESİ	107
69- Konsolide Bütçe Uygulaması	109
70- Hazine Nakit Durumu	109
71- 1975 Mali Yılı Genel Bütçe Gelirleri Cetveli	110
72- Kamu İç Borçları	111
1974 Yılı Sonu İtibariyle Türkiye'nin Dış Borçları	111
İLKBAHARDAKİ EKONOMİK GELİŞMELERE DAYALI POLİTİKA ÖNERİLERİ	113
ÖZEL BÖLÜM	
TÜRKİYE'DE YABANCI SERMAYE	127
73- Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunundan Yararlanan Firmalar	132
74- Yabancı Sermaye Şirketlerinin Ciro ve İstihdamdaki Payı	134
75- Yabancı Sermayeli Şirketlerin Ciro ve İstihdamı	134
76- İmalât Sanayiinde Yabancı Sermaye Şirketlerin Payı	135
77- Yabancı Sermaye için Verilen İzinler ve Gerçekleşme Durumları	137
78- Yabancı Sermaye Kâr Transferleri	137
79- Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunundan Yararlanan Firmaların Sektörel Dağılımı	138
80- Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunundan Yararlanan Firmaların Memleketlere Göre Dağılımı	138
81- Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunundan Yararlanan Firmalar	139
82- Memleketlere Göre Yabancı Sermayeli Şirketler	139
83- Yeni Yatırım Müracaatları	140
84- 1974 Yılında Kararnameleri İptal Edilenler	140
85- Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunundan Yararlanan Firmalar	141
ÖZEL BÖLÜM	
GÖSTERGELERLE TÜRKİYE EKONOMİSİ	143

1975 YILININ İLKBAHARINDA
TÜRK EKONOMİSİ

Özet

1. 1974 yılında yatırımlarda, inşaat kesiminde ve imalât sektöründe beliren durgunluk ve gerilemenin etkilerini 1975 yılının ilkbaharında sürdürdüğü anlaşılmaktadır.
2. Tüm sanayi kesiminde enerji kısıtlamalarının olumsuz etkisi hissedilmektedir. Enerji sorunu daha az kapasite kullanımına sebep olmakta, üretimi düşürmekte, sınaî maliyetleri arttırmaktadır.
3. 1975 yılının ilkbaharında olumsuz ekonomik gelişmelerden en fazla etkilenen üretim kolu iplik ve pamuklu dokuma sanayiidir. Dünya konjunktüründeki dengesizlik, iç piyasada pamuk fiyatlarının yüksekliği buna karşı iş barışının uzun süre bozulması bu üretim kolunda önemli sorunların ortaya çıkmasına sebep olmuştur.
4. Belli konularda politika kararlarındaki belirsizlik devam etmektedir. Özellikle, yabancı sermaye politikası, motor sanayii gibi önceliği olan konulardaki tereddütler önemli projelerin gecikmesine sebep olmaktadır.
5. 1974 yılının son üç aylık döneminde bankaların mevduat hesaplarındaki büyümeye ve 1975 yılının ilk aylarında tahvil ihracı yoluyla sermaye piyasasından borçlanma olanağına dayalı olarak, özel kesim 1975 yılının ilkbaharına olumlu finansman koşullarıyla girmektedir. Her yıl ilkbahar aylarında şikâyet konusu olan "para darlığı"ndan bu yıl söz edilmemesi iki şekilde izah edilebilir: Ya, yukarıda değinilen olumlu finansman koşulları piyasanın likidite ihtiyacını karşılamaktadır veya bu yıl yatırımlarda ve üretimde belli bir gerileme ortaya çıktığından finansman gereği azalmıştır. Bu tip bir değerlemeye imkân verecek rakamlar mevcut değildir. Fakat her iki etkenin de belli ağırlığı bulunduğunu kabul etmek gerekecektir.
6. 1974 yılında (Eski toptan eşya fiyat endekslerine göre % 29.9, yeni toptan eşya fiyat endeksine göre % 34.5) yüksek oranda bir fiyat artışı olmuştur. 1975 yılında fiyat artışı hızında yavaşlama sağlansa bile enflasyonist baskı devam edecektir.
7. Fiyat artışları karşısında alt ve orta gelir gruplarının satınalma güçlerinde ortaya çıkan gerilemeler gelir dağılımı sorununun önemini artırmaktadır. Toplu sözleşme kapsamındaki işçiler, özellikle büyük imalât sanayii kesiminde, enflasyonist yükü bertaraf edip reel ücret artışı sağlama olanağına sahip iseler de, alt ve orta gelir grubundaki diğer kişiler için enflasyon büyük yük getirmektedir.
8. Genel olarak kamu cari ve kamu yatırım harcamalarının artması, özel olarak Kıbrıs Barış Harekâtı ile kesilen askerî yardımın millî kaynaklardan karşılama zorunluluğunun ortaya çıkardığı ek

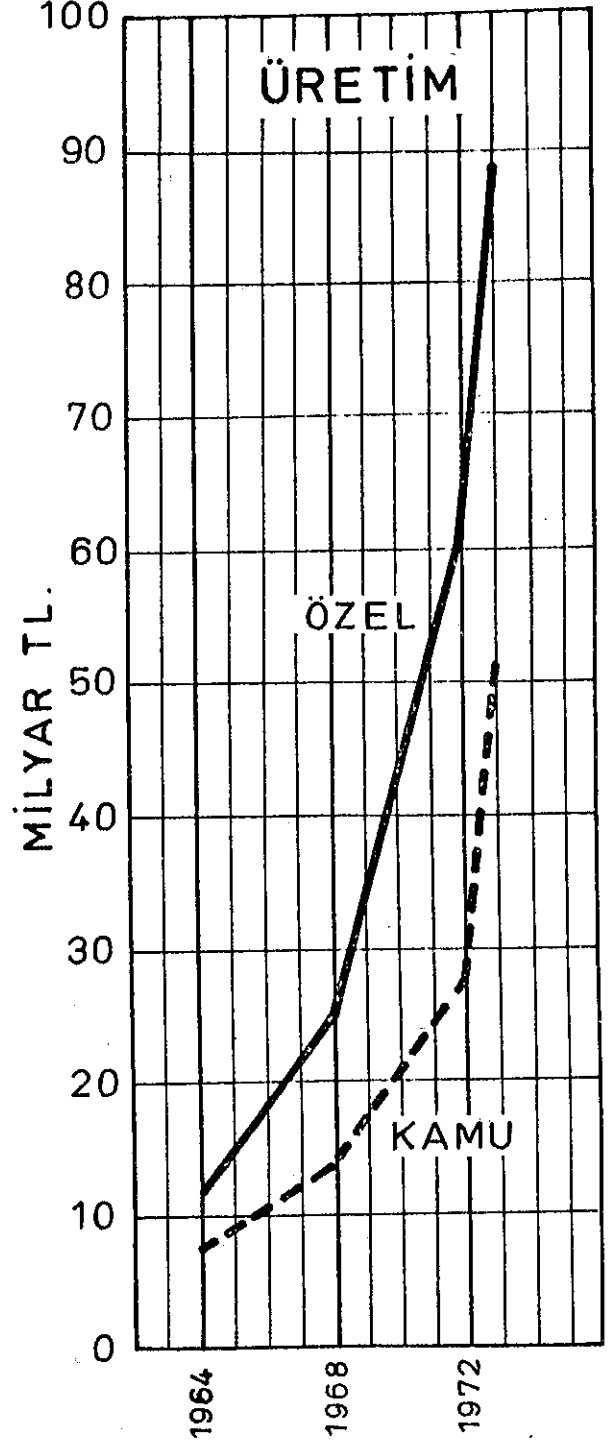
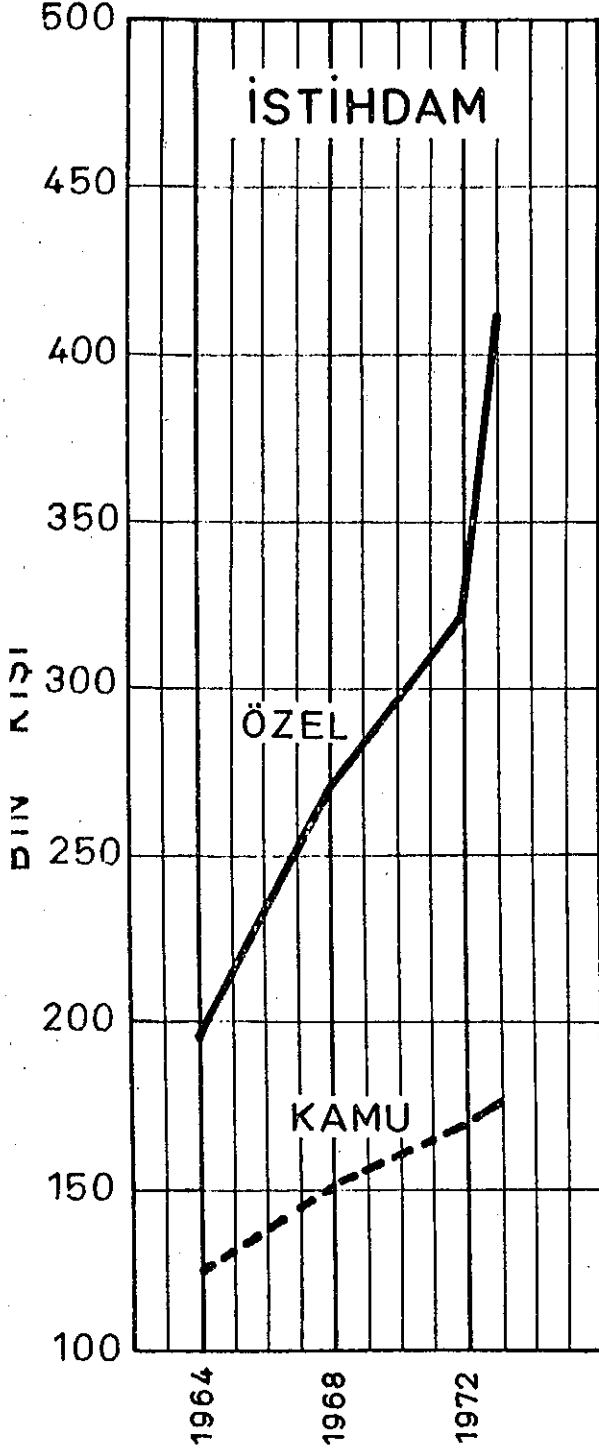
finansman gereğini karşılamak için hazine, gönüllü veya zorunlu yeni kaynaklar arama durumundadır. Aksi halde mevcut kaynakların yeniden dağıtımına gidilecektir ki, bu yeni dağıtım özel ve kamu kesimi yatırımlarından fedakârlığı gerektirecektir.

9. Enflasyonist gelişmeler tasarruf açığının büyümesine sebep olmaktadır. Türk vergi sisteminin yapısı enflasyon karşısında gerekli esnekliği sağlayamamaktadır. Çok yakınılan vergi kaçakçılığını önlemek için kamu ciddi ve yeterli girişimlerde bulunmamaktadır. Büyük gelir gruplarının vergi dışında kaldıkları bilinirken, iyi niyetli, namuslu, vergisini tam ve zamanında ödeyen, kazandığı 100 liranın % 60 ile % 73'ünü vergi olarak hazineye veren kişilere yeni mükellefiyetler getirmek, sosyal adalet ilkesiyle bağdaşmaz.
10. Enflasyonist gelişmeler, "mal dengeleri"nin önemini artırmıştır. Ekonomide önemi büyük temel maddelerde dengelerin sağlanabilmesi için ciddi bir stok, üretim ve dış ticaret planlamasına ihtiyaç duyulmaktadır.
11. Türk lirasının değeri üzerindeki spekülasyonlara, azalan döviz rezervi karşısında ortaya çıkan endişelere, hatalı iç fiyat politikası uygulamalarına bağlı olarak spekülatif nedenlerle veya ihtiyat saikiyle belli ithal mallarında ve ihracat gücünü nedeniyle önemli sınai ve tarımsal ürünlerde stok büyümeleri ortaya çıkmaktadır. Stoklar kıt. finansman kaynakları üzerinde olumsuz etki yapmakta, ekonomiye pahalıya mal olmaktadır.
12. 1974 yılında 3.7 milyar dolarlık ithalâta karşı 1.5 milyar dolarlık ihracat yapılabilmiş ve dış ticaret bilançosu 2.2 milyar dolarlık bir açıkla kapanmıştır. 1974 yılında gerçekleşen ithalât 17.4 milyon ton, gerçekleşen ihracat ise 4.5 tondur. Tonaj olarak ithalâta % 27.7 artış, ihracatta % 14.8 oranında düşme vardır.
13. 1975 yılında sanayi ürünleri ihracatında değer olarak % 35.4 oranında artış gerçekleşmiştir. Sanayi ürünleri ihracatı madde bazında incelendiğinde toplam ihraç değerinin 2/3 ünün gıda içki sanayii, pamuklu dokuma sanayii, orman ürünleri sanayii, deri ve kösele işleme sanayii ürünleri ile yarı işlenmiş madenlerden oluştuğu dikkati çekmektedir.
14. 1975 yılının ilk üç ayında ithalâtın hızla büyümesi, ihracattaki gerilemenin ciddiyet kazanması karşısında dış ticaret açığı şimdiki kadar karşılaşılan büyüklüğün üzerine çıkmıştır.
15. 1975 yılının ilk aylarında dünya fiyat endeksleri genellikle düşme eğilimi gösterirken, Türkiye geçen yılın aynı dönemine göre birim fiyatı çok pahalı mallar ithal etmektedir. Bu Türkiye'de ithalât gerçekleşme sürelerinin uzunluğunun bir sonucudur. Dış piyasaların geçen yılki yüksek fiyatları Türk ithalâtını 1975'lerin

başında bütün şiddetiyle etkilemeye devam etmektedir. Buna karşı Türkiye mal ihracatını dış piyasalarda düşmeye başlayan fiyatlar üzerinden gerçekleştirme durumundadır.

16. 1975 yılının ikinci ve üçüncü aylarında aylık işçi gelirleri girişinin düşmesi de endişe vericidir. Bu düşme eğilimi, Türk lirasının değer kaybından ötede nedenlere bağlıdır. Avrupa'daki konjonktür, eski işçilerin tasarruf ve tasarruflarını yurda gönderme eğilimlerinin gerilemesi gibi etkenlerin, 1975 yılında işçi geliri girişlerini büyük ölçüde olumsuz etkilemesi tehlikesi belirmiştir.
17. Bu gelişmeler karşısında Türk lirasının değerinin korunabilmesi ciddi bir sorun olarak belirmektedir. Türk lirasının Dolar yerine SDR'a bağlanmasına ilişkin çalışmalar yürütülürken, zamanında yapılan küçük ayarlamalarla resmi kur ile serbest piyasa değeri arasında fark doğması önlenmektedir. Ayrıca bankalara dışarıda döviz pozisyonu bulundurma yetkisinin tanınması, dövizli tevdiat hesabı açma ve bu hesaplara dayalı kredileme kolaylıkları bu konuda olumlu çabalaradır.
18. Türk ekonomisinde 1975 yılının ilkbaharında ortaya çıkan iyimser bir bekleyiş İran ve Libya'da söz edilen yeni iş olanakları ile ilgilidir. Fakat bu olanaklar gereken ciddiyet ve süratle değerlendirilemediği takdirde Türkiye'nin sahip olduğu mukayeseli avantajın kaybolması muhtemeldir.
19. 1975 yılı ilkbaharında döviz getirici hizmet konuları olarak önemli beliren iki faaliyet alanı deniz ve karayolu ulaştırmacılığıdır. Deniz ticaret filosunun geliştirilmesi için getirilen teşvik tedbirlerinin yürürlüğe girmesinden sonra dünya gemi piyasalarında ortaya çıkan müsait imkânlar, hazır gemi alımı yoluyla Türk ticaret filosunun genişletilmesini cazip hale getirmiştir. Türk müteşebbislere Türk parası kredi ve dış kredilemede aracılık konusunda banka sisteminden gerekli kolaylığın sağlanması halinde, kısa sürede önemli ölçüde ek kapasite yaratılması mümkün görülmektedir.
20. Aynı şekilde, petrol gelirine dayalı olarak doğu komşularımızın artan ithalâtları karşısında Türkiye üzerinden geçen ve gün geçtekte artan transit nakliyat Türk teşebbüsleri için büyük bir pazar niteliğini taşımaktadır.
21. İstihdam sorunu önemini sürdürmektedir. Yurt dışında istihdam olanaklarının ortadan kalkması, yatırımlarda ve inşaat kesiminde ortaya çıkan duraklamanın sonuçları iş ve işçi Bulma Kurumu rakamlarında açık olarak izlenebilmektedir. İstihdam sorununun önemi artarken, iş barışının dış müdahalelerle gereksiz olarak bozulması hem üretimi aksatmakta ve hem de yeni istihdam olanağı yaratacak girişimleri olumsuz etkilemektedir.

KAMU VE ÖZEL KESİMİN BÜYÜK İMALÂT SANAYİNDE YERİ

BÖLÜM I
TEMEL DENGELER
ÜRETİM VE MİLLİ GELİR

Ödemeler Dengesi

22. 1974 yılının son aylarında ithalâtın 3.7 milyar dolar olarak gerçekleşmesi, ihracatın ise 1.5 milyar dolarda kalması ve bütün bunlara ilâve olarak işçi döviz girişi tahminlerinin 1.5 milyar dolar yerine 1.4 milyar dolar olarak gerçekleşmesi sonucu cari işlemler dengesi açığı 650 milyon dolara ulaşmıştır.
23. Halbuki DPT 1975 yılı programı için cari işlemler dengesi hazırlıklarında bu açığı 100 milyon dolar olarak tahmin etmiştir. DPT bu tahmine dayalı olarak 1975 yılı projeksiyonunu da oldukça iyimser sınırlarda tutmuş ve 1975 yılı dengesini 330 milyon dolar açık ile bağlamıştır.
24. 1974 yılının son aylarındaki gelişmeler 1975 yılında ihracat ve ithalât konusunda DPT'nin yaptığı tahminlerin gözden geçirilmesini zorunlu kılmıştır.
25. 1974 yılı hariç tutulursa son yıllardaki ithalât harcamalarındaki artış oranı % 30 dolayındadır. Petrol ve dünya ham madde fiyatlarındaki artış bu oranın 1974 yılında % 80'e çıkmasına yol açmıştır. Bu gelişmeler karşısında 1975 yılı ihracat artış oranının geçen yılıkinden aşağı olması imkânsızdır. Açıklanan gerekçelerle ve 1975 yılında ilk 3 ayındaki gelişmeler de dikkate alındığında TÜSİAD'ın 1975 ithalât tahmini 5.0 milyar dolara yükselmektedir.
26. Söz konusu gelişmelere dayalı olarak ihracatı 1.9 milyar dolar civarında projekte etmek mümkündür. Böylelikle 1975 yılı için dış ticaret dengesinde 3.1 milyarlık bir açık ortaya çıkmaktadır.
27. Cari işlemler dengesinde ise DPT'nin 330 milyon dolarlık açık tahminine karşı TÜSİAD tahmini 1.450 milyonluk bir açık tahminidir. Bu gelişmeler altın ve döviz rezervindeki azalışın 1975 yılı sonuna kadar ciddi büyüklüklere ulaşmasına sebep olacaktır. (Tablo 1)

Konsolide Bütçe Dengesi

28. 1975 programına dayanak olarak DPT tarafından düzenlenen konsolide bütçe dengesi gerçek gelir ve harcama olanakları dikkate alınarak tekrar düzenlenmiştir. (Tablo 2)

Kaynaklar/Harcamalar Dengesi

29. DPT tarafından 1975 yılı programına dayanak olmak üzere hazırlanan kaynaklar harcamalar dengesinin değerlendirilmesinde DPT'nin GSMH'-da 1974 ve 1975 için kabul ettiği büyüklükler aynen alınmıştır. Ancak, cari işlemler dengesi konusundaki TÜSİAD tahminleri toplam kaynakların DPT tahminlerinden farklı olmasına yol açmaktadır.
30. TÜSİAD'ın 1974 ve 1975 yatırım tahminleri DPT'ninkinden farklıdır. Bu konuda 1975 yılının ilk üç ayında açıklanan bilgiler TÜSİAD rakamlarının gerçeğe daha yakın olduğunu ortaya koymuştur. Örneğin DPT 1974 yılı kamu yatırımları gerçekleşmesini 36.385 milyon TL.olarak tahmin etmiş 5.3.1975 tarihinde ise gerçekleşme rakamı 28.152 milyon TL. (% 71 nakdî gerçekleşme) olarak açıklanmıştır.
31. Bu durum DPT'nin özel sektör yatırımlarına ilişkin gerçekleşme tahminlerinin de fazla iyimser olduğunu ortaya koyan bir göstergedir.
32. TÜSİAD'ın özel sektör yatırım gerçekleşme tahminleri yapılan anket sonuçlarına dayandığından kaynaklar/harcamalar dengesi bu tahminlere göre düzeltilmiştir. (Tablo 3)

Tüketim Dengesi

33. DPT'nin 1974 fiyatlarıyla tüketim rakamlarını aynen benimsemek çok güçtür. Örneğin reel özel tüketim artış hızı son yıllarda ortalama % 5.5 dolayında seyrederken bu oranı 1974 için % 10.4 olarak tahmin etmek ve 1975 yılında bunu % 2.8'e düşürmek (nüfus artış hızı da dikkate alındığında reel artış hızı sifıra yaklaşmaktadır) imkânsız görülmektedir.
34. Kamu tüketiminde de 1974 ve 1975 yılının özel koşulları dikkate alındığında aynı şekilde DPT'nin sırası ile % 2.1 ve % 18.6 oranındaki tüketim artış oranları kabullenilememektedir.
35. Kaynaklar/Harcamalar Dengesinde TÜSİAD'ın tesbit ettiği 1974 ve 1975 özel ve kamu tüketim harcamaları üzerinden hesaplanan gelişmeler (Tablo 4)de gösterilmiştir.
36. DPT rakamlarına göre marjinal özel tasarruf oranı 1975 yılında % 43.4 olacaktır. Bu çok yüksek bir orandır. TÜSİAD tarafından yapılan çalışmalarda bu oranın % 20.4 dolayında oluşması mümkün görülmektedir. (Tablo 5)

37. 1974 yılında bazı sektörlerin gelişme hızlarında gerilemeler görülmüştür. Bu gerilemelerin 1975 yılının ilk yarısını olumsuz şekilde etkilemesi beklenebilir.
38. Sanayi sektöründe DİE'nin MG hesaplarına göre 1973 yılındaki % 12.8 artışa karşı, 1974'de gelişme hızı % 8.5 düşmüştür. Gerileme, sanayi sektörünü meydana getiren imalât kesiminde ortaya çıkmıştır. Bu kesimde gelişme hızı 1973 % 13.8 den 1974'de % 7.1 e düşmüştür. 1/
39. İnşaat kesiminde de % 9.9 dan % 7.7 ye bir gerileme vardır. Bu gerilemenin değişik imalât sanayii sektörlerine olumsuz etkilerde bulunması beklenmektedir. 1/
40. Ticaret sektöründe de bir gerileme olmuş ve bu sektördeki gelişme hızı % 11.5'den % 9'a düşmüştür. 1/
41. Bütün bu gerilemelere rağmen gayri safi yurt içi hasıla 1973 yılında % 3.9 oranında artmaya karşılık 1974 yılında % 8 oranında artmıştır. Bunda en büyük etken 1973'de % 10.5 gerilemiş olan tarım sektörünün 1974'de % 6.9 oranında gelişmesidir. 1/
42. Dış alem gelirlerinde 1973'deki % 36.6 artışa karşın 1974'de % 1.6 azalış olması faktör fiyatlarıyla GSMH rakamlarının GSYİH rakamlarına kıyasla 1973'de % 3.9 dan % 5'e yükselmesine, 1974'de ise % 8'den % 7.6'ya düşmesine yol açmıştır. (Tablo 7)
43. Son yıllarda fert başına gayri safi milli hasıla sabit fiyatlarla % 2.8 ile 7.7 arasında artmıştır. Son 6 yılın ortalama artış hızı yılda % 4.35 dir.
44. Son altı yılda sabit fiyatlarla GSMH % 50.4 artmış, aynı devre zarfında nüfus % 16.6 büyüme göstermiş fert başına GSMH ise % 29 oranında artmıştır.

YILLAR	Gayri Safi Milli Hasıla		NÜFUS (000)	Fert Başına Gayri Safi Milli Hasıla		% Artış
	Cari F. (Milyar TL)	Sabit F. (Milyar TL)		Cari F. (TL)	Sabit F. (TL)	
1968	112.4	112.4	33.854	3.323	3.323	4.0
1969	124.8	118.5	34.722	3.597	3.416	2.8
1970	146.9	125.2	35.605	4.126	3.518	3.0
1971	192.0	138.5	36.581	5.250	3.788	7.7
1972	237.7	149.1	37.536	6.334	3.973	4.9
1973	308.5	157.3	38.491	8.015	4.087	2.9
1974 <u>1/</u>	430.6	169.1	39.478	10.907	4.285	4.8

1/ Kasım 1974 tahminleri

Açıklama: Nüfus rakamları, sayım tarihi itibariyle verilmiştir. 1970 yılına kadar gerçekleşme, 1970 sonrası rakamları ise projeksiyondur.

Üretim ve Milli Gelir

45. 1974 yılı milli geliri için yapılan her geçici tahmin, temel rakamlarda önemli değişiklikler getirmiştir. Nisan ayı ortalarında gazetelere akseden Mart 1975 geçici tahmini ile GSMH gelişme oranı Kasım 1974 tahminiyle saptanan 7.5 luk oranın altına düşürülmekte, 1974 yılı için % 7.0'lik bir artış söz konusu edilmiştir. Son üç milli gelir tahmininde 1974 yılı için ortaya konan farklı büyüme oranları şöyledir:

	1973 Kesin	1974 Temmuz Tahmini	1974 Kasım Tahmini	1975 Mart Tahmini
G.S.M.H.	5.5	8.8	7.5	7.0
Tarım	-10.5	9.6	6.9	7.3
İmalât San.	14.6	8.3	7.1	8.1
- Kamu	10.3	7.7	9.0	11.3
- Özel	19.0	8.9	6.1	6.5

46. Mart ayı tahminlerine ait tam ve yeterli bilgi temin edilemediğinden bu çalışmada Kasım 1974 milli gelir tahminleri ile ortaya konan rakamların değerlendirilmesi yapılmaktadır. Yukarıdaki büyük farklılıklar milli gelir tahminlerinin ne kadar oynak marjlar içinde yapıldığını ortaya koymaktadır. Bu oynaklık, ileriye dönük temel denge hesaplarının gerçek olmayan verilerle hazırlanmasına neden olmaktadır.

Sınai Üretim

47. 1974 yılı sınai üretim bakımından gelişme hızının gerilemiş olduğu bir yıldır. Temel malların üretimi incelendiğinde bu durum açıklıkla görülmektedir.
48. Sermaye malları bakımından 1974'de saç üretiminde % 0.4 azalma, sişe-cam eşyada % 15.3 azalma ve pencere camında % 8.3 azalma görülmüştür.
49. Tüketim mallarında da gerilemeler vardır. Pamuklu dokumada üretimin azalışı % 3, şekerde % 15.3, nihayet fuel oil'de % 0.9 dur.
50. Fakat önemli olan sınai üretimdeki düşmeler yanında daha önce başlayan genel artış eğiliminin duraklamasıdır. (Tablo 8)

TABLO 1
HİSAPLAR DENGESİ

(Milyon Dolar)				
	(DPT) 1974	DPT 1975	1974	(TÜSİAD) 1975
	Gerçekleşme Tahmini	Program Hedefi	Gerçekleşmesi	Tahmin
I. Cari İşlemler				
A. Dış Ticaret				
a. İhracat	1.600	2.000	1.352	1.900
b. İthalat	-3.400	-4.000	-3.777	-5.000
Dış Ticaret Dengesi	-1.800	-2.000	-2.245	-3.100
B. Görünmeyen İşlemler				
1. Dış Borç Faiz Ödemeleri	-120	-120	- 103	- 120
2. Dış Seyahat ve Turizm	100	120	42	100
3. İşçi Gelirleri	1.525	1.600	1.426	1.600
4. Kâr Transferleri	- 35	- 50	- 71	- 50
5. Proje Kredileri Hizmet Öde.	- 20	- 30	- 17	- 30
6. Diğer Görünmeyenler	225	130	222	130
Görünmeyen İşlemler Dengesi	1.675	1.650	1.499	1.630
C. Entrastrüktür ve Offshore Gelirl.	25	20	27	20
Cari İşlemler Dengesi	-100	-330	- 719	-1.450
II. Sermaye Hareketleri				
1. Dış Borç Ödemeleri	-130	-140	- 126	- 140
2. TL. Karşılığını İthalat	-	-	-	-
3. Özel Yabancı Sermaye	100	125	88	125
4. Proje Kredileri	300	400	237	400
5. Bedelsiz İthalat	60	75	58	75
6. Program Kredileri	10	10	2	250
Sermaye Hareketleri Dengesi	340	470	259	710
Genel Denge	240	140	- 460	- 740
III. Rezerv Hareketleri (+Azalış)	60	-140	+ 431	+ 690
IV. Özel Çekiş Haklarında Kullanma	- 5	-	- 8	-
V. Kısa Vadeli Sermaye Hareketleri	-300	-	+ 60	-
VI. Net Hata ve Noksan	5	-	- 23	-

Kaynak: TÜSİAD

TABLO 2
KONSOLİDE BÜTÇE DENGESİ

(1974 Fiyatlarıyla Milyon TL)				
	DPT (1974)	TÜSİAD (1974)	DPT (1975)	TÜSİAD (1975)
I. Harcamalar				
1. Cari Harcamalar	43.000	45.000	51.000	56.000
2. Yatırımlar	14.500	10.000	25.000	18.600
3. Transferler	23.000	20.000	31.355	24.000
	80.500	75.000	107.355	98.600
II. Gelirler				
1. Vergi Gelirleri	65.000	62.000	88.555	78.000
2. Vergi dışı gelirler	5.500	4.000	6.700	6.000
3. Diğer Gelirler (1)	2.000	2.000	4.100	2.500
Toplam Gelirler	72.500	68.500	99.355	84.500
Fark	8.000	6.500	-8.000	14.100
İç Borçlanma	4.000	2.500	8.000	3.000
Açık	4.000	4.000	-	11.100

(1) Katma Bütçe gelirleri

Kaynak: TÜSİAD

TABLO 3

KAYNAKLAR HARCAMALAR DENGESİ

	(Cari Fiyatlarla)				
	DPT	PROGRAM	TOSİAD	DPT	TOSİAD
	1973	1974	1974	1975 (1974 fiyatlarıyla)	
GSMH	303.499	423.340	423.340	457.207	457.015
Dış Açık	-6.594	1.400	8.660	4.620	20.300
Toplam Kaynaklar	296.905	424.740	432.000	461.827	477.315
Toplam Yatırımlar	55.921	81.220	70.600	101.000	92.100
Sabit Sermaye Yat.	53.416	76.720	63.100	100.000	84.600
Özel	28.338	40.335	35.100	50.000	42.800
Kamu	25.078	36.385	28.000	50.000	41.800
Stok Değişmeleri	2.505	4.500	7.500	1.000	7.500
Özel	2.878	1.500	2.500	500	5.800
Kamu	1.627	33.000	5.000	500	1.700
Tüketim	240.984	343.520	361.000	360.827	385.215
Kamu	36.816	48.500	57.000	57.500	60.786
Özel	204.168	295.020	304.000	303.327	324.429

Kaynak: TOSİAD

TABLO 4

TÜKETİM HARCAMALARI
(KAMU/ÖZEL)

(DPT)	(Cari Fiyatlarla)					
	1973		1974		1975	
	Milyar TL.	%	Milyar TL.	%	Milyar TL.	%
Toplam Tüketim	240.9	25.0	343.5	42.3		
Kamu	36.8	31.7	48.5	31.7		
Özel	240.1	23.8	295.0	44.5		
(DPT)	(1974 fiyatlarıyla)					
Toplam Tüketim	314.7	2.5	343.5	9.1	360.8	5.0
Kamu	47.5	8.9	48.5	2.1	57.5	18.6
Özel	267.2	1.4	295.0	10.4	303.3	2.9
(TOSİAD)	(1974 fiyatlarıyla)					
Toplam Tüketim	323.0	..	361.0	11.7	385.2	6.7
Kamu	47.5	..	57.0	20.0	60.7	6.4
Özel	275.5	..	304.0	10.4	324.4	6.7

Kaynak: TOSİAD

TABLO 5

GSMH VE YURT İÇİ TASARRUFLAR

(1974 fiyatları ile Milyar TL)

	D P T		T O S İ A D	
	1974	1975	1974	1975
Kamu Kesimi Net Geliri	79.971	99.150	82.000	92.986
Özel Kesim Net Geliri	343.369	358.057	341.340	369.329
GSMH	423.340	457.207	423.340	457.015
Kamu Tasarrufu	31.471	41.650	29.000	32.200
Özel Tasarruf	48.349	54.730	37.300	44.900
Yurtdışı Tasarruflar	79.820	96.380	66.300	77.100
Marjinal Özel Tas.Oranı		143.4		120.4
Marjinal Yurtdışı Tas.Oranı		248.9		216.3

Kaynak: TOSİAD

TABLO 6
GENEL DENGE

1974 Fiyatları ile
(Milyon TL)

	D P T			T O S İ A D		
	1974	1975	% Artış	1974	1975	% Artış
GAYRISAFİ MİLLİ HASILA	423.340	457.207	8.0	423.340	457.015	8.0
Dış Açık	1.400	4.620		8.660	20.300	—
Toplam Kaynaklar	424.740	461.827	8.7	432.000	477.315	8.2
Toplam Yatırımlar	81.220	101.000	24.4	74.600	92.100	23.5
Sabit Sermaye Yatırımı	76.720	100.000	30.3	64.100	84.600	32.0
1. Özel	40.335	50.000	23.9	35.100	42.800	21.9
2. Kamu	36.385	50.000	37.4	28.000	41.800	49.3
Stok Değişmeleri	4.500	1.000		7.500	7.500	
1. Özel	1.500	500		2.500	5.800	
2. Kamu	3.000	500		5.000	1.700	
Tüketim	343.520	360.827	5.0	361.000	385.215	6.7
KAMU HARCANABİLİR GELİRİ	79.971	99.150	25.3	82.000	92.986	13.4
Kamu Tüketimi	48.500	57.500	18.6	57.000	60.786	6.5
Kamu Tasarrufu	31.471	41.650	32.3	25.000	32.200	28.8
Kamu Yatırımı	39.385	50.000	28.2	37.000	43.300	17.0
Kamu (Tasarruf-Yatırım)Farkı	-7.914	-8.850		-12.000	-11.100	
ÖZEL HARCANABİLİR GELİR	343.369	358.057	4.3	341.340	369.329	8.2
Özel Tüketim	295.020	303.327	2.8	304.000	324.429	6.7
Özel Tasarruf	48.349	54.730	13.2	37.300	44.900	20.4
Özel Yatırım	41.835	50.500	19.5	37.600	44.300	17.8
Özel (Tasarruf-Yatırım)Farkı	+6.514	+4.230		- 300	+ 600	
Toplam Yurtiçi Tasarruflar	79.820	96.380	20.7	62.300	77.100	23.8
S.S. Yatırımları / GSMH	%18.1	%21.9		15.1	16.9	
İç Tasarruflar / GSMH	%18.9	%21.1		14.7	19.2	

Kaynak: TOSİAD

TABLO 7

ÜRETİM FAALİYET KOLLARINA GÖRE GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA 1/
(Üretici Fiyatlarıyla)

(Milyon TL.)

	Cari Fiyatlarla			1968 Fiyatlarıyla			Zimni Fiyat Def- lâtörü
	1973	1974	%Artış 1974 1973	1973	1974	%Art. 1974 1973	
1. Tarım	79.204.6	113.649.2	43.5	33.981.3	36.477.9	7.3	133.7
a. Çiftçilik	77.150.8	111.084.3	44.0	32.176.8	34.521.9	7.3	134.2
b. Ormancılık	1.557.8	1.817.9	16.7	1.522.8	1.646.1	8.1	108.0
c. Balıkçılık	496.0	747.0	50.6	281.7	309.9	10.0	136.9
2. Sanayi	67.073.2	94.558.0	41.0	39.517.5	42.931.9	8.6	129.8
a. Madencilik	4.197.3	5.502.7	31.1	2.549.6	2.822.4	10.7	118.4
b. İmalât San.	54.349.9	83.485.3	40.7	34.812.3	37.701.7	8.3	129.9
c. Elektrik,gaz ve su	3.526.0	5.570.0	58.0	2.155.6	2.407.8	11.7	141.4
3. İnşaat San.	16.076.8	20.365.0	26.7	9.361.3	10.082.2	7.7	117.6
4. Ticaret	35.750.2	54.376.3	52.1	19.200.0	20.908.0	8.9	139.7
5. Ulaştırma	23.586.9	34.049.0	44.4	12.861.9	14.435.8	12.2	128.7
6. Mali Müesseseler	8.042.7	11.718.2	45.7	4.600.2	5.018.8	9.1	133.5
7. Konut	12.387.2	15.236.3	23.0	7.761.3	8.265.8	6.5	115.5
8. Hizmetler	15.098.9	21.229.1	40.6	7.784.5	8.430.6	8.3	128.9
9. (Eksi İzafi Banka Hizmet Masrafları)	4.449.0	6.482.2	45.7	2.544.8	2.776.4	9.1	-
10. Endüstriler Toplamı	252.771.5	358.698.9	41.9	132.523.2	143.774.6	8.5	-
11. Devlet Hizmetleri	29.201.8	37.815.3	29.5	13.733.5	14.563.6	6.0	122.2
12. Toplam (10+11)	281.973.3	396.514.2	40.6	146.256.7	158.338.2	8.3	-
13. İthalât Vergisi	11.476.9	15.666.0	36.5	5.022.9	5.223.3	4.0	131.2
14. Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (Alıcı fiyatlarıyla) (12+13)	293.450.2	412.180.2	40.5	151.279.6	163.561.5	8.1	130.0
15. Dış Alemden Net Faktör Geliri	+15.056.8	+17.351.3	15.2	+6.029.1	+4.775.6-20.8	-	145.5
16. Gayri Safi Millî Hasıla (Alıcı Fiyatlarıyla) (14+15)	308.507.0	429.531.5	39.2	157.308.7	168.337.1	7.0	130.1

1/ 31 Mart 1975 İtibariyle

Kaynak: D.İ.E.

TABLO 8
İMALAT SANAYİİ ÜRETİMİ (1973 Fiyatları)
(Milyon TL.)

SEKTÖRLER				Yıllık Artış %	
	1973	1974	1975	1974	1975
Gıda Sanayii	53.710.7	54.929.8	59.378.2	2.4	8.0
İçki Sanayii	2.654.9	3.000.2	3.398.8	13.0	13.3
Tütün Mamulleri Sanayii	5.400.0	7.043.7	8.491.6	30.4	20.5
Dokuma ve Giyim Eşyası San.	33.935.0	37.760.0	41.536.0	11.3	10.0
Orman Ürünleri İşleme San.	6.978.0	7.345.0	7.895.8	5.3	7.5
Kağıt Sanayii	1.827.8	2.222.8	2.519.8	21.6	13.3
Basım Sanayii	1.354.0	1.489.0	1.700.0	10.0	14.2
Deri ve Deri Mam.San.	4.891.1	5.783.5	6.516.5	18.2	12.7
Lastik Sanayii	1.750.0	1.873.0	2.080.0	7.0	11.0
Plastik Sanayii	1.853.8	2.340.0	2.700.0	26.2	15.4
Kimya Sanayii	7.605.8	8.419.6	9.590.0	10.7	13.9
Petrokimya Sanayii	2.513.1	3.051.2	5.050.6	21.4	65.8
Petrol Ürünleri Sanayii	13.348.3	14.309.4	15.195.6	7.8	5.6
Gübre Sanayii	1.054.0	1.866.3	2.736.8	77.1	46.6
Çimento Sanayii	2.075.0	2.297.0	2.552.0	10.7	11.1
Pısmıs Kilden ve Çim.Ge.San.	1.621.4	1.763.0	1.905.2	8.7	8.1
Cam Sanayii	1.390.9	1.632.0	1.909.0	17.3	17.0
Seramik Sanayii	472.3	511.9	558.7	8.4	9.1
Demir Çelik Sanayii	7.430.6	7.897.9	9.477.5	6.3	20.0
Demir Dışı Metaller Sanayii	1.924.6	2.154.9	2.495.1	12.0	15.8
Madeni Eşya Sanayii	5.703.0	6.707.0	7.981.3	17.6	19.0
Makina İmalat Sanayii	4.000.0	4.136.0	5.285.0	7.9	22.5
Tarım Aletleri ve Mak.	3.110.0	2.903.0	3.349.0	-6.7	15.4
Elektrik Makina ve Ge.San.	2.802.5	3.232.0	3.846.0	15.3	19.0
Elektronik Sanayii	1.015.0	1.508.0	1.885.0	48.6	25.0
Karayolları Taşıtları İm.San.	7.282.0	8.673.0	9.974.0	19.1	15.0
Demiryolu Tas.İm.San.	629.0	579.6	847.5	-8.0	46.2
Gemi İnşaa Sanayii	460.0	661.0	953.0	43.7	44.2
T O P L A M	178.793.7	196.399.0	221.808.0	9.8	12.9

Kaynak : 1975 Programı

TABLO 9
1973 YILI BOYOK İMALAT SANAYİİ ÜRETİM DEĞERİ^{1/}
VE ÜZEL KESİMİN PAYI

SEKTÖR	ÜRETİM DEĞERİ (MİLYON TL.)	ÜZEL KESİM PAYI (%)
İmalat Sanayii	141.246.4	63.4
Gıda	26.625.6	68.5
İçki	2.589.1	39.7
Tütün	7.445.6	19.5
Dokuma	21.898.7	83.5
Giyim	901.2	97.3
Kürk-Deri	629.3	100.0
Ayakkabı	277.9	37.9
Orman Ürünleri	1.904.5	72.0
Kağıt	3.603.6	31.3
Basım	1.684.8	91.9
Kimya	28.251.6	45.7
Metal Dışı Madenler	5.592.6	75.5
Demir Çelik	9.313.6	41.2
Diğer Metal Sanayii	3.223.1	33.8
Metal Eşya	5.695.3	97.0
Makina İmalat	7.502.4	72.8
Elektrik Makinaları	4.002.5	98.4
Tasıt Araçları	10.113.1	74.0
Diğer	511.5	100.0

Kaynak: DİE

^{1/} 10 ve daha çok işçi çalıştıran işyerlerini kapsar.

TABLO 10
SINAI ÜRETİM

	1973 Yıllık	1974 Yıllık	1 9 7 4		1 9 7 5		Ton % Artışlar		
			Ocak	Şubat	Ocak	Şubat	1974	1975	1975
							1973	1974	1974
SERMAYE MALLARI									
Ham Demir	894.400	1.206.119	80.955	66.546					34.9
Çelik İngot	1.163.127	1.334.031	110.193	99.051					14.6
Hadde Mamulleri	1.024.727	1.197.628	104.483	79.083					16.9
Saç	274.362	273.381	23.911	20.408					-0.4
Kok	939.859	1.241.135	102.135	95.525					32.1
Çimento	8.947.680	8.975.622	402.054	538.636	521.200	386.369		0.3	29.6 -28.3
Şişe-Cam Eşya	83.515	70.768	4.826	-				-15.3	30.1 18.6
Kağıt	261.495	332.522	21.461	19.038	27.929	22.592		27.1	
Suni Gübre	546.264	698.585	21.344	47.925				27.9	
Pencere Çamı	84.883	77.853	7.405	6.903				-8.3	
Elektrik ¹	12.298	13.478	1.005	933				9.6	
TÜKETİM MALLARI									
Sigara	46.419	53.119	3.562	4.081				14.4	
Rakı ²	12.059	14.789	944	891				22.6	
Pamuklu Dokuma ³	200.691	194.783	-	-				-3.0	
Yünlü Dokuma ³	3.924	5.076	-	-				29.3	
Şeker	900.194	757.744	85.744	10.256	87.964			-15.3	2.5
MADENLER									
Demir Cevheri	2.119.888	2.243.493	146.608	136.778				5.8	
Krom	234.281	244.532	128.014	137.920				4.4	
Taş Kömürü	7.841.257	8.505.907	608.490	620.226				8.5	
Linyit	7.536.873	7.666.257	695.922	676.808				1.7	
Ham Petrol	3.504.427	3.308.866	285.796	246.255				-5.6	
Benzin	1.875.241	1.940.507	160.980	135.426				3.5	
Fuel-Oil	5.537.240	5.323.670	480.607	443.543				-0.9	

- 1 Milyon Kva
2 1000 litre
3 1000 metre (Ocak-Kasım)

Kaynak: D.İ.E

TABLO 11
TARIMSAL ÜRETİM

ÜRÜN	(bin ton)							
	1971 (1)	1972 (2)	1973 (3)	1974 (4)	Yüzde	Değişmeler		
					(2)/(1) %	(3)/(2) %	(4)/(3) %	
HUBUBAT								
Buğday	13.500	12.200	10.000	11.000	-9.7	-18.0	11.0	
Arpa	4.170	3.725	2.900	3.330	-10.8	-22.1	13.8	
Pirinç	175	122	159	154	-30.3	30.3	-3.2	
BAKLIYAT	619	665	543	685	7.4	-18.3	26.2	
ENDÜSTRİ BİTKİLERİ								
Pamuk	522	544	513	580	4.2	-5.7	13.0	
Tütün	173	180	130	190	4.0	-27.8	46.2	
Şeker Pancarı	5.956	5.896	5.095	6.610	-1.0	-13.6	29.7	
YAĞLI TOHMLAR								
Ayçiçeği	465	500	560	520	20.4	-	-7.1	
Çiğit	835	870	821	880	4.2	-5.6	7.2	
Yer Fıstığı	45	42	44	37	-4.5	4.8	-15.9	
DİĞER								
Elma	780	850	850	950	9.0	-	11.8	
Fındık	166	190	251	244	14.5	32.1	-2.8	
Zeytin	326	1.019	332	814	212.6	-67.5	145.1	
Çay	173	252	196	210	45.7	-22.3	7.1	
Sebzeler	5.138	7.192	6.670	5.234	40.0	-7.3	-21.5	

Kaynak: D.İ.E

BÖLÜM II

YATIRIMLAR VE İNŞAAT

Özel Sektör Yatırımları

51. 1974 yılı özel sektör yatırım gerçekleştirmeleri konusunda DPT'nin 1975 yılı programına aldığı ve 1975 yılının ilk aylarında da yayınlanan ekonomik raporda tekrarladığı rakamlar fazla iyimserdir.
52. Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneğinin 11 Ocak 1975 tarihinde açıklanan "Özel Sektör İmalât Sanayii" anketi sonuçlarına göre anket kapsamındaki özel sektör imalât sanayii kuruluşlarında 1974 yılı için programlanan toplam sabit sermaye yatırımları 6.9 milyar lira, buna karşı yıl sonuna kadar gerçekleştirilen harcama 4.6 milyar liradır. Parasal gerçekleşme oranı % 65.9 fizikî yatırım gerçekleşmesi % 54.1dir.
53. DPT yetkilileri ise 1974 yılında özel sektör yatırımlarının program rakamlarına göre cari fiyatlarla % 134.4, 1971 fiyatları ile % 123.8 oranında gerçekleştirildiğini bildirmektedirler.
54. Devlet Planlama Teşkilâtının verdiği gerçekleşme tahminleri 1974 yılının ilk dört ayı içinde yapılan ve o aylarda müteşebbisin iyimser beklentilerini yansıtan bir anket sonuçlarına dayanmaktadır. TÜSİAD anketi Aralık 1974 ayının ikinci yarısında yapılmıştır. Bu nedenle gerçekleşmeyi daha iyi yansıtabilir.
55. Özel sektörün geçen yıldan daha fazla yatırım yapması bütün özel sektörün memnuluk duyacağı bir konudur. Fakat yanlış verilere dayalı hatalı inanışlar, bundan sonraki ekonomik kararlarda isabetsiz davranışlara sebep olabileceğinden gerçeğin ortaya konmasında yarar vardır.
56. TÜSİAD anketinin üretime geçmiş müteşebbis grupları kapsadığı, bunlar dışındaki grupların yatırımlarında daha büyük harcamalar yapıldığı varsayılarak en iyimser bir tahminle özel sektör yatırımları 35.1 milyar lira dolayında gerçekleştiği söylenebilir.

1974 YILINDA ÖZEL SEKTÖR YATIRIMLARI

(cari fiyatlarla)

	(1972)	(1973)		(1974)	(1974)	(1974)
	Gerçekleşme	Gerçekleşme 1974	Gerçekleşme 1975	Prog- ram	Gerçek- leşme (DPT)	TÜSİAD Gerçek- leşme
Tarım	2.277	3.000	4.057	3.750	4.544	4.500
Madencilik	263	131	131	250	250	250
İmalât	6.728	10.879	9.600	11.500	18.050	12.500
Enerji	200	255	180	200	170	200
Ulaştırma	2.585	2.861	3.500	3.000	4.200	5.000
Turizm	443	452	530	550	580	400
Konut	7.125	7.861	9.360	9.100	11.616	11.600
Eğitim	35	44	40	50	50	50
Sağlık	50	59	60	100	75	100
Diğer Hizmet.	664	378	750	500	800	500
TOPLAM	20.372	26.220	28.338	30.000	40.335	35.100

57. Özel sabit sermaye yatırımlarının finansmanına ilişkin bir deneme, 1974 yılında özel kesimin DPT'nin tahmin ettiği büyüklükte yatırım gerçekleşmesinin imkânsızlığını ortaya koymaktadır. (Tablo 12)
58. DPT'nin rakamları gerçek kabul edilirse tarım dışı alanlarda özel sektörün 28.7 milyar lira yatırım gerçekleştirmesi ve bunu da geçen yıla göre % 179 oranında artış gösteren şirket tasarruflarıyla karşılaması gerekir ki bu imkânsızdır.

Teşvik Belgesi Almış Özel Sektör Projeleri

59. Teşvik belgesi almış özel sektör projeleri üzerinde TÜSİAD tarafından yürütülen anket çalışmaları tamamlanmak üzeredir. Bu arada DPT'nin tamamladığı bir araştırmanın sonuçları geçtiğimiz ay yayınlanmıştır. DPT araştırması 1968 yılından 30 Haziran 1974 yılına kadar teşvik belgesi almış 1320 adet 74.1 milyar lira maliyetli projeyi kapsamaktadır. 1320 proje için 1971 yılı fiyatlarıyla, 1968-72 yılları arasında 11.6 milyar lira, 1973 yılında 7.1 milyar lira, 1974 yılında (Eylül sonuna kadar) 5.5 milyar lira harcanmıştır. Bu süre içinde 1320 projeden 11.5 milyar lira maliyetli 344 adedi tamamlanmış ve işletmeye alınmıştır. 11.2 milyar lira maliyetli 202 adet projenin ise belgesi iptal edilmiştir. 6.6 milyar liralık 150 adet projeden de bilgi alınamamıştır. Bilgi alınamayan projelerin bir kısmı ve bakiye 44.8 milyar lira maliyetli 624 adet projeye birlikte, 30 Haziran 1974 tarihi itibarıyla özel sektörün 51.2 milyar liralık bir proje demeti üzerinde çalıştığı anlaşılmaktadır. Yapılan tespitlere göre, özel sektör 1975 yılı sonuna kadar bu proje demeti içinden ancak 22.2 milyar lira maliyetli 268 adet projeyi 8.7 milyar lira daha harcayarak tamamlayabilecektir. Kalan 29.0 milyar liralık projenin takriben % 5'i kısmen gerçekleşme şansına sahiptir. 27.6 milyar liralık kısmın ise gerçekleşmesinin, bu miktarda öz kaynak ve kredi teminiyle mümkün olabileceği tahmin edilmektedir.
60. DPT araştırmasına göre 13 milyar liralık sabit sermayeyi temsil eden 171 imalât projesinin finansmanı sağlanmış, makine ve teçhizatı sipariş edilmiştir. 8.7 milyar sabit sermaye temsil eden 82 projenin ise finansmanının büyük kısmı sağlanmış, makine ve teçhizatı da sipariş edilmiştir.
61. 10 projenin ise finansmanı sağlanmış olmakla beraber makine ve teçhizatı sipariş edilmemiştir.
62. Ancak bu 22 milyarın dışında 5.9 milyar sabit sermaye temsil eden 120 proje de finansman sorununun içinde olmakla beraber büyük harcamalara girmiş bulunmaktadır.
63. İmalât sanayiindeki proje başına sabit sermaye yatırımı ortalama olarak 75 milyon liradır. Her bakımdan hazır olan 171 projenin ortalama sabit sermaye tutarı 76 milyon liradır. İkinci grup 82 projenin ortalama sabit sermaye tutarı 106 milyon liradır. (Tablo 13)

64. Projelerin alt sektörlere dağılımı da çok ilginçtir. Birinci ve ikinci grupta yer alan 253 proje arasında başta 9 milyar liralık sabit sermaye ve 69 proje ile dokuma sanayii, 3.2 milyar liralık sabit sermaye yatırımı ve 22 proje ile kimya sanayii; 1.9 milyar liralık yatırım ve 12 proje ile çimento; 1.7 milyar liralık yatırım ve 44 proje ile demir çelik, bir milyarlık yatırım ve 4 proje ile diğer metaller sanayii gelmektedir.
65. Yatırım projelerinin karşılaştıkları darboğazların % 70'e yakın bir kısmı iç, dış kredi işletme kredisi ve öz kaynak sağlama güçlükleriyle ilgilidir. 46 proje bürokrasiden, 44 proje ham ve yardımcı maddeden, 44 proje kalifiye personel ve üst seviyede idareci bulunamamasından aksamıştır.

(Milyar TL.)

	Proje Adedi	Sabit Sermaye Yatırımı	1968 1972	1973	1974 Eylül	Bakiye
İşletmeye alınanlar	344	11.5	7.7	3.1	0.6	0
Halen uygulama safh.olan	624	44.8	1.4	5.7	7.7	30
Bilgi alınamayan	150	6.6	1.8	0.1	0.2	4.5
İptal edilenler	202	11.2	-	-	-	-
TOPLAM	1320	74.1	10.9	8.9	8.5	34.5

66. 742 yatırım projesi için toplanan bilgilere göre uygulamada belli başlı darboğazlar şunlardır:

Darboğazın cinsi	Proje sayısı
İç kredi temini	336
Dış kredi temini	107
İşletme kredisi	51
Özkaynak temini	32
Bürokrasi	46
Ham ve yardımcı m.	44
Kalifiye personel, idareci	44

67. Halen devam eden 624 projede şu ilginç görünüm ortaya çıkmaktadır:

1972 yılına kadarki harcama	1.364
1973 yılı harcaması	5.670
1974 yılı harcaması	7.713
1975 yılı başına kadar toplam harcama	14.747
Özkaynak	6.906
Kullanılan kredi	7.841
Bu projelerin tamamlanması için gerekli kredi	28.994
Gerekli işletme sermayesi	8.799 (Milyon TL.)

1974 Yılında Yatırım Kredileri

68. 1974 yılında özel kesime yönelen tüm yatırım kredileri özet olarak şöyledir:

	1973	1974	Artış
Özel nakdî dış krediler (Milyon\$)	52.1	66.8 ^{2/}	14.7
Özel aynı dış krediler (Milyon\$)	..	38.7 ^{2/}	..
M.B.Orta vadeli krediler ^{1/} (MilyarTL)	2.7	3.5	0.8
Sınai kalkınma bank.kred. (MilyarTL)	3.7	4.2	0.5
- T.S.K.B.	2.9	3.2	0.3
- S.Y.K.B.	0.8	1.0	0.2
Bankaların orta ve uzun vadeli kredileri (MilyarTL)	15.3	22.1 ^{3/}	6.8

Kaynak: Merkez Bankası

1/ Fiili ikrazat (Kaynak: Merkez Bankası)

2/ 3.1.1973 tarih ve 7/5399 sayılı kararnameye göre (Kaynak:DPT)

3/ Eylül 1974 tarihi itibariyle (Kaynak: DPT)

Bu rakam gerçek dışı görülmektedir. Şöyleki, 1974 yılında banka sisteminde sanayi kredileri ile kısa vadeli diğer kredilerdeki tüm artış 10 milyar lira dolayındadır. Bu 10 milyar lira artışın % 70'nin orta vadeli kredi olarak kullanıldığına inanmak fazla iyimser bir görüş olur.

69. Bunlara ek olarak bankaların kısa vadeli ticari kredilerinden yatırımlara yönelebilen imkânlar ile sermaye piyasasından yatırımlara yönelen imkânları dikkate almak gerekecektir.
70. 1975 yılının ilk aylarındaki gelişmeler yılın tümüne ait olumlu beklentilere imkân vermemektedir. Yukarıda 1974 yılı için verilen tablodan daha olumlu bir finansman olanağı 1975 yılı için herhalde söz konusu olamayacaktır. 1975 yılının tek olumlu gelişmesi yılın ilk aylarında sermaye piyasasındaki büyük harekete bağlı olarak firmaların tahvil yoluyla borçlanmalarıdır.

Teşvik Belgeleri

71. 1974 yılında 489 projeye teşvik belgesi verilmiştir:

	1973	1974
Proje sayısı	513	489
Toplam Yatırım (Milyon TL)	44.713	50.029 ^{1/}

^{1/} 1974 yılının Mart ayında Petkim'e verilen 10 milyar lira dolayındaki teşvik belgesinin 1974 yılı rakamlarına etkisi dikkate alınmalıdır.

72. 1975 yılının ilk üç ayında verilen teşvik belgesi uygulaması ise şu şekildedir:

(Milyar TL)

	1973		1974		1975	
	Proje Sayısı (1)	Toplam Yatırım (2)	Proje Sayısı (3)	Toplam Yatırım (4)	Proje Sayısı (5)	Toplam Yatırım (6)
Ocak	32	1.5	36	2.3	64	4.6
Şubat	44	4.6	36	2.6	47	2.8
Mart	58	3.5	49	14.9 <u>1/</u>	41	2.8

Türkiye Sınai Kalkınma Bankası Kredileri

73. Türkiye Sınai Kalkınma Bankasına 1975 yılının ilk aylarında yapılan başvurular ile bankanın kredi uygulaması ise şöyledir:

(milyon ₺ ve milyon TL.)

	İstemler		Mukavele		İstemler		Mukavele	
	TL.	₺	TL	₺	TL	₺	TL	₺
Ocak	64.8	13.7	3.0	1.6	95.4	13.1	-	5.2
Şubat	89.1	19.6	4.4	5.7	59.7	13.9	27.7	4.5
Mart	123.5	23.3	5.5	5.5	99.7	15.2	15.5	10.3

1/ 1974 yılının Mart ayında Petkim'e verilen 10 milyar lira dolayındaki teşvik belgesinin 1974 yılı rakamlarına etkisi dikkate alınmalıdır.

Kamu Yatırımları

74. Kamu yatırım programlarında gerçekleştirmelerin öngörülen hedefin çok gerisinde kaldığı görülmektedir. 1974 yılında kamu yatırımlarında nakdi ve fiziki gerçekleştirme 1973 yılındakinden düşüktür. Nakdi gerçekleştirme oranı % 71.1, fiziki gerçekleştirme oranı % 62.2 dir. 1975 yılı programında 1974 yılı için 36.3 milyar TL. yatırım gerçekleştirilmesi tahmini verilmişken gerçekleştirme bunun çok altında 28.1 milyon TL. olmuştur.

(Milyon TL.)

	1973 Yılı	1 9 7 4 Y ı l ı				1973 Gerçekleşme Yüzdeleri		
	nakdi gerçekleşme	Revize Program	Revize Program	Nakdi Gerçekleşme	Fiziki Gerçekleşme	Yılı 1 9 7 4	Nakdi	Fiziki
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Genel Katma	7.828	18.808	19.203	11.474	11.181	61.8	61.0	59.4
Döner	569	734	1.172	617	689	91.0	84.3	93.9
KİT	11.310	20.072	21.288	16.060	12.763	84.7	80.0	63.6
Kamu	19.708	39.614	41.664	28.152	24.634	74.0	71.1	62.2

Kaynak: DPT

75. 1973 ve 1974 yılı yatırım programlarının tespitinde yüksek yatırım programlanmasına karşı gerçekleştirmelerin düşük düzeyde kalmasına rağmen, 1975 yılı programı ile yine son derece yüksek yatırım hedefleri alınmıştır.

76. 1975 yılı kamu kesimi yatırım programlarının kuruluşlar itibariyle öngörülen artış oranları şöyledir:

Konsolide bütçe için	% 72.5
Mahalli idareler için	% 6.1
Döner sermayeler için	% 52.3
KİT için	% 33.8

Toplam kamu için % 47.7

Kaynak: 1975 Yılı Programı

77. 1975 yılı programında bu kadar yüksek yatırım düzeyi programlanmış olmasına karşı, yatırımcı kuruluşlar arasında özellikle, mahalli idareler ve kamu iktisadi kuruluşları, yatırım programlarını karşılayacak kaynaklara sahip değildir. Mahalli idarelerin yatırım programlarının gerçekleştirilmesi için İller Bankası aracılığı ile 1.5 milyar düzeyinde transfer gerekmektedir. KİT topluluğu ise, her yıl giderek artan işletme açıkları nedeniyle artık yatırılabilir

kaynak yaratmak olanağından mahrum bulunmaktadır. Bu nedenle, KİT topluluğu yatırımlarının gerçekleştirilmesi için bütçeden sadece, yatırım amaçlı transferlerde bulunmak yetmemekte, bu yatırımların gerçekleştirilmesi ile ilgili olarak önemli düzeylere ulaşan işletme açıklarının da bütçeden karşılanması zorunluluğu doğmaktadır.

78. KİT topluluğunun mal ve hizmetlerine yapılan zamlara rağmen işletme açıkları devam etmektedir. 1975 yılı için, kamu yatırımlarının yüksek düzeylerde gerçekleştirilebilmesi, KİT topluluğunun kendi yaratacağı yatırılabılır kaynakların artırılmasına bağlıdır. Aynı durum, mahalli idare yatırımları için de söz konusudur.
79. 1975 programı, kamu kesimi yatırımlarının gerçekleştirilmesinde finansman sorumluluğunun tamamını konsolide bütçeye yüklemiş durumdadır. Nitekim 1975 yılı bütçe gerekçesinde yer alan ödenek tahsislerine göre, toplam kamu yatırımlarının yaklaşık olarak % 71'i konsolide bütçe kaynaklarına dayanmaktadır.
80. 1975 yılı kamu kesimi dengesinin kurulmasında esas alınan temel varsayımlar, kamu harcamalarının finansmanını kolaylaştıracak yeni finansman imkânları ile ilgili ciddi tedbirler alınmamıştır. Özellikle, konsolide bütçe gelirleri ile ilgili yeni finansman imkânı öngörülmemiştir. KİT topluluğu için zımnen, (fiyat düzenlemelerinin yapılacağı varsayımı) dikkate alınmış bulunmaktadır. KİT topluluğunun ürettiği mal ve hizmetlerde ekonomik ve sosyal gereklerin zorunlu kıldığı düzenlemelerin yapılacağı varsayımı ile kamu kesimi dengesinin kurulduğu kabul edilmektedir. Ancak, 1975 yılında, bu düzenlemelere rağmen, KİT topluluğunun yaklaşık olarak 5.675 milyon lira işletme açığı verecek olması, gelecek yıllarda ve özellikle üçüncü plan döneminin müteakip uygulama yıllarında, KİT yatırımlarının tamamen bütçe dışı kaynaklara dayandırılmasını zorunlu kılacaktır.

KİT - Kamu İktisadî Teşebbüsleri

81. 1975 yılı programına göre KİT topluluğu 25 milyar lira yatırım yapacaktır.
82. 1975 yılı tahminlerine göre aynı topluluğun kaynak/ödeme farkı 5.7 milyar lira olacak, bu nedenle 1975 yılında KİT topluluğu için 30.8 milyar lira finansman kaynağı temini gerekecektir.
83. Programda hedef alınan büyüklüklerin 106 milyar liralık bütçe ve toplam sabit sermaye yatırımları rakamlarıyla karşılaştırılması konunun önemini ortaya koymaktadır.
84. Eskiden olduğu gibi KİT topluluğu yatırımları için genellikle hiçbir şekilde kaynak yaratamama, yatırım finansmanının tamamını kuruluş dışından sağlama durumundadırlar.

85. Özel kesimdeki benzer kuruluşlarda en az % 40 oranında özkaynak katkısı ve kuruluş tasarruflarının kullanılması uygulanmasından şikâyet edilirken KİT'de kuruluş tasarruflarının tamamen ihmal edilmesi dengeyi bozmaktadır.
86. Üzerinde durulması gereken bir başka nokta 30.8 milyar liralık finansman gereğinin kapatılma şeklidir.
87. Geçen yıl Anayasa Mahkemesince tasvip edilmeyen bir yoldan, mevduat karşılıklarını kullanmak ve başarısı şüpheli döviz karşılığı tahvil ihracı gibi usullerle 13.5 milyar lira kaynak temininde herhalde büyük güçlüklerle karşılaşılacaktır.
88. 1975 yılı programı Kamu İktisadî Teşebbüsleri konusunda etkin ve cesur politika tedbirleri ortaya koymamıştır.

İnşaat

89. İnşaat sektöründe 1974 yılında önemli bir gerileme vardır. 1973 yılında % 27.1 olan inşaat yüzölçümü artış oranı 1974 yılında % 19.8 gerçekleşmiştir.
90. Gerileme her tür inşaatda görülmüştür: Konut inşaat yüzölçümü 1973'de % 21 artış 1974'de % 20.4 azalma göstermiştir. Sınai yapılarda da 1974'deki azalma % 24.1 dir.
91. İnşaatın m² maliyeti ise inşaat piyasasını sarsacak niceliktedir. Toplam inşaatın birim maliyeti 1973'de toptan eşya fiyat endeksi artışına (% 20.5) çok yakın bir artış göstererek % 20.9 oranında gerçekleşmiş idi. 1974 yılında ise toptan eşya fiyat endeksindeki artış % 29.9 toplam inşaat m² maliyetindeki artış ise % 47.4 dür. Artış konut sektörünü daha şiddetli etkilemiştir. Konut sektöründe m² maliyetindeki artış 1973'de % 11.4 , 1974'de % 54.8 dir.
92. Maliyetlerdeki bu şiddetli artışlar inşaat sektörünün 1975 faaliyetini etkileyecek büyüklüktedir. 1975 yılının Ocak ayında inşaat yüzölçümü bakımından önemli gelişmelere rağmen 1975 yılı toplam inşaat yüzölçümünün 1973 düzeyini çok az aşabileceği tahmin edilmektedir. Bu gelişme inşaat kesiminde dalgalanmaların ortaya çıkacağına belirtisidir. Nitekim toplam inşaat yüzölçümü 1972'de 19.3 milyon m², 1973'de 24.5, 1974'de 19.7 milyon m² olmuştur.
93. İnşaat kesiminin çok sayıda sektörden girdi aldığı dikkate alınırsa bu dalgalanmanın bir gecikme ile sanayi sektörlerine sirayet etmesi ve değişik nedenlerle zaten bazı dalgalanmalar gösteren imalat sanayii sektörünün sağlıksız bir konjonktürel dalgalanma süreci içine girmesine yol açması olasılığı vardır. (Tablo 17)

Önemli Kamu Projelerinde Gecikme ve Maliyet Artışı

94. Devlet Planlama Teşkilâtının, yatırımların gerçekleşmesi bakımından izlemekte olduğu 100 kadar önemli kamu ve özel-kamu ortak girişimi projelerden, kamu kesimine ait 31 adet projede termin planlarına göre önemli gecikmeler ve çok önemli proje artışları gerçekleşmiştir. İlk proje maliyetleri toplam 16 milyar 471 milyon lira olan 31 önemli projenin çeşitli ekonomik ve politik nedenlerle ilk projelerinde öngörülen termin planları için gerçekleşmemesi ve fiyat artışları ile proje maliyetlerinde yapılan gerçek dışı tahminler nedeniyle revize projelerde, yatırım maliyetinin % 100 artarak 32 milyar 828 milyon liraya yükseldiği görülmektedir. Ayrıca, projelerin bitimine kadar, sürenin uzaması, maliyetlerin daha da artması mümkündür.
95. İki ilâ altı yıllık gecikmelerle gerçekleşecek olan gecikmiş durumdaki kamu projeleri, ilk ve revize maliyetleri ile yine ilk ve revize bitiş yılları aşağıda özetlenmektedir.

Proje adı	Proje maliyeti (Milyon TL)		Öngörülen bitiş yılı	
	İlk	Revize	İlk	Revize
İskenderun Demir Çelik Projesi	4.692	7.986	1973	1975
Divriği Kous. ve Pelet Tesisi Projesi	438	1.252	1975	1976
Gemlik Gübre Kompleksi	507	669	1972	1976
Pendik Tersanesi Projesi	226	695	1971	1977
Alaybey Tersanesi Tevsii Projesi	144	249	1975	1976
Çelik Çekme Boru Fabrikası	58	325	1970	1976
Klor Tevsii	34	66	1971	1974
P.V.C. Tevsii	77	139	1971	1974
V.C.M. Tevsii	59	108	1971	1974
İkinci Petrokimya Kompleksi	4.100	7.615	1976	1977
Karaman Dokuma Fab. Tevsii	97	216	1972	1975
Kahraman Maraş Dokuma Fab. Tevsii	55	97	1972	1976
Kars Çimento Fabrikası	114	192	1972	1975
Ayancık Yonca Levha Fabrikası	17	42	1965	1974
Artvin Lif Levha Projesi	32	127	1968	1974
Aslantaş Projesi (H.E.S.)	1.401	2.445	1974	1979
Keban Projesi	1.766	3.700	1972	1974
Çıldır Projesi (H.E.S.)	54	146	1972	1974
Büyük İstanbul İçme Suyu Projesi	381	1.160	1972	1977
Ankara I-II-III Merhale İçme Suyu Projesi	341	1.326	1971	1980
Bandırma Limanı İnşaat Projesi	41	250	1967	1977
Yeşilköy Hava Alanı Projesi	223	970	1972	1977
Van Hava Alanı Projesi	10	28	1973	1975
Gaziantep Hava Alanı İnşaatı Projesi	20	74	1972	1975
Eskişehir Fab. Tevsii Projesi (Lokomotif İmali)	89	161	1970	1974
Madeni Yağ ve Gres tesisleri	30	59	1971	1975
Seyitömer İdame ve Tevsii Projesi.	236	315	1972	1974
Tunçbilek İdame ve Tevsii Projesi.	183	213	1972	1974
Tunçbilek Açık İşletme ve Tevsii Projesi.	180	255	1976	1977
Afyon, Beyaz Kamış ve Saman Selülozu	452	507	1975	1977
Balıkesir, Gazete Kağıdı, Odun Hamuru	414	1.451	1973	1978
T o p l a m	16.471	32.828		

Kaynak: DPT

TABLO 12
ÖZEL SABİT SERMAYE YATIRIMLARININ FİNANSMANI

	1970 (1)	1971 (2)	1972 (3)	1973 (4)	(DPT) 1974 (5)	TÜSİAD 1974 (6)	Yüzde (5/4)	Artışlar (6/4)
Özel Sabit Sermaye Yatırımı	12900	16000	20373	23338	40335	35100	72.8	50.3
A-Konut Yatırımı	5145	6380	7125	9360	11616	11600	24.1	23.9
i.Hane Halkı Tasarrufları	4414	5621	6225	8296				
ii.Konut Kredileri	731	759	900	1064				
B-Konut Dışı Yatırımlar	7755	9620	13248	18978	28719	23500	51.3	23.8
i.Şirket Tasarrufu	2760	2909	4740	7200	20119	14900	179.4	106.0
ii.Kamudan Fonlar	50	80	120	150	100	100	-33.4	-33.4
iii.Özel Şirket Tahvilleri	358	131	265	638	500	500	-22.0	-22.0
iv.Yabancı Sermaye								
+ Proje Kredisi (Net)	757	885	560	2325	500	500	-68.5	-68.5
v.San,Madencilik Kred.	2193	2200	4534	4800	1500	1500	-68.8	-68.8
vi.Küçük Sanat Kredileri	137	159	271	435	500	500	14.9	14.9
vii.Diğer Kaynaklar	1500	3256	2758	3430	5500	5500	60.3	60.3

Açıklamalar: 1) 1970-1973 rakamları DPT/IPD uzmanlarından Dr.Sevil Korun'un 1974 yılında Türkiye Ekonomisinde Gelişmeler isimli çalışmalarından alınmıştır.

2) 1974 yılı için özel sabit sermaye yatırımlarının finansmanı DPT ve TÜSİAD'ın yatırım tahminlerine göre iki değişik biçimde verilmiştir.

TABLO 13

TEŞVİK BELGESİ ALINMIŞ PROJELERİN GERÇEKLEŞME DURUMU

	1.Grup Finansman sağlan- mış makine sipariş edilmiş		2.Grup Finansman büyük ölçüde sağlanmış		3.Grup Finansman sağlan- mış sipariş yapılmamış		4.Grup Finansman çözülmüş (Büyük harcama)		5.Grup Başlanmamış	
	Proje Sayısı	Yatırım Tutarı	Proje Sayısı	Yatırım Tutarı	Proje Sayısı	Yatırım Tutarı	Proje Sayısı	Yatırım Tutarı	Proje Sayısı	Yatırım Tutarı
Gıda	29	1203	15	476	2	43	19	550		
Dokuma	43	5332	26	3732	1	65	22	1461		
Orman Ürünü.	3	238	2	127			4	227		
Kâğıt							1	188		
Deri,kösele	2	26	2	153			4	116		
Lastik	2	124					1	849		
Plastik	2	24					1	11		
Kimya	15	1983	7	1262	1	108	9	257		
Çimento	11	1795	1	112	1	419				
Pişmiş kil	8	278	1	107	1	26	5	93		
Cam	4	146	1	78	1	10	1	52		
Seramik	1	75	3	122						
Demir çelik	2	285	3	710	1	14	5	214		
D.Metaller	2	21	2	1032			2	131		
Madeni eşya	18	667	6	204	1	48	12	241		
Makina	9	315	5	396			8	177		
Tarım al.mak.	1	40	1	18			2	40		
Elektrik mak.	6	249	4	119			4	262		
Taşıt araç.	8	83	-				15	919		
Ambalaj	5	110	3	79			5	97		
Toplam	171	12.992	32	8727	10	733	120	5883	153	12555

Kaynak: D P T

TABLO 14

SINAI KALKINMA BANKASI KREDİLERİ

(Milyon TL.)
(Milyon Dolar)

	MÜRACAATLAR				MUKAVELESİ				İMZALANANLAR			
	1973		1974		1975		1973		1974		1975	
	TL. (1)	Dolar (2)	TL. (3)	Dolar (4)	TL. (5)	Dolar (6)	TL. (7)	Dolar (8)	TL. (9)	Dolar (10)	TL. (11)	Dolar (12)
Ocak	71.6	6.0	64.8	13.7	95.4	13.1	3.5	4.2	3.0	1.6	-	5.2
Şubat	13.9	4.3	89.1	19.6	59.7	13.9	19.5	1.1	4.4	5.7	27.7	4.5
Mart	9.6	1.8	123.5	23.3	99.7	15.2	13.8	2.1	5.5	3.4	15.5	10.3
Nisan	53.1	18.5	75.1	19.0			18.7	1.9	6.2	2.8		
Mayıs	35.9	7.8	24.5	14.5			7.0	5.6	14.0	2.5		
Haziran	24.4	6.7	27.0	10.5			8.7	4.1	-	5.2		
Temmuz	55.5	5.3	41.8	19.2			10.5	13.7	7.8	4.7		
Ağustos	38.9	1.6	18.8	8.3			16.5	1.7	11.0	3.2		
Eylül	23.3	4.5	51.3	11.4			3.8	10.5	4.0	0.5		
Ekim	124.0	11.2	76.1	12.0			26.8	8.4	-	0.9		
Kasım	90.7	12.1	91.5	10.7			9.1	1.9	7.0	0.7		
Aralık	197.8	32.5	120.5	28.4			20.5	5.0	-	0.2		
Ocak-Aralık	738.7	112.3	804.0	190.6			158.4	60.2	62.9	31.4		

Kaynak: Türkiye Sınai Kalkınma Bankası

TABLO 15
İMALAT SANAYİLİ
ÖZEL KESİM YATIRIMLARI

SEKTÖR	(milyon TL.)				
	1973 (1)	DPT 1974 (2)	TÜSİAD 1974 (3)	% Artış (2)/(1)	% Artış (3)/(1)
Gıda	793.1	1.320.5	900	66.5	-31.8
İçki	142.7	38.9	40	-73.2	2.8
Tütün	17.1	5.9	5	-65.5	-15.3
Dokuma-Giyim	2.991.0	5.200.1	3.900	73.9	-25.0
Deri-Köşele ve Ayakkabı	221.5	233.6	230	5.5	-1.5
Orman Ürünleri	118.9	331.1	200	178.5	-39.6
Kâğıt-Basım	185.5	370.0	200	99.5	-32.4
Kimya	947.7	2.012.7	1.000	112.4	-50.3
Petrol ve Petrol Ürünleri	165.2	352.9	300	113.6	-14.7
Lastik ve Kauçuk	100.0	158.4	150	58.4	-5.1
Plastik	180.1	426.8	200	137.0	-53.1
Toprak Ürünleri	1.065.3	1.711.1	1.000	60.0	-41.5
Demir-Çelik	581.9	2.222.8	1.000	282.0	-55.0
Demir Dışı Metaller	279.9	413.0	400	47.6	-3.1
Hadenî Eya Sanayii	397.5	857.6	800	115.7	-6.7
Makina Sanayii	312.5	808.0	800	158.6	-1.0
Elektrik Makinaları	337.2	441.3	500	30.9	13.3
Taahüt Araçları	365.8	731.2	700	99.9	-4.2
Mesleki ve İlmî Aletler	24.9	18.3	20	-26.5	9.3
Diğer İmalât Sanayii	472.0	346.8	165	-16.0	-52.4
Toplam	9.599.8	18.050.4	12.500	88.0	-30.7

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilâtı

TABLO 16

(KİT) KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ
1974/1975 DURUMU

Kurumun Adı	Kaynak/Öde- me Farka	Yatırımlar	Temini Görecen	Finansman	Bütçe	D.Y.B.	Diğer Proje Kredisi
M.K.B.K.	+	9.3	363.3	354.0	134.0	220.0	-
SÜMERBANK	-	514.1	601.0	1.115.1	12.0	1.103.1	-
T.ÇİMENTO SAN.	-	23.8	370.9	394.7	-	397.7	-
T.DEMİR-ÇELİK	+	1.895.9	2.328.9	433.0	49.5	-	383.3
S.E.K.A.	-	263.4	256.0	519.4	193.7	256.4	69.3
ETİBANK	-	323.7	1.134.2	1.457.9	149.0	1.234.0	74.1
T.E.K.	-	959.7	3.127.0	2.167.3	317.3	1.450.0	400.0
PETKİM	+	344.1	688.4	344.3	90.0	128.5	125.8
PETROL OFİSİ	+	311.2	219.7	530.9	80.9	450.0	-
I.P.A.O.	+	465.6	2.301.8	1.836.2	60.0	1.036.2	732.0
T.K.İ.	-	618.8	1.100.0	1.718.8	468.8	960.0	290.0
AZOT SANAYİİ	-	38.7	480.0	518.7	225.5	158.2	135.0
ET VE BALIK	-	191.7	175.4	367.1	127.0	240.1	-
T.M.O.	-	222.8	25.1	247.9	247.9	-	-
T.SÜT ENDÜSTRİSİ	-	1.1	100.0	101.1	50.0	51.1	-
T.ŞEKER FAB.	-	343.0	519.4	862.4	83.5	778.9	-
YAPACI TİFTİK	+	2.1	2.1	-	-	-	-
YEM SANAYİİ	-	89.6	63.8	153.4	53.4	100.0	-
T.Z.D.K.	-	166.3	57.7	224.0	224.0	-	-
ÇAYKUR	-	408.0	72.6	480.6	476.8	3.8	-
O.B.DENİZ NAKLİYAT	-	196.6	412.8	609.4	223.0	386.4	-
DENİZCILİK BANKASI	-	129.7	456.3	586.0	208.2	377.8	-
P.T.T.	+	172.6	1.014.4	841.6	100.0	635.9	125.7
T.C.D.D.	+	875.0	1.594.1	2.469.1	713.3	1.200.0	555.8
T.H.Y.	+	133.9	492.9	359.0	82.7	-	276.3
T.K.T.	+	25.6	300.0	274.4	186.7	72.7	15.0
TURİZM BANKASI	+	0.9	34.1	33.2	2.0	31.2	-
D.H.O.	+	5.3	27.5	22.2	-	22.2	-
	+	4.015.2	-	-	-	-	-
	-	4.717.5	-	-	-	-	-
1974	-	702.3	19.721.7	11.272.0	-	-	-
Toplamı		18.319.4	4.567.2	3.182.5	-	-	-
1975 Tahmini		5.765.0	30.800.0	5.000.0	-	-	-
		25.015.0	9.000.0	3.300.0	-	-	-
1975 Yılı İçin Ek kaynak gereği							
Mevduat karacılığı			6.500.0				
Dövizli Tahvil ihracı			7.000.0				

TABLO 17

İNŞAAT

Yapı Türü	1972	1973	1974	% Değişme	
	(1)	(2)	(3)	(2)/(1)	(3)/(2)
KONUT					
- Yüzölçüm (1000 m ²)	15952	19302	15368	21.0	- 20.4
- Değer (Milyon TL.)	7168	9666	11917	34.8	23.2
- Birim Maliyet (TL./m ²)	449.3	500.8	775.4	11.4	54.8
SİNAİ					
- Yüzölçüm (1000 m ²)	901	2275	1726	152.4	- 24.1
- Değer (Milyon TL.)	410	2159	1772	426.6	- 17.9
- Birim Maliyet (TL./m ²)	455.0	949.0	1026.6	108.5	8.1
TOPLAM					
- Yüzölçüm (1000 m ²)	19270	24496	19654	27.1	- 19.8
- Değer (Milyon TL.)	8690	13352	15828	53.6	18.5
- Birim Maliyet (TL./m ²)	450.9	545.1	805.3	20.9	47.4

Kaynak: D.İ.E.

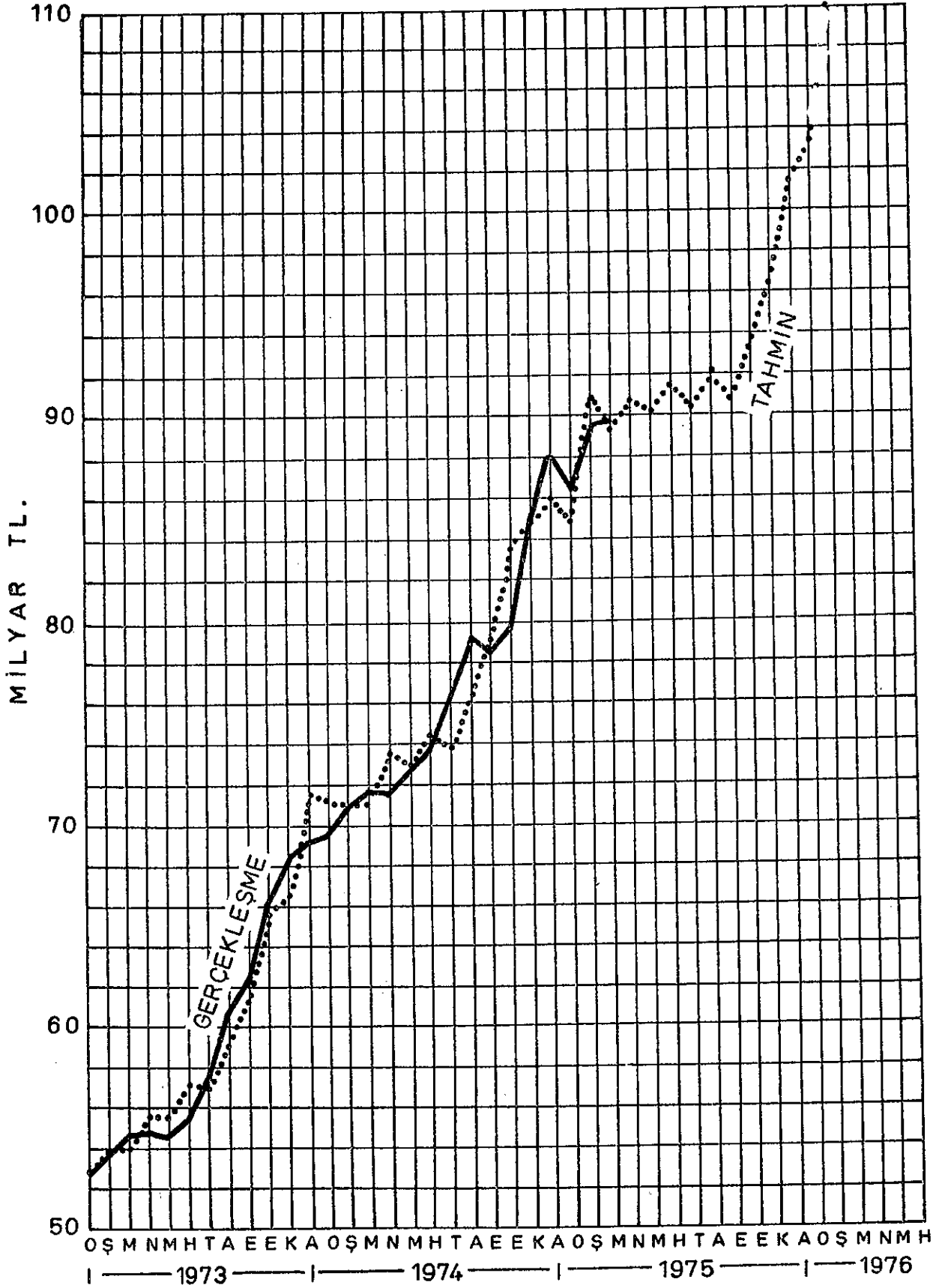
TABLO 18

YILLIK İNŞAAT
(İnşaat Ruhsatnamelerine Göre)

	1973	1974	% Fark
Değer (Milyon TL.)			
Toplam	13.352	15.828	18.5
Ev	2.142	2.775	29.6
Apartman	7.524	9.142	21.5
Ticari Yapılar	998	1.429	43.2
Sınai Yapılar	2.159	1.772	-17.9
Sosyal ve Kültürel Yapılar	257	316	22.9
Konutlara ait Müstemilât	-	-	-
Diğerleri	272	394	44.8
Yüzölçüm (Bin m²)			
Toplam	24.496	19.654	-19.8
Ev	5.431	4.438	-18.3
Apartman	13.871	10.930	-21.2
Ticari Yapılar	1.934	1.755	- 9.3
Sınai Yapılar	2.275	1.726	-24.1
Sosyal ve Kültürel Yapılar	395	314	-20.5
Konutlara ait Müstemilât	-	-	-
Diğerleri	589	491	-16.6

Kaynak: D.İ.E

PARA ARZI

BÖLÜM III
PARA-BANKA-KREDİ

Para Arzı

96. 1974 yılında emisyon hacmi % 32.2 oranında bir büyüme ile 33.4 milyar liraya ulaşmıştır. Bir yıl içinde emisyondaki 8.2 milyar liralık artışı etkileyen faktör Merkez Bankasının reeskont ve avanslarında kaydedilen yükselmedir.
97. Tarım Satış Kooperatiflerine destekleme alımları için açılan krediler ile Hazineye değişik şekilde açılan krediler emisyon hacmini artırıcı etken olmuştur. Gerçekte altın ve döviz mevcudunda bir azalma ve mevduatta yıl içinde duraklama ortaya çıkmamış olsa idi emisyon hacmi gerçekleşen rakamın üzerinde bir büyüklüğe ulaşabilecek idi. (Tablo 19)

Emisyon Hacmi (Milyar TL)	1973	1974	Fark
Toplam	25.2	33.4	8.2
Artırıcı Faktörler			
Reeskont-Avans	18.2	31.4	13.2
Hazine Avansları	8.9	19.4	10.2
Azaltıcı Faktörler			
Altın-Döviz Mev.	28.3	23.3	5.0
Mevduat	19.4	24.2	4.8

98. 1975 yılının ilk aylarında emisyon geçmiş yılların aynı dönemlerindeki normal seyri göstermektedir. Fakat yılın ilk üç ayındaki gelişmeler tüm yıl için bir emisyon projeksiyonu yapma olanağını vermemektedir. Emisyon hareketleri yılın ortalarına doğru belirecek Hükümet uygulamalarından etkilenecektir.
99. Kamu cari harcamalarındaki artış, kamu kesimi yatırımlarının hızlandırılması, KİT yatırımları için Yıllık Programda öngörülen finansman kaynaklarının gerçekleşmemesi, tarım kesimindeki gelişmeler, uygulanacak tarım ürünleri fiyat politikası ve şubvansiyonlar yılın ikinci yarısında Merkez Bankasına 1974 yılındakine benzer yükler getirir ise, 1975 yılında da emisyon hacminin bir yıl öncekine yakın oranlarda büyümesi beklenebilir.
100. Para arzı 1974 yılında % 26.3 oranında artmıştır. Bu bir yıl önceki % 32.0 lık artışa göre olumlu gelişmedir.

101. 1975 yılının ilk üç ayında para arzı rakamlarında izlenen olağanüstü gelişme Şubat ayında belirmiş, bu ay içinde para arzı geçmiş yıllardakine benzemeyen bir sıçrama göstermiştir. Fakat gelişme Mart ayında normal sınırlar içine girmiştir. (Tablo 20)
102. Para hacminin birleşimi normal gelişme içindedir. Normal olarak % 30 bilfiil tedavüldeki banknot ve ufak para ile % 70 tevdiat parası (vadesiz ticari mevduat ve Merkez Bankasındaki serbest tevdiat ile bankalardaki vadesiz tasarruf mevduatı) şeklindeki bileşim önemli değişmeler göstermemektedir.

	1975 Mart	1974 Aralık	1974 Mart	1973 Aralık	1973 Mart
Bilfiil tedavüldeki banknot ve ufak para	30.4	28.6	30.4	29.3	31.3
Tevdiat Parası	69.6	71.4	69.6	70.7	68.7
Para Hacmi	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Mevduat ve Krediler

103. Bankalardaki mevduat 1974 yılının Ekim ayına kadarki dönemde geçmiş yılların aynı dönemlerinde rastlanmamış ölçüde duraklama göstermiş bu durum bankaların kredileme olanaklarını olumsuz etkilemiştir.
104. 1974 yılının Ekim ve Kasım aylarında mevduatta görülen canlanma Aralık ayında beklenmeyen bir sıçramaya dönüşmüştür. Aralık ayında mevduat % 12.9 oranında artmıştır. Türk banka sisteminin bir özelliği olarak her yıl Aralık aylarında mevduat rakamları olağanüstü sıçramalar gösterir. Fakat 1974 yılındaki sıçrama geçmişte ortaya çıkanlara göre olağanüstü bir durumu yansıtmaktadır.
105. 1975 yılının ilk üç ayındaki mevduat rakamları tüm 1975 yılı hakkında bir değerlemeye imkân verecek nitelik ve nicelikte değildir. Fakat sermaye piyasasındaki hızlı gelişmelere rağmen bankalara yönelen mevduatın geçmiş dönemlerdeki eğilimlere benzer oranlar göstermesi, 1975 yılındaki gelişmelerin 1974 yılına göre daha olumlu olabileceği ümidini kuvvetlendirmektedir.
106. 1974 yılında banka kredileri % 28.8 oranında artmış görünmektedir. Banka kredilerinde de Ekim ayı başına kadar toplam artış % 7 dolayında olduğu halde, bu oran Aralık ayı başında % 18.4 e yükselmiş, Aralık ayındaki hızlı sıçrama sonucu yıl sonunda % 28.8 oranına erişilmiştir.

1974 Yılında Bankaların Başlıca Kaynakları ve Kullanımları

107. 1974 yılının özelliği yukarıda da değinildiği gibi yılın ilk dokuz aylık döneminde bankalara mevduat girişindeki duraklamadır. Bu dönemde toplam kredi rakamlarındaki yükselme Merkez Bankası reeskontuna

dayanmıştır. Merkez Bankası reeskont olanakları ise münhasıran tarım ürünleri fiyat destekleme uygulamasının finansmanına yöneltilmiştir. Yani toplam kredi rakamlarındaki büyüme tüm ekonomiye yönelen kredileme olanaklarını değil sadece tarım satış kooperatiflerinin stok finansmanına yönelen kredi olanaklarını ifade etmektedir.

108. 1974 yılında gene yukarıda değinildiği gibi yılın son aylarında gerçekleşen mevduat artışı her ne kadar tarım dışı sektörlerin kredilendirilmesinde kullanılmış ise de bu finansman kolaylığının 1974 yılı içindeki üretim ve ticaret faaliyetini etkilediği söylenemez.
109. 1974 yılında Merkez Bankası Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerine 7.3, Hazineye (Mevduat Karşılıklarından) 5.8 milyar lira ek reeskont ve avans olanağı tanımış, buna karşı diğer bütün bankaların reeskont olanaklarında 1.4 milyar lira kısıntı yapılmıştır. Halbuki, bir yıl önce banka sistemine Merkez Bankasınca 5.0 milyar lira ek reeskont olanağı sağlanmış idi.
110. 1974 yılında bankaların ek kredileme olanakları bir yıl önceye göre şu şekilde gerçekleşmiştir. (Milyar TL.olarak)

	1973	1974
Tüm Krediler	19.0	21.2
Sanayi Kalkınma Bankaları	0.9	0.5
Halk Bankası	0.4	0.5
Tarım Kredileri	4.5	10.6
Muhtelit Krediler	12.7	9.1

Banka Kredilerinin Dağılımı

111. Banka kredilerinin sektörler ve üretim kolları itibarıyla dağılımı (Tablo 24) de verilmektedir. Dağılımın özeti (yüzde olarak) şöyledir:

	1973	1974
Sanayi	% 28.5	% 27.0
Tarım	% 12.1	% 11.5
Tarım Satış Koop.	% 7.7	% 12.7
Konut	% 2.5	% 2.2
İhracat	% 4.9	% 3.1
İthalât	% 5.8	% 4.7
İç Ticaret	% 9.6	% 8.4

112. 1975 yılının ilk üç ayında da banka kredilerindeki artışın büyük ölçüde tarım kesimine akmaya devam ettiği anlaşılmaktadır. (Tablo 27)
113. 1975 yılının ilk üç ayında toplam kredi artışı ve bu artışın sektörlere dağılımı şöyledir (milyon TL. olarak):

Toplam Krediler	↑ 2.844
Tarım	↑ 2.023
Sanayi	↑ 180
Küçük Sanayi	↑ 224
İpotekli Krediler	↑ 125
Diğer Krediler	↑ 293

Merkez Bankası Kredileri

114. 1974 yılında Merkez Bankası kredilerindeki % 58.2 oranındaki büyüme ilgi çekicidir. 23.7 milyar liralık bu kredi artışının yöneldiği başlıca alanlar şunlardır (milyon TL. olarak):

Kamu kesimi	9.432
Tarım Satış Koop.	7.300
Hazine (Mevduat karşılıklarından)	5.837

115. 1974 yılında özel kesimin Merkez Bankası kredilerinden pek az ölçüde yararlandığı anlaşılmaktadır. (milyon TL. olarak):

Sanayi kredileri	406
İhracat	- 722
Orta vadeli krediler	570
Kısa vadeli krediler	545

116. 1975 yılında ilk üç aydaki gelişmeler ilgi çekicidir. Hazine mali yıl sonuna kadar Mevduat Karşılıklarından kredi kullanımına devam etmiş yıl sonunda 5.8 milyar lira olan bu krediler 7.2 milyara yükselmiştir. Buna karşı özel kesimin kullandığı kredilerde 700 milyon lira dolayında azalma ortaya çıkmıştır. (Tablo 29)

Sermaye Piyasası

117. 1974 yılında ilk üç aylık dönemde sermaye piyasasında en büyük hareket hisse senetleri konusunda görülmüş ve 1973 yılının 12 ayında ihraç edilenden daha büyük hacimde senet piyasaya arz edilmiştir. Fakat halka arzedilen hisse senetlerinin ne kadarlık kısmının satılabildiği konusunda kesin bilgiler mevcut değildir.

118. 1975 yılının ilk üç aylık döneminde de halka arz edilen hisse senetleri geçen yılın aynı dönemine göre düşük fakat azımsanmayacak miktardadır.

İHRAÇ EDİLEN HİSSE SENETLERİ

	Milyon TL.
1973	800.0
1974	1900.0
1974 I	870.0
II	330.0
III	264.0
IV	436.0
1975 I	462.7

119. 1974 yılında 556.6 milyon liralık özel sektör tahvili ihraç olmuştur. 1975 yılının ilk aylarında % 18 faiz ile tahvil ihraç etme olanağı ve ek ayrıcalıklarla tahvil satışlarının cazip hale getirilmesi karşısında piyasada talebin artması nedeniyle ilk üç ayda geçen yıl 12 aylık dönemde yapılan ihracın üzerinde bir ihraç rakamına ulaşılmış, 628.8 milyon liralık tahvil halka arz edilmiştir. Geçen yıl aynı dönemde halka arz edilen tahvil ise 152.4 milyon lira tutarında idi. (Tablo 30)

İhraç Olunan Özel Kesim Tahvilleri

	1973	1974
Ocak	10.0	225.0
Şubat	87.4	161.0
Mart	55.0	242.8 Milyon TL.

120. Bilindiği gibi enflasyonist eğilim 1974 yılında dünya borsalarında hisse senedi endekslerinde önemli gerilemelere sebep olmuştur. Aynı biçimde gerilemeler Türkiye'deki hisse senetleri fiyatlarında da görülmüştür. (Tablo 31.)
121. Buna rağmen ikincil piyasada, borsa dışı hisse senetleri piyasası 1974 yılında oldukça hareketli geçmiştir. Bu hareket 1975 yılının ilk üç ayında da devam etmiştir. Borsa dışı işlemlerin hacmi hakkında rakam elde etmek imkânsızdır. Bu konudaki değerlendirmeler gözlemlere dayanmaktadır.

122. 1974 yılında ortaya çıkan hızlı fiyat artışları karşısında hisse senetlerinin verimliliği ciddi bir sorun teşkil etmeye başlamıştır. Bilindiği gibi konunun iki yönü vardır.

- Türkiye'de sınai kuruluşların dağıtılabılır kârları genellikle enflasyon oranından daha düşüktür. Özellikle vergiden muaf Devlet Tahvillerine ödenen faiz ile özel sektör tahvilleri faiz oranının yükseltilmesi hisse senetlerinin verimlilik cazibesini önemli ölçüde olumsuz etkilemiştir.

- Sınai kuruluşlar genellikle otofinansmanı tercih etmekte, kâr dağıtım oranlarını asgaride tutmaktadırlar. Değişik oranlarda halka açılma karşısında sınai kuruluşlar itibar ve pay sahiplerini memnun etme zorunluluğuna dayalı olarak daha fazla kâr dağıtımını gereği duymaya başlamışlardır. (Tablo 32)

123. Yukarıda açıklanan gelişmeler halka açılmada (vergileme ve varlıkların yeniden değerlendirilmesine ilişkin daha önce tartışılan önemli sorunlara ek olarak) yeni darboğazların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Teşvik belgesi alan projelerin -finansman sorununa rağmen- halka açılmada çekingen davranmaları bu konuda ilginç bir göstergedir.

Halka Açılma Şartıyla Verilen Teşvik Belgeleri

	1973		1974	
	Adet	Top.Yat. (MilyarTL)	Adet	Top.Yat. (MilyarTL)
%100 halka açılma	21	3.2	22	2.9
Belirli oranda	11	4.1	15	3.8
Kooperatif	5	0.4	8	0.4
Toplam	37	7.7	45	7.1

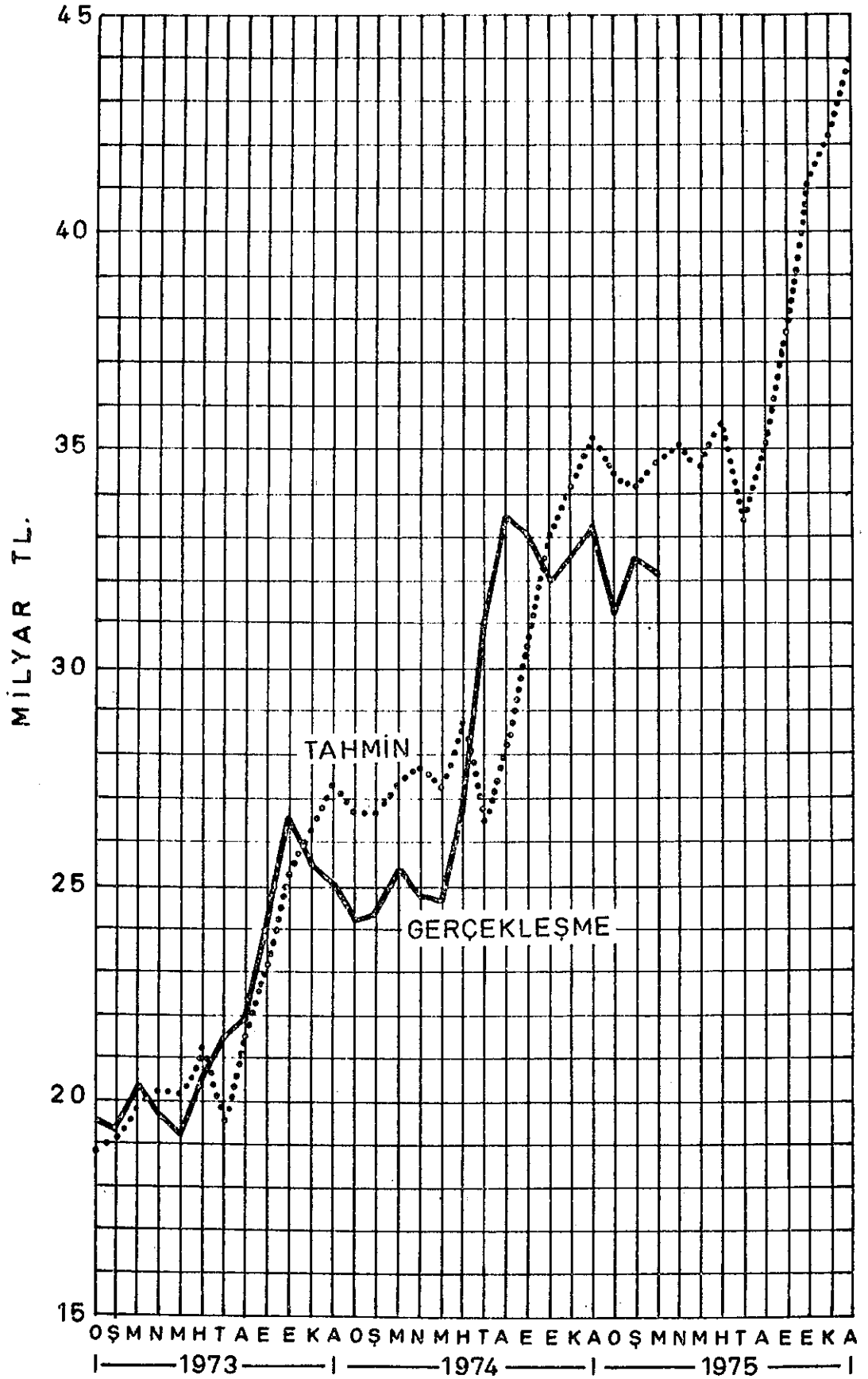
TABLO 19

EHİSYON HACMİNİ BELİRLİYEN
FAKTÖRLER

	(Milyon TL)											
	1970 Aralık (1)	1971 Aralık (2)	1972 Aralık (3)	1973 Aralık (4)	1974 Aralık I/ (4-3)	1974 Şubat (5-4)	1974 Mart (7)	1975 Şubat (9)	1975 Mart (9)	Fark (9-6)	Fark (9-7)	
EHİSYON HACMI	13.915	17.032	20.055	25.267	5.212	8.310	24.335	25.470	32.564	32.055	8.229	6.595
I. ARTIRICI FAKTÖRLER	32.412	38.757	55.249	67.973	12.724	16.864	70.668	73.760	86.209	84.921	15.561	11.161
1. Altın ve Döviz Nev.	5.975	4.451	18.387	28.335	9.948	-5.932	29.911	30.366	19.345	18.321	-10.556	-12.045
2. Reeskont ve Senet üzerine Avans	9.828	9.849	1.755	18.284	6.529	13.201	18.406	19.745	33.116	33.301	14.716	13.556
a. Haz. Sona ve Haz. kef. Haziz Bonolar	2.875	4.750	5.100	4.970	-130	3.765	5.270	5.636	9.300	9.475	4.030	3.339
b. Ticari Senetler	4.622	3.075	4.655	10.799	6.144	8.597	11.053	11.209	21.210	21.591	10.157	10.482
- I. D. T.	820	829	830	846	16	251	1.079	1.329	1.167	1.597	38	268
- Özel	3.802	2.246	3.825	9.952	6.127	9.347	9.974	9.880	20.042	20.094	10.068	10.214
c. Ziraî Senetler	2.331	2.024	2.000	2.515	515	639	2.083	2.868	2.606	2.135	523	- 733
3. Diğer Avanslar	5.387	7.075	8.429	8.899	470	10.245	9.068	9.309	12.299	11.986	3.231	2.577
- Haz. Kısa Vad. Av.	4.359	6.088	7.459	7.965	496	4.218	8.149	8.191	11.875	11.261	3.726	3.070
- Diğer	1.028	987	960	934	-76	5.757	919	1.191	424	635	- 495	- 566
4. Diğer Aktifler	11.222	11.364	16.678	12.455	-4.223	-1.550	13.283	14.804	21.449	21.413	9.166	6.609
II. AZALTICI FAKTÖRLER	18.497	21.725	35.194	42.706	7.512	8.654	46.333	48.927	53.645	52.866	7.312	3.939
1. Mevduat	7.712	11.016	16.665	19.392	2.727	4.827	22.677	22.698	25.917	25.936	3.240	3.238
- Resmî	730	912	1.334	1.357	23	-173	1.174	1.127	1.514	1.604	340	477
- Bankalar	5.399	8.698	14.703	17.057	2.354	4.298	20.384	20.543	23.973	23.901	3.589	3.253
- Mütebâlif	163	183	595	948	353	704	1.055	997	403	505	- 592	- 492
- Dış Yar. Kars.	1.420	1.233	33	30	-3	-2	34	31	27	26	- 7	- 5
2. Sermaye ve Diğer Pas. Hes.	10.785	10.709	18.529	23.314	4.785	3.827	23.656	26.229	25.698	25.790	3.042	- 449
- İthalat Deposito	1.999	1.587	1.352	1.224	-138	-247	1.122	1.128	1.030	1.150	- 92	22

KAYNAK : T.C. Merkez Bankası
1/ 27 Aralık 1974 itibarıyla

EMİSYON HACMI

TABLO 20
EMİSYON HACMI

(Milyon TL.)

	1973	ENDEKS	ZİNCİRLEME ENDEKS	1974	ENDEKS	ZİNCİRLEME ENDEKS	1975	ENDEKS	ZİNCİRLEME ENDEKS
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
BİR ÖNCEKİ YIL SONU	20.055	100.0	-	25.332	100.0	-	33.477	100.0	-
OCAK	19.552	97.5	97.5	24.294	95.9	95.9	31.278	93.4	93.4
ŞUBAT	19.305	96.3	98.7	24.335	100.2	96.1	32.564	97.2	104.1
MART	20.163	100.5	104.4	25.470	104.7	100.5	32.055	95.7	98.4
NİSAN	19.659	98.0	97.5	24.975	98.5	98.0			
MAYIS	19.219	95.8	97.8	25.385	100.2	101.6			
HAZİRAN	20.650	103.0	107.4	26.823	105.9	105.7			
TEMMUZ	21.510	107.3	104.2	31.193	123.1	116.2			
AĞUSTOS	23.042	114.9	107.1	32.766	129.3	105.0			
EYLÜL	24.586	122.6	106.7	33.079	130.6	101.0			
EKİM	26.482	132.0	107.7	33.916	133.9	102.5			
KASIM	25.586	127.6	96.6	32.663	128.8	96.2			
ARALIK	25.332	126.3	99.0	33.477	132.2	102.6			

Kaynak: T.C. Merkez Bankası

TABLO 21
PARA ARZI

(Milyon TL.)

	1973	ENDEKS	ZİNCİRLEME ENDEKS	1974	ENDEKS	ZİNCİRLEME ENDEKS	1975	ENDEKS	ZİNCİRLEME ENDEKS
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
BİR ÖNCEKİ YIL SONU	53.253	100.0	-	70.273	100.0	-	88.800	100.0	-
OCAK	52.608	98.8	98.8	71.252	101.4	101.4	86.198	101.7	101.7
ŞUBAT	53.468	100.4	101.6	72.265	102.8	101.4	89.896	106.1	104.7
MART	54.657	102.6	102.2	72.138	102.7	99.8	89.825	101.1	99.9
NİSAN	54.875	103.0	100.4	72.628	103.3	100.6			
MAYIS	54.372	102.1	99.1	73.030	103.9	100.5			
HAZİRAN	55.482	104.2	102.0	73.769	104.6	101.0			
TEMMUZ	57.792	108.5	104.2	77.345	109.7	104.9			
AĞUSTOS	60.705	114.0	105.0	77.911	110.7	100.2			
EYLÜL	62.775	117.9	103.4	79.383	114.3	103.2			
EKİM	66.166	124.3	105.4	84.122	122.9	98.7			
KASIM	67.229	126.2	101.5	84.689	119.7	105.9			
ARALIK	70.273	132.0	104.5	88.800	126.3	100.7			

Kaynak: T.C. Merkez Bankası

TABLO 22

PARA-BANKA SİSTEMİ BAŞLICA KAYNAKLAR VE KULLANIMLARI

(Milyon TL.)

Başlıca Kaynaklar	1972	1973	1974	1972 1973	1973 1974
BANKNOT EMİSYONU	20.055	25.332	32.860	5.277	7.528
Bilfiil tedavülde	15.650	20.328	25.056	4.678	4.728
Banka kasalarında	4.405	5.004	7.804	599	2.800
UFALIK PARA EMİSYONU	405	450	497	45	47
Bilfiil tedavülde	328	372	419	44	47
Banka kasalarında	77	78	78	1	-
VADESİZ MEVDUAT	37.275	49.828	63.325	12.553	13.497
Vadesiz ticari mevduat	11.901	16.030	22.227	4.129	6.197
Vadesiz tasarruf mevduatı	24.929	33.056	39.666	8.127	6.610
Merkez Bankası kaydı	445	742	1.432	297	690
DİĞER MEVDUAT (1)	27.681	32.967	38.036	5.286	5.069
İTHALAT TEMİNATI	1.369	1.227	978	- 142	- 249
KALAN (2)	26.034	37.292	42.259	11.258	4.967
Kaynaklar TOPLAM	112.819	147.096	177.955	34.277	30.859
Başlıca Kullanımlar					
KASA	4.482	5.082	7.882	600	2.800
Banknot	4.405	5.004	7.804	599	2.800
Ufalık para	77	78	78	1	-
MEVDUAT KARŞILIĞI	13.359	17.662	21.307	4.303	3.645
Merkez Bankasında	12.027	16.275	19.920	4.248	3.645
Devlet Yatırım Bankasında	1.332	1.387	1.387	55	-
KREDİ HACMI	69.534	88.835	118.946	19.301	30.111
Merkez B.dolaysız kredi	13.541	13.767	22.639	266	8.871
Banka kredileri	55.993	75.068	96.308	19.075	21.240
Kendi kaynaklarından	50.000	60.949	73.130	10.949	12.181
Merkez B.kaynağından	5.993	14.119	23.178	8.126	9.059
TAHVİLLER VE İSTIRAKLER	7.078	6.961	7.517	- 117	556
ALTIN VE DÖVİZ REZERVİ	18.366	28.556	22.303	10.190	-6.253
Altın mevcudu	1.844	2.049	2.049	205	-
Döviz rezervi	16.522	26.507	20.254	9.985	-6.253
Kullanımlar TOPLAM	112.819	147.096	177.955	34.277	30.859

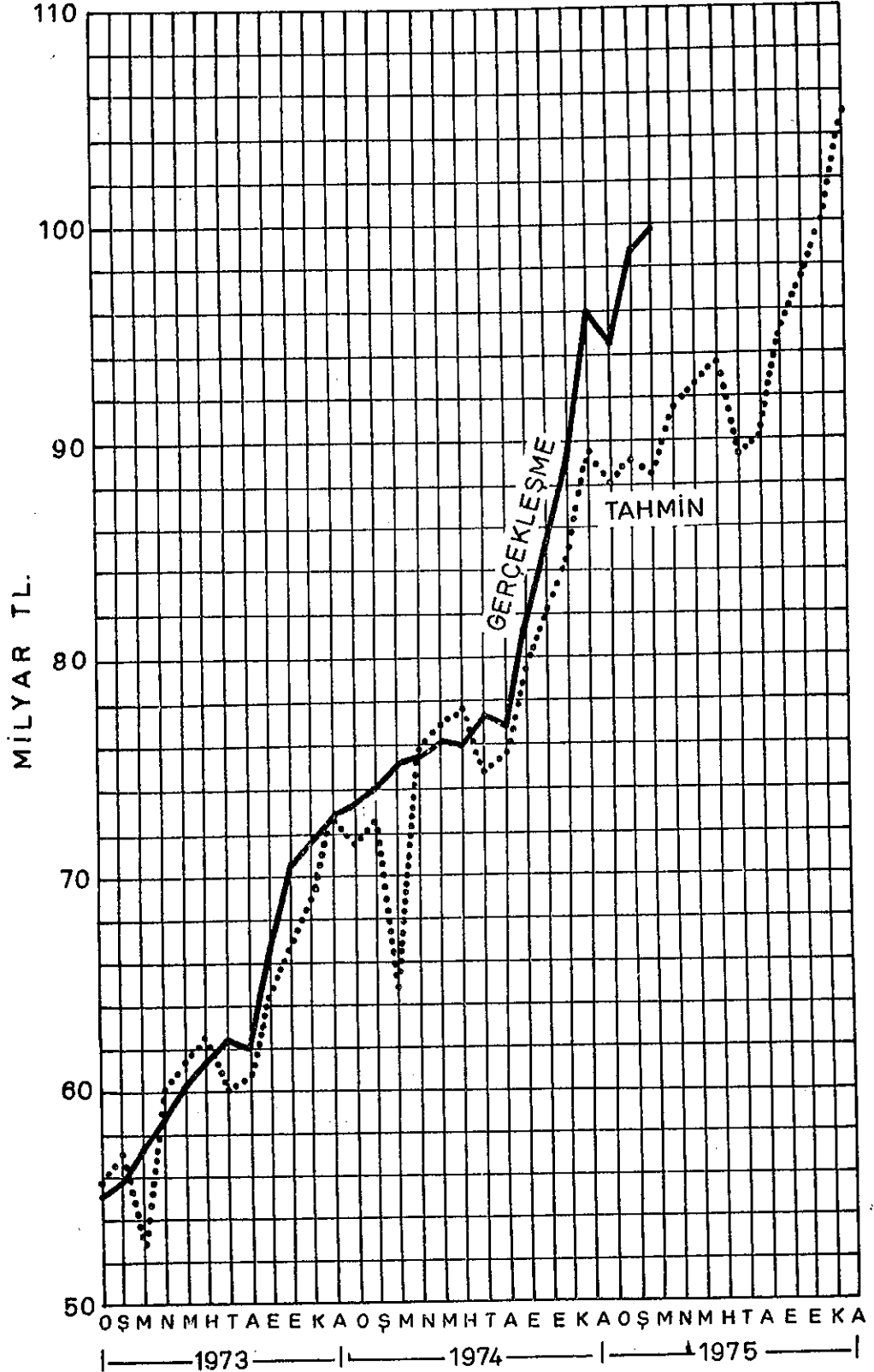
TABLO 23

BANKALARIN BAŞLICA KAYNAKLARI VE KULLANIMLARI

BAŞLICA KAYNAKLAR	F A R K				
	1972	1973	1974	1972 1973	1973 1974
MEVDUAT	62.994	80.392	98.467	17.398	18.075
Tevdiat parası	36.830	49.086	1.893	12.256	12.807
Vadesiz ticari mevduat	11.901	16.030	22.227	4.129	6.197
Vadesiz tasarruf mevdu.	24.929	33.056	39.666	8.127	6.610
Diğer mevduat:	26.164	31.306	36.574	5.142	5.268
MERKEZ B. REESKONT- AVANS	5.993	14.119	23.178	8.126	9.059
T.C. Ziraat Bankası	3.232	6.296	14.044	3.064	7.748
Tarım Kredi Koop.leri	1.918	2.441	2.885	523	444
Tarım Satış Koop.leri	1.314	3.855	11.155	2.541	7.300
Öreticiyi güçlendirme	-	-	4	-	4
T.Halk B. Küçük sanat	399	421	341	22	- 80
Diğerleri-bütün bankalar	2.362	7.402	8.793	5.040	-1.391
sanayi	962	1.899	2.628	937	729
Tarım-bölge bankaları	48	60	60	12	-
İhracat	684	1.841	1.119	1.157	- 722
İç ticaret	172	810	1.430	638	620
Orta vadeli	496	2.792	3.556	2.296	764
ZİRAİ FİNANŞAN	650	650	650	-	-
KALAN	13.823	11.763	13.900	-2.060	2.137
BAŞLICA KAYNAKLAR	83.460	106.924	136.195	23.464	29.271
BAŞLICA KULLANIMLAR					
KASA	4.418	5.018	7.818	600	2.800
Banknot	4.405	5.004	7.804	599	2.800
Ufaklık Para	13	14	14	1	-
MERKEZ B. NDA SERBEST TEVDİAT	2.674	2.277	3.306	-397	1.029
MEVDUAT KARŞILIKLARI	13.359	17.662	21.307	4.303	3.645
Merkez Bankasında	12.027	16.275	19.920	4.248	3.645
Devlet Yatırım Bankasında	1.332	1.387	1.387	55	-
KREDİLER	55.993	75.068	96.308	19.075	21.240
İhtisas kredileri	17.324	23.653	35.752	6.329	12.099
Sanayi bankaları	2.788	3.763	4.263	975	500
T. Sınai Kal. B.	2.036	2.881	3.243	845	362
Sınai Yat. ve Kr. B.	752	882	1.020	130	138
Küçük sanat-Halk B.	1.538	1.972	2.533	434	561
Tarım kredileri-Ziraat B.	9.778	14.267	24.965	4.489	10.698
Tarım Kredi Koop.leri	2.426	2.739	2.918	313	179
Tarım Satış Koop.leri	3.420	5.957	14.908	2.537	8.951
Doğrudan doğ. üreticiye	3.932	5.571	7.136	1.639	1.568
İpotek karşılığı krediler	3.220	3.651	3.991	431	340
Konut inşaatı	1.727	1.884	2.009	157	125
Afetler için	813	988	1.069	175	81
Turizm	174	203	311	29	108
Ticari nitelikte	506	576	602	70	26
Genel Krediler	38.669	51.415	60.556	12.746	9.141
TAHVİLLER VE İSTİRAKLER	7.016	6.899	7.456	- 117	557
BAŞLICA KULLANIMLAR	83.460	106.924	136.195	23.464	29.271

Kaynak: T.C. Merkez Bankası

BANKA KREDİLERİ

Not: 1974 yılı ortasından itibaren görülen sapma, tarım ürünlerini destekleme politikası finansmanı için Tarım Satış Kooperatiflerine Merkez Bankası kaynaklarından açılan kredilerden doğmaktadır.

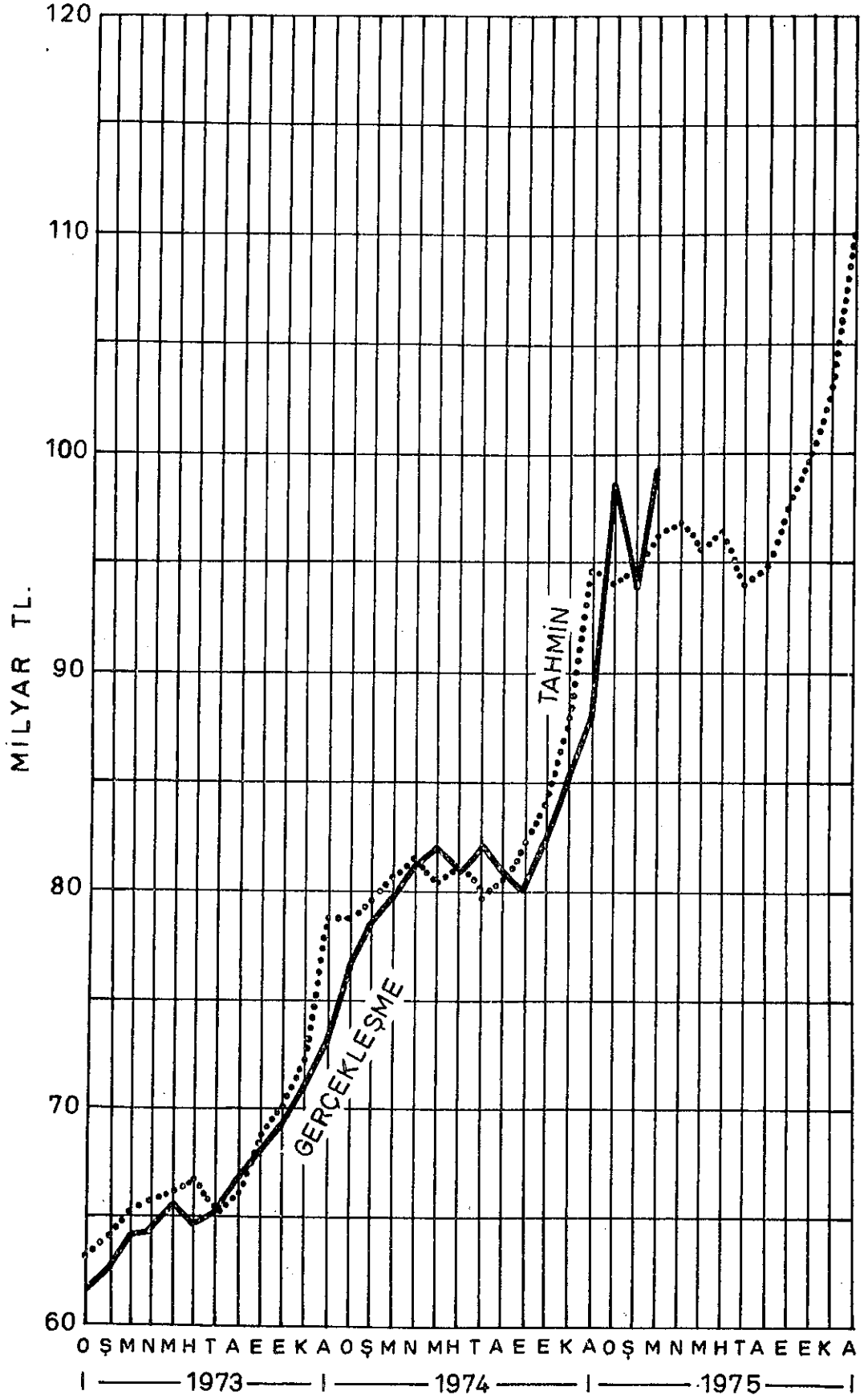
TABLO 24
BANKA KREDİLERİNİN DAĞILIMI

(Milyon TL)

	1972	1973		1974 Ekim	Dağılım 1973		1974 Ekim
		Ekim	Aralık		Ekim	Aralık	
ÜRETİM SEKTÖRÜ	25.637	31.152	33.017	35.867	44.2	44.0	42.0
Sanayi	16.399	20.088	21.067	23.028	28.5	28.1	27.0
Sanayi Bankaları	2.788	3.614	3.763	4.131	5.1	5.0	4.8
Diğer Bankalar	13.611	16.474	17.304	18.897	23.4	23.1	22.2
Madencilik-diğer bankalar	572	627	716	622	0.9	1.0	0.7
Tarım	7.128	8.528	9.262	9.836	12.1	12.3	11.5
Tarım Kredi Kooperatifleri	2.426	2.397	2.739	2.545	3.4	3.6	3.0
Diğer Üreticiler	4.702	6.131	6.523	7.291	8.7	8.7	8.5
Küçük san'at, esnaf	1.538	1.909	1.972	2.381	2.7	2.6	2.8
KONUT - BAYINDIRLIK SEKTÖRÜ	6.164	6.666	7.180	7.328	9.5	9.5	8.6
Konut inşaatı	1.727	1.741	1.884	1.856	2.5	2.5	2.2
Mahalli idareler	2.635	2.707	2.954	3.164	3.8	3.9	3.7
Afetler için	813	954	988	1.029	1.4	1.3	1.2
Diğer inşaat	989	1.264	1.354	1.279	1.8	1.8	1.5
KAMU MALİ SEKTÖRÜ	5	50	61	38	0.1	0.1	0.0
DAĞITIM SEKTÖRÜ	15.635	19.884	20.539	24.887	28.2	27.4	29.2
İhracat	5.858	8.856	9.088	13.439	12.6	12.1	15.8
Tarım Satış Kooperatifleri	3.420	5.418	5.957	10.823	7.7	7.9	12.7
Diğer İhracat Kredileri	2.438	3.438	3.131	2.616	4.9	4.2	3.1
Turizm	174	192	293	293	0.2	0.3	0.3
İthalat	3.748	4.092	4.230	4.035	5.8	5.6	4.7
İç ticaret	5.855	6.754	7.018	7.120	9.6	9.4	8.4
SEKTÖRE DAĞITILAMAYAN	8.552	12.765	14.271	17.206	18.0	19.0	20.2
25 binden az krediler	1.653	1.854	1.914	2.064	2.6	2.5	2.4
İpotekli ticari krediler	506	529	576	507	0.7	0.8	0.6
Diğerleri	6.393	10.382	11.781	14.635	14.7	15.7	17.2
KREDİLER GENEL TOPLAMI	55.993	70.517	75.068	85.326	100.0	100.0	100.0

Kaynak: T.C. Merkez Bankası

MEVDUAT

TABLO 25
BANKALARDAKİ MEVDUAT

(Milyon TL.)

	1973	ENDEKS	ZİNCİRLEME ENDEKS	1974	ENDEKS	ZİNCİRLEME ENDEKS	1975	ENDEKS	ZİNCİRLEME ENDEKS
BİR ÖNCEKİ YIL SONU	62.994	100.0	-	80.537	100.0	-	98.467	100.0	-
OCAK	61.642	97.9	97.9	78.844	97.9	97.9	94.671	96.1	96.1
ŞUBAT	62.378	99.0	101.2	79.614	98.9	101.0	97.384	98.8	102.8
MART	64.235	102.0	103.0	81.767	101.5	102.7	98.380 <u>1/</u>	99.9	101.0
NİSAN	65.549	104.1	102.0	82.478	102.6	100.9			
MAYIS	64.739	102.8	98.8	81.058	100.8	98.2			
HAZİRAN	65.140	103.4	100.6	82.256	102.3	101.5			
TEMMUZ	66.980	106.3	102.8	80.520	97.9	100.2			
AĞUSTOS	67.751	107.6	101.2	79.794	99.0	99.1			
EYLÜL	69.353	110.1	102.4	82.329	102.4	103.1			
EKİM	70.348	111.7	101.4	85.183	105.0	103.5			
KASIM	73.296	116.4	104.2	87.188	108.5	102.4			
ARALIK	80.537	127.8	109.9	98.467	122.2	112.9			

Kaynak: T.C.Merkez Bankası

1/ 28 Mart itibarıyla

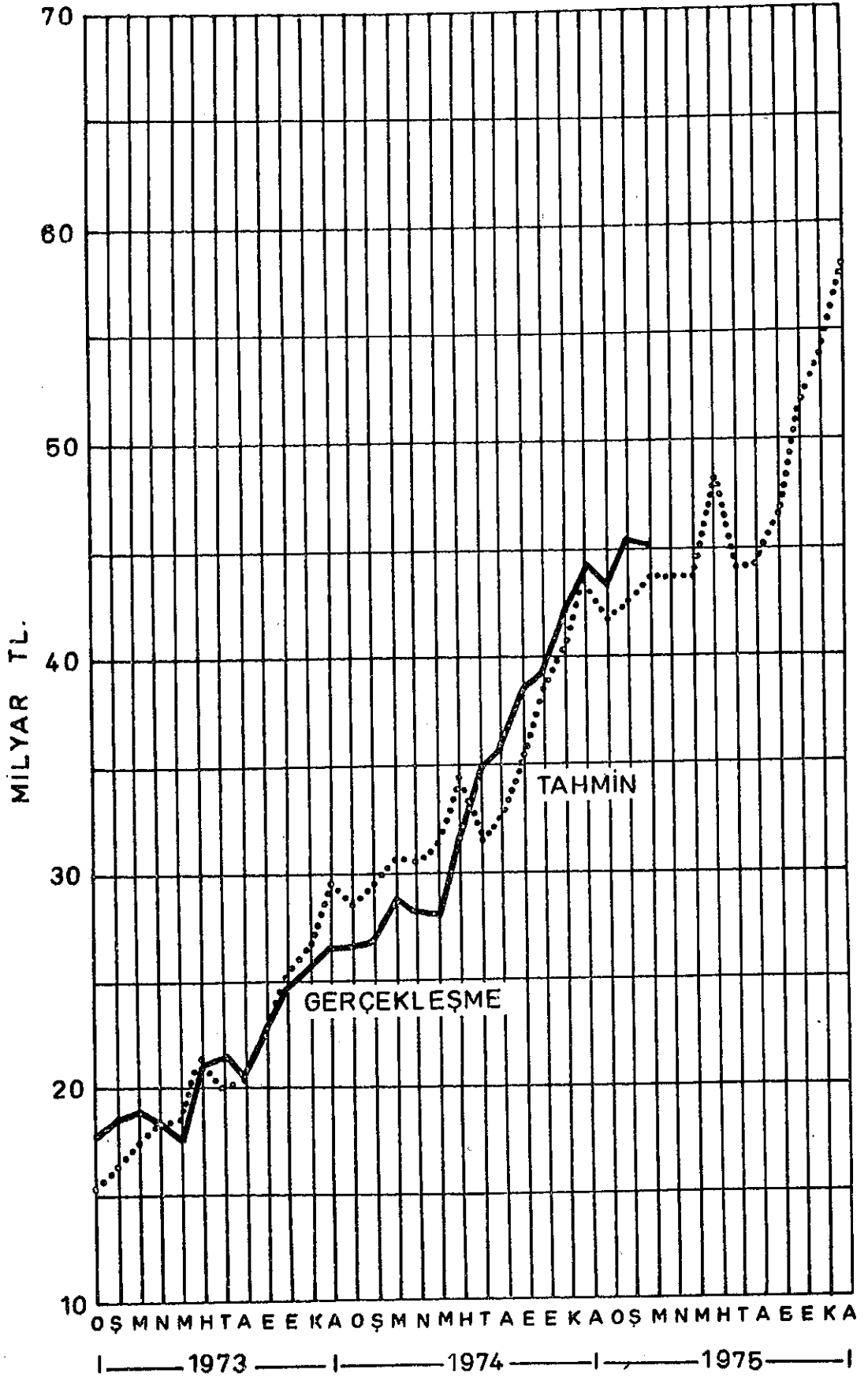
TABLO 26
BANKA KREDİLERİ

	1973	ENDEKS	ZİNCİRLEME ENDEKS	1974	ENDEKS	ZİNCİRLEME ENDEKS	1975	ENDEKS	ZİNCİRLEME ENDEKS
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
BİR ÖNCEKİ YIL SONU	55.993	100.0	-	74.723	100.0	-	96.308	100.0	-
OCAK	54.833	97.9	97.9	73.106	97.8	97.8	94.348	97.9	97.9
ŞUBAT	55.810	99.7	101.8	73.409	98.2	100.4	98.352	102.1	104.2
MART	57.392	102.5	102.8	73.148	97.9	99.6	99.153 <u>1/</u>	102.9	100.8
NİSAN	58.623	104.7	102.1	74.483	99.6	101.8			
MAYIS	60.340	107.8	102.9	76.548	102.0	102.8			
HAZİRAN	61.886	110.5	102.6	76.712	102.2	100.2			
TEMMUZ	62.259	111.2	100.6	77.813	101.2	103.4			
AĞUSTOS	63.049	112.6	101.3	77.093	103.1	99.0			
EYLÜL	66.311	118.4	105.2	80.071	107.1	103.8			
EKİM	68.755	122.8	103.7	84.874	113.5	105.9			
KASIM	71.750	128.1	104.4	88.473	118.4	104.2			
ARALIK	74.723	133.5	104.1	96.308	128.8	108.8			

Kaynak: T.C.Merkez Bankası

1/ 28 Mart itibarıyla

MERKEZ BANKASI KREDİLERİ

TABLO 27

BANKA KREDİLERİNİN DAĞILIMI

(Milyon TL.)

	1972	1973	1974				1974	1975			DEĞİŞMELER			
	Aralık	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Aralık	Ocak	Şubat	Mart 1/	(2-1)	(7-2)	(5-3)	(10-7)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)				
KREDİLER	55993	75068	73498	73910	75049	75360	96308	94348	98352	99.152	19075	21240	1551	2844
İHTİSAS	17324	23653	23725	23705	24231	24383	35752	36774	38043	38.304	6329	12099	578	2552
Tarım	9778	14267	14355	14747	14661	14772	24965	25830	26759	26.988	4489	10698	306	2023
Sanayi	2788	3763	3780	3853	3928	3923	4263	4320	4451	4.443	975	500	148	180
Küçük Sanayi	1538	1972	1990	2034	2087	2146	2533	2597	2687	2.757	434	561	97	224
İpotek	3220	3651	3600	3569	3555	3542	3991	4027	4146	4.116	431	340	- 45	125
MUHTELİT	38669	51415	49773	49788	50818	50977	60556	57574	60309	60.849	12746	9141	1045	293

1/21 Mart itibarıyla

Kaynak: Merkez Bankası

TABLO 28

MERKEZ BANKASI KREDİLERİ

(Milyon TL.)

	1973			1974			1975		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
BİR ÖNCEKİ YIL SONU	19.534	100.0	-	27.886	100.0	-	44.142	100.0	-
Ocak	17.768	91.0	91.0	26.611	95.4	95.4	43.335	98.1	98.1
Şubat	19.361	99.1	109.0	26.825	96.2	100.8	45.415	102.9	104.8
Mart	18.628	95.4	96.2	28.841	103.4	107.5	45.187	102.6	99.5
Nisan	18.266	93.3	98.1	28.391	101.8	78.4			
Mayıs	17.944	92.0	98.2	28.115	100.8	99.0			
Haziran	21.033	107.7	117.2	31.630	113.4	112.5			
Temmuz	21.403	109.6	101.8	36.272	130.0	114.6			
Ağustos	20.623	105.6	96.4	35.910	128.7	99.8			
Eylül	22.899	117.2	111.0	35.228	126.3	98.2			
Ekim	24.956	127.8	109.0	40.694	145.9	115.5			
Kasım	25.565	130.9	102.4	41.978	150.5	103.2			
Aralık	27.886	142.8	109.1	44.142	158.2	105.2			

Kaynak: T.C.Merkez Bankası

TABLO 29

MERKEZ BANKASI KREDİLERİNİN DAĞILIMI

(Milyon TL.)

	Aralık 1972 (1)		Aralık 1973 (2)		Ocak 1974 (3)		Şubat 1974 (4)		Mart 1974 (5)		Nisan 1974 (6)		Aralık 1974 (7)		Ocak 1975 (8)		Şubat 1975 (9)		Mart 1975 (10)		Değişmeler. (7-2) (9-4) (10-7) (11) (12) (13)			
KAMU KESİMİ	13968	14462	14802	15456	16940	16346	23894	22159	22432	22423	9432	6976	-1471											
Hazine	7469	7844	7825	8149	8962	8191	12484	12002	11875	12261	4640	3726	- 223											
Tekel	1750	2259	2270	2270	2236	2360	2270	2270	2850	3229	11	580	955											
Sümerbank	427	695	743	843	898	1051	1094	1094	1094	1094	399	251	-											
Ofis	3350	2700	3000	3000	3400	3300	6700	6700	6450	6250	4000	3450	- 450											
Seker Şirketi	709	729	729	959	1209	1209	976	976	1046	1476	247	87	500											
Diğer	263	235	235	235	235	235	370	211	212	211	135	-23	- 159											
BANKALAR KESİMİ	5566	13424	11809	11369	11901	12051	22084	21176	22982	22764	8660	11613	680											
Sanayi	482	1128	859	869	946	955	1534	2208	2456	2483	406	1587	949											
Küçük Sanat	399	421	284	359	441	480	341	372	468	644	-80	109	303											
Tarım	1918	2540	2184	1976	2584	2587	3181	2933	2572	-	641	596	-											
İhracat	1998	5696	5346	5155	4626	4287	12274	12136	13187	13146	6578	8032	872											
Tarım Satış Koop.	1314	3855	3643	3566	3305	2954	11155	11589	12062	11773	7300	8496	618											
Diğer İhracat	684	1841	1703	1589	1321	1333	1119	547	1125	1373	-722	-464	254											
Diğer Vadeli Krediler	496	2754	2483	2442	2633	2804	3324	2547	3278	3148	570	836	- 176											
Kısa Vadeli Krediler	273	885	653	568	671	938	1430	3913	3593	3345	545	3025	1915											
M.B. KREDİLERİ TOPLAMI	19534	27886	26611	26825	28841	28397	45816	43335	45415	45188	17930	589	- 625											
MEVDUAT KARŞILIKLARI	650	650	650	650	650	650	6487	7860	8493	-	5837	8493	-											
Zirai	650	650	650	650	650	650	650	650	1283	-	-	633	-											
Özel Finansman	-	-	-	-	-	-	5837	7210	7210	-	5837	7210	-											
TOPLAM	20184	28536	26611	26825	28841	28397	52303	51195	53908	-	23767	53908	-											
ÖZEL KREDİLERİN TOPLAMI	19335	6608	5698	5468	5971	6030	7407	9215	10452	10349	799	4984	2942											
Kısa Vadeli Sanayi	482	1128	859	869	946	955	1534	2208	2456	2483	406	1587	949											
İhracat	684	1841	1703	1589	1321	1333	1119	547	1125	1373	-722	-464	254											
Orta Vadeli Krediler	496	2754	2483	2442	2633	2804	3324	2547	3278	3148	570	836	- 176											
Kısa Vadeli Krediler	273	889	653	568	671	938	1430	3913	3593	3345	545	3025	1915											

TABLO 30

İHRAÇ OLUNAN ÜZEL KESİM TAHVİLLERİ

(Milyon TL.)

	1971 (1)	1972 (2)	1973 (3)	1974 (4)	1975 (5)
Ocak	12.5	-	4.0	10.0	225.0
Şubat	25.0	21.0	13.0	87.4	161.0
Mart	30.0	2.5	34.0	55.0	242.8
Nisan	13.0	60.0	91.3	75.0	
Mayıs	16.0	3.0	164.5	69.0	
Haziran		31.5	86.0	47.5	
Temmuz		49.0	24.0	75.3	
Ağustos		8.0	30.0	63.4	
Eylül	20.0	45.5	25.0	62.0	
Ekim	20.0	5.0	145.0	-	
Kasım		50.0	9.0	12.0	
Aralık			13.0	-	
Yıllık	136.5	275.5	638.8	556.6	

Kaynak: Merkez Bankası

TABLO 31

BANKA VE EKONOMİK YORUMLAR
ENDEKSİ

(1973=100)

Aylar	1974 (1)	1975 (2)	(2)/(1)
Ocak	101.97	93.57	- 8.23
Şubat	102.83	95.36	- 7.26
Mart	103.66		
Nisan	104.92		
Mayıs	105.10		
Haziran	105.27		
Temmuz	103.79		
Ağustos	103.67		
Eylül	102.96		
Ekim	104.22		
Kasım	100.02		
Aralık	98.14		
Yıllık Ort.	103.05		

Kaynak: Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi

TABLO 32

SERMAYE PİYASASINDAKİ
BAŞLICA ŞİRKETLER

ŞİRKETİN ADI	İTİBARI SERMAYESİ	HISSE SENEDİ NOMİNAL DEĞERİ	Bilanço Karı			Temettül Oranı		
			1972	1973	1974	1972	1973	1974
1. Akçimento	105.000	500	48.687	48.459	37.140	20.00	20.00	20.00
2. Altas	30.000	500	-	1.562	5.766	-	-	-
3. Anadolu Cam	300.000	1.000	-	-	-	-	-	-
4. Arçelik	150.000	1.000	30.000	40.000	70.875	65.8	52	57.00
5. Baştaş	72.000	10.000	-	1.160	27.000	-	-	10.00
6. Cimsa	180.000	1.000	-	-	-	-	-	-
7. Çukurova Elektrik	325.000	500	87.790	42.957	62.500	25.00	15.00	15.00
8. Eczacıbaşı Yatırım	80.000	1.000	-	-	14.500	-	-	16.00
9. Gübre Fabrikaları	200.000	500	22.262	8.558	72.445	18.50	5.75	30.40
10. Good Year	81.000	500	26.333	37.902	38.694	20.00	20.00	20.00
11. İş Bankası	40.000	500	138.556	152.504	201.461	75.00	75.00	
12. İzocam	11.250	1.000	5.872	10.379	15.080	25.00	40.00	50.00
13. Kav	30.000	1.000	-	-	10.130	-	-	13.50
14. Karadeniz Bakır	600.000	500	-	-	-	-	-	-
15. Karton San.	35.000	1.000	3.625	19.580	39.988	-	20.00	25.00
16. Koruma Tarım	35.000	1.000	27.043	26.036	53.170	25.00	30.00	35.00
17. Koç Holding	200.000	1.000	61.975	131.460	179.900	17.50	17.50	18.00
18. Koç Yatırım	400.000	1.000	-	-	52.102	-	-	12.50
19. Makina Takım	25.000	500	11.690	16.650	18.483	35.00	35.00	35.00
20. Mensucat Santral	81.000	500	23.299	16.195	59.156	30.00	30.00	35.00
21. Masas	195.000	1.000	-	-	40.720	-	-	-
22. Olmuk	75.000	500	18.224	34.522	75.000	20.00	30.00	30.00
23. Plastik Fay	19.000	1.000	7.743	10.830	12.003	5.00	25.00	30.00
24. Polylen	88.000	1.000	-	-	21.879	-	-	30.00
25. Rabak	105.000	1.000	37.106	68.523	117.487	30.00	35.00	40.00
26. Sifaş	104.000	1.000	62.729	62.647		40.00	40.00	
27. Sınai Kalkınma	425.000	500	75.126	110.102	122.600	15.00	15.00	37.50
28. Sunta	40.000	500	2.628	-	18.832	5.00	-	22.50
29. Şişe Cam	100.000	500	38.833	24.890	46.000	14.00	15.00	20.00
30. Transtürk	150.000	500	11.894	26.898	28.000	10.00	15.00	16.00
31. Türk Demir Döküm	34.000	5.000	-	-	32.499	-	50.00	25.00
32. Uniroyal	90.000	1.500	51.168	33.630	12.619	25.00	25.00	12.50
33. Vatan Konserve	60.000	1.000	7.309	12.135	22.249	15.00	23.05	20.00
34. Yapı Kredi	225.000	1.000	110.860	121.956	147.624	35.63	37.52	20.00

BÖLÜM IV

FİYATLAR

Toptan Eşya Fiyatları

124. Toptan eşya fiyatları endeksi 1974 yılında % 29.9 bir artış göstermiş, baz yılı olan 1963 yılının yaklaşık olarak üç katına yükselerek 311.8'e ulaşmıştır. Böylece dört yıldan beri devam edegelen şiddetli enflasyonun en yüksek yıllık artış hızına erişilmiştir. Yıllık ortalamalara göre fiyat artışları 1974'de en yüksek oranı göstermektedir:

1971	% 15.9
1972	% 18
1973	% 20.5
1974	% 29.9

125. 1974 yılında bir önceki yılın aynı ayına göre 12 aylık devreler itibariyle en yüksek artış Mayıs ayında ortaya çıkmıştır. Bu oran % 39'dur.

	Endeks	Zincirleme Yüzde Değ.	Geçen Yıl Aynı Aydan Artış
		<u>1974</u> <u>1973</u>	
1963	100		-
1970	145.7	6.7	-
1971	168.9	15.9	-
1972	199.3	18.0	-
1973	240.1	20.5	-
1974	311.8	29.9	-
1974 Ocak	281.0	2.4	31.7
Şubat	289.7	3.1	29.4
Mart	303.1	4.5	34.4
Nisan	311.8	2.9	37.3
Mayıs	320.7	2.9	39.0
Haziran	310.4	-3.2	34.0
Temmuz	310.8	0.1	32.0
Ağustos	312.3	0.5	29.6
Eylül	321.5	2.9	27.7
Ekim	320.3	-0.4	24.0
Kasım	321.8	0.5	22.8
Aralık	326.7	1.5	19.0
1975 Ocak	339.1	3.8	20.6
Şubat	346.7	2.2	19.6
Mart	350.2	1.0	15.5

126. Bir önceki yıla göre artışlar Mayıs ayından sonra tedricen azalmış ve Aralık 1974'de % 19 ile en düşük fiyat artışı oranı ortaya çıkmıştır.
127. Aralığı izleyen Ocak ve Şubat 1975 ayları 1975 yılında 1974 yılından daha düşük düzeyde fiyat artışları olasılığını ortaya koymaktadır.
128. Ocak 1972 ile Ocak 1973 arasında fiyat artışı % 12.9, Ocak 1973 ile Ocak 1974 arasında fiyat artışı % 31.7 Ocak 1974 ile Ocak 1975 arasında da fiyat artışı ise % 20.6 dır.
129. Son üç yılın Şubat ayları arasındaki artışlar ise sırasıyla % 14.7, % 29.4, % 19.6 dır.
130. Toptan eşya fiyatlarının seyri bakımından 1975 yılı çok süratli bir başlangıç yapmıştır. Ocak ayında toptan eşya fiyatları endeksi % 3.8 artmıştır. Ocak 1973'de artış % 2.4 idi. Ocak ve Şubat 1975 toplu olarak % 6.1 bir artış göstermektedir. Geçen yıl aynı devrede artış % 5.5 olmuştu.
131. Artış gıda maddeleri ve yemlerde olmuş, geçen yıl Ocak ve Şubat aylarında % 8.5 artış gösteren bu grup bu yıl % 10.1 bir artış göstermiştir.
132. Sınai Ham Madde ve Yarı Mamullere gelince geçen yıl iki ayda % 1:1 artış olmuş bu yılın ilk iki ayında ise % 1 azalma görülmüştür.
- Geçinme Endeksleri
133. Ankara geçinme endeksi son üç yılda kararlı bir artış göstermiştir. 1972'de yıllık artış % 15.3, 1973'de % 15.8 ve 1974'de % 15.4 olmuştur.
134. Ancak 1975 yılında bir hızlanma beklenmektedir. Nitekim son üç yılın Ocak ayları arasındaki artışlar sırasıyla % 14.6, % 15.9, % 16.7 Şubat ayları arasındaki artışlar ise sırasıyla % 14.6, % 13.9, % 21.1 dir.
135. İstanbul geçinme endeksi 1972 ve 1973 yıllarında sırasıyla % 15.4 ve % 14.0 artmış 1974'de şiddetli bir artış göstermek suretiyle % 23.8'e yükselmiştir.
136. Artışın 1975'de de yüksek düzeyde olması beklenmektedir. Son üç yılda Ocak ayları arasındaki artışlar sırasıyla % 12.2, % 19.7 ve % 24.5' dir.

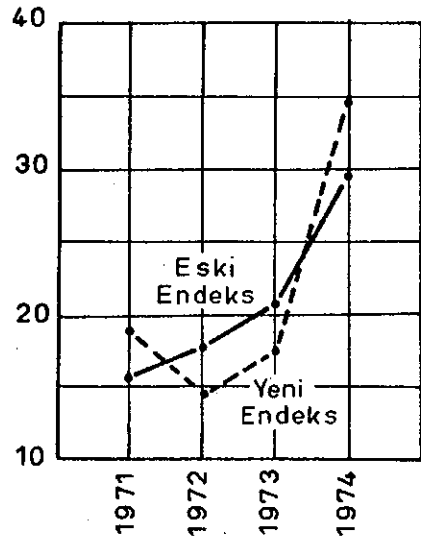
Eski ve Yeni Fiyat Endekslerinin Karşılaştırılması

137. Ticaret Bakanlığı Konjonktür Dairesi tarafından yayınlanmakta olan iki ayrı toptan eşya fiyatları endekslerinin sonuçları büyük ölçüde farklılıklar göstermektedir. Ancak yeni toptan eşya fiyatları endeksleri 1500 civarında malın fiyatlarını kapsadığı için güvenilirliği daha yüksek görülmektedir. Eski endekse göre en az üç aylık bir gecikme ile yayınlanan bu dizi ile eski endeks artış oranları aşağıda karşılaştırılmaktadır:

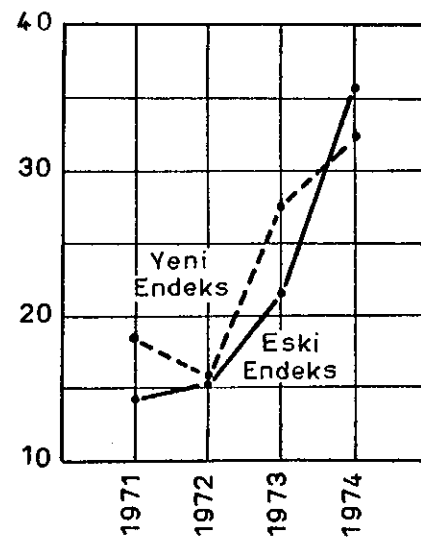
TOPTAN EŞYA FİYAT ENDEKSLERİ
(Yıllık % Artışlar)

	Genel Endeks		Tarım Ürünleri		Sanayi Ürünleri	
	Eski	Yeni	Eski	Yeni	Eski	Yeni
1971/1970	15.9	18.9	14.1	18.5	18.5	16.8
1972/1971	17.9	14.1	15.2	15.4	22.1	15.4
1973/1972	20.4	17.5	21.5	27.4	19.0	8.3
1974/1973	29.8	34.0	35.5	32.6	21.8	38.1

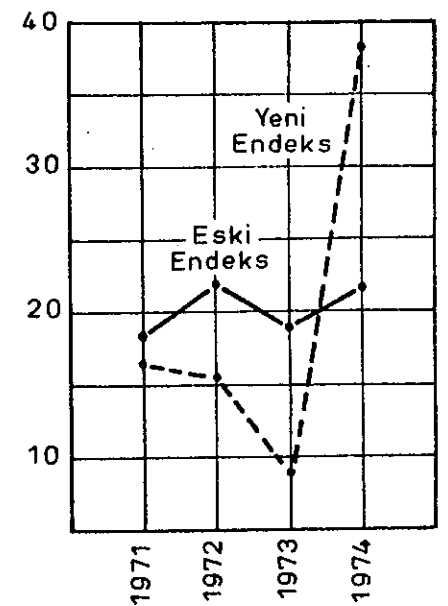
TOPTAN EŞYA
GENEL ENDEKSİ

TARIM ÜRÜNLERİ
ENDEKSİ

SANAYİ ÜRÜNLERİ
ENDEKSİ

Altın Fiyatları

138. 1974 yılında altın fiyatları toptan eşya fiyatlarından daha süratli yükselmiştir. Külçe altının gramı 1973 yılında 44 lira 32 kuruştan 73 lira 67 kuruşa yükselerek % 66.2, Cumhuriyet altını % 70, Reşat altını ise % 47.7 artış göstermiştir.
139. Altın fiyatları içteki fiyat artışlarından ve özellikle 1975 yılı başında devalüasyon söylentilerinden etkilendiği kadar dünyadaki altın fiyatlarında meydana gelen dalgalanmalardan da etkilenmiştir.

Yatırım Deflatörü

140. Fiyat artışları yatırım mallarının fiyatlarını da etkilemiş bulunmaktadır. Devalüasyonu izleyen 1971 yılındaki % 22.9 artışın dışında son yedi yılda yatırım malları fiyatları % 3.7 ile % 13.4 arasında dalgalanmıştır. Ancak bu artış 1974 yılında çok daha şiddetli olmuştur. (%24.3)

Dünya Ekonomisi

141. Batı ekonomileri 1974 yılında enflasyonla mücadele konusunda sürdürdükleri çabaların olumlu sonuçlarını 1975 yılının ilk aylarında almaya başlamışlardır. Genellikle yılın ilk üç ayında fiyat artış oranları geçen yılın aynı dönemine göre düşüktür. (Tablo 41)
142. Mart 1974 ayı itibariyle geçmiş bir yıllık dönem dikkate alındığında Dünya fiyatları (Economist Dergisi endeksine göre) genel endeksinde % 14'lük bir gerileme, gıda endeksinde % 3.1'lik bir gerileme, sanayi endeksinde % 35.1'lik bir gerileme izlenmektedir.
143. Aralık-Mart dönemleri fiyat gelişmeleri de geçen yıla göre farklılık göstermektedir. Geçen yıl Aralık-Mart döneminde genel endeks % 10.7, gıda endeksi % 15.2, sanayi endeksi % 4.9 artış kaydetmiş iken, 1975 yılının aynı döneminde genel endeks % 7.7 oranında, gıda endeksi % 16.6 oranında düşmüş, sadece sanayi ürünleri endeksi % 3.4 oranında artış göstermiştir. (Tablo 41)
144. Türkiye'deki fiyat artışlarını dünyadaki fiyat artışlarından çok farklı nedenlere dayalı olarak arttığı görülmektedir. Türkiye'nin toptan eşya genel fiyat endeksi yükselmeğe devam ederken dünyadaki genel endeks son aylarda düşme eğilimi göstermiş ve genel fiyat artışları bakımından Türkiye dünya endeksini geride bırakmıştır.
145. Gıda maddeleri fiyat endeksi dünyada çok şiddetli bir düşme gösterirken Türkiye'de hızlı artışını devam ettirmektedir.
146. Sınai fiyatlar ise dünyada son aylara kadar düşmeğe devam ettikten sonra yükselmeğe başlamıştır.

147. Türkiye'deki sınıai fiyatlar da artmağa devam etmektedir. Ancak Dünya ve Türkiye sınıai fiyatlar arasındaki açık kapanmağa başlamıştır.
148. Bu gelişmeler, Türkiye'nin bir buçuk yıl kadar sürdürdüğü ihracat fiyatlarına ilişkin mukayeseli avantajını artık tamamen yitirmekte olduğunu ve Türkiye ve Dünya genel fiyat endekslerinin 1974 yılı sonunda kesişmesinden sonra giderek açılan fark Türk ihracatının olumsuz etkileneceğini ortaya koymaktadır.
149. Fiyat yönünden Türkiye'nin mukayeseli avantaja sahip olduğu dönemlerde bile ihracat artışında ülke ve mal bakımından genişleme sağlanamaması şartların Türkiye aleyhine döndüğü dönemlerde ihracatta önemli artışlar gerçekleştirmenin pek güç olacağını ortaya koymaktadır.

(Güncel Tartışma Konusu)
Suni Gübre Fiyatları

Suni gübre tarım sektörünün en önemli girdilerinden biridir.

150. Ekilen araziye daha fazla artırmanın imkânsızlığı ve hattâ marjinal ve erozyona yönelik arazinin ekilmesinden vazgeçmek gereğine ilişkin görüşler karşısında üretimin artırılması için entansif tarıma yönelmenin zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Bu konuda da sulama, gübre ve tarımsal makineleşme en önemli üç girdiyi teşkil etmektedir.
151. Sulamanın ancak uzun dönemde geliştirilebileceği, makineleri aşırı derecede artırmanın istihdam üzerinde olumsuz etkisi düşünülürse gübre kullanımını artırmanın tarımsal üretimi, hektar ve çiftçi başına verimliliği artırmanın kısa dönemde en etkin aracı olacağı ortaya çıkmaktadır.
152. 1967 ile 1972 yılları arasında % 114 artış gösteren toplam gübre kullanımı yılda ortalama % 16.5, 1973'de % 13.3 artış göstermiş, 1974 yılında suni gübre kullanımındaki artış % 2.15'e düşmüştür.
153. Bu arada son iki yılda 1973 ve 1974 yılı sonlarında gübre stokları büyük miktarda artmış, yıllık kullanım miktarının % 56-60 seviyesine ulaşmıştır.
154. 1974 yılında gübre kullanımındaki gerilemede gübre fiyatlarındaki büyük miktardaki artışın en önemli etken olduğuna ilişkin şüpheler mevcuttur. Gübre fiyatlarındaki artışın bazı ürünlerin maliyetlerini büyük ölçüde etkilediği görülmektedir:

Ürün	Dekar Başına Kul- lanılan Gübre De- ğeri (TL)		Dekar Başına Ortalama Verim	1 Kg. ürün için Gübre Maliyeti	
	Eski fiyat	Yeni fiyat		(krş) Eski fiyat	(krş) Yeni fiyat
Buğday	28.00	72.00	122	22	59
Pamuk	96.00	275.00	225	42	122
Ayçiçeği	40.00	105.00	110	36	95
Şeker pancarı	80.00	200.00	3.950	2	5

155. Ancak şurası da bir gerçektir ki, Türkiye'de gübre finansmanı sorununun temeli sübvansiyon sisteminin bozukluğuna dayanmaktadır. Her yıl gübre programının finansmanı Ziraat Bankası ve Merkez Bankası ile Hazine için büyük bir ağırlık meydana getirmektedir. Yıllık programlarda "çiftçiye dağıtılacak gübrelere karşı % 20 dolayında üretici katkısı şartı" getirildiği halde uygulamada bu hedefe bile ulaşılamamakta, Ziraat Bankası raporlarına göre % 7-%10 dolayında bir üretici katkısı karşılığı çiftçiye gübre dağıtılmaktadır. Bu uygulama her yıl finansman yükünün kümülatif olarak artmasına neden olmaktadır. Artan gübre fiyatları ve kullanım hedefinin giderek büyümesi de dikkate alındığında sorunun büyüklüğü ortaya çıkar.
156. Sistemin tenkit edilecek bir yanı da çiftçinin ekim alanı ve ödeme gücü dikkate alınmadan tüm üreticiye aynı koşulların uygulanmasıdır. Bu durumda büyük arazi sahipleri ile pazar için üretim yapanlar gereksiz ölçüde sübvansiyondan yararlanmakta, kötü niyetliler ile ödeme gücü zayıf üretici yanında, iyi niyetle gübre alımında büyük ölçüde katkıda bulunmak isteyen üreticinin sayısı giderek azalmaktadır.
157. Sistemin özelliği nedeniyle Hazine veya Banka sistemi fiyat ne olursa olsun yıllık gübre programının % 90'ına yakın kısmını daha mevsim başında sübvansiyon olarak karşılama durumundadır. Başka bir deyimle zaten üstlenmektedir. Gübre fiyatının artırılması veya düşürülmesi üretici katkısı başka ifade ile peşin ödeme yoluyla oluşan yaklaşık % 10'luk payın küçüklüğü nedeniyle, gübre fiyatlarındaki artırım veya indirimle dayalı olarak buradan kamu üzerindeki yükte ortaya çıkacak marjinal azalma veya artış pek büyük önem taşımayacaktır.
158. Gübre fiyatlarının artırımını veya indirimine ilişkin politika kararlarının yukarıdaki açıklamadan anlaşılacağı gibi kısa dönemde ve de bugünkü finansman düzeninde pek büyük ağırlığı yoktur. Ancak peşin para ile gübre kullanan üretici ile tedarikte büyük ölçüde katılma payı bulunan üretici fiyattan etkilenebilir. Bugünkü düzende, ülke çapında gübre kullanımını artırmada etkenlik programlı bir tedarik, stoklama ve dağıtım uygulamasındaki başarıya bağlıdır.
159. Gübre politikası uygulamasının bir özelliği, ürün dönemi için gerekli tedbirlerin en geç Ağustos ayı sonuna kadar alınmış olması gereğidir. Başka bir ifade ile 1974 yılı Ağustos ayı sonuna kadar bu konuda belirlenecek politika ve alınacak tedbirleri 1975 yılı ürün dönemini etkilemeyecek, olumlu veya olumsuz etkileri ancak 1976 yılı ürün döneminde görülecektir.

160. T.C.Ziraat Bankası 1975 Yılı Çalışma ve Plasman Programında bu konuda yapılan açıklamalar şöyledir: 1975 Yılında tedariki öngörülen 4.9 milyon ton kimyevi gübrenin tutarı 9 milyar lira civarındadır. Bugüne kadar uygulamaya göre bu miktarın yaklaşık 7-8 milyar liralık kısmının Ziraat Bankası kredileriyle finansmanı gerekmektedir. Banka gübreyi hem tedarik hem de çiftçilere intikal safhasında finanse etmektedir. Çiftçinin ihtiyaçlarına tahsis edilmesi gereken krediler çoğu kez tedarikçi teşekküllerin zimmetinde bağlı kalmaktadır.
161. 1975 Yılı Plasman Programı ile Ziraat Bankasınca gübre tedarik ve dağıtım programının finansmanı için ancak 3.6 milyar lira tahsis edilmiştir.
162. Ziraat Bankasına ek kaynak sağlanamadığı takdirde, kimyevi gübrenin programlanan miktarda tedariki ve çiftçiye intikali gerçekleşmeyecek, bu durum üretimi ve verimi olumsuz yönde ve büyük ölçüde etkileyecektir. (Ziraat Bankası Plasman Programı, Sayfa: 23)
163. Kimyevi gübre ve sertifikalı tohumlukla ilgili çevirme kredilerinde hububat yetiştiricilerine % 5, diğer ürün yetiştiricilerine % 25 nisbetinde uygulanan çiftçi katkısı, Mart 1974 ayından itibaren seyyanen % 5'e düşürülmüştür. (Ziraat Bankası Plasman Programı, Sayfa: 6)

TABLO 33

TOPTAN ESYA VE GEÇİRİME ENDEKSLERİ
(1963=100)

	T O P T A N E S Y A			A N K A R A			I S T A N B U L		
	Endeks	Zincirleme Yüzd. Değ.	Geçen Yıl Aynı Aydan Artış	Endeks	Zincirleme Yüzd. Değ.	Geçen Yıl Aynı Aydan Artış	Endeks	Zincirleme Yüzd. Değ.	Geçen Yıl Aynı Aydan Artış
	1974 1973	1974 1973	Artış	1974 1973	1974 1973	Artış	1974 1973	1974 1973	Artış
1963	100	-	-	100	-	-	100	-	-
1970	145.7	6.7	-	148.3	11.8	-	155.6	7.9	-
1971	168.9	15.9	-	180.7	21.8	-	185.2	19.0	-
1972	199.3	18.0	-	208.3	15.3	-	213.7	15.4	-
1973	240.1	20.5	-	241.2	15.8	-	243.6	14.0	-
1974	311.8	29.9	-	278.4	15.4	-	301.8	23.8	-
1974 Ocak	281.0	2.4	31.7	262.1	0.7	15.9	271.1	0.8	19.6
Şubat	289.7	3.1	29.4	259.5	-1.2	13.9	270.9	-0.1	19.0
Mart	303.1	4.5	34.4	266.2	2.6	17.3	286.0	5.6	23.4
Nisan	311.8	2.9	37.3	267.9	0.6	16.9	290.4	1.5	26.1
Mayıs	320.7	2.9	39.0	271.9	1.5	17.1	295.3	1.7	26.1
Haziran	310.4	-3.2	36.0	273.7	0.7	14.4	300.2	1.7	24.7
Temmuz	310.8	0.1	32.0	279.5	2.1	15.8	303.9	1.2	25.9
Ağustos	312.3	0.5	29.6	281.4	0.7	15.4	306.4	0.8	25.5
Eylül	321.5	2.9	27.7	286.6	1.9	12.6	314.1	2.5	23.0
Ekim	320.3	-0.4	24.0	292.0	1.8	14.5	320.5	2.0	22.5
Kasım	321.8	0.5	22.8	298.6	2.3	15.9	327.4	2.2	23.8
Aralık	326.7	1.5	19.0	300.6	0.7	15.4	334.6	2.2	24.4
1975 Ocak	339.1	3.8	20.6	305.8	1.7	16.7	337.6	0.9	24.5
Şubat	346.7	2.2	19.6	314.3	2.7	21.1	352.7	4.5	30.2
Mart	350.2	1.0	15.5	318.7	1.4	19.7	360.0	2.0	25.9

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

TABLO 34

TOPTAN ESYA PİYATLARI ENDEKSİ
(1963=100)

	1972	1973	1 9 7 4			1974	% DEĞİŞİME				1 9 7 5			% DEĞİŞİME		
	Aralık (1)	Aralık (2)	Ocak (3)	Şubat (4)	Mart (5)	Aralık (6)	(3/2)	(4/2)	(5/2)	(5/4)	Ocak (7)	Şubat (8)	Mart (9)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
GENEL ENDEKS	212.4	274.4	281.0	289.7	303.1	326.7	2.4	5.5	10.4	3.9	339.1	346.7	350.2	3.8	2.2	1.0
I. Gıda Mad.ve Yemler	198.7	262.8	271.0	285.3	289.4	333.7	3.1	8.5	10.1	1.4	353.9	367.3	373.4	6.0	3.9	1.6
A. Nebati Gıda Mad.																
a. Hububat	167.1	252.4	253.0	264.9	301.2	348.7	0.2	4.9	19.3	13.7	351.1	370.7	-	0.6	5.9	
b. Bakliyat	208.6	285.6	318.1	330.0	342.9	387.0	11.5	13.5	20.0	3.9	397.7	403.8	-	2.8	1.5	
c. Diğer	154.6	182.4	194.7	209.1	233.9	233.8	6.7	14.7	28.2	11.9	241.1	250.0	-	3.1	3.7	
B.																
a. Hayvanlar	353.9	355.2	392.5	421.9	424.8	370.7	10.5	18.8	19.3	0.4	437.6	456.6	-	18.0	4.3	
b. Hayvan Mahsulleri	202.4	281.3	273.2	280.9	262.8	360.4	97.1	-0.2	-6.6	-6.5	407.9	420.2	-	13.2	3.0	
c. Hayvan Yemleri	237.4	329.4	351.8	372.2	382.8	394.4	6.8	1.3	16.2	2.8	405.9	412.1	-	2.9	1.5	
II. Sınai Hammade ve Yarı Hamuller	235.3	293.7	297.6	297.0	326.1	315.2	1.3	1.1	11.0	9.8	314.4	312.2	311.7	-0.3	-0.7	-0.2
a. Yakacaklar	315.3	348.7	348.7	348.7	348.7	369.4	-	-	-	-	369.4	369.4	-	-	-	
b. Madenler	193.9	213.5	213.7	216.0	216.0	510.4	322.2	0.1	1.2	43.3	43.7	322.9	317.4	-	0.2	-1.7
c. Dokuma Mad.	197.8	345.5	355.5	350.1	343.4	287.4	3.1	1.3	-0.7	-2.0	289.1	286.4	-	0.5	-1.0	
d. Deriler	341.6	371.2	368.4	368.0	383.4	331.9	-0.8	-0.9	3.9	4.2	310.3	301.1	-	-6.5	-3.0	
e. Sınai ve Mad.Yağlar	184.8	198.8	199.0	200.9	331.4	337.1	1.0	1.0	66.7	64.9	336.9	339.5	-	-0.1	0.8	
f. Kâğıtlar	154.6	157.2	157.2	157.2	220.8	227.0	-	-	40.4	40.4	227.0	227.0	-	-	-	
g. Yapı Malzemesi	200.6	213.1	220.3	230.0	257.7	267.1	3.4	8.0	21.0	12.0	268.1	261.1	-	0.3	-2.6	

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

TABLO 35

YENİ TOPTAN EŞYA FİATLARI ENDEKSLERİ
(1963 = 100)

	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974
GENEL ENDEKS	100.5	106.5	110.8	117.2	119.7	125.5	135.8	161.5	184.3	216.6	290.3
TARIM ÜRÜNLERİ	99.0	107.5	112.3	116.5	119.7	128.0	138.9	164.6	190.0	242.1	321.1
SANAYİ MAMULLERİ	101.8	106.0	110.2	116.0	117.5	121.1	131.7	153.9	170.7	185.0	255.5
MADEN KÖMÜRLERİ	102.0	103.9	106.2	127.2	137.6	144.9	145.9	202.5	260.5	271.9	278.7
MADEN CEVHERİ	99.0	99.0	106.4	112.1	115.2	117.8	123.1	195.5	239.5	255.2	308.0
HAVAGAZI	100.1	101.1	101.1	101.1	101.1	102.2	130.6	130.6	132.1	133.6	171.5
ELEKTRİK	100.0	100.0	100.0	152.9	152.9	152.9	152.9	220.0	284.9	331.8	456.5
İMALAT SANAYİİ											
SANAYİ MAMULLERİ GENEL ENDEKSİ	101.8	106.0	110.2	116.0	117.5	121.1	131.7	153.9	170.7	185.0	255.5
Gıda	101.2	105.7	111.7	122.4	126.0	128.3	140.6	164.2	190.2	209.0	262.1
İçki	101.8	102.2	102.7	108.4	109.8	122.8	143.4	150.4	156.5	162.7	184.2
Tütün	106.0	107.0	107.0	123.9	125.4	138.8	138.8	147.6	156.4	156.4	156.4
Dokuma ve Giyim	100.4	103.1	108.9	112.2	110.1	110.4	115.9	142.6	161.1	177.3	269.2
Ağaç	91.7	102.8	116.5	115.6	129.9	141.1	156.5	178.2	242.3	276.0	300.8
Kağıt	100.9	105.0	105.2	106.0	106.7	114.4	123.4	154.8	177.1	176.6	234.5
Deri	102.1	107.5	119.2	120.2	112.3	118.2	137.3	153.5	216.0	284.2	307.3
Kauçuk	99.5	100.4	101.5	96.4	90.1	99.4	101.3	110.4	115.6	128.8	145.8
Kimya	99.5	102.2	104.0	105.3	107.2	104.4	116.0	137.3	144.4	160.6	250.8
Petrol ve Kömür	104.9	107.9	107.8	119.2	123.9	124.3	144.2	178.1	183.9	189.0	329.8
Kil, Cam, Çimento vb.	103.2	109.9	114.1	120.4	122.9	125.9	133.7	156.6	180.3	201.7	257.1
Esas Metal	105.5	112.9	117.7	126.6	128.5	132.3	154.3	175.4	183.0	191.3	309.2
Madenî Eşya	102.8	108.6	113.5	116.8	119.1	128.7	136.2	141.7	159.5	178.4	233.6
Makine (Tarım)	103.6	125.4	125.4	127.6	125.0	125.1	132.4	178.2	191.4	213.6	234.1
Elektrik Makina ve Aletler	102.1	105.2	113.2	118.7	121.3	127.9	133.1	150.5	161.5	171.0	200.2

NOT: Belirli Sanayi ürünlerin fiyatları Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından derlenmektedir.

TABLO 36

YENİ TOPTAN EŞYA FİYATLARI ENDEKSLERİ
(1963=100)

	1	9	7	4								
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
GENEL ENDEKS	252.6	257.0	281.5	292.1	299.3	288.7	293.9	295.8	303.3	303.6	302.9	305.6
TARIM ÜRÜNLERİ	294.1	301.8	305.5	324.4	337.0	311.0	318.5	321.1	335.3	334.9	332.2	336.3
SANAYİ MAMULLERİ	204.4	206.1	252.8	256.7	259.5	261.9	265.4	266.8	268.4	268.9	270.1	271.8
MADEN KÖMÜRLERİ	274.1	274.1	274.1	274.1	274.1	274.1	274.1	274.1	282.0	290.0	290.0	290.0
MADEN CEVHERİ	261.4	261.4	261.4	261.4	264.4	338.4	341.2	341.2	341.2	341.2	341.2	341.2
HAVAGAZI	133.6	133.6	133.6	133.6	133.6	198.6	198.6	198.6	198.6	198.6	198.6	198.6
ELEKTRİK	456.5	456.5	456.5	456.5	456.5	456.5	456.5	456.5	456.5	456.5	456.5	456.5
İMALAT SANAYİİ												
SANAYİ MAMULLERİ GENEL ENDEKSİ	204.4	206.1	252.8	256.7	259.5	261.9	265.4	266.8	268.4	268.9	270.1	271.8
Gıda	227.4	231.3	246.4	253.8	260.1	261.0	263.5	262.5	267.5	273.5	276.7	282.1
İçki	163.8	163.8	168.6	185.7	187.5	187.1	192.3	192.3	192.3	192.3	192.3	192.3
Tütün	156.4	156.4	156.4	156.4	156.4	156.4	156.4	156.4	156.4	156.4	156.4	156.4
Dokuma ve Giyim	200.9	201.3	273.6	274.8	276.1	276.4	279.8	281.8	282.6	281.9	281.7	279.0
Ağac	294.2	309.2	314.6	301.2	291.5	291.6	284.5	294.4	306.5	303.8	300.4	327.9
Kağıt ve Kırtasiye	175.0	175.0	244.4	244.4	244.4	247.3	247.3	247.3	247.3	247.3	247.3	247.0
Deri	299.3	295.8	311.3	312.1	309.7	307.3	308.7	311.0	314.3	314.9	312.8	315.6
Kauçuk	139.1	140.3	140.3	140.6	142.8	142.8	143.0	149.9	149.9	153.6	153.6	153.6
Kimya	218.4	219.7	222.8	227.9	227.7	248.0	266.9	271.3	271.6	269.7	281.4	278.8
Petrol ve Kömür	221.6	220.1	350.5	352.8	350.2	349.6	349.4	350.6	350.9	353.1	353.3	362.6
Kil, Cam, Çimento vb.	205.4	206.0	263.8	265.9	267.2	267.6	268.3	267.9	267.9	267.8	267.9	267.7
Esas Metal	204.8	209.1	316.1	321.1	331.4	331.2	333.5	333.5	335.2	333.2	330.0	330.4
Madeni Eşya	193.5	195.3	222.8	243.5	243.8	244.9	245.3	245.5	245.4	242.6	243.5	240.3
Makina (Tarım)	216.2	216.2	217.6	230.7	239.5	239.5	239.5	239.5	239.5	239.5	239.5	251.7
Elektrik Makina ve Aletleri	177.5	178.8	179.5	183.9	200.2	203.2	212.1	212.1	212.4	212.4	212.4	213.6

NOT: Belirli Sanayi Ürünlerinin fiyatları Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından derlenmektedir.

TABLO 37

GEÇİNME ENDEKSLERİ
(1963=100)

	1973		1974		1975		% DEĞİŞİMLER			
	Subat (1)	Mart (2)	Subat (3)	Mart (4)	Subat (5)	Mart (6)	(3/1)	(5/3)	(4/2)	(6/4)
İSTANBUL										
Genel	227.6	228.0	270.9	280.6	352.7		19.0	30.2	23.1	
- Gıda	228.9	229.2	263.2	280.5	362.5		14.9	37.7	22.4	
- Aydınlatma	242.6	242.6	339.0	337.6	350.6		39.7	3.4	39.1	
- Giyim	213.1	214.4	288.9	304.0	319.2		35.6	10.5	41.8	
- Diğer	233.1	233.2	268.0	278.9	364.5		14.9	36.0	19.6	
ANKARA										
Genel	227.9	227.0	259.5	266.2	314.5		13.8	21.2	17.3	
- Gıda	215.5	213.1	241.8	247.4	292.7		12.2	21.0	16.1	
- Aydınlatma	274.4	274.4	300.1	313.6	331.7		9.7	10.5	14.9	
- Giyim	244.0	246.2	295.1	300.1	347.0		20.9	17.9	21.9	
- Diğer	245.0	247.9	284.4	295.1	372.1		16.1	30.8	19.0	

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

TABLO 38

ALTIN FİYATLARI (ORTALAMA)

(TL)

	KOLCE (gr/TL.)			CUMHURİYET 1/			RESAT		
	1973	1974	1975	1973	1974	1975	1973	1974	1975
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
OCAK	31.75	60.88	83.63	211.86	399.60	591.73	402.00	542.75	773.86
ŞUBAT	35.32	69.68	92.10	237.55	479.45	651.35	431.20	612.00	801.50
MART	39.05	76.76		267.09	547.83		470.55	737.62	
NİSAN	41.75	77.79		280.95	550.76		468.55	710.48	
MAYIS	46.02	72.88		305.09	504.86		462.95	658.57	
HAZİRAN	50.03	69.98		329.24	487.00		471.29	654.00	
TEMMUZ	51.30	65.35		345.59	458.39		479.05	666.74	
AĞUSTOS	48.42	70.94		325.45	480.86		486.59	691.90	
EYLÜL	47.23	73.24		320.09	502.81		488.50	772.14	
EKİM	46.00	73.83		320.67	506.37		489.24	766.32	
KASIM	44.94	85.24		310.64	588.00		492.05	761.90	
ARALIK	50.01	87.49		330.86	605.39		501.43	760.00	
12 AYLIK ORTALAMA	44.32	73.67		298.76	509.28		470.28	694.54	

KAYNAK : T.C. Merkez Bankası
AÇIKLAMA : 1/7.212 gr.

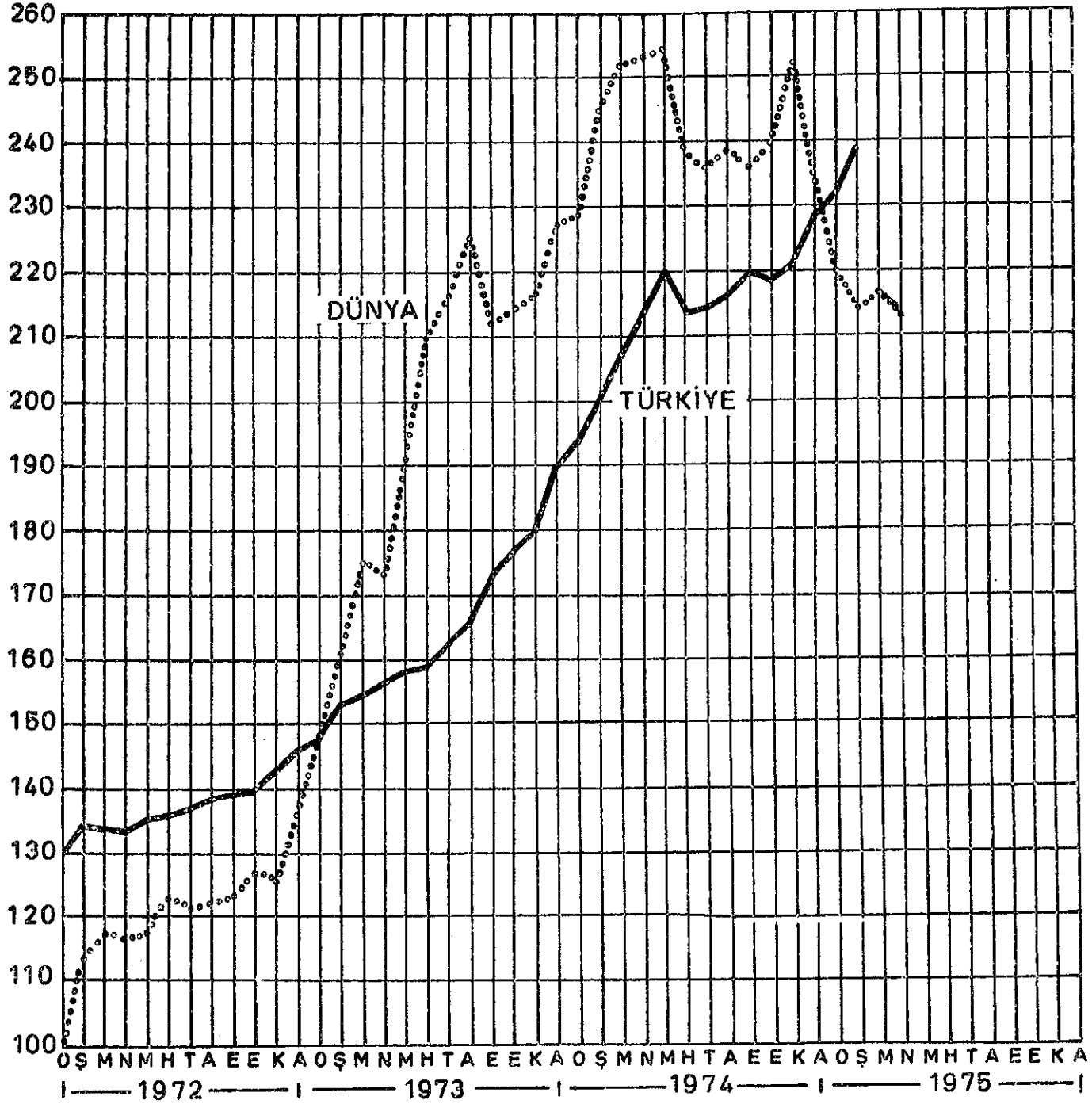
TABLO 39

YATIRIM DEFLATÖRLERİ
(1968=100)

Yıllar	Özel	Kamu	Toplam	Zincirleme Endeks		
				Özel	Kamu	Toplam
1968	..	..	100.0	..	..	103.7
1969	..	..	104.9	..	..	104.9
1970	..	..	114.8	..	..	109.4
1971	141.1	141.1	141.1	..	..	122.9
1972	154.2	154.5	154.6	109.3	109.6	109.6
1973	174.6	176.2	175.4	111.2	114.1	113.4
1974	217.7	218.2	218.0	124.7	123.8	124.3

Kaynak: D P T

DÜNYA VE TÜRKİYE TOPTAN EŞYA FİYATLARI ENDEKSİ (1970 = 100)

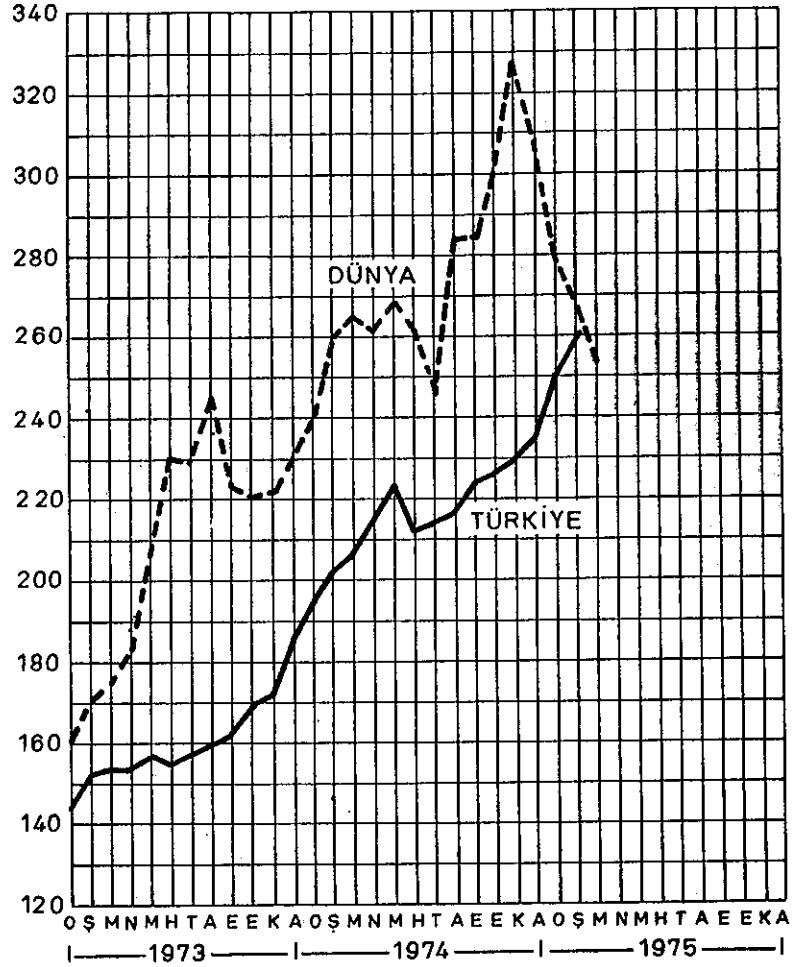

TABLO 40

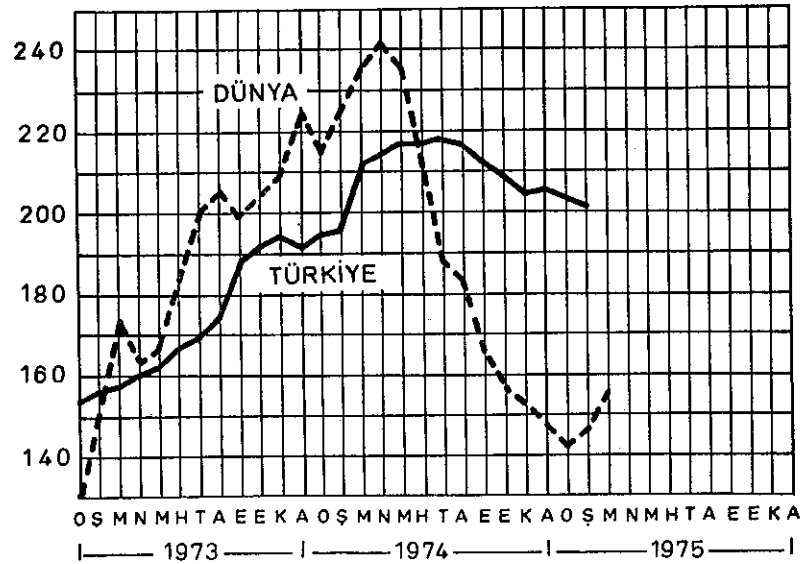
EKONOMİST DERGİSİ DÜNYA FİYATLARI
ENDEKSİ

1973	Sterlin Endeksi					(1970=100) (Haftalık)		Dolar Endeksi			
	Bütün Maddeler	Gıda	Genel	Fiberl. Metal.	Madl.	Bütün Madl.	Gıda	Genel	Fiberl.	Metal.	
Ekim	3	210.2	218.4	200.1	325.2	146.9	211.5	219.7	201.2	327.2	147.8
	10	212.7	222.0	201.0	308.0	156.4	214.6	224.0	202.8	310.8	158.0
	17	208.9	211.8	205.2	305.9	158.9	213.6	216.6	209.9	312.8	162.5
	24	209.7	216.4	210.3	298.0	158.9	213.5	220.3	204.9	303.7	161.7
Kasım	7	206.3	212.2	198.9	274.6	160.8	208.3	214.3	200.8	277.3	162.4
	14	213.7	219.4	206.5	279.2	171.2	217.5	223.3	210.2	284.2	174.3
	21	221.8	221.6	219.6	291.8	183.8	221.0	222.8	218.8	290.8	183.1
	28	222.4	226.0	217.9	291.0	180.6	216.5	220.2	212.1	283.2	175.8
Aralık	5	232.3	227.5	238.4	283.3	209.9	226.3	221.6	232.2	276.0	204.5
	12	239.8	239.5	240.3	319.7	197.3	231.3	230.8	231.5	308.0	190.1
	19	233.6	241.8	226.5	320.9	164.2	226.8	232.8	218.1	308.9	158.1
	26	233.8	242.6	224.0	325.2	167.4	225.9	234.4	216.4	314.2	161.7
1974											
Ocak	2	236.9	247.0	226.6	326.4	169.5	227.5	237.2	217.6	313.5	162.8
	9	240.9	250.1	229.4	327.7	171.4	225.2	233.8	214.5	306.4	160.3
	16	249.2	263.8	231.0	363.2	169.1	226.1	239.7	209.9	330.1	153.7
	23	248.6	260.7	233.4	329.0	175.1	226.6	237.7	212.8	299.9	159.0
	30	250.9	264.8	233.5	321.3	183.6	235.4	248.5	219.1	301.5	172.3
Şubat	6	252.1	267.1	233.2	323.3	184.6	234.2	248.2	216.7	300.4	171.5
	13	250.4	268.2	228.1	316.8	181.6	236.9	253.8	215.8	299.8	171.8
	20	259.9	278.0	237.3	310.1	198.5	248.2	265.5	226.6	296.1	189.6
	27	265.0	280.8	245.4	302.6	215.4	254.0	269.1	235.2	290.0	206.4
Mart	6	254.9	270.2	235.9	269.3	202.5	247.6	262.4	229.1	287.8	169.7
	13	259.9	275.0	241.0	293.1	213.8	254.3	269.1	235.8	287.1	209.2
	20	259.9	271.6	245.3	279.3	229.3	253.8	265.2	239.5	272.7	223.9
	27	254.6	265.9	240.5	277.4	225.7	252.0	263.2	238.1	274.6	223.4
Nisan	3	251.4	257.6	244.1	272.1	233.4	251.4	257.6	243.6	272.1	233.4
	9	251.1	261.2	238.4	272.7	225.5	249.3	259.3	236.7	270.7	223.9
	17	252.7	265.3	236.9	274.7	222.4	249.4	261.8	233.8	271.1	219.5
	24	260.7	268.1	251.3	272.0	244.4	261.7	269.2	252.3	273.1	245.4
Mayıs	1	262.6	272.3	250.3	271.2	244.9	263.5	273.3	251.2	272.2	245.8
	8	257.8	266.7	246.3	266.4	242.0	260.8	270.0	249.4	269.7	245.0
	15	251.0	266.4	231.8	269.6	224.2	252.8	268.3	233.4	265.7	225.8
	22	246.9	264.6	224.6	261.5	207.4	248.4	266.3	226.0	263.1	208.7
	29	242.4	262.4	217.4	259.6	196.4	241.6	261.5	216.7	258.7	195.7
Haziran	5	245.3	261.6	225.0	259.9	210.8	246.2	262.9	225.8	260.9	211.6
	12	241.2	260.2	217.5	261.0	199.7	240.7	250.7	217.0	260.5	199.3
	19	239.2	264.6	207.5	251.3	188.2	238.0	263.0	206.4	250.0	187.2
	26	236.0	264.6	200.4	252.1	176.8	234.0	262.3	198.7	250.0	175.3
Temmuz	3	229.6	263.0	188.1	251.4	158.9	229.3	262.6	187.8	251.0	158.7
	10	228.3	263.0	184.9	252.7	154.9	227.2	261.8	184.0	251.5	154.1
	17	233.2	272.0	184.7	249.2	156.3	232.3	271.0	184.0	248.3	153.7
	24	240.3	280.6	189.8	249.9	159.7	239.7	280.0	189.4	249.3	159.3
	31	252.7	299.3	194.3	250.2	164.7	251.3	297.7	193.2	248.8	163.8
Ağustos	7	248.9	295.2	197.0	250.5	161.9	246.4	292.3	189.1	248.0	160.3
	14	244.1	288.0	189.3	246.7	159.9	239.7	282.7	185.9	242.2	157.0
	21	241.7	285.9	186.4	248.1	157.0	233.9	276.7	180.3	237.2	151.9
	28	244.6	292.8	184.4	244.0	154.8	236.4	283.0	178.2	235.8	149.1
Eylül	4	244.6	297.7	178.1	243.9	144.5	235.8	287.0	171.7	235.2	139.3
	11	238.3	293.2	169.6	228.9	139.2	230.2	283.1	164.1	220.9	134.4
	18	235.4	288.8	168.8	227.7	136.9	227.6	279.2	163.2	220.1	132.3
	25	241.9	298.8	170.6	221.0	143.0	233.4	286.4	164.7	219.1	138.0
Ekim	2	244.0	305.4	167.3	217.0	137.3	237.3	296.9	162.6	211.0	133.5
	9	247.0	314.7	162.5	208.7	132.8	241.0	307.0	158.5	203.7	129.6
	16	247.1	316.6	160.4	207.5	131.6	240.3	307.8	155.9	201.7	128.0
	23	245.8	317.9	155.6	206.2	125.6	238.9	309.0	151.3	200.4	122.1
	30	247.5	319.3	157.7	205.9	130.0	240.8	310.7	153.4	200.3	126.5
Kasım	6	258.0	335.6	160.5	203.6	134.9	252.2	328.1	156.9	199.0	131.9
	13	262.5	344.9	159.5	203.9	133.6	251.9	331.0	153.1	195.7	128.2
	20	262.1	346.7	156.4	204.2	130.3	253.4	335.2	151.2	197.4	126.0
	27	256.0	335.6	156.6	205.7	129.8	248.1	325.2	151.7	199.3	125.8
Aralık	4	247.4	321.4	155.0	204.2	126.7	240.1	311.9	150.4	198.2	123.0
	11	244.4	316.7	153.9	203.5	124.2	235.9	305.7	148.6	196.5	119.9
	18	236.5	306.1	149.6	201.0	120.9	229.3	296.7	145.0	194.8	117.2
	25	238.2	308.9	149.9	200.3	121.6	233.0	302.1	146.6	195.9	118.9
1975											
Ocak	8	229.9	295.3	148.2	200.1	120.4	224.9	288.8	145.0	195.7	117.8
	15	223.9	283.4	149.5	199.8	122.4	219.6	278.0	146.6	196.0	120.1
	22	220.2	279.5	146.0	198.6	118.2	218.1	276.9	144.6	196.7	117.1
	29	217.5	274.9	145.8	197.0	117.9	214.8	271.6	144.6	194.5	116.4
Şubat	5	213.9	268.4	145.7	197.9	118.7	211.1	264.9	143.8	195.3	117.1
	12	216.4	271.8	147.0	198.5	119.4	215.6	270.8	146.5	197.8	119.0
	19	213.6	266.0	148.1	198.1	120.8	213.5	265.9	148.0	198.0	120.7
	26	214.0	269.7	150.4	201.5	122.4	214.7	254.2	152.0	204.2	124.7
Mart	5	204.8	243.1	150.0	196.7	124.3	208.7	246.5	152.1	199.4	126.0
	12	216.7	258.2	150.8	198.8	123.6	217.7	259.4	151.4	199.8	124.2
	19	216.4	257.5	151.3	199.3	124.6	219.9	260.6	153.1	201.7	126.1
	26	218.2	259.0	152.7	198.9	127.9	219.6	260.7	154.5	200.2	128.7
Nisan	2	220.5	261.8	155.2	202.1	129.0	221.3	262.7	155.7	202.8	129.5
	9	221.0	263.4	153.8	205.8	125.2	218.9	260.9	152.3	203.8	124.0

DÜNYA VE TÜRKİYE TOPTAN GIDA FİYATLARI ENDEKSİ (1970 = 100)

DÜNYA VE TÜRKİYE SANAYİ HAMMADDE FİYAT ENDEKSLERİ (1970 = 100)

TABLO 41

EKONOMİST DERGİSİ DÜNYA FİYATLARI
ENDEKSİ

(1970=100)
(Aylık)

1972	Sterlin Endeksi					Dolar Endeksi					
	Bütün Maddeler	Sanayi Maddeleri				Bütün Madl.	Gıda	Sanayi Maddeleri			
		Gıda	Genel	Fiberler	Metal.			Genel	Fiberler	Metal.	
Ocak	95.9	101.5	89.7	112.4	77.9	102.0	107.9	95.4	119.5	82.8	
Şubat	104.5	113.5	93.2	122.5	79.9	113.4	123.2	101.2	133.0	86.7	
Mart	107.5	117.2	95.3	121.8	82.6	117.4	128.0	104.1	133.0	90.2	
Nisan	107.8	116.0	97.6	128.4	83.0	117.3	126.2	106.2	139.7	90.3	
Mayıs	108.5	118.0	96.8	126.3	81.4	118.2	128.5	105.4	137.5	88.6	
Haziran	112.5	125.2	96.5	131.3	78.8	122.2	136.1	104.9	142.7	85.6	
Temmuz	117.9	133.0	98.9	130.9	81.5	120.1	135.5	100.8	133.4	83.1	
Ağustos	119.5	135.3	99.7	133.7	81.2	122.2	138.3	102.0	136.7	83.0	
Eylül	121.0	135.6	102.8	140.4	83.5	123.4	138.3	104.9	143.2	85.2	
Ekim	127.3	136.1	116.1	186.8	82.1	127.7	136.6	116.5	187.4	82.4	
Kasım	129.2	139.4	116.3	178.0	82.4	126.8	136.8	114.2	174.7	80.9	
Aralık	141.2	156.9	121.7	193.9	84.2	137.7	152.9	118.7	189.1	82.1	
<u>1973</u>											
Ocak	148.7	160.5	133.8	226.2	94.2	145.8	157.8	131.7	222.2	87.9	
Şubat	156.3	165.5	144.7	246.4	95.8	159.3	168.7	147.5	251.2	97.6	
Mart	169.1	171.4	165.6	291.7	110.9	174.2	176.6	170.6	300.6	114.3	
Nisan	167.4	176.4	156.9	251.9	115.0	173.2	182.6	162.4	260.7	119.1	
Mayıs	181.3	200.4	157.5	156.7	112.6	191.4	211.5	166.2	214.3	270.9	
Haziran	194.0	213.4	169.7	269.7	121.9	208.1	228.9	182.1	289.3	130.8	
Temmuz	202.5	266.1	186.1	269.1	141.5	214.5	228.4	197.2	285.2	149.9	
Ağustos	219.1	236.1	197.7	293.1	421.1	226.6	244.2	204.4	303.0	154.5	
Eylül	210.0	221.3	195.8	310.0	114.7	211.6	223.0	197.3	312.4	145.8	
Ekim	210.3	217.1	201.9	309.2	155.3	213.3	220.1	204.7	313.6	157.5	
Kasım	216.0	220.3	210.7	284.1	174.1	215.8	220.1	210.4	283.8	173.9	
Aralık	234.8	237.8	232.3	312.2	184.7	227.5	229.9	224.5	301.7	178.6	
<u>1974</u>											
Ocak	245.3	257.2	230.7	333.5	173.4	228.1	239.3	214.7	310.2	161.6	
Şubat	256.8	273.5	236.0	313.2	195.0	243.3	259.1	223.5	296.5	184.8	
Mart	257.3	270.6	240.6	286.5	217.8	251.9	264.9	235.6	280.5	213.3	
Nisan	254.0	263.0	242.6	272.8	238.9	252.9	262.0	241.6	271.7	230.5	
Mayıs	252.1	266.5	234.1	264.5	223.0	253.4	267.9	235.3	265.6	224.2	
Haziran	240.4	262.8	212.6	256.1	193.9	239.8	262.0	212.0	255.4	193.4	
Temmuz	236.9	275.6	188.4	250.7	158.9	236.0	247.6	187.6	249.8	158.4	
Ağustos	244.1	290.5	189.3	247.4	158.4	239.1	283.7	183.4	240.8	154.6	
Eylül	240.1	294.7	171.8	230.4	140.9	231.6	284.0	166.0	223.9	136.0	
Ekim	246.3	314.9	160.7	209.1	131.5	239.6	306.2	156.3	203.4	128.0	
Kasım	259.6	340.7	158.2	204.3	132.1	251.4	328.9	153.2	197.8	128.0	
Aralık	241.6	313.8	152.1	202.2	123.3	234.5	304.1	147.6	196.3	119.5	
<u>1975</u>											
Ocak	222.9	283.3	147.4	198.9	119.7	219.3	278.8	145.0	195.7	117.8	
Şubat	191.9	250.7	147.8	211.5	142.8	213.7	264.0	147.6	211.3	142.8	
Mart	214.0	254.4	151.3	198.4	125.1	216.5	256.8	152.7	200.3	126.2	

TABLO 42
KİMYASAL GÖBRELER

	(Bin Ton)				
	1963	1967	1972	1973	1974
AZOTLU GÖBRELER					
Stok Devri	114.1	39.9	103.1	658.8	1.395.1
Yerli Üretim	145.0	154.7	696.8	642.4	920.0
İthalat	35.0	534.4	1.641.3	2.142.4	1.170.0
Toplam arz	240.1	729.0	2.441.2	3.443.6	3.485.1
Kullanılan	186.3	675.6	1.182.6	2.048.5	2.200.0
Yıl sonu stoku	107.3	53.4	658.6	1.395.1	1.285.1
FOSFATLI GÖBRELER					
Stok devri	43.4	178.8	155.4	263.7	843.9
Yerli Üretim	180.0	206.4	753.9	570.3	1.015.0
İthalat	85.0	728.9	801.8	1.656.3	500.0
Toplam arz	308.4	1.114.1	1.711.1	2.490.3	2.358.9
Kullanılan	218.7	844.7	1.447.4	1.646.4	1.560.0
Yıl sonu stoku	88.7	269.4	263.7	843.9	798.9
POTASLI GÖBRELER					
Stok devri	6.0	0.3	3.4	7.6	30.5
İthalat	21.0	15.7	58.5	48.3	60.0
Toplam arz	27.0	16.0	61.9	55.9	90.5
Kullanılan	27.0	15.0	54.3	25.4	40.0
Yıl sonu stoku	-	1.0	7.6	30.5	50.0
Toplam Kullanılan	432.5	1.535.3	3.284.3	3.720.3	3.800.0
Yıllık Program Hedefleri	466.0	1.700.0	3.845.0	4.200.0	4.460.0
Yüzde Uygulama	92.8	90.3	85.4	88.6	85.2

Kaynak : 1975 Yılı Programı

TABLO 43
ÇİFTÇİNİN ÖDEDİĞİ GÖBRE FİYATLARI

	(Kg/Krs.)										
Göbre Cinsi	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1973	1974
1. Amonyum Sülfat	47	63	63	63	59	59	54	54	64	64	192
2. Amonyum nitrat	-	65	65	65	61	61	58	58	64	64	192
3. Amonyum nitrat	-	-	-	75	75	75	65	65	71	75	225
4. Öre	-	-	-	-	-	-	95	80	117	120	
5. Normal Süperfosfat	44	44	44	44	40	37	37	49	49	49	117.6
6. Triple Süperfosfat	-	96	120	110	110	105	95	85	104	104	287
7. Potasyum Sülfat	-	-	-	83	80	80	79	79	79	120	360
8. Diamonyum fosfat	-	-	-	-	-	-	110	85	140	185	444
9. Kompoze	-	-	90	100	99	91	91	91	120	130	390

Kaynak: Tarım Bakanlığı

BÖLÜM V

İSTİHDAM VE ÜCRETLER

Özel Kesimin İstihdamdaki Payı

164. Özel kesimin istihdamdaki payı miktar ve oran olarak artarken kamu kesiminde tam tersine istihdamda daralma dikkati çekmektedir:

Sigortalı İşçi Sayısı

	Özel		Kamu		Bin kişi
	Bin kişi	%	Bin kişi	%	
1963	398.9	56	311.9	44	710.8
1971	894.2	64	510.5	36	1.404.7
1972	1.013.2	66	511.9	34	1.525.0
1973	1.139.0	69	510.1	31	1.649.0

(Kaynak: SSK İstatistik Yıllıkları)

165. Büyük imalât sanayiinde planlı dönem boyunca yaratılan ek istihdamda özel kesimin katkısı % 68, kamu kesiminin katkısı ise % 32 oranında olmuştur.

Başlıca İllerde İstihdam Artışı

166. Sosyal sigorta kapsamındaki istihdam 1968-1973 devresinde Ankara'da %12.1, İzmir'de % 15.5, Adana'da % 37.3 ve İstanbul'da % 69 artmıştır.
167. Kamu ve özel kesimler arasında istihdam bakımından belirgin farklar mevcuttur.
168. Kamu kesimindeki istihdam beş yılda Ankara'da % 24.1, İzmir'de % 15.6 azalma göstermiş, Adana'da aynı kalmış, İstanbul'da ise % 3.4 gibi önemsiz bir artış göstermiştir.
169. Kamu kesimindeki azalmalar eskiden gereğinden fazla işçi çalıştıran müesseselerin zamanla ayrılanların yerine yeniden işçi almamaları ve planlanan kamu yatırımlarının devreye zamanında girememesinden etkilennmiştir.

İstihdam Sorununun Artan Önemi

170. 1974 yılı işsizlik sorununun kritik bir düzeye çıktığı yıldır. 1973 yılında ay sonu kayıtlı işsiz sayısı 44 bin dolayında iken, bu rakam 1974 yılında 82 bin dolayına yükselmiştir.
171. 1975'in ilk iki ayında ise 1974 yılının ikinci yarısından beri süregelen kayıtlı işsiz sayısı 100 binin üzerinde seyretmektedir.
172. Yurt dışına giden işçi sayısındaki şiddetli gerileme ve yurt dışındaki işçilerin geriye dönmesi ihtimali işsizlik sorununu 1975 ve bunu izleyen yıllarda en önemli sorun haline getirmektedir.

Yıllık Rakamlar

	<u>1973</u>	<u>1974</u>	<u>% Fark</u>
<u>İç çalışma durumu</u>			
- İşe yerleştirilenler	32.924	33.985	3.2
- Münhaller	34.158	35.342	3.5
- İşsizler	44.765	81.748	82.6
<u>Dış ülkelere gönderilen işçiler</u>	135.820	20.211	-85.1
Almanya	103.793	1.228	-88.2
Hollanda	1.994	1.503	-24.6
Avusturya	7.083	2.501	-64.7
İsviçre	1.109	770	-30.6
Avustralya	-86	1.138	28.4
Fransa	10.544	10.577	-39.7
Diğerleri	3.411	2.494	-26.9

İşçi Ücretleri

173. Sosyal sigortalar kapsamındaki işçi sayısı 1965 yılında 895 bin kişi iken 1973 yılında % 86.1 oranında bir artış ile 1.667.0 kişi olmuştur. 1965 yılında 73 bin olan işçi sayısı ise, 1973 yılında 526 bine ulaşmıştır. Böylelikle 1965 yılında ortalama 12.26 olan işyeri büyüklüğü, 1973 yılında 2.82'ye düşmüştür. Bir kişi çalıştıran işyerlerinin de SSK kapsamına alınması, ortalama işyeri büyüklüğünde bu önemli azalmaya yol açmıştır. (Tablo 48) Bu gelişmeler nedeniyle bugün SSK kapsamındaki işçiler için verilen ortalama günlük ücret rakamları sanayi kesimindeki ve özellikle imalat sanayiindeki gerçek durumu yansıtmama olanağını yitirmiştir. 1973 yılında imalat sanayiinde ortalama işyeri büyüklüğünde işyeri başına 107 işçi düşmesi bunun açık bir göstergesidir.
174. Bir kişi çalıştıran işyerlerindeki düşük ücretli grubun sürekli olarak ortalamayı aşağı çekmesine karşılık 1970 yılından 1974 yılına kadar olan dönemde işçi ücretlerinde % 78.5 oranında bir artış olduğu 1/

1/ SSK İstatistikleri çıplak ücret yansıtmaktadır. Sosyal ek ödemeler bu istatistiklere yansımamaktadır.

ortaya çıkmaktadır. Buna karşılık, işletme büyüklüğü çok yüksek olan sendikalaşmış işçi ve işveren kuruluşlarından oluşan madeni eşya sektöründe ise aynı düzende ücret artışı sosyal ek ödemeler hariç % 94.2 dir.

175. SSK kapsamında işçi ücretlerinin 1/ sanayinin yoğun olduğu dört ile göre dağılımında önemli eğilimler ortaya çıkmaktadır. Ankara, İstanbul, İzmir ve Adana'da 1968-1973 devresinde reel ücretlerde % 9.2- % 16.8 artış meydana gelmiştir. Ankara'da % 9.2, İstanbul'da % 13.6, İzmir'de % 14 ve Adana'da % 16.7 olan bu artışlar kamu ve özel kesimlerde farklılıklar göstermektedir. Ankara'da reel ücretler kamu kesiminde beş yılda % 34.5 bir artış gösterirken, özel kesimde % 4 bir azalma göstermektedir. İstanbul'da kamu kesiminde reel ücretler % 17.3 artarken özel kesimde % 14.4 artmıştır. İzmir'de kamu kesiminde reel ücret artışı % 35.2 özel kesimde ise % 7.8 olmuştur.
176. Adana'da kamu kesiminde reel ücretlerdeki artış % 2, özel kesimde ise % 21.9 olmuştur.

Ortalama Günlük Ücretler

177. Ortalama günlük ücretler 1971 ve 1972 yıllarında ortalama olarak % 7.8 ve % 14.2 oranlarında artmış idi. Buna karşın 1973 ve 1974 yıllarında artışlar daha yüksek oranlarda gerçekleşmiştir. 1973 yılında ortalama günlük ücretlerdeki artışı % 24 dür. 1974 yılının Ekim ayı sonundaki artış oranı ise 12 aylık dönem itibarıyla % 22 dolayındadır.

ÜCRET, İSTİHDAM VE FİYAT ENDEKSLERİ (1968=100)

	Ortalama Fiyat 2/ Endeksi	Ortalama Günlük Ücret 2/			İstihdam 3/		
		Toplam	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel
ANKARA							
1969	106.5	109.2	104.2	113.9	99.9	90.0	110.3
1970	115.1	114.4	107.4	120.9	109.5	98.7	120.7
1971	133.9	131.8	136.7	128.9	111.3	90.2	133.4
1972	151.2	137.7	143.4	139.6	110.2	77.4	144.6
1973	176.3	192.5	237.2	169.2	112.1	75.9	150.2
İSTANBUL							
1969	108.0	116.9	110.0	118.9	105.7	98.2	107.6
1970	115.3	127.2	128.6	127.6	111.9	106.2	113.3
1971	133.4	135.5	143.6	135.5	133.9	95.6	143.7
1972	149.1	156.9	173.1	156.1	145.0	94.5	159.9
1973	172.1	195.5	201.9	196.9	169.0	103.4	185.7
İZMİR							
1969	106.8	113.3	109.1	116.0	105.6	113.6	101.5
1970	115.0	136.9	146.7	127.2	108.7	112.9	106.5
1971	137.6	152.4	154.5	149.7	96.1	93.2	97.6
1972	157.9	156.5	142.8	164.3	119.6	114.2	122.4
1973	184.3	210.1	249.2	198.5	115.5	84.4	131.6
ADANA							
1969	106.9	115.7	110.5	117.1	105.5	115.8	102.0
1970	117.1	123.9	125.3	122.9	106.8	105.0	107.4
1971	136.5	159.9	140.1	167.1	115.2	115.5	115.1
1972	154.3	163.4	152.0	167.9	127.7	108.0	134.4
1973	184.3	215.1	188.1	224.7	137.3	100.0	150.0

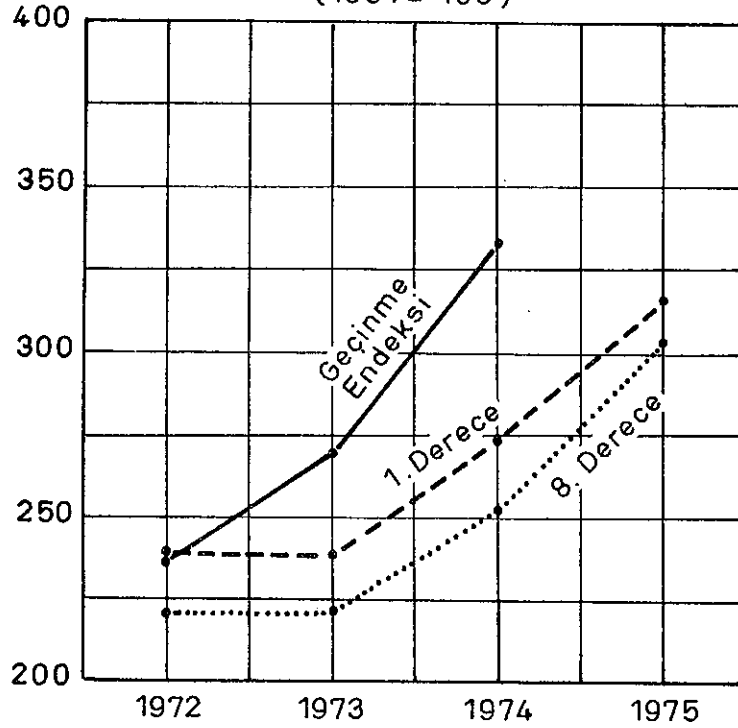
- 1/ Bu konudaki değerlemelerde yukarıda değinilen gerçeklerin gözönünde bulundurulması gerekir.
- 2/ D.İ.E
- 3/ SSK Kapsamı

Memur Maaşları

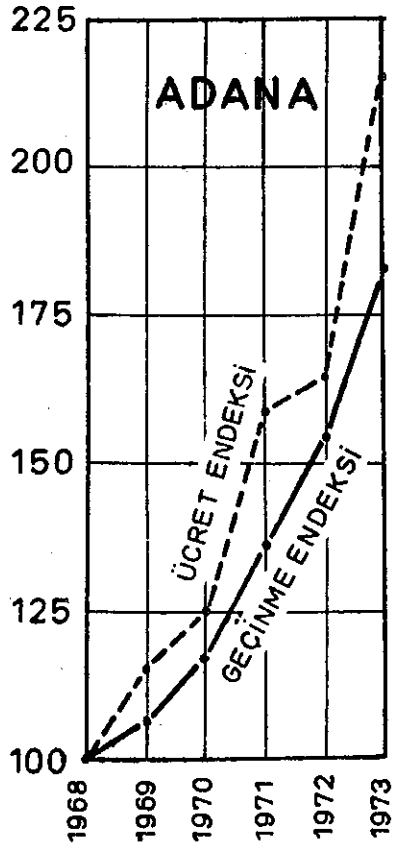
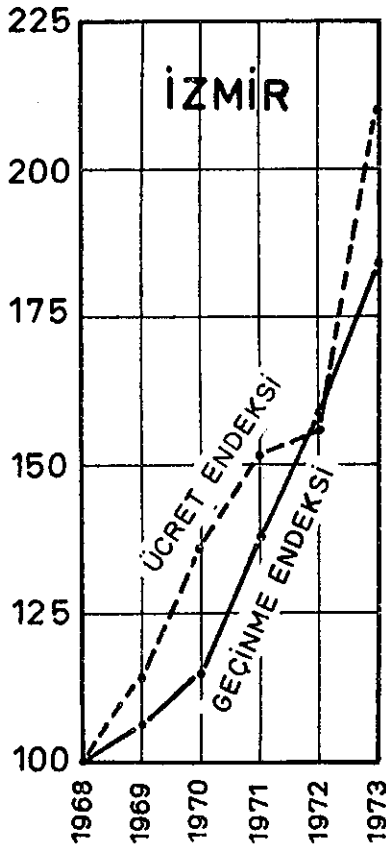
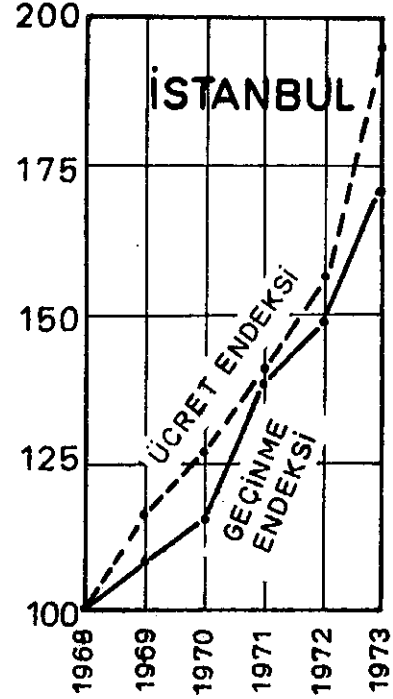
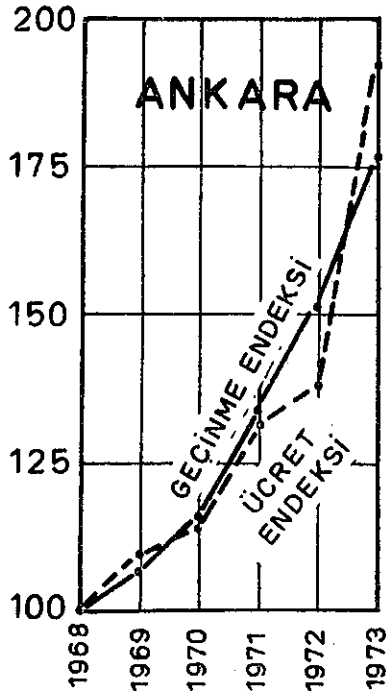
178. Kamu kesiminde istihdam edilen, Personel Kanunu kapsamındaki memurların maaşları ise Geçinme Endekslerini ardından izlemektedir. Birinci ve sekizinci derece devlet memurlarının brüt maaşları ve endeksleri aşağıda verilmiştir.

Yıllar	1. Derece		8. Derece		Geçinme Endeksi
	Maaş	Endeks	Maaş	Endeks	
1961	2700	100.0	945	100.0	100.0
1972	6475	239.8	2100	222.2	237.2
1974	7400	274.1	2400	254.0	341.9
1975	8535	316.1	2880	296.3	..

GEÇİNME ENDEKSLERİ ve MEMUR MAAŞLARI (1961 = 100)

ÜCRET VE GEÇİNME ENDEKSLERİ (1968 = 100)

TABLO 44

SIVİL EMEK ARZI VE TALEBİ (Bin olarak)

	1962	1967	1972	1975
13-64 yaş grubundaki nüfus	15.978	18.099	20.625	23.430
İş gücü arzı (Katılma oranı)	12.197 (76,3)	13.442 (74,3)	14.320 (69,4)	15.330 (65,4)
İşgücü talebi	11.951	12.732	13.510	14.320
Tarım	9.216	9.073	8.760	8.670
Sanayi	995	1.175	1.500	1.821
İnşaat	305	369	440	548
Ulaştırma	258	324	460	567
Hizmetler Sıfı dışı talep	1.177 (11)	1.791 (180)	2.350 (85)	2.714 (20)
Tarım dışı emek fazlası	235	530	725	990
Tarımda gizli işsizlik	750	910	850	750
Toplam emek fazlası	985	1440	1575	1740
Toplam emek fazlasının Toplam emek arzına oranı (İşsizlik oranı)	8,1	10,7	11,0	11,4

Kaynak: D.P.T.

TABLO 45

İSTİHDAM

AYLAR	AYSONU KAYITLI İŞSİZ SAYISI			(2)/(1) I	(3)/(2) I	YURT DIŞINA GİDEN İŞÇİ SAYISI			(5)/(4) I	(6)/(5) I
	1973 (1)	1974 (2)	1975 (3)			1973 (4)	1974 (5)	1975 (6)		
OCAK	40.885	47.730	106.120	16,7	122,4	5.062	2.610	327	- 48,4	- 87,5
ŞUBAT	49.720	52.908	110.899	6,4	109,7	8.408	2.568	353	- 69,5	- 86,3
MART	59.661	65.291		9,4		9.078	2.247		- 75,3	
NİSAN	53.143	78.033		46,8		15.886	2193		- 86,2	
MAYIS	48.391	89.208		84,3		12.662	2.537		- 80,0	
HAZİRAN	42.535	89.597		110,6		14.082	1.999		- 85,8	
TEMMUZ	40.348	86.673		114,8		15.454	1.791		- 88,4	
AĞUSTOS	39.580	85.561		116,7		14.949	1.482		- 99,1	
EYLÜL	40.868	76.271		86,6		14.565	1.337		- 99,1	
EKİM	35.481	77.875		119,5		12.946	696		- 94,6	
KASIM	42.240	105.012		148,6		8.202	473		- 94,2	
ARALIK	44.267	97.212		119,6		4.546	278		- 93,9	
YILLIK	44.772	81.748		82,6		135.820	20.211		- 85,1	

Kaynak: İle ve İşçi Bulma Kurumu

TABLO 46

ORTALAMA GONLOK DCRETLER 1/

	1971	1972	1973	1974	1975
OCAK	37,37	43,55	49,96	58,51	
ŞUBAT	36,86	39,69	46,91	54,67	
MART	37,85	40,68	54,52	57,81	
NİSAN	38,99	40,79	47,86	59,60	
MAYIS	39,59	42,47	51,55	63,18	
HAZİRAN	36,13	41,60	50,11	60,35	
TEMMUZ	37,90	42,63	51,40	67,86	
AĞUSTOS	37,96	42,81	51,60	68,35	
EYÜL	39,51	42,68	51,73	65,11	
EKİM	39,55	45,05	56,03	69,10	
KASIM	39,95	47,64	51,80		
ARALIK	39,32	51,70	57,04		
1) Yıllık Ortalama.	38,42	43,88	54,41		
2) Yıllık % Değ.	7,8	14,2	24,00		

1/ Sosyal Sigortaya Bağlı İşçiler İçin.

Kaynak: S.S.K

TABLO 47

SEKTÖRLERE GÖRE SİGORTALI İŞÇİ SAYISI VE
ORTALAMA GÜNLÜK ÜCRET

	Gıda	Tütün	Dokuma	Kömür Madenc.	İnşaat	Ulaştır- ma	Toplam SSK
1960							
Sayı	67.359	50.403	79.925	46.462	116.464	35.445	620.900
Günlük Ücret (TL.)	13.85	9.61	13.42	10.86	15.35	16.38	14.44
1966							
Sayı	80.507	42.617	113.734	56.388	199.652	44.657	991.510
Günlük Ücret (TL.)	20.50	20.53	19.48	21.55	22.83	28.50	23.53
1972							
Sayı	117.298	47.060	142.515	52.270	305.276	61.406	1525.017
Günlük Ücret (TL.)	37.26	35.82	40.76	33.36	41.71	52.54	43.88
1973							
Sayı	116.063	38.982	148.425	54.582	329.145	61.851	1649.079
Günlük Ücret (TL.)	45.86	64.34	66.02	48.69	48.10	62.08	54.41

Kaynak: S.S.K.

TABLO 48

SSK KAPSAMINDAKİ İŞÇİ SAYISI
VE ORTALAMA İŞ YERİ BÜYÜKLÜĞÜ

	Sigortalı İşçi Sayısı (Bin Kişi)	İşyeri Sayısı	Ortalama İşyeri Büyüklüğü
1965	895.8	73.020	12.26
1970	1143.8	279.405	4.09
1971	1313.5	364.240	3.60
1972	1409.5	429.453	3.28
1973	1483.0	526.305	2.82
1974	1667.0	..	..

Kaynak: S.S.K.

TABLO 49

MES VE SSK KAPSAMINDAKİ İŞÇİLER İÇİN
ORTALAMA GÜNLÜK ÜCRET VE İŞYERİ BÜYÜKLÜĞÜ

Yıllar	M E S S		S S K		İmalât Sanayii	
	Ortalama Günlük Ücret	İşyeri Büyüklüğü	Ortalama Günlük Ücret	İşyeri Büyüklüğü	Ortalama Günlük Ücret ^{2/}	İşyeri Büyüklüğü ^{1/}
1970	49.42	619	36.47	4.09	..	..
1971	60.38	388	39.55	3.60	..	..
1972	69.03	610	40.05	3.28	54.75	110.7
1973	80.76	727	54.72	2.82	64.07	107.4
1974	95.99	986	65.11	..	..	..

1/ S S K Ortalama Günlük Ücret, Eylül ayı itibariyle bütün Türkiye ve sigortalı işçileri kapsar.

2/ D.İ.E. Sanayi Anketlerinden hesaplanmıştır.

BÖLÜM VI

HİZMETLER

İç Ticaret

179. Genellikle yılın ilk aylarında ekonomide likidite sıkıntısından söz edilir. 1975 yılının özelliği bu yıl likidite sıkıntısının tartışma konusu yapılmamasıdır. 1974 yılına ilişkin kredi rakamları hizmetler kesiminin kredi gelişmelerinden büyük ölçüde olumsuz etkilendiğini ortaya koymaktadır. Örneğin, ithalât miktar olarak artarken ithalât fiyatları süratle yükselirken ithalâta yönelen banka kredileri gerilemiştir. Aynı şekilde ticaret kesimine de 1974 yılında bir yıl önceye kıyasla daha az kredi verilebilmiştir. Bütün bunlara rağmen enflasyonist gelişmelerin artırdığı ciro ve ticarî işlemlerdeki devir sürati iç ticaret kesiminde dengeyi geçici de olsa sağlamış görünmektedir.
180. Protesto edilen senet sayısında 1974 yılının ikinci yarısında ortaya çıkan gerileme ve protesto edilen senet toplamlarındaki duraklama da yukarıdaki tahmini doğrular yöndedir.

Dış Ticaret

181. 1974 yılında ihracattaki duraklama değişik nedenlerle belli ürünlerin ihracatının gerçekleştirilememesi ihracatçıları etkilemiştir. Fakat 1975 yılının ilk aylarında ortaya çıkan İran ve Libya ile iş imkânlarına ilişkin bekleyişler bu konudaki teşebbüsleri hareketlendirmiştir.
182. Fakat ihracat konusundaki kuruluşların dış pazarlarda başarı kazanacak büyüklüğe ve güce kavuşturulması, kamu kesiminin özel teşvik ve desteğini zorunlu kılmaktadır. Kredili ihracat olanağı, ihracat kredisi ve sigortası sistemlerinin bulunmaması halen ihracatçıların en fazla şikâyet ettikleri konudur.
183. Haberleşme güçlüğü, dış pazarlarda devamlı temsilcilik bulundurmanın pahalılığı, bu konulardaki tecrübe noksanı, ihracatçı teşebbüslerin küçüklüğü ve yeniliği nedeniyle pazar araştırması ve geliştirilmesi bu konudaki engellerin başında gelmektedir.

Yeni Hizmet Alanları

184. 1974 yılının sonundaki ve özellikle 1975 yılının başındaki gelişmeler hizmetler kesiminde şimdiye kadar üzerinde gereğince durulmamış faaliyet alanlarının ağırlık kazanmasına neden olmuştur. Bunlar karayolu ve denizyolu ulaştırmacılığında Türkiye'nin kısa dönemde karşısına çıkan olanaklardır.

Karayolu Taşımacılığı

185. Petrol gelirine dayalı olarak Arap ülkelerinin ve özellikle İran'ın artan ithalât hacmi ve Türkiye'nin transit konusundaki olanakları, kısa sürede karayolu ulaştırımcılığında ciddi atılımlarını zorunlu kılmaktadır.
186. Türkiye'de ciddi karayolu taşımacılığı bugüne kadar genellikle iç pazara dönük veya sadece Türk ihraç ürünlerinin taşınması amacıyla düşünülmüştür. Bu nedenle kapasite dış pazarlara belli ağırlık ile çıkılmasına imkân vermeyecek büyüklüktedir.
187. Yaş meyve ve sebze ihracatının büyük bir kısmı son yıllarda karayolu ile yapılmıştır. Karayolu ile yapılan ihracatın genel ihracata oranı yaklaşık olarak % 40'dır.

YAŞ MEYVA VE SEBZE İHRACATI

	Toplam (Bin ton)	Karayolu (Bin ton)	Karayolu Toplam (%)
1970	81.3	37.5	47.4
1971	126.9	40.0	31.5
1972	121.8	46.5	37.9
1973	163.2	47.0	45.5

188. 1968 yılından önce frigorifik taşıma sahasında çalışan 2 firmanın elinde mevcut 9 treyler ile az miktarda nakliyat yapılırken 1974 yılında firma sayısı 51'e yükselmiş, taşıt sayısında önemli artış olmuştur.

	Frigo Treyler (Adet)	Tenteli Treyler (Adet)	Diğer Treyler ve kamyon (Adet)
1970	186	103	20
1971	186	254	28
1972	209	405	39
1973	279	426	39
1974	490	545	48

189. Yaş meyve ve sebze sezonu sınırlı olduğu için frigorifik treyler et, balık ve dondurulmuş gıda maddeleri gibi ihraç malları taşımakta, yaş meyve ve sebze için yılda ortalama olarak yalnız 4 sefer yapmaktadır.

Denizyolu Taşımacılığı

190. Merkez Bankasının verdiği rakamlara göre, 1974 yılı itibariyle yabancı gemilere ödenen navlun 400 milyon dolar dolayındadır. Gemi taşımacılığında Türk ticaret filosunun küçüklüğü veya yaşlılığı nedeniyle kaçırılan dolaylı döviz kaybı da buna eklenirse sorunun önemi ortaya çıkar

Türk Deniz Ticaret Filosunun Yaşı

1973 Yılı	Yüzde Dağılım
- 4 yaş	% 28
5 - 9 yaş	% 9
10 -14 yaş	% 22
15 -19 yaş	% 13
20 - + yaş	% 28
	%100

Türk Deniz Ticaret Filosunun Kapasitesi

1974 Yılı	Gemi sayısı ^{1/}	DWT ^{2/}	%
Kamu	96	905.623	(67)
Özel	58	553.733	(33)
Toplam	253	1.352.687	(100)

191. Bir yanda yılda yarım milyar dolar dolayında navlun kaybı olurken, öte yanda ticaret filosunun kapasitesini artırmak için yılda 250 milyon Türk liralık kredileme imkânı sağlanamamaktadır.
192. Döviz rezervlerimizin erimeye başladığı, ihracat ve işçi gelirleri düşerken ithalât harcamalarının arttığı şu günlerde ticaret filosunun geliştirilmesinin önemi artmaktadır.
193. Petrole dayalı olarak İran'ın ve Arap ülkelerinin artan ithalâtının ortaya çıkardığı yeni pazar ve dünya gemi fiyatlarının çok müsait bir konjonktür göstermesi kısa sürede Türk ticaret filosunun kapasitesinin artırılmasını zorunlu kılmaktadır.
194. 1975 yılı programında Teşvik Politikasında yenilik gemi satın alma ve yapımı konusuna verilen ağırlıktır. Uzun zamandır hükümet tarafından hazırlandığı bildirilen "Türk Deniz Ticaretini, Deniz Ticaret Filosu ve Gemi İnşa Sanayiini Teşvik ve Geliştirme Politikası Esasları" ise yayınlanmıştır. Bu esaslara dayanak olan 7/9245 sayılı kararın 5. maddesi şöyledir:

^{1/} 300 Gross Ton'a tekabül eden DWT'luk gemiler hariç

^{2/} DWT (Dead Weight Tonnage) müsaade edilen yükleme sınırları içinde, geminin taşıyabileceği en büyük yük tutarı.

195. Türk Ticaret Filosunun, kalkınma planlarında öngörülen hedefe ulaşabilmesini sağlamak için bir "Gemi İnşa, Gemi Satın Alma ve Tersane Kurma ve Geliştirme Fonu" kurulacaktır. Önümüzdeki dört yıl, her yıl 250 milyon TL. olmak üzere 1 milyar TL.lık bir kaynak bu fona ayrılacaktır. Fonun işletilmesinde, verilecek kredi için, sipariş edilip yapılmakta olan gemilerin de teminat olarak kabul edilmesi ve fonun 1975 yılı bütçesi içerisinde ele alınması sağlanacaktır."
196. 1975 yılı bütçesinde bu fon için ödenek ayrılmamış, fon kurulmasına ilişkin bir hük'ne Bütçe Kanununda yer verilmemiştir.
197. Bugüne kadar gemi satın almak için sağlanan tek özel kredi olanağı, 1970 yılında AID karşılık paralarına dayalı olarak Denizcilik Bankasında tesis olunan 75 milyon liralık fondan yapılan uygulamadır. 20 yıl vade ile kredi verilmiş fon 1973 yılında tükenmiştir.
198. Ticaret bankalarımız bugün gemi alımı için orta vadeli kredi kullanıramamaktadır. Merkez Bankasının orta vadeli reeskont imkânlarının daralması önemli bir engeldir.
199. Halbuki 1974 yılı programı ticaret bankalarının bu amaçla kredi kullandırmalarına önem vermiş, faiz farkı ödemesinde gemi kredilerine teşvik tavanı uygulanmış, % 8 faiz farkı ödemesi öngörülmüştür.
200. Yalnız bankaların yurt dışında döviz pozisyonu tutma suretiyle elde ettikleri yeni kredileme olanaklarının gemi satın alımlarının finansmanına yönelmesi ihtimali ortaya çıkmıştır.
201. Bu konuda hükümetin teşviki ticaret bankalarının konuya ilgi duymaları kısa sürede olumlu gelişmeler sağlanmasına imkân verebilir.

Turizm

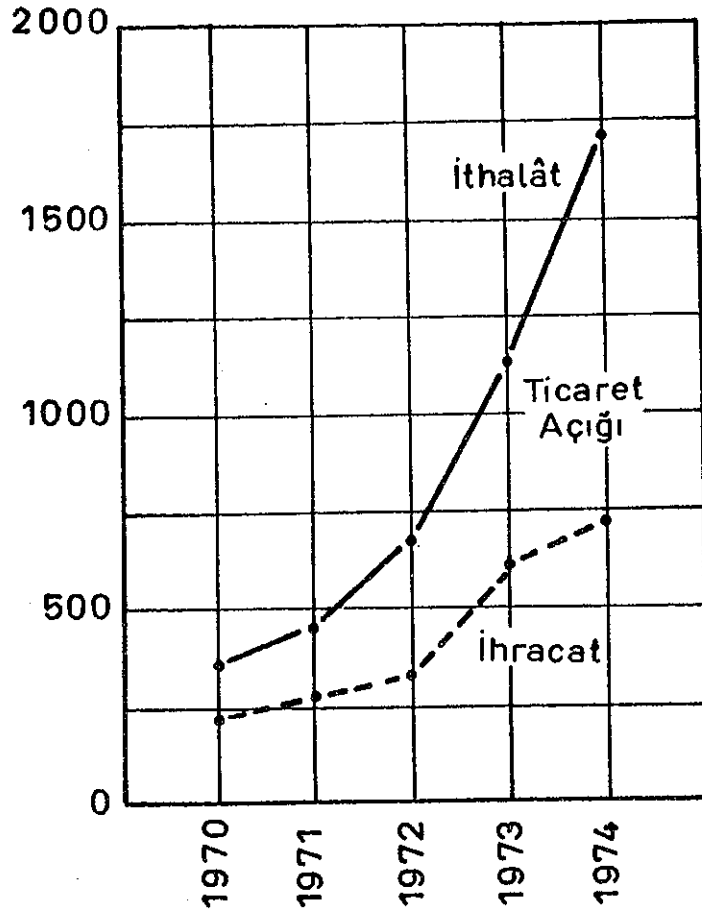
202. 1974 yılında turist girişlerindeki gerilemeye rağmen turizm gelirlerindeki artış dikkati çekmektedir. Bilindiği gibi 1974 yılında özellikle dünya konjonktürü ile Kıbrıs Barış Harekâtının etkisinde turist girişlerinde büyük gerileme ortaya çıkmış, yabancı turiste satılabilir yatak kapasitesi normalin altında kullanılabilmıştır.
203. 1975 yılında da yabancı turist girişlerinin 1974 yılının üzerinde olması beklenmektedir. Fakat gene de eski gelişme düzeyine dönüş mevcut koşullarda mümkün görülmemektedir.
204. Bu durumda turizm gelirlerindeki artışı, daha az gelen turistin daha fazla harcama yapmasına bağlamak gerçekçi bir yaklaşım olarak görülmemektedir. Kısa sürede Türkiye'ye gelen yabancı turist tipinde bu kadar belirgin bir değişiklik olmaması gerekir.
205. Turizm gelirlerinin turist girişlerindeki gerilemeye rağmen artmasının başka nedenleri vardır. Örneğin, daha önceleri kur farkı nedeniyle resmî kanallara intikal etmeyen turizm harcamalarının resmî kanallara yönelmesi ve belli ayrıcalıklardan yararlanmak isteyen

turizm ve seyahat acentalarının bu imkânı sağlamak için turizm gelirlerini artırıcı ve gelirlerin resmî kanallara intikali yolundaki çabaları bu konudaki değerlemelerde dikkate alınmalıdır.

Mali Aracı Kurumlar Kesimi

206. 1974 yılı ticaret bankaları için olumsuz geçecek bir yıl görünümünü vermekte idi. Kıbrıs Barış harekâtının banka sistemi üzerindeki olumsuz etkisi, yılın ilk on ayında mevduat artışlarının duraklaması ve hattâ mevduattaki gerileme, mevduat faizlerinin belli sınırlamalarla serbest bırakılması ve belli oranlardaki faiz ayarlamaları nihayet bütün bunlara ek olarak ekonomik konjonktüre bağlı nedenlerle kredilerin geri ödenmelerinde karşılaşılan sorunlar karşısında ticaret bankalarının 1974 yılını "iyi olmayan" sonuçlarla bitirmeleri beklenirdi. Halbuki, (Gazetelerde yayınlanan banka bilâncolarına göre) tam tersine bir gelişme izlenmektedir. Ticaret Bankalarının 1974 yılını çok olumlu sonuçlarla kapattıkları görülmektedir. Bu, Türkiye'de banka sisteminin özelliğine dayanmaktadır. Banka sisteminin resmî faiz oranlarına ve mevduat artışına bağlı olmadan mevcut kaynaklarıyla istenilen oranda bir verimliliğe erişebilecek yapıya sahip olduğu belgelenmektedir.
207. Banka sisteminin yukarıda açıklanan özelliğine dayalı olarak, bankalararası rekabet, bankaların hizmet standartlarının yükseltilmesi, ileri bankacılık uygulamalarına geçiş, hizmet fiyatının ucuzlatılması kısa bir ifade ile banka sisteminin gelişmeyi destekleyici niteliğe kavuşması yolunda hiçbir gelişme sağlanamamaktadır.
208. Özellikle ekonomimizin bugünkü aşamasında banka sisteminin görev ve sorumluluğunun bilinci ile gelişmelerin gerisinde kalan statik bir kurumsal yapıdan gelişmelerin önüne geçen, öncülük eden dinamik bir yapıya kavuşturulması esastır.
209. Bankalar kesiminin özellikle sermaye piyasası gelişmelerinde "aracılık" ve "geliştiricilik" konusuna ve kuruluşların "dış para ve sermaye piyasaları" ile ilişkilerini kurma ve yürütme konusuna eğilmeleri son zamanlarda üzerinde en fazla durulan konulardır.
210. Maliye Bakanlığının bankalara yurt dışında döviz pozisyonu bulundurma olanağını tanıması ve faizli döviz tevdiat hesapları ile bu hesaplara dayalı kredileme sisteminin getirilmesi, Türk ticaret bankalarının dış piyasalara açılmaları yolunda önemli bir aşamadır. İlginç olan, bu gelişmelere banka sisteminin kısa sürede geniş bir ilgi göstermemesidir.
211. Diğer önemli bir hizmet konusu, Türk ekonomisi için yeni ortaya çıkan dış pazar olanaklarının geliştirilmesinde ticaret bankalarının aracılık faaliyetidir. Petrol gelirlerinin toplandığı bölgeler ile, İran ve Libya gibi Türk müteşebbisinin ilgisini çeken ülkelerde ticaret bankalarının "piyasaya" girmesi, Türk müteşebbisine yardımcı olması zorunludur.

AET - TÜRKİYE DIŞ TİCARETİ

BÖLÜM VII

DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER

1974 Yılında Dış Ticaret İlişkilerinin Genel Görünümü

212. 1974 yılı dış ticaret ilişkileri, önceki yıllara göre önemli gelişmeler göstererek, program hedeflerinin üzerine çıkmış; özellikle Aralık ayında görülen artışla ithalât, yıl sonunda 3.777.6 milyon dolara varmış; ihracat ise beklenen gelişmenin gerisinde kalarak ancak 1.532.2 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir.
213. 1974 yılı sonunda ihracat gerçekleşmesi parasal yönden büyük olmakla beraber, ithalâttaki artışın daha yüksek düzeyde olması sonucu, dış ticaret açığı da, yıllardanberi görülmemiş bir düzeye (2.245.4 milyon dolara) ulaşmıştır.
214. Parasal değerlendirmeye göre, 1974 yılı ithalâtında, geçen yıla göre % 81.1 oranında, ihracatında ise, % 16.3 oranlarında artış vardır.
215. Ancak 1974 yılı ithalâtı 1973 fiyatlarına dönüştürüldüğünde ithalât-taki reel artışın % 8-10 dolayında olduğu, ihracatın ise % 25-30 dolayında reel olarak gerilediği ortaya çıkmaktadır.

	1972 (000 ₺)	1973 (000 ₺)	1974 (000 ₺)
Dış Ticaret:			
a. İthalât:			
Toplam İthalât	1.562.554	2.086.215	3.777.558
1. Esas İthalât	1.507.872	2.036.282	3.719.712
2. Bedelsiz İthalât	54.682	49.933	57.846
b. İhracat:			
Toplam İhracat	884.969	1.317.083	1.532.182
1. Tarım-Hayvancılık	607.388	831.968	851.864
2. Madencilik	35.092	41.715	80.290
3. Sanayi	242.489	443.400	600.027
c. Dış Ticaret Açığı	677.585	769.132	2.245.376
İşçi Hareketleri:			
1. İşçi Gelirleri	740.106	1.183.255	1.424.879
2. Giden İşçi Sayısı (kişi)	85.229	135.820	20.211

216. Dış ticaret açığı 1974 yılında, 1973 yılına göre, üç misline yakın bir artış göstermiştir.
217. Program hedeflerine göre ise ithalâttaki kaydedilen artış, % 48.1 oranında (1.227.6 milyon dolar), ihracatta kaydedilen artış % 9.4 oranında (132.2 milyon dolar)dır.
218. İşçi gelirleri % 20.4 oranında artış göstermiş; 1973 yılının 1.183.3 milyon dolarlık gelirlerine karşılık, 1974 yılında 1.424.9 milyon dolarlık işçi geliri sağlanmıştır.

1974 Yılı'nın Genel Değerlendirmesi

219. 1975 yılı ithalât ve ihracat hedefleri, TÜSİAD tarafından sırasıyla 5.0 ve 1.9 milyar dolar olarak hesaplanmıştır. (Bu konudaki DPT tahminleri ithalât için 4.0 milyar \$ ihracat için 2.0 milyar \$ dir)
220. DPT tarafından, 1975 yılı için 4.0 milyar dolarlık ithalât tahmini yapıldığı halde, 1974 yılı ithalât gerçekleşmesi, 3.777.6 milyon dolara ulaşmıştır. Bir başka deyimle, 1974 yılında ithalât, % 81.1 oranında artış gösterdiği halde, 1975 yılı için DPT'nin tahmin ettiği artış oranı ancak % 5.9'dur. (Cari Fiyatlarla)
221. 1974 yılı ithalâtında, 1.691.3 milyon dolar artışı meydana getiren başlıca mallar şunlardır:

	1973 (000 \$)	1974 (000 \$)	Fark (000 \$)
Buğday	1.900	237.651	† 235.751
Ham petrol	199.988	693.633	† 493.645
Demir çelik	247.462	530.553	† 283.091
Makineler,kazanlar	506.479	637.474	† 130.995
Deniz taşıtları	3.963	63.804	† 59.841
Toplam	959.792	2.163.115	† 1.203.323

222. Görülmektedir ki, 1974 yılında beş temel mal için 1.203.3 milyon dolarlık fazla ödeme yapılmıştır. Hava koşullarının uygun olmasına rağmen, 237.7 milyon dolarlık buğday ithal edilmiş; diğer ithal mallarının ise fiyatları yükselmiştir.
223. Bu gelişme karşısında, 1975 yılı ithalâtı için aşağıdaki varsayımlardan hareket etmek gerekecektir:
- Hava koşulları çok elverişli olduğu takdirde buğday ithalâtı söz konusu olmayabilir.
  - 1974 yılı içerisinde izlenen önemli fiyat artışlarının bir duraklama dönemine girdiği anlaşılmaktadır.

- Ham petrol için 1975 yılında 840-850 milyon dolar harcanabileceği, geçen yıla göre yaklaşık 150 milyon dolar fazla ödeme yapılacağı tahmin edilmektedir.
  - Ham madde ve yatırım malı ithalâtının 1974 yılına göre büyük ölçüde artması beklenmektedir.
  - Döviz rezervlerindeki olumsuz gelişmeye rağmen Hükümetin yıl içinde ithalâtı kısıtlayıcı tedbirler alabilmesi mümkün olamayacaktır.
224. İhracat yönünden de beklentiler olumsuzdur. 1974 yılı ihracatının, beklenen seviyenin altında kaldığı görülmektedir. Bu geri kalışın başlıca nedeni, pamuk ihracatındaki tıkanıklıktır. 1973 yılında 32.019 ton miktarında ham pamuk ihracatı gerçekleştirildiği halde, 1974 yılı ham pamuk ihracatı, ancak 145.179 ton çerçevesinde gerçekleştirilebilmiştir. 1973 yılına göre ham pamuk ihracatında 176.840 ton gerileme bulunmaktadır.
225. 1975 yılı başında, 100.000 tonu stok olmak üzere 400.000 tonluk ihraç edilebilir nitelikte pamuk bulunmaktadır. Bu miktardaki pamuğun satış olanağı sağlanabildiği takdirde, 1975 yılı ihracatının 1.9 milyar dolar çevresinde gerçekleşmesi mümkündür.
226. Ancak, tüm olanaklar, özellikle, ihracat konusunda zaman kaybedilmeden gerekli tedbirlerin alınmasına bağlıdır.
227. İthalât ve ihracat için öngörülen bu hedefler gerçekleştiği takdirde, dış ticaret açığının 1974 yılı düzeyinde, 3.1 milyar dolar dolayında olacaktır. İşçi gelirlerinden, turizm ve dış gezi gelirlerinde ve görünmeyen işlemler gelirlerinden sağlanacak değerlerin bu açığı ancak belirli ölçüde kapatabileceği, döviz rezervlerinin önemli ölçüde azalış göstereceği açıktır.

1974 Yılı İthalâtı ve İhracatının Bölgeler Arası Dağılımı

228. 1974 yılında dış ticaret ilişkilerinin, ülkeler bakımından dağılışında, ihracat yönünden önemli bir değişiklik olmamış ise de ithalâta dikkate değer bazı gelişmeler dikkati çekmektedir.

İhracatta Bölgeler Arası Dağılım:

229. 1974 yılında ihracatın, 1973 yılına göre, OECD ülkelerinde % 13.94 oranında (132.3 milyon dolar) artış gösterdiği, buna karşılık bu ülkelerin payının toplam ihracatta % 72.05'ten % 70.56'ya indiği görülmektedir.
230. Kliringli ülkelere dönük ihracatta, 1973 yılına göre, % 45.87 oranında (26.5 milyon dolar) artış görülmekte, bu artışın sonucu olarak, bu ülkelere yapılan ihracatın toplam içerisindeki payı % 7.89'dan % 9.90'a yükseldiği anlaşılmaktadır.

231. "Diğer Ülkeler"e yapılan ihracatta ise, bir yıl öncesine göre % 13.30 oranında (35.1 milyon dolar) artış olduğu halde, toplam içerisindeki pay % 20.06'dan % 19.54'e inmiştir.
232. OECD ülkelerinde görülen gelişme, özellikle, AET ülkelerinde göze çarpmaktadır. Nitekim, bu ülkelere dönük ihracatta 1973 yılına göre % 17.29 oranında (105.7 milyon dolar) artış olmuş; toplamdaki pay % 46.63'e karşılık % 46.81 olarak gerçekleşmiştir. Ancak, Altılar'a yapılan ihracattaki artış oran ve değeri, % 25.63 ve 126.5 milyon dolardır. Bu nedenle, toplamdaki pay da % 37.47'den % 40.46'ya yükselmiştir. Üç'ler'e yapılan ihracatta ise % 17.55 oranında, 20.7 milyon dolarlık gerileme bulunmaktadır. Sonuç olarak da Üç'ler'in toplamdaki payı % 8.96'dan % 6.35'e düşmüştür.
233. Diğer OECD ülkelerine yapılan ihracatta da bir önceki yıla göre % 7.86 oranında (26.5 milyon dolar) artış olmasına karşılık toplamdaki pay olarak % 25.62'den % 23.75'e düşme olmuştur.

	1973		1974	
	Yıllık	(%)	Yıllık	(%)
	(Milyon. \$)		(Milyon \$)	
I.OECD Ülkeleri	948	72.05	1.081	70.56
A.Avrupa Ekonomik Topluluğu	611	46.63	717	46.81
1. Altı'lar	493	37.47	619	40.46
2. Üç'ler	118	8.96	97	6.35
B.Diğer OECD Ülkeleri	337	25.62	363	23.75
1. Birleşik Amerika	130	9.93	144	9.41
2. Japonya	16	1.26	18	1.18
3. Diğerleri	190	14.43	201	13.16
II.İkili Anlaşmalılar	103	7.89	151	9.90
1. Doğu Avrupa Ülkeleri	101	7.70	145	9.49
2. Diğer Anlaşmalı Ülkeler	2	0.19	6	0.41
III.Diğer Ülkeler	264	20.06	299	19.54
1. Serbest Dövizli Anlaşmalılar	63	4.84	96	6.28
2. Diğerleri	200	15.22	203	13.26
Genel Toplam	1.317	100.00	1.532	100.00

İthalâta bölgeler arası dağılım:

234. İthalâta, bölgeler arası dağılım, 1974 yılında dikkat çekici gelişmeler göstermektedir.

	1973 Yıllık (Milyon \$)	(%)	1974 Yıllık (Milyon \$)	(%)
I.OECD Ülkeleri	1.624	77.89	2.683	71.04
A.Avrupa Ekonomik Topluluğu	1.142	54.76	1.708	45.22
1. Altı'lar	911	43.67	1.419	37.58
2. Üç'ler	231	11.09	288	7.64
B.Diğer OECD Ülkeleri	482	23.13	975	25.82
1. Birleşik Amerika	185	8.89	350	9.28
2. Japonya	59	2.83	199	5.27
3. Diğerleri	237	11.41	425	11.27
II.İkili Anlaşmalılar	175	8.39	266	7.05
1. Doğu Avrupa Ülkeleri	174	8.36	257	6.82
2. Diğerleri		0.03	8	0.23
III.Diğer Ülkeler	286	13.72	827	21.91
1. Serbest Dövizli Anlaşmalılar	69	3.32	407	10.80
2. Diğerleri	216	10.40	419	11.11
Genel Toplam	2.086	100.00	3.777	100.00

235. OECD ülkelerinden yapılan ithalâta, 1973 yılına göre, % 65, 14 oranında (1.058.6 milyon dolar) yükselme olduğu halde, toplamdaki OECD ülkelerinin payı % 77.89'dan % 71.04'e düşmüştür.
236. İkili anlaşmalı ülkelerden yapılan ithalâta da % 52.15 oranında (91.3 milyon dolar) artış olduğu halde, toplamdaki pay, % 8.39'dan % 7.05'e düşmüştür.
237. Buna karşılık "Diğer Ülkeler"den yapılan ithalâta, 1973 yılına göre, % 189.24 oranında (541.5 milyon dolar) artış olmuş; dolayısıyla toplamdaki pay % 13.72'den % 21.91'e yükselmiştir.
238. AET ülkelerinden yapılan ithalâta, % 49.52 oranında (565.7 milyon dolar) artış görülmekle beraber Dokuzların ithalâttaki payı % 54.76 dan % 45.22'ye düşmüştür.

239. Ancak, Altılardan yapılan ithalâta, Üçlere göre daha önemli artış görülmektedir. Nitekim, Altılardan yapılan ithalâta % 55.80 oranında (508.4 milyon dolar) artış olduğu halde, Üçlerden yapılan ithalâta % 24.78 oranında (57.3 milyon dolar) artış gerçekleşmiştir. Bu suretle Altılardan yapılan ithalâtın payı % 43.67'den % 37.58'e, Üçlerden yapılan ithalâtın payı da % 11.09'dan % 7.64'e düşmüştür.
240. Diğer OECD ülkelerinden yapılan ithalâta artış oran ve değeri, % 102.14 ve 492.8 milyon dolardır. Böylece, toplamdaki payı da % 23.13'den % 25.82'ye yükselmiştir.
241. "Diğer Ülkeler"den yapılan ithalâta artışlar, gerek serbest dövizli anlaşmalı ülkelerde, gerekse diğer ülkelerde görülmektedir. Birincisinde görülen artışın oran ve değeri, % 489.89 ve 338.7 milyon dolardır. İkincisinde görülen artış ise % 93.42 oranında, 202.7 milyon dolardır.

1975 Yılı Ocak-Mart Döneminde Dış Ticaret Gelişmeleri

242. 1975 yılının ilk iki ayında ithalâttaki artış hızlanırken ihracattaki düşüş dikkati çekmektedir.

(Ocak-Mart)

	1973 (000 ₺)	1974 (000 ₺)	1975 (000 ₺)
Dış Ticaret:			
a) İthalât:			
Toplam İthalât	463.048	724.664	1.175.439
1. Esas İthalât	449.308	713.604	1.154.569
2. Bedelsiz İthalât	13.740	11.060	20.870
b) İhracat:			
Toplam İhracat	311.404	505.677	355.149
1. Tarım-Hayvancılık	211.159	347.967	..
2. Madencilik	9.392	10.693	..
3. Sanayi	80.853	147.017	..
c) Dış Ticaret Açığı	151.644	218.987	820.290
İşçi Hareketleri:			
1. İşçi Gelirleri	198.710	289.602	273.563
2. Yurt Dışına Giden İşçi Sayısı (Kişi)	22.548	7.425	..

243. Ocak-Mart döneminde ithalât, bir önceki yıla göre % 62.20 oranında, 450.8 milyon dolarlık artış göstererek 724.6 milyondan 1.175.4 milyon dolara yükselmiş; buna karşılık, ihracatta, geçen yıla göre % 29.77 oranında, 150.5 milyon dolarlık düşme kaydedilmiş, ihracat 505.677 milyon dolara karşı bu yıl 355.149 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir.
244. İthalâttaki yükselmeler, genellikle sanayi ürünlerindedir. Bu yükselmelerin başlıca nedenleri, 1974 yılının Ocak-Mart döneminde etkisi belirli düzeye erişen ithal fiyatlarındaki artışların, 1975 yılı başında gerçekleşen ithalâta belirgin biçimde yansımaları yanında, bazı mallardaki miktar artışlarıdır. Nitekim, demir, çelik mamulleri ile petrol ürünlerinde ve yatırım mallarında miktar artışları izlenmektedir.
245. İthalâtın üçte ikisini kapsayan mallar üzerinde yapılan incelemelerde, fiyat artışlarının % 35.87'yi bulduğu görülmektedir. Ham petrol dışında görülen fiyat artışları, % 25.71 oranındadır.
246. İhracatta görülen azalışın başlıca nedenleri, miktar düşmeleri yanında, fiyatlarda izlenen gerilemelerdir.
247. Gerçekten, Ocak-Şubat döneminde pamuk ihracatı, 96.8 milyon dolar, fındık ihracatı 26.4 milyon dolar, kuru üzüm ihracatı 3.0 milyon dolar azalma göstermiştir. Eğer, tütün ihracatında 81.3 milyon dolarlık yükselme gerçekleştirilemese idi, ihracattaki genel düşüşün daha da yüksek düzeyde ortaya çıkması muhtemel idi.
248. Öte yandan, ihracat fiyatlarında, toplam ihracatın dörtte üçünü kapsayan mallarla ilgili olarak yapılan çalışmalarda, % 21.33 oranında artış görülmektedir. Ancak, bu artışta en büyük ağırlığı tütün taşımaktadır. Tütün hariç tutulduğunda fiyatlardaki artışa rağmen miktar olarak ihracatta % 17.10 oranında bir gerileme olduğu dikkati çekmektedir.
249. Ocak-Mart dönemi ithalât ve ihracat gerçekleştirmeleri sonucu olarak 1975 yılında, 820.3 milyon dolarlık bir dış ticaret açığı oluşmuştur. Bu açık, 1974 yılının Ocak-Mart döneminde 218.9 milyon dolar idi.
250. Bu dönemde işçi gelirlerinin 1974 yılına göre nispi olarak düştüğü ancak bu düşüşün Şubat ve Mart aylarında gerçekleşen işçi gelirlerindeki azalmadan ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.
251. Bu arada yurt dışına gönderilen işçi sayısında da önemli azalma vardır. Gerçekten, 1974 yılının Ocak-Şubat döneminde dışarıya gönderilen işçi sayısı 5178 olduğu halde, 1975 yılının Ocak-Şubat döneminde bu sayı, ancak 713'ü bulabilmiştir.

1975 Yılı Ocak-Şubat Döneminde Dış Ticaret Açığını Artıran Etkenler

252. 1975 yılının Ocak-Şubat dönemine ait rakamların değerlendirilmesi, dış ticaret açığının beklenmeyen ölçülerde artmasının nedenlerini ortaya koymaktadır:

i. İthalât ödemelerini artıran nedenler

a. Geçen yıla göre daha fazla miktarda ithal edilen başlıca mallar (bin ton olarak):

	1974	1975
- Dokumaya elverişli lifler	2.667	4.115
- Fuel oil	46.803	74.951
- Makine yağları	27.802	31.821
- Demir çelik mamulleri	126.589	240.278
- Makine sanayii	21.622	31.873

b. Geçen yıla göre daha az miktarda ithal edilen başlıca mallar (bin ton olarak):

	1974	1975
- Ham petrol	1.605.462	761.343
- Gübreler	182.091	101.938

c. Geçen yılın ilk iki ayındaki ithalât gerçekleştirmelerine göre fiyat artışı görülen başlıca mallar şunlardır:

- Ham petrol	% 174.1
- Gübreler	% 147.5
- Blum kütük	% 61.2
- Yuvarlak demir.	% 57.9
- Makineler	% 30.3
- Pirinç	% 36.2
- Buğday	% 8.4

Önemli ithal malları içinde fiyat gerilemesi gösteren önemli bir ithalât kalemi taşıt araçları parçalarıdır. Geçen yılın aynı dönemine kıyasla % 47.6 fiyat gerilemesi göstermektedir.

ii. İhracat gelirlerini düşüren nedenler

a. Geçen yıla göre daha az ihraç edilen başlıca ürünler (milyon ₺ olarak):

- Pamuk	113.7	16.9
- Fındık	38.2	11.7
- Üzüm	7.5	4.4
- Canlı hayvanlar	4.4	2.2
- Tarıma dayalı işlenmiş ürünler	24.5	15.4
- İşlenmiş petrol ürünleri	12.0	1.7

ihracat artışı gösteren ürünler:

- Tütün	23.1	104.4
- Madenler	6.2	13.0

b. Geçen yılın ilk iki ayındaki ihracat gerçekleştirmelerine göre fiyat düşüklüğü görülen başlıca mallar

- Krom	% 24.5
- Deri eşya	% 24.3

İşçi Gelirleri

253. İşçi gelirleri 1973 yılında yaklaşık olarak % 60 artarak 740.1 milyon dolardan 1.183.2 milyona yükselmiş, 1974'de artış % 20'ye düşmüş, fakat sonuç olarak toplam işçi gelirleri 1.424.8 milyon dolara yükselmiştir.
254. İşçi gelirleri artış hızındaki gerilemenin başlıca nedenleri gıdan işçi sayısında meydana gelen azalma ile sanayi ülkelerinde ciddiyeti artan istihdam sorunu ve Türk parasının serbest piyasada Alman markına karşı değer kaybetmesidir.
255. Nitekim bu faktörlerin etkisi altında 1975 yılının ilk üç ayında işçi gelirlerinde 5 milyon dolara yakın bir azalma olmuş ve 1973'de 289.6 milyon dolardan 1974'de 284.8 milyon dolara düşmüştür.

Turizm Gelir ve Giderleri

256. Turizm gelirleri 1974 yılında 22.2 milyon dolar artarak 171.5'ten 193.7'ye yükselmiş, turizm giderleri ise 58.8 milyon dolar artarak 93.0 milyon dolardan 151.8 milyon dolara yükselmiştir. Bu iki eğilim sonucu net turizm gelirleri 1973'de 78.5 milyon dolardan 1974'de 51.5 milyon dolara % 34.4'lük bir azalma göstermiştir.
257. Turizm konusunda 1973 ve 1974'deki gelişmeler endişe vericidir. Turizm gelirlerindeki artış 1973'de % 65.2'den 1974'de % 12.9'a inmiştir. Turizm giderleri ise 1973'de % 57 artarken 1974'de artış % 63.2'ye yükselmiştir.
258. Kısmen dünyadaki petrol bunalımının etkisi altında kısmen de ülkemizdeki fiyat artışlarının dünyadaki fiyat artışlarından daha yüksek olması turizm gelişmelerini olumsuz yönde etkilemektedir.

1975 Yılı'nın İlkbaharında Ödemeler Dengesi

259. 1975 yılı Ocak-Mart dönemi, döviz giriş ve çıkışları bakımından, önceki yıllara göre, oldukça ciddi gelişmeler göstermektedir. 1974 yılının, dış ticaret dengesi ve cari işlemler dengesi bakımından büyük açıklarla kapanmasına rağmen, döviz giriş ve çıkışlarında, Ocak-Mart dönemi olarak, belirli bir denge görülmekteydi. 1975 yılının ilk üç aylık döneminde, bu dengenin oldukça bozulduğu, brüt rezervlerde belirli azalışlar olduğu gözden kaçmamaktadır.

Döviz Girişleri:

a) İhracat Gelirleri:

Mart sonu itibariyle, 1972-1975 yılları ihracat döviz girişleri aşağıda verilmektedir:

İhracat Gelirleri

31 Mart 1972'de	:	220.3 milyon dolar
31 Mart 1973'de	:	298.4 milyon dolar
30 Mart 1974'te	:	442.4 milyon dolar
28 Mart 1975'te	:	317.2 milyon dolar

260. Görüldüğü üzere, Ocak-Mart dönemi olarak, 1975 yılı ihracat gelirleri, 1972 yılına göre, 96.9 milyon dolar, 1973 yılına göre 18.8 milyon dolar ilerde olduğu halde, 1974 yılının aynı dönemine göre 125.2 milyon dolar geride bulunmaktadır. Gerilemenin oranı % 28.3'tür.

b) İşçi Gelirleri:

Mart sonu itibariyle, 1972-1975 yılları işçi gelirleri aşağıda verilmektedir:

İşçi Gelirleri

31 Mart 1972'de	:	120.2 milyon dolar
31 Mart 1973'te	:	198.7 milyon dolar
30 Mart 1974'te	:	289.6 milyon dolar
28 Mart 1975'te	:	281.8 milyon dolar

261. İşçi gelirleri, Ocak-Mart dönemi olarak, 1975 yılında, 1972 yılına göre, 161.6 milyon dolar, 1973 yılına göre 83.1 milyon dolar gelişme göstermekte ise de, 1974 yılına göre, 7.8 milyon dolarlık gerileme içindedir.

Döviz Çıkışları:

a) İthalât Giderleri:

1972-1975 yılları arasında, Ocak-Mart dönemi olarak ithalât döviz giderleri aşağıdadır:

İthalât Giderleri

31 Mart 1972'de	:	205.8 milyon dolar
31 Mart 1973'te	:	328.4 milyon dolar
30 Mart 1974'te	:	548.1 milyon dolar
28 Mart 1975'te	:	1.050.8 milyon dolar

262. Görüldüğü üzere, Ocak-Mart dönemi olarak, 1975 yılında, ithalât giderleri, 1 milyar doları aşarak 1.050.8 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir.
263. Bir başka deyimle, 1975 yılı Mart ayı sonunda ithalât döviz harcamaları, 1972 yılının aynı döneminden 845.0 milyon dolar, 1973 yılının aynı döneminden 722.4 milyon dolar, 1974 yılının aynı döneminden 502.7 milyon dolar daha yüksek bulunmaktadır.

b) Diğer Giderler:

Diğer döviz harcamalarında belirli bir değişiklik olmamıştır.

Genel Döviz Dengesi:

264. Ocak-Mart dönemi olarak, 1972 yılında ihracat ve işçi gelirleri, ithalât giderlerinden 134.7 milyon dolar, 1973 yılında 168.7 milyon dolar, 1974 yılında da 183.9 milyon dolar fazla gerçekleştiği halde, 1975 yılında 451.8 milyon dolarlık açık görülmektedir.
265. 1975 yılının ilk üç ayında gerçekleşen bu açık, döviz rezervlerinin azalmasına yol açmıştır. 1/

Brüt Döviz Rezervleri:

266. 1972-1975 yılları arasında, Ocak-Mart dönemi olarak gerçekleşen döviz rezervleri aşağıda verilmektedir:

Brüt Döviz Rezervleri

31 Mart 1972'de	:	892.0 milyon dolar
31 Mart 1973'te	:	1.629.0 milyon dolar
30 Mart 1974'te	:	2.169.0 milyon dolar
31 Aralık 1974'te	:	1.608.8 milyon dolar
28 Mart 1975'te	:	1.332.0 milyon dolar

267. 1972 yılı Ocak-Mart dönemi sonu itibariyle, 1975 yılında 440.0 milyon dolar artış gösteren brüt rezervleri 1973 yılı Mart sonuna göre 297.0 milyon dolar, 1974 yılı Mart sonuna göre 837.0 milyon dolar, 1974 yılı Aralık sonuna göre 276.8 milyon dolar gerileme göstermiştir. Bir başka deyimle, bir yıl içerisinde döviz rezervleri, 837.0 milyon dolar, 1975 yılının ilk üç ayında 276.8 milyon dolar azalma kaydedilmiştir.

1/ 1975 Yılıının ilk yarısında askeri amaçlı satın almaların da genel döviz dengesini olumsuz etkilediği dikkate alınmalıdır. Bu konuda yılın ilk üç ayındaki harcamaların büyük miktarda olduğu bilinmektedir.

Dış Ticaret Fiyat Endeksi

268. Dış ticaret fiyat endekleri de şiddetli değişmeler göstermiştir. İhracat fiyat endeksi 1968'de 100'den 1974'ün üçüncü üç aylık devrede 278.5 yükselmiştir. Aynı devre zarfında ithalât fiyatları 356.5'e yükselmiştir. Bu gelişmelerin sonucunda ticaret hadleri ülkemizin aleyhinde değişmiş ve 1968'de 100 den 1974'ün üçüncü üç ayında 78.1'e inmiştir.
269. Dış ticaret fiyat endekslerindeki yüzde değişmelerinde aleyhteki durumun en belirgin olduğu dönem 1973 ile 1974 arasında ortaya çıkmıştır. Bu dönemde üçüncü üç aylar bakımından ihracat fiyatlarının % 16.7 ve ithalât fiyatlarının % 40 arttığı anlaşılmaktadır.

Dış Ticaret Hadleri

270. Son konjonktürel gelişmeler karşısında dünyada gelişmekte olan ülkelerin ticaret hadlerinin genellikle olumsuz etkilendiği görülmektedir. Geçen yıl ortaya çıkan olağanüstü gelişmeler Türkiye'nin ithalât ve ihracatında önemli fiyat değişmelerine sebep olmuştur. Ancak 1974 yılının ilk aylarında ihraç fiyatlarında görülen uygun nisbi gelişme, yılın ikinci yarısında Türkiye aleyhine dönmüş, ihraç malları fiyatlarındaki artış ithal malları fiyatları artış oranının altında kalmıştır.
271. 1975 yılının ilkbaharındaki gelişmeler bu eğilim aynı önemde olumsuz etkilerini sürdürdüğünü ortaya koymaktadır.

Döviz Kurları

272. Türk lirasının dolara göre paritesi, 1946 Eylül, 1958 Ağustos ve 1970 Ağustos aylarında büyük oranlarda değiştirilmiş; sırasıyla 2.80 TL.dan 9.00, 15.00 TL.sına yükseltilmiş; bu arada doların devalüasyonu nedeniyle 23.12.1971 tarihinde doların TL. değeri 14.00 TL.na indirilmiştir.
273. Bir başka deyimle, dolara göre Türk Lirasının değeri, en son olarak 10 Ağustos 1970 tarihinde % 66.67 oranında düşürülmüş; 23 Aralık 1971 tarihinde % 6.67 oranında ayarlama yapılmıştır.
274. Altın olarak doların değeri ise 18.12.1946 tarihinde (35 onz) altın (31.1035 gram) iken 18.12.1971 de (38 onz), 13.12.1973 tarihinde de (42.2222 gram) olarak saptanmıştır.
275. Bu değerler yanında gerek doların, gerekse diğer konvertibl dövizlerin (II Sayılı Liste)de yer alan değerleri, zaman içerisinde değişikliğe uğramıştır. Bilindiği üzere, 10 Ağustos 1970 yılından beri uygulanmakta bulunan (II Sayılı Liste)deki değerler, dış ticaret ve turizm hareketlerinde uygulamakta, döviz alış ve satışlar için farklı kurlar kullanılmaktadır.

276. Belirli bir fikir vermek amacıyla, burada "Alış Kurları" üzerinde durulacaktır. "Satış Kurları" ise bu değerlerden % 1-2 oranında daha yüksek bulunmaktadır.

1. Dolar Değerleri:

277. Doların alış değeri, 10 Ağustos 1970 tarihinde, 9.00 TL.dan 14.85 TL.na yükseltilmiştir. Artış oranı % 65.0 tir.
278. 23.12.1971 tarihinde % 5.7 oranında değer ayarlaması yapılan doların alış kuru, 14.85 TL.ndan 14.00 TL.sına indirilmiştir.
279. Doların dış pazarlarda değer kaybetmekte olması nedeniyle, 14 Mayıs 1974 tarihinde doların alış kuru, 13.50 TL. olarak saptanmıştır. Burada yapılan ayarlama, % 3.8 oranında bulunmaktadır.
280. Zaman içerisindeki gelişmeler sonucu, 19 Eylül 1974 tarihinde, yeni bir düzenlemeye gidilmiş; doların alış kuru, % 2.6 oranında artışla, 13.50 TL.ndan 13.85 TL.na yükseltilmiştir.

281. 2. Diğer Konvertibl Dövizlerin Değerleri:

- a) İsviçre Frankı: 10 Ağustos 1970 tarihinden 30 Ocak 1975 tarihine kadar 9 kez değişikliğe uğramıştır. Alış kur değeri ise, bu süre içerisinde 3.4575 TL.ndan % 61.97 oranında artışla, 5.60TL na yükseltilmiştir.
- b) Batı Almanya Markı: 10 Ağustos 1970 tarihinden 30 Ocak 1975 tarihine kadar 9 kez değiştirilmiş; alış kuru değeri % 45.44 oranında artışla 4.0909 TL.ndan 5.95 TL.na yükseltilmiştir.
- c) Avusturya Şilini: Sözü geçen sürede 7 kez değişiklik görmüş; % 44.92 oranında artışla, 0.5786 TL.ndan 0.8385 TL.na yükseltilmiştir.
- d) Belçika Frankı: En son para ayarlamasından 30 Ocak 1975 tarihine kadar 6 kez değişiklik görmüş; alış kur değeri 0.2994 TL.ndan % 33.10 oranında artışla, 0.3985 TL.na yükseltilmiştir.
- e) Danimarka Kronu: 10 Ağustos 1970 - 30 Ocak 1975 tarihleri arasında 5 kez değişikliğe uğrayan Danimarka Kronunun alış kuru, % 26.63 oranında artış göstererek 1.996 TL.ndan 2.575 TL.na yükseltilmiştir.
- f) Fransız Frankı: Bu süre içerisinde 8 kez düzenlenen Fransız Frankının alış kuru, % 98.53 oranında artırılarak, 1.62040 TL.ndan 3.2170 TL.na yükseltilmiştir.
- g) Hollanda Flörini: Sekiz kez düzenlenen ve % 39.61 oranında artış gösteren Hollanda Florininin alış kuru 4.13370 TL.ndan 5.7710 TL.na yükseltilmiştir.

- h) Sterlin: Bu süre içerisinde, en fazla düzenlenen Sterlinin alış kuru 10 kez değiştirilmiş; zaman içerisinde değeri alçalan ve yükselen Sterlinin değeri 10 Ağustos 1970 tarihinde 35.9375 TL. olduğu halde 30 Ocak 1975 tarihinde 33.00 TL. olarak saptanmıştır. İndirim oranı % 8.17 dir.
- i) İsveç Kronu: 10 Ağustos 1970 - 30 Ocak 1975 tarihleri arasında 6 kez değişikliğe uğrayan İsveç Kronunun alış değeri 2.89200 TL.n-
dan % 20.33 oranında artışla 3.48 TL.na yükseltilmiştir.
- j) İtalyan Lireti: 10 Ağustos 1970 tarihinden 30 Ocak 1975 tarihine kadar 9 kez değişikliğe uğrayan ve zaman içerisinde iniş ve çıkışlar gösteren İtalyan Lireti, 10 Ağustos 1970 tarihinde 2.3935 TL üzerinden alındığı halde, 30 Ocak 1975 tarihinde bu değer 2.1650 TL. olarak saptanmıştır.
- k) Norveç Kronu: 1970 yılı Ağustos ayında yapılan para ayarlamasından bu yana 7 kez değişikliğe uğrayan Norveç Kronunun alış kuru % 33.29 oranında artışla, 2.095 TL.ndan 2.7925 TL.na yükseltilmiştir.

DÖVİZLERİN ALIŞ KURLARI

	10.8.70'de TL. Değeri	30.1.75'de TL. Değeri	Bu sürede kaç kez değiştiği	Değişme Oranı
1.İsviçre Frankı	3.475	5.60	9	+ 61.97
2.B.Almanya Markı	4.0909	5.95	9	+ 45.44
3.Avusturya Şilini	0.5786	0.8385	7	+ 44.92
4.Belçika Frankı	0.2994	0.3985	6	+ 33.10
5.Danimarka Kronu	1.996	2.5275	5	+ 26.63
6.Fransız Frankı	1.62040	3.2170	8	+ 98.53
7.Holanda Florini	4.13370	5.7710	8	+ 39.61
8.Sterlin 1/	35.9375	33.00	10	- 8.17
9.İsveç Kronu 2/	2.89200	3.48	6	+ 20.33
10.İtalyan Lireti(100)	2.3935	2.1650	9	- 9.55
11.Norveç Kronu	2.095	2.7925	7	+ 33.29

1/ Sterlin bu süre içerisinde 10 kez değişikliğe uğramış; 23.12.1971-
de, en yüksek değere (36.4798), 4.11.1974'de de en düşük değere
(318155) varmıştır.

2/ İtalyan Lireti, bu süre içerisinde 9 kez değişiklik görmüş; en
yüksek değere (2.4604) 19.2.1973 tarihinde; en düşük değere
(2.0425) de 4.11.1974 tarihinde varmıştır.

Devalüasyon Sorunu

282. 1975 yılının ilk aylarında değişik kaynaklardan ortaya atılan haberlere dayalı olarak ortaya çıkan devalüasyona ilişkin beklentiler ekonomiyi önemli ölçüde olumsuz etkilemiştir.
283. Fakat mevcut koşullar 1975 yılı içinde büyük ölçüde bir devalüasyonu gerekli kılmamaktadır. 1970 yılında büyük oranda devalüasyonu gerektiren önemli nedenler mevcut idi. Türk Lirasının resmî ve serbest değeri arasındaki fark çok açılmış idi.

Devalüasyon:

- Satılamayan bazı malların satılmasını sağlayacak idi.
  - Resmî olmayan kanallara kayan işçi geliri transferlerinin resmî kanallara dönüşmesine yardım edecek, işçi tasarruflarının artmasına sebep olacak idi.
  - İthalât ve ihracatta para değerindeki farklılıklara dayalı olarak ortaya çıkan değer kaymalarını önleyecek idi.
  - Nihayet Türkiye'nin turizm dengesine ilişkin beklentileri var idi.
284. Bugün bu koşulların hiçbiri mevcut değildir. Arada geçen sürede, yabancı para değerlerindeki dalgalanmalara bağlı olarak Türk parası değerinde gerekli ayarlamalar yapıldı. Türk lirasının resmî ve serbest değeri arasındaki farkın açılması önlemleri. Herşeyin ötesinde işçi tasarruflarının resmî olmayan kaynaklara kaymasını önleyecek bir kur politikası izlendi.
285. Kısa sürede büyük oranda bir devalüasyon Türk ekonomisine hiçbir kazanç sağlamayacaktır. Türkiye'nin pamuk dışında fiyat nedeniyle satamadığı malı yoktur. Pamukdaki fiyat farkının olumsuz etkisini ise ekonomi zaten üstlenmiş durumdadır. İthalâtta tüketim mali payı çok azdır. İthalâtın pahalılandırılması yatırımları pahalılandırmaktan yatırım mali girişini kısıtlamaktan öte etki yapmayacaktır.
286. Eriyen döviz rezervlerine karşı "devalüasyon" dışında çözüm aramak zorunludur.

Türk Lirasının Dolar Yerine SDR'a Bağlanması 1/

287. Doların devamlı düşüş kaydetmesi, pariteleri dolara bağlı paraları etkilemiş ve birçoğunun değer kaybetmesine yol açmıştır. Türk lirasının da dolara göre dünya piyasalarında işlem görmesi birçok

1/ Özel Çekme Hakları (SDR): Özel çekme hakkı Uluslararası Para Fonuna üye ülkelerin para otoritelerinin mevcut ihtiyatlarını tamamlamaya imkân veren bir usuldür. Ülke paraların hesap birimi olarak özel çekme hakkı ile değerlendirilmiştir. 1 SDR (Özel Çekme Hakkı) 0.888671 gram altına eşit değerdedir.

defalar diğ er paralara göre kur ayarlamasına ve değ er kaybetmesine neden olmuştur. Sorunun sürekliliğ i karş ısında Türk yetkilileri Türk lirasına Uluslararası Para Fonu (IMF)in de önerdiğ i gibi SDR (Özel çekme hakları)e bağ lamak için ç alışmalara baş lamışlardır.

288. Yeni para birimine göre SDR içindeki paralardan birisinin değ eri düş se bile bu düş üç bir diğ erinin yükselmesini saç layacağ ından SDR sistemine tabi ÷lkenin para birimini büyük ölçüde etkilememektedir.
289. Ancak Türk Lirasının SDR sisteminde IMF tarafından önerilen yüzde çoğ unluğ unun dolar lehine olmayıp, Alman markına göre tatbikinin isteneceğ i ve böylelikle de "basket" sisteminin Türk Lirasına özel olarak tatbiki gerekeceğ ine ilişkin haberler mevcuttur.
290. Uluslararası Para Fonunun bir bakıma para birimi haline gelen ve "kâğ ıt altın" olarak adlandırılan SDR veya tam deyim i ile "Özel Ç ekme Hakk ı"nın çeşitli paralara göre değ eri ař ađ ıda gösterilmiştir:

Amerikan Doları	1.24865
Avusturya ř ilingi	20.7963
Belç ıka Frang ı	43.2813
Danimarka Kronu	7.23304
Alman Mark ı	2.29808
Fransız Frang ı	5.26368
İtalyan Lireti	789.746
Japon Yeni	363.32
Hollanda Guldeni	2.98989
Norveç Kronu	6.59386
Sterlin	0.518327
İspanyol Pesetası	49.0742
İsveç Kronu	4.92218
Avustralya Doları	0.922398
İran Riyali	83.2113
Suudi Arab.Riyali	4.33906

TABLO 50
MAL İTHALATI

	(Milyon \$)						
	1972 (1)	1973 (2)	1974 (3)	1975 (4)	% Artış		
					1973 (2/1)	1974 (3/2)	1975 (4/3)
Ocak	93.6	133.5	212.9	348.5	42.6	59.5	63.7
Şubat	118.8	127.9	227.7	365.7	7.7	78.0	60.6
Mart	109.6	201.6	284.2	460.0	83.8	41.0	62.0
Nisan	122.6	158.0	319.6		28.9	102.2	
Mayıs	135.7	153.3	324.4		13.0	111.6	
Haziran	133.6	185.4	295.4		38.8	59.3	
Temmuz	134.7	181.1	252.1		34.4	39.2	
Ağustos	113.1	136.2	303.3		20.4	122.6	
Eylül	155.8	183.3	318.0		17.7	73.5	
Ekim	123.7	180.0	302.5		45.5	68.0	
Kasım	119.8	226.6	403.2		89.1	77.9	
Aralık	201.6	229.0	534.1		13.6	133.2	
Ocak-Aralık	1.562.6	2.096.1	3.777.4		34.1	80.2	

Kaynak: D.İ.E.

TABLO 51
MAL İHRACATI

	(Milyon \$)						
	1972 (1)	1973 (2)	1974 (3)	1975 (4)	Yüzde Değişme		
					1973 (2/1)	1974 (3/2)	1975 (4/3)
Ocak	97.2	101.5	156.6	112.4	4.2	54.3	-28.2
Şubat	96.1	100.4	153.7	124.1	4.5	53.0	-19.3
Mart	73.6	109.5	195.4	118.5	48.8	78.4	-39.4
Nisan	52.2	113.9	149.5		118.2	11.6	
Mayıs	56.6	99.7	127.6		76.1	28.0	
Haziran	56.3	96.3	99.3		71.0	3.1	
Temmuz	41.5	80.7	70.9		94.5	-12.1	
Ağustos	39.1	88.6	86.3		126.6	- 2.6	
Eylül	71.6	105.8	114.5		47.8	8.2	
Ekim	78.6	146.5	98.5		86.4	-12.3	
Kasım	91.3	113.3	123.2		24.1	8.7	
Aralık	131.0	161.1	162.1		23.0	0.6	
Ocak-Aralık	885.1	1.318.3	1.537.6		48.9	16.6	

Kaynak: D.İ.E.

TABLO 52

İTHALÂT

Memleket grupları itibariyle ithalatın miktar ve kıymeti:

	1 9 7 4		1 9 7 3	
	Miktar Bin Ton	Kıymet Milyon \$	Miktar Bin Ton	Kıymet Milyon \$
Genel toplam	17.445	3.777	13.652	2.086
I. OECD Ülkeleri	5.085	2.683	4.219	1.624
A. Ortak Pazar Ülkeleri	2.779	1.708	2.771	1.142
a) Altılar	2.486	1.419	2.414	910
Batı Almanya	795	680	769	437
Belçika-Lüksemburg	215	106	145	70
Fransa	521	244	344	133
Hollanda	263	116	451	99
İtalya	690	270	704	170
b) Üçler	292	288	357	231
Danimarka	7	20	3	6
İngiltere	285	266	354	223
İrlanda		1		1
B. Diğer OECD Ülkeleri	2.306	975	1.447	482
ABD	1.056	350	491	185
Kanada	175	49	55	20
Japonya	287	199	131	59
İsviçre	443	206	431	125
Diğerleri	343	169	337	91
II. Anlaşmalı Ülkeler	567	188	730	170
III. Diğer Ülkeler	11.792	905	8.703	290

Madde gruplarına göre ithalât:

Genel toplam	17.445	3.777	13.652	2.086
I. Yatırım Maddeleri	721	1.289	544	1.002
A. İnşaat malzemesi	44	196	262	116
B. Makina ve teçhizat	276	1.092	281	886
II. Hammadde	16.461	2.331	12.914	993
III. Tüketim maddeleri	262	157	194	90

Başlıca maddeler itibariyle ithalatın miktar ve kıymeti:

		3.719		2.036
Genel toplam	Ton	17.391	3.646	13.615
	Bağ	261	1	302
	M3	56		56
	Adet	874	9	525
	Ton	167	61	2
Akaryakıt	Ton	11.115	762	8.127
İlâç ve boya	Ton	602	280	764
	M3	9		3
Mensucat ve iplikler	Ton	66	104	39
Demir ve çelik	Ton	1.707	530	1.281
Makinalar	Ton	197	811	199
Nakil vasıtaları	Ton	60	181	64
	Adet	2	2	44
	Ton	167	61	2
Suni plastik maddeler ve tabii sentetik kauçuk	Ton	150	135	147
Hayvani ve nebatî yağlar	Ton	16	16	8
Gübreler	Ton	800	100	1.729
	Ton	2.674	723	1.252
	Bağ	261	1	302
Diğer maddeler	M3	46		52
	Adet	871	6	524

Kaynakların çeşidine göre ithalâtın miktar ve kıymeti:

Genel toplam	17.445	3.777	13.652	2.086
Liberasyon	15.092	2.524	12.214	1.148
Tahsisli	1.369	697	493	478
Anlaşmalı	727	222	528	78
Nato	6	23	10	21
Yabancı sermaye	41	15	9	14
Proje kredisi	150	235	358	295
Surplus	-	-	-	-
Bedelsiz	53	57	37	49
Diğerleri	3	1		

TABLO 53

İHRACAT

Memleket grupları itibariyle ihracatın miktar ve kıymeti:

	1 9 7 4		1 9 7 3	
	Miktar Bin Ton	Kıymet Milyon \$	Miktar Bin Ton	Kıymet Milyon \$
Genel toplam	4.513	1.532	5.292	1.317
I. OECD Ülkeleri	3.154	1.081	3.292	948
A. Ortak Pazar Ülkeleri	1.671	717	1.748	611
a) Altılar	1.413	619	1.431	493
Batı Almanya	488	342	560	221
Belçika-Lüksemburg	129	67	66	42
Fransa	265	66	175	72
Hollanda	190	52	223	41
İtalya	339	90	406	115
b) Üçler	257	97	316	118
Danimarka	52	12	96	15
İngiltere	195	81	217	100
İrlanda	10	2	3	2
B. Diğer OECD Ülkeleri	1.482	363	1.544	337
ABD	370	144	490	130
Kanada	21	5	14	3
Japonya	104	18	84	16
İsviçre	426	94	564	115
Diğerleri	560	102	390	70
II. Anlaşmalı Ülkeler	578	145	521	103
III. Diğer Ülkeler	780	305	1.478	264

Madde gruplarına göre ihracatın miktar ve kıymeti:

Genel toplam	4.513	1.532	5.292	1.317
I. Tarım ve hayvancılık ürünleri	769	851	1.355	831
II. Madencilik ve taşocakları ürünleri	2.270	88	2.231	56
III. Sanayi ürünleri	1.438	567	1.657	415
IV. Diğerleri	35	24	47	12

Başlıca maddeler itibariyle ihracatın miktar ve kıymeti:

		777		588
	Ton	3.686	717	554
	Baş	654	47	586
	M3	94	11	87
Genel toplam (9 madde hariç)	Adet	38	16	9
Çimento	Ton	292	7	980
Canlı hayvanlar	Ton			
	Baş	654	47	586
Meyvalar	Ton	128	42	141
Hububat	Ton			315
Kuşyemi	Ton			1
Tohumlar	Ton	30	11	55
Madenler	Ton	1.021	90	709
Krom cevheri	Ton	185	334	404
Yün, kıl, at kılı	Ton	1	5	3
	Ton	2.503	566	2.963
	M3	94	11	87
Diğer Maddeler (Çimento dahil)	Adet	38		16
Genel toplam	Ton	826	754	1.103
Kuru incir	Ton	24	17	33
Kuru üzüm	Ton	62	53	89
Fındık	Ton	113	173	94
Zeytinyağı	Ton	11	15	44
Melas	Ton	43	3	54
İncir ezmesi	Ton	6	3	5
Küspeler	Ton	269	39	304
Tütün	Ton	112	204	108
Pamuk	Ton	183	243	368
				728
				16
				58
				121
				47
				3
				1
				40
				132
				305

TABLO 54

1975 YILI OCAK-ŞUBAT İTHALATI

	1 9 7 4		1 9 7 5	
	(Ton)	(000 \$)	(Ton)	(000 \$)
I. Tarım ve Hayvancılık Kesimi	-	30.246	-	27.182
- Buğday	63.355	12.803	66.959	14.674
- Pirinç	10.000	3.721	10.000	5.070
- Diğerleri	-	13.722	-	7.438
				69.188
II. Madencilik ve Taşocakçılığı Kesimi	-	52.716	-	63.115
- Ham Petrol	1.605.462	48.544	761.343	6.073
- Diğerleri	-	4.172	-	605.950
III. Sanayi Kesimi	-	349.959	-	21.164
1. Tarıma Dayalı İşlenmiş Ürünler	-	8.893	-	6.090
- Dokumaya Elverişli Lifler	2.667	2.638	4.115	8.733
- Soya Yağı	-	-	9.589	6.341
- Diğerleri	-	6.255	-	14.039
2. Petrol Ürünleri	-	8.893	-	5.370
- Fuel Oil	46.803	4.985	74.951	7.941
- Makine Yağları	27.802	2.979	31.821	728
- Diğerleri	-	933	-	570.747
3. Sanayi Ürünleri	-	332.169	-	15
a. Çimento	-	15	-	93.390
b. Kimya Sanayii Ürünleri	-	54.609	-	21.451
- Gübreler	182.091	15.481	101.938	42.883
- Kimyasal Maddeler	-	21.668	-	29.056
- Diğerleri	-	17.460	-	22.172
c. Lastik-Plastik Sanayii	-	15.064	-	39
d. Deri-Kösele Sanayii	-	61	-	159
e. Orman Ürünleri Sanayii	-	94	-	8.924
f. Dokumacılık Sanayii	-	5.394	-	5.681
g. Cam-Seramik Sanayii	-	3.989	-	156.372
h. Demir-Çelik Sanayii	-	70.080	-	25.740
- Bıçak, Kütük	52.006	8.894	93.079	51.665
- Yuvarlak Demirler	67.975	16.280	136.607	7.310
- Halitalı Çelikler	6.608	5.104	10.592	71.665
- Diğerleri	-	39.802	-	16.760
i. Demir Dışı Metaller Sanayii	-	9.061	-	1.982
j. Madeni Eşya Sanayii	-	1.804	-	161.170
k. Makine Sanayii	21.622	83.866	31.873	48.351
l. Elektrikli Cihazlar Sanayii	7.312	28.007	8.851	38.949
m. Taşıt Araçları Sanayii	9.470	48.585	11.213	16.783
n. Diğer Sanayiler	-	11.540	-	
Toplam	-	432.921	-	702.320
Bedelsiz İthalat	-	7.603	-	11.963
Genel Toplam	-	440.524	-	714.283

TABLO 55

1975 YILI OCAK-SUBAT İHRACATI

	1974 (000 \$)	1975 (000 \$)
I. Tarım ve Hayvancılık Kesimi	211.297	159.646
A. Bitkisel Ürünler	203.686	154.451
a. Hububat	2	171
b. Baklagiller	3.641	2.634
c. Sanayi Bitkileri	139.655	122.541
- Tütün	23.132	104.436
- Pamuk	113.738	16.910
- Diğerleri	2.785	1.195
d. Meyvalar ve Sebzeler	58.646	27.140
- İncir (Kuru)	419	1.328
- Üzüm (Kuru)	7.504	4.493
- Fındık	38.239	11.792
- Turunçgiller	7.373	8.112
- Diğerleri	5.111	1.415
e. Tohumlar, Yağlı Tohumlar	1.726	1.966
f. Diğer Bitkiler	16	-
B. Hayvan ve Hayvan Ürünleri	5.592	3.419
a. Canlı Hayvanlar	4.418	2.270
b. Yün, Kıl	221	720
c. Ham Deriler, Postlar	936	417
d. Diğerleri	17	12
C. Su Ürünleri	1.113	994
D. Orman Ürünleri	906	782
II. Madencilik ve Taşocakçılığı Kesimi	6.200	13.079
A. Metalik Olmayan Taşocakçılığı Ürünleri	3.244	5.295
B. Maden Cevherleri	2.956	7.784
III. Sanayi Kesimi	92.736	63.917
A. Tarıma Dayalı İşlenmiş Ürünler	24.495	15.403
a. Gıda Sanayii Ürünleri	12.173	10.661
b. Gıda Sanayii Yan Ürünleri	8.694	3.364
c. İşlenmiş Tütün Ürünleri	-	2
d. İşlenmiş Orman Ürünleri	3.434	1.137
e. Diğerleri	194	239
B. İşlenmiş Petrol Ürünleri	12.041	1.715
C. Sanayi Ürünleri	56.200	46.799
1. Çimento Sanayii	1.545	-
2. Kimya Sanayii Ürünleri	4.835	2.115
3. Lâstik-Plâstik Sanayii Ürünleri	435	913
4. Deri-Kösele İşleme Sanayii Ürünleri	6.151	9.349
5. Orman Ürünleri Sanayii	224	292
6. Dokumacılık Ürünleri	27.706	20.924
- Pamuk İplikleri	18.731	10.437
- Pamuklu Dokuma	3.797	5.542
- Halı, Kilim	2.811	1.805
- Diğerleri	2.367	3.140
7. Cam, Seramik, Tuğla ve Kiremit Sanayii Ürünleri	1.229	1.976
8. Demir-Çelik Sanayii Ürünleri	2.620	5.035
9. Demir Dışı Metaller Sanayii Ürünleri	5.882	2.523
10. Madeni Eşya Sanayii Ürünleri	378	369
11. Makina Sanayii Ürünleri	1.470	1.182
12. Elektrikli Cihazlar	57	84
13. Taşıt Araçları Sanayii	858	550
14. Diğer Sanayi Dalları Ürünleri	2.809	1.486
T O P L A M	310.233	236.642

TABLO 56
SANAYİ ÜRÜNLERİ İHRACATI

	1 9 7 3		1 9 7 4	
	(Ton)	(000 \$)	(Ton)	(000 \$)
A. Gıda İçki Sanayii				
1. Balıklar	273	240	519	210
2. Zeytinyağı	44.389	47.825	11.069	15.106
3. Şarap, vermut	3.952	529	6.948	1.096
4. Şeker (Rafine edilmiş)	3.516	1.030	-	-
5. İncir ezmesi	5.772	1.805	6.887	3.181
6. Zeytin (tuzlu)	-	-	-	-
7. Et	13.512	13.966	9.654	16.299
8. Kepek	228	13	-	-
9. KÜspeler	304.327	40.399	269.153	30.832
10. Bağırsaklar	608	7.804	614	10.758
11. Diğerleri	-	35.701	-	43.889
Toplam	-	149.111	-	130.371
B. 1. Pamuklu dokuma	5.431	13.991	3.746	15.041
2. Yünlü dokuma	92	996	38	770
3. Yünlü giyim eşyası	21	401	1	135
4. Pamuklu giyim eşyası	484	8.452	957	16.181
5. Makina halıları, kilimler	26	241	5	146
6. Elle dokunmuş halı ve kilim	551	14.654	509	18.928
7. Havlular	232	941	332	2.060
8. Trikotaj	27	435	1.516	1.347
9. Diğerleri	-	65.527	-	92.364
Toplam	-	105.640	-	146.970
C. Orman Ürünleri Sanayii				
1. Kereste (Kayın kendir (m ³))	21.420	2.122	22.494	3.298
2. Palamut hülasesı	3.227	642	3.242	705
3. Sigala yağı	37	191	59	297
4. Ceviz ağacı (m ³)	1.361	427	2.313	1.005
5. Diğerleri	-	4.663	-	18.305
Toplam	-	8.045	-	23.610
D. Deri ve Kösele İşleme Sanayii				
1. Mamul deriler	308	1.593	10	5
2. Köseleler	-	-	-	-
3. Diğerleri	-	43.666	-	74.584
Toplam	-	45.259	-	74.589
E. Kimya Sanayii				
1. Gülyacağı	3	1.523	2	3.041
2. Diğerleri	-	18.133	-	34.051
Toplam	-	19.656	-	37.092
F. Petrol Ürünleri Sanayii	870.510	48.882	723.551	85.937
Toplam	-	48.882	-	85.937
G. Çimento Sanayii	980.370	14.751	292.318	7.991
Toplam	-	14.751	-	7.991
H. Cam-Seramik Sanayii				
1. Pencere Camı	10.566	1.169	6.249	1.101
2. Cam Eşya	4.971	4.020	10.412	9.629
3. Çeşitli Seramik eşya	5.987	605	5.715	327
4. Diğerleri	-	831	-	1.293
Toplam	-	6.625	-	12.350
İ. Demirden Başka Maddeler Sanayii				
1. Bakır ve bakır alaşımları	2.602	5.034	13.270	21.555
2. Kurşun mamulleri	-	-	-	-
3. Çinko mamulleri	579	4.891	96	814
4. Ferro krom	10.297	4.191	9.388	4.949
5. Diğerleri	-	8.168	-	12.504
Toplam	-	22.284	-	39.822
J. Madeni Eşya Makina İmalât Sanayii				
1. Bıçakçı eşyası	42	243	27	181
2. Takım tezgahları, el aletleri	155	380	210	585
3. Besin ve içki makinaları	1	3	1	4
4. Tekstil makinaları	14	8	-	31
5. Buzdolabı (adet)	17.399	1.735	11.497	1.489
6. Çamaşır makinaları (adet)	1.731	178	2	31
7. Diğerleri	-	6.090	2	13.788
L. Diğerleri		12.980		24.185
GENEL TOPLAM		443.400		600.028

TABLO 57
ÖNEMLİ MADDELERDE İHRACAT DURUMU

	1 9 7 3		1 9 7 4		Fark (1974)-(1973)		1973 Fi- yatı ile 1973-1974		%
	Ton	1000 \$	Ton	1000 \$	Ton	1000 \$	Fiyatı (Ton \$)	Değ. (1000 \$)	
Tarım Ürünleri	1.353.174	858.026	805.970	906.272	-547.204	+48.246	634	510.985	-% 40.4
Bitkisel	1.325.419	797.085	781.722	816.054	-543.697	+18.969	601	469.815	
Hayvansal	27.855	60.941	22.248	90.218	- 5.607	+29.277	215	47.833	
Sanayi Ürünleri	3.339.491	438.073	2.762.213	586.642	-577.278	+148.569	131	361.850	-% 17.3
Maden Cevherle- ri	604.613	18.946	945.910	39.266	-341.297	+20.320	31.4	29.701	+% 56
T O P L A M	5.297.278	1.318.045	4.514.093	1.532.180				902.536	-% 31.5

TABLO 58

AVRUPA EKONOMİK TOPLULUĞU İLE DİŞ TİCARETİMİZ

(Milyon \$)

	İTHALAT			İHRACAT			DİŞ TİCARET DENGESİ		
	6 LAR-	3 LER-	9 LAR	6 LAR-	3 LER-	9 LAR	6 LAR-	3 LER-	9 LAR
1963	196	80	276	139	55	195	- 56	- 24	- 80
1964	154	58	213	137	53	190	- 16	- 5	- 22
1965	163	60	224	156	48	205	- 6	- 11	- 18
1966	236	82	318	171	55	227	- 65	- 26	- 91
1967	237	91	329	176	44	220	- 61	- 47	-108
1968	281	104	386	164	41	205	-117	- 63	-181
1969	284	99	384	214	36	251	- 69	- 63	-133
1970	325	96	421	259	44	283	- 86	- 52	-138
1971	455	116	571	266	42	309	-189	- 73	-262
1972	652	177	829	347	57	404	-305	-119	-424
1973	910	231	1.142	493	118	611	-417	-113	-530
1974	1.419	288	1.708	619	97	717	-799	-191	-990

GENEL DİŞ TİCARET KIYMETLERİ İÇİNDE PAYI (%)

1963	28.5	11.6	40.2	38.0	15.1	53.1
1964	28.7	10.9	39.6	33.5	12.9	46.4
1965	28.5	10.6	39.1	33.8	10.5	44.3
1966	32.9	11.4	44.3	34.9	11.3	46.2
1967	34.7	13.3	48.1	33.8	8.4	42.2
1968	36.9	13.7	50.6	33.0	8.3	41.4
1969	35.5	12.4	47.9	40.0	6.7	46.7
1970	34.3	10.1	44.4	40.6	7.4	48.1
1971	38.9	9.9	48.8	39.3	6.3	45.6
1972	41.7	11.3	53.0	39.2	6.5	45.7
1973	43.1	11.0	54.7	37.3	8.9	46.4
1974	37.5	7.6	45.2	40.4	6.3	46.8

TABLO 59

1975 YILI BAŞLICA MALLARIN OCAK-SUBAT DÖNEMİ İTHALATI

	1974 Fiyatı ile 1975 Yılı İthalât Değeri (000 \$)	Cari Fiyatla 1975 Yılı İthalât Değeri (000 \$)
1. Buğday	13.531	14.674
2. Piring	3.721	5.070
3. Ham Petrol	23.023	63.115
4. Sentetik Lifler	4.070	6.090
5. Fuel@Oil	7.983	5.370
6. Makina Yağları	3.410	7.941
7. Gübreler	8.667	21.451
8. Blum, Kütük	15.918	25.740
9. Yuvarlak Demirler	32.717	51.665
10. Halitalı Demirler	8.181	7.310
11. Makinalar	123.627	161.170
12. Elektrikli Cihazlar	33.902	48.351
13. Taşıt Araçları Parçaları	57.527	38.949
T O P L A M	336.277	456.896

TABLO 60

1975 YILI BAŞLICA MALLARIN OCAK-SUBAT DÖNEMİ İHRACATI

	1974 Fiyatı ile 1975 Yılı İhracat Değeri (000 \$)	Cari Fiyatla 1975 Yılı İhracat Değeri (000 \$)
1. Nohut	1.218	1.218
2. Fasulye	78	122
3. Mandalina	1.746	1.857
4. Kuru Üzüm	8.579	4.306
5. Fındık	8.112	11.792
6. Küspeler	4.753	3.266
7. Pamuk İpliği	15.600	10.436
8. Bakır	2.509	1.334
9. Portakal	647	1.202
10. Limon	4.465	4.773
11. Tütün	56.816	103.777
12. Ham Boratlar	1.493	2.533
13. Krom	4.588	6.075
14. Deri Eşya	7.321	9.340
15. Ham Pamuk	29.564	16.911
T O P L A M	147.489	178.942

TABLO 61
İŞÇİ GELİRLERİ

(Milyon Dolar)

	1972 (1)	1973 (2)	1974 (3)	1975 (4)	Yüzde Değişme		
					1973 (2/1)	1974 (3/2)	1975 (4/3)
Ocak	38.4	82.6	122.1	143.9	115.1	47.8	17.8
Şubat	41.7	55.6	78.9	73.2	133.9	42.9	- 7.2
Mart	40.1	60.5	88.7	80.0	50.9	46.6	- 9.8
Nisan	34.5	69.5	61.2		101.4	-12.2	
Mayıs	45.0	83.0	107.8		84.4	29.9	
Haziran	51.0	96.2	106.7		88.6	- 0.1	
Temmuz	109.0	180.2	209.1		65.3	16.0	
Ağustos	119.1	165.7	204.8		39.1	23.5	
Eylül	75.6	105.1	135.8		39.0	29.2	
Ekim	55.9	86.5	95.0		49.4	9.9	
Kasım	49.6	81.4	84.4		64.1	3.7	
Aralık	80.1	116.7	181.8		45.7	55.7	
Ocak-Aralık	740.0	1.183.1	1.476.3		59.5	24.7	

Kaynak: Çalışma Bakanlığı

TABLO 62
TURİZM VE DIŞ SEYAHAT

(Milyon \$)

	1973			1974			1975			Yüzde Değişme				1975	
	Gelir (1)	Gider (2)	Net (1-2)	Gelir (3)	Gider (4)	Net (3-4)	Gelir (5)	Gider (6)	Net (5-6)	1973 Gelir	1973 Gider	1974 Gelir	1974 Gider	1975 Gelir	1975 Gider
Ocak	5.9	5.4	0.5	10.0	5.9	4.1	10.9	10.0	0.9	9.2	10.2	69.5	9.5	9.0	65.0
Şubat	6.4	5.0	1.4	7.5	4.5	3.0				28.0	56.3	17.2	-10.0		
Mart	5.9	4.9	1.0	9.2	7.4	1.8				51.3	8.9	55.9	51.0		
Nisan	7.9	5.4	2.5	13.5	7.2	6.3				43.3	-5.3	70.9	33.3		
Mayıs	10.0	6.0	4.0	14.6	14.6	-				61.3	42.9	46.0	143.3		
Haziran	11.3	5.6	5.7	28.5	21.0	7.5				91.5	21.7	152.2	275.0		
Temmuz	20.0	6.2	13.7	21.9	8.4	13.5				65.3	17.0	9.5	35.5		
Ağustos	15.8	5.9	9.9	30.4	9.9	20.5				-21.8	9.3	92.4	67.8		
Eylül	33.9	16.3	17.6	15.7	22.1	-6.4				149.3	226.0	-53.7	35.6		
Ekim	14.0	8.2	5.8	11.6	11.5	0.1				21.7	86.4	-17.1	40.2		
Kasım	11.2	7.0	4.2	13.6	17.3	-3.7				28.7	59.1	21.4	147.1		
Aralık	29.2	17.1	12.1	17.2	22.0	4.8				403.4	122.1	-41.1	27.9		
Ocak-Aralık	171.5	93.0	78.5	193.7	151.8	51.5				65.2	57.0	12.9	63.2		

TABLO 63

ALTIN VE DÖVİZ MEVCUDU

	Milyon TL.								
	1973 ENDEKS		ZİNCİRLEME ENDEKS	1974 ENDEKS		ZİNCİRLEME ENDEKS	1975 ENDEKS		ZİNCİRLEME ENDEKS
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
BİR ÖNCEKİ YIL SONU	18.387	100.0	-	28.556	100.0	-	23.303	100.0	-
OCAK	19.573	106.4	106.4	29.195	102.2	102.2	21.989	94.3	94.3
ŞUBAT	21.291	115.8	108.8	29.808	104.4	102.1	19.345	83.0	87.9
MART	22.806	124.0	107.1	30.344	106.2	101.8	18.321	78.6	94.7
NİSAN	22.716	123.5	99.6	29.332	102.7	96.7			
MAYIS	23.370	126.9	102.7	28.138	98.5	95.9			
HAZİRAN	24.162	131.4	103.6	28.277	99.0	100.5			
TEMMUZ	26.321	143.2	108.9	29.372	102.9	103.9			
AĞUSTOS	28.152	153.1	107.0	28.920	101.3	98.4			
EYLÜL	28.153	153.1	100.0	28.243	98.9	97.6			
EKİM	28.168	153.2	100.1	27.055	94.7	95.8			
KASIM	27.726	150.8	98.4	25.377	88.9	93.9			
ARALIK	28.335	154.1	102.1	23.303	81.6	91.8			

Kaynak: T.C.Merkez Bankası

Açıklama: Aktifdeki altın mevcudu, vadeli altın borçları, döviz borç-
luları toplamı ile pasifteki döviz alacaklıları altın ala-
caklıları arasındaki fark.

TABLO 64

REZERV HAREKETLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER
(1 Ocak - 28 Şubat)

	(Milyon Dolar)	
	1974	1975
GELİRLER		
A) İhracat	271.4	253.3
B) Görünmeyen Kalemler	268.3	319.0
a) İşçi	200.9	217.1
b) Diğerleri	67.4	101.9
C) Sermaye Hareketleri	21.0	1.9
D) Nato-Enfrastrüktür	1.7	1.8
E) Döviz Çevrilebilir TL.Mevduat Hs.	4.3	10.7
F) Yardımlar	8.9	4.4
a) Konsorsiyum Kredileri	4.1	1.4
b) AYB ve IDA	4.8	3.0
G) Diğer Gelirler	-	-
GİDERLER		
A) İthalat	348.1	719.8
a) Liberasyon	261.1	497.3
b) Tahsisli İthal Malları	87.0	222.5
c) Kota Dışı İthalat	-	-
B) Görünmeyen Kalemler	71.9	84.7
a) Faizler (Dış borçlarla ilgili)	17.0	6.8
b) Diğerleri	54.9	77.9
C) Nato-Enfrastrüktürü	2.8	3.1
D) Sermaye Hareketleri	1.9	3.4
E) Döviz Çevrilebilir TL.Mevduat Hs.	19.9	16.6
F) Dış Borçlar	25.7	9.7
G) Diğer Giderler	-	-

TABLO 65

DİŞ TİCARET FİYAT ENDEKSLERİ
(1968=100)

Yıllar-Dönemler	TL Olarak			₺ Olarak			
	İhracat Fiyat	İthalat Fiyat	Ticaret Haddleri	İhracat Fiyat	İthalat Fiyat	Ticaret Haddleri	
1968	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
1969	100,5	101,4	99,1	100,5	101,4	99,1	
1970	118,2	122,8	96,2	99,2	102,5	96,8	
1971	155,0	182,2	85,1	106,6	109,2	97,6	
1972	171,8	195,3	87,9	116,8	124,0	94,1	
1973	219,2	247,6	88,6	145,3	157,4	92,3	
1972	I	171,3	182,2	94,0	112,1	112,7	103,9
	II	180,2	193,0	93,4	121,7	122,5	99,3
	III	165,4	199,4	82,9	111,9	126,6	88,4
	IV	170,8	214,2	79,7	116,1	136,0	85,4
1973	I	174,4	218,4	79,9	119,1	138,7	85,9
	II	194,6	233,7	83,2	132,6	148,6	89,2
	III	238,6	255,2	93,5	155,4	162,2	95,8
	IV	283,7	279,3	101,6	182,4	177,6	102,7
1974	I	298,5	306,7	97,3	191,9	195,0	98,4
	II	284,4	316,5	89,9	185,2	204,2	90,7
	III	278,5	356,5	78,1	185,4	234,8	79,0

Kaynak: D.İ.E.

TABLO 66

DİŞ TİCARET FİYAT ENDEKSLERİNDEKİ YÜZDE DEĞİŞMELER

YILLIK	TL olarak		₺ olarak	
	İhracat Fiyat	İthalat Fiyat	İhracat Fiyat	İthalat Fiyat
1969	0,5	1,4	0,5	1,4
1970	17,6	21,1	-1,3	1,1
1971	31,1	48,4	7,5	6,5
1972	10,8	7,2	9,6	13,6
1973	27,5	26,8	24,4	26,9
1973 I / 1972 I	1,8	19,9	1,7	23,1
1974 I / 1973 I	71,2	40,4	61,1	40,6
1973 III/ 1972 II	8,0	21,1	9,0	21,3
1974 II/ 1973 II	46,1	35,4	39,7	37,4
1973 III/1972 III	44,3	28,0	39,0	28,1
1974 III/1973 III	16,7	40,0	19,3	44,8

TABLO 67

ZÜRİH PİYASASINDA 100'LÜK KÜPÜR İÇİN 1 TL.KARŞILIĞI
İSVİÇRE FRANCI
(Ay sonlarına göre)

	1972	1973	1974	1975
Ocak	0,2630	0,2470	0,2150	,1690
Şubat	0,2620	0,2125	0,2130	,1470
Mart	0,2670	0,2200	0,2100	,1620
Nisan	0,2640	0,2230	0,2140	
Mayıs	0,2640	0,2180	0,2200	
Haziran	0,2640	0,2180	0,2200	
Temmuz	0,2680	0,2120	0,2160	
Ağustos	0,2600	0,2200	0,2090	
Eylül	0,2610	0,2200	0,2025	
Ekim	0,2600	0,2220	0,2000	
Kasım	0,2679	0,2140	0,1880	
Aralık	0,2560	0,2190	0,1725	

Kaynak: Maliye Bakanlığı

TABLO 68

DÖVİZ KURLARINDAKİ DEĞİŞMELER

TARİH	ABD \$	ALMAN DM	İNGİLİZ £	FRANSIZ FR.	İSVİÇRE FR.	AVUSTR. SHILL.	BELÇİKA FR.	HOLLAN. GULD.	NOR. KRONU	DAN. KRONU	İSVEC KRONU	İTAL. 100 LİRE	KANADA \$
AGUSTOS 10, 1970	14.85	4.09	35.94	2.69	3.46	0.58	0.30	4.13	2.09	2.00	2.89	2.39	13.95
1971 :													
Mayıs 11	---	---	---	---	3.64	0.61	---	---	---	---	---	---	---
Mayıs 13	---	4.22	---	---	---	---	---	4.20	---	---	---	---	---
Eylül 6	---	4.31	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Aralık 23	14.00	4.34	36.48	2.74	3.65	0.60	0.31	4.31	2.11	2.01	2.91	2.41	13.98
1972 :													
Temmuz 4	---	34.29	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Kasım 21	---	32.90	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
1973 :													
Şubat 16	---	4.83	34.08	3.04	4.17	0.67	0.35	4.79	2.34	2.23	3.07	2.46	14.10
Mart 22	---	5.00	---	---	4.34	---	---	---	---	---	---	---	---
Mayıs 18	---	---	35.28	---	---	---	---	---	---	---	---	2.37	---
Haziran 30	---	5.25	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Temmuz 4	---	---	---	---	---	0.72	---	---	---	---	---	---	---
Eylül 18	---	---	33.60	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Kasım 18	---	---	---	---	---	---	---	---	2.46	---	---	---	---
Kasım 29	---	---	32.30	---	---	---	---	---	---	---	---	2.28	---
1974 :													
Ocak 24	---	---	---	2.80	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Şubat 6	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	2.14	---
Mayıs 14	13.50	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Eylül 20	13.85	---	---	2.88	4.60	0.74	---	---	---	---	---	---	---
Eylül 30	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Kasım 4	---	---	31.81	2.90	4.77	---	0.36	5.17	2.47	2.29	3.11	2.09	13.85
Kasım 27	---	5.65	---	2.98	5.21	0.79	0.37	5.40	2.59	2.40	3.25	---	---
1975 :													
Ocak 13	---	5.77	32.45	3.13	5.38	0.81	0.39	5.56	2.67	2.44	3.40	2.12	---
Ocak 30	---	5.95	33.00	3.22	5.60	0.84	0.40	5.77	2.79	2.53	3.48	2.17	---
Mart 6	---	---	---	3.27	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Agustos 1970'den bu yana değişme	-6.7	445.5	-8.2	+21.6	+61.8	+44.8	+33.3	+39.7	+33.5	+26.5	+20.4	-9.2	-0.7

BÖLÜM VIII

KAMU MALİYESİ

Kamu Gelir-Giderleri

291. Bütçe Kanunu ile 83.0 milyar lira olarak tespit edilmiş bulunan 1974 Mali Yılı Konsolide Bütçe ödenekleri yıl içinde verilen ek ödeneklerle 31.12.1974 tarihinde 89.0 milyar liraya çıkmıştır. Toplam ödenekler 1973 Mali Yılı ödeneklerine kıyasla 23.3 milyar lira (%35.6) fazladır.
292. 1974 yılı için verilmiş ödeneklerden sağlanabilen son rakamlara göre 1974 Aralık ayı sonuna kadar on aylık dönemde gerçekleştirilmiş olan harcamalar 51.6 milyar liradır. On aylık dönemler itibarıyla 1973 yılında ödeneklerin % 64'ü verile emrine bağlandığı halde 1974 yılında bu oran % 58'dir.
293. Mali yılın onuncu ayında fiili ödemeler 55.5 milyar liradır. Bu ödemeler 1973 mali yılının aynı döneminde yapılan ödemelerden 11.9 milyar lira (%27.6) fazladır.
294. 1974 mali yılında onuncu ay sonuna kadar 58.5 milyar liralık gelir tahsilâtı gerçekleşmiştir. Bu gelirlerin 52.0 milyar lirası vergi geliri, 3.7 milyar lirası vergi dışı gelir ve 2.7 milyar lirası da özel gelir ve fonlardan sağlanan gelirdir. Gelir tahsilâtı 1973 yılının aynı dönem gelirine kıyasla % 23.6 oranında yüksektir. Artışlar vergi gelirlerinde % 22.4 ve özel gelir ve fonlarda % 81.5 tir. Vergi dışı normal gelirler 1973 yılının aynı dönem gelirlerinden azdır.
295. Toplam gelir tahsilâtı içinde vergi gelirlerinin payı 1973 yılında % 89.7 iken 1974 yılında % 88.9'a, vergi dışı normal gelirlerin payı % 8.2'den % 6.4'e inmiş, özel gelir ve fonların payı ise % 2.1'den % 4.7'ye yükselmiştir.
296. 1974 yılı aralık sonu itibarıyla hazinenin mevcut ve alacakları 11.7 milyar lira, kısa vadeli borçları 19.0 milyar liradır. Alacak ve borç dengesi 7.3 milyar lira borç bakiyesi vermektedir. Buna 2.9 milyar liralık bütçe emanetleri de eklenince Hazine nakit durumu borç bakiyesi 10.2 milyar liraya ulaşmaktadır.
297. 1973 yılı sonu ile karşılaştırıldığında Hazine mevcut ve alacaklarının 4.6 milyar lira, buna karşılık kısa vadeli borçlarının 5.9 milyar lira arttığı görülür. Böylece alacak-borç dengesinin borç bakiyesi 1.263 milyon lira artmıştır. 1974 yılında bütçe emanetleri de 1.8 milyar liradan 2.9 milyar liraya çıkarak 1.1 milyar lira arttığı için net Hazine nakit durumu borç bakiyesi de 2.3 milyar lira artarak 7.8 milyar liradan 10.2 milyar liraya çıkmıştır. Hazine mevcut ve alacaklarından kasa ve bankalar 841 milyon lira azalmış, avanslar ise 5.5 milyar lira artmıştır.

298. Plasman bonoları 46 milyon lira ve emanet paralar 854 milyon lira arttığı için Hazine'nin kısa vadeli borçları 5.9 milyar lira artarak 13.1 milyar liradan 19.0 milyar liraya çıkmıştır.
299. Bütün bu işlemlerden sonra 1974 yılında 1973'e göre Hazine nakit durumunda 2.94 milyar liralık alehte bir gelişme meydana gelmiştir.

Kamu Borçları

300. Kamu iç borçları 1973 sonunda 38.5 milyar lira iken 1974 sonunda 42.9 milyar liraya çıkmıştır. 4.4 milyar liralık artışın 1.374 milyon lirası Devlet Bütçesinden ödenecek borçlarda 3.105 milyon lirası bütçe dışı kamu kesimi borçlarında ortaya çıkmıştır. Devlet Bütçesinden ödenecek borçlardaki 1.374 milyon liralık artışın dağılışı şöyledir: 1973 ve 1974 yılları Aralık ayları arasında Hazine iç istikraz tahvilleri 1.681 milyon lira, 154 ve 250 sayılı Kanunlar gereğince yapılan konsolidasyondan doğan iç istikraz borçları 327 milyon lira artmış, tasarruf bonoları 376 milyon lira, 691 sayılı Kanun gereğince tahkim edilen belediye borçları 252 milyon lira ve diğer borçlar 3 milyon lira azalmıştır. 1973 sonunda 3 milyon lira bakiye vermiş olan Katma Bütçeli İdareler borçları 1974'de tasfiye edilmiştir.
301. Bütçe dışı kamu kesimi borçlarındaki 3.105 milyon liralık artışın tamamı Devlet Yatırım Bankası tahvillerinin 3.300 milyon lira artması ile ilgilidir.
302. Türkiye'nin dış borçları, dövizle ödenecek dış borçlar ve Türk parasıyla ödenecek dış borçlar olarak iki bölümde ele alınmaktadır. Her iki grupta da kamu borçları ve özel sektör borçları vardır.
303. Dövizle ödenecek dış borçlar 1973 yılında 2.654 milyon dolar iken 1974'de 1.099 milyon dolar artarak 3.753 milyon dolara yükselmiştir. Dövizle ödenecek dış borçlardaki artışın 857 milyon doları Devlet Bütçesinden ödenecek borçlarda, 136 milyon doları diğer kamu sektörü borçlarında ve 106 milyon doları özel sektör borçlarına dayanmaktadır. Devlet Bütçesinden ödenecek dış borçların Türkiye'nin dış borçlarındaki payı % 84, diğer kamu sektörü borçları, özel sektör borçları ve konsolide ticarî borçların payı % 16'dır.
304. 1974 sonunda 3.753 milyon dolar olan dövizle ödenecek dış borcun 1.055 milyon doları uluslararası kurumlar, 2.568 milyon doları yabancı hükümet ve hükümet organlarına, 125 milyon doları yabancı özel firmalara ve şahıslardır. 5 milyon doları ise konsolide ticarî borçtur. Dış borçların % 58'i yabancı hükümet ve hükümet organlarına olan borçtur.
305. Türk parası ile ödenecek dış borçlar 1973 yılında 3.638 milyon lira iken 211 milyon lira azalarak 3.427 milyon liraya inmiştir. Bu borçların 1.700 milyon lirası Devlet Bütçesinden ödenecek borç, 372 milyon lirası diğer kamu sektörü borcu, 1.355 milyon lirası ise özel sektör borcudur.

TABLO 69
KONSOLİDE BÜTÇE UYGULAMASI

	Mali Yıl (10 aylık)			Takvim Yılı	
	1972	1973	1974	1973	1974
A.ÖDENEKLER TOPLAMI	55.890	65.673	89.043		
Cari harcama ödenekleri	26.390	...	...		
Yatırım harcama ödenekleri	9.454	...	...		
Sermaye Teşkilî ve Transferler	20.046	...	...		
B.HARCAMALAR TOPLAMI	39.213	42.000	51.692	53.002	72.784
Cari harcamalar	18.212	...	...	...	...
Yatırım harcamaları	5.644	...	...	...	...
Sermaye Teşkilî ve Transferler	15.357	...	...	...	...
C.ÖDEMELER TOPLAMI	38.936	43.529	55.523	54.401	71.710
Cari ödemeler	18.078	...	...	51.053	65.597
Yatırım ödemeleri	5.484	40.277	49.466	...	...
Sermaye Teşkilî ve Transferler	12.835	...	...	...	...
Bütçe emanetinden	2.539	3.252	6.057	3.348	6.113
D.GELİR TAHSİLÂTI	39.001	47.355	58.513	59.886	66.813
Vergi gelirleri	31.775	42.478	52.010	49.714	61.297
Vergi dışı gelirler	5.473	3.891	3.727	4.728	4.456
Özel gelir ve fonlar	1.753	986	2.776	5.444	1.060
E.İÇ İSTİKRAZ GELİRİ	-	-	-	4.000	6.000
GELİR GİDER FARKI C-(D+E)	+ 65	+3.826	+2.990	+9.485	+1.103

Kaynak: Maliye Bakanlığı - Kamu Hesapları Bülteni

TABLO 70
HAZINE NAKİT DURUMU
(ARALIK SONLARI)

(Milyon TL.)

	1970	1971	1972	1973	1974
1. MEVCUT VE ALACAKLAR	5.198	4.019	6.077	7.110	11.770
Kasa ve bankalar	1.808	1.773	2.395	2.505	1.664
Avanslar	3.390	2.246	3.682	4.605	10.106
2. BORÇLAR (kısa vadeli)	-8.555	-10.522	-12.551	-13.097	-19.020
Merkez Bankası avansı	-4.359	-6.088	-7.340	7.846	-12.869
Hazine bonoları	-	-	-	-	-
Plâsman bonoları	- 591	-1.904	-2.286	- 641	- 687
Emanet paralar (a)	-3.605	-2.530	2.925	-4.610	-5.464
3. ALACAK-BORÇ DENGESİ (1-2)	-3.357	-6.503	- 6.474	-5.987	-7.250
4. BÜTÇE EMANETLERİ (b)	-1.986	-2.496	- 3.205	-1.844	-2.940
5. NET HAZINE NAKİT DURUMU(3-4)	-5.343	-8.999	- 9.679	-7.831	-10.190

(a) Çeşitli sebep ve şekillerde Hazinece tahsil edilip iadesi gereken paralar.

(b) Büyük kısmı Katma Bütçeli İdarelere yapılan yardımlarla ilgili olup dörder aylık devreler itibariyle masraf kayıt ve emanete alınarak ödenir.

Kaynak: Maliye Bakanlığı - Kamu Hesapları Bülteni.

TABLO 71

1975 MALİ YILI GENEL BÜTÇE GELİRLERİ CETVELİ
(Milyon TL.)

	1974 Mali Yılı Gerçek- leşme Tahmini	1975 Yılı Bütçe Tah- mini	1975 Yılında Öngörülen Artış Oranı (%)
GENEL BÜTÇE GELİRLERİ TOPLAMI	72.958	97.834.0	34.1
VERGİ GELİRLERİ TOPLAMI	65.883	88.555.0	34.4
GELİRDEN ALINAN VERGİLER	28.900	39.100.0	35.2
Geli Vergisi	22.000	30.000.0	36.3
Kurumlar Vergisi	4.000	5.250.0	31.2
Gayrimenkul Kıymet Artış Vergisi	300	350.0	16.6
Mali Denge Vergisi	2.600	3.500.0	34.6
SERVETTEN ALINAN VERGİLER	800	1.130.0	41.2
Emlâk Vergisi	350	450.0	28.5
Motorlu Kara Taşıtları Vergisi	200	350.0	75.0
Veraset ve İntikal Vergisi	250	330.0	32.0
MALLARDAN ALINAN VERGİLER	14.788	19.420.0	31.2
Dahilde alınan İstihsal Vergisi	5.700	7.500.0	31.5
Akaryakıttan Dahilde alınan İstihsal Vergisi	1.300	1.500.0	15.3
Tekel Mad.Alınan İstihsal Vergisi	4.463	5.825.0	31.0
İşletme Vergisi	685	1.000.0	45.9
Şeker İstihlak Vergisi	600	860.0	43.3
Taşıtlı Alım Vergisi	760	1.000.0	31.5
Emlâk Alım Vergisi	1.250	1.725.0	38.0
Kaldırılan Vergiler Artıkları	25	10.0	-60.0
HİZMETLERDEN ALINAN VERGİLER	7.190	9.705.0	34.9
Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	3.400	4.750.0	39.7
Nakliyat Vergisi	250	350.0	40.0
PTT Hizmetleri Vergisi	200	300.0	50.0
Bina İnşaat Vergisi	115	125.0	8.6
Spor-Toto Vergisi	25	30.0	20.0
Damga Vergisi	2.400	3.150.0	31.2
Harçlar	800	1.000.0	25.0
DIŞ TİCARETTEN ALINAN VERGİLER	14.210	19.200.0	35.1
Gümrük Vergisi	3.800	5.000.0	31.5
Akaryakıt Gümrük Vergisi	380	500.0	31.5
İthalde Alınan İstihsal Vergisi	4.000	5.200.0	30.0
Akaryakıttan İthalde Al.İstihsal Vergisi	3.220	5.000.0	55.2
İthalat Damga Resmî	2.400	3.150.0	31.2
Rihtim Resmî	330	350.0	6.0
Dış Seyahat Harcamaları Vergisi	80	-	-
VERGİ DIŞI NORMAL GELİRLER TOPLAMI	4.937	6.698.0	35.6
ÖZEL GELİRLER VE FONLAR TOPLAMI	2.138	2.581.0	20.7

1974 Yılı Gerçekleşme Tahmini Ekim 1974 sonu tahsilat durumuna dayanmaktadır.

TABLO 72
KAMU İÇ BORÇLARI

(Milyon TL.)

	1970 Aralık	1971 Aralık	1972 Aralık	1973 Aralık	1974 Aralık
A- DEVLET BÜTÇESİNDEN ÖDENECEK OLAN İÇ BORÇLAR TOPLAMI 1/	17.433	20.957	23.957	26.733	28.107
a) Genel Bütçe Toplama	17.424	20.950	23.852	26.730	28.107
Tahvil ihracı 2/	2.818	3.238	6.287	9.914	11.595
İç istikraz borç. 3/	7.340	7.283	7.380	7.180	7.507
Tahkim edilen belediyeler borç. 4/	892	2.907	2.488	2.247	1.995
Tasarruf Bonosu	6.244	7.397	7.592	7.287	6.911
Diğer borçlar 5/ 6/	130	125	105	102	99
b) Katma Bütçe Toplama	9	7	5	3	-
Devlet Su İşleri Tahvilleri	9	7	5	3	-
B- BÜTÇE DIŞI KAMU SEKTÖRÜ TAHVİLLERİ TOPLAMI	7.527	8.625	9.237	11.783	14.888
a) Devlet Yatırım Bankası 7/	6.776	7.926	8.590	11.174	14.474
b) İktisadi Devlet Teşekkülleri 8/	548	507	467	429	393
c) Belediye (İstanbul ve Ankara Belediyesi)	203	192	180	180	21
TOPLAM (A+B)	24.960	29.582	33.094	38.516	42.995

- 1/ Genel ve Katma Bütçe borçları
2/ Hazine iç istikraz tahvilleri
3/ 154 ve 250 sayılı Kanunlar gereğince yapılan konsolidasyondan doğan borçlar.
4/ 691 sayılı Kanun gereğince tahkim edilen belediyeler borçları.
5/ 65 sayılı Kanun gereğince Merkez Bankasına ödenen kambiyo zararları.
6/ 1935 Türk borcu tahvilleri Türk parası ile ödenen dış borçlara dahil edildiği için bu borçlar bölümünden çıkarılmıştır.
7/ Amortisman ve Kredi Sandığı tahvilleri dahil.
8/ Ziraat Bankası, Emlak Kredi Bankası, Halk Bankası.

Kaynak: Aylık Ekonomik Göstergeler - Maliye Bakanlığı Hazine Genel Müdürlüğü ve M.İ.L.T. Genel Sekreterliği.

1974 SONU İTİBARIYLA TÜRKİYE'NİN
DIŞ BORÇLARI

	A R A L I K 1 9 7 4		
	Kullanılan Kredi 1/	Kullanılma- yan Kredi miktarı	Sağlanan Kredi Toplam
I. DÖVİZLE ÖDENECEK DİŞ BORÇLAR 2/			
A. Borçlulara göre, toplam (Milyon \$)	2.901	852	3.753
a) Devlet bütçesinden ödenecek olanlar 3/	2.456	708	3.164
b) Bütçe dışı kamu sektörü borçları 4/	203	86	289
c) Özel sektör borçları	237	58	295
ç) Konsolide ticari borçlar (1959 Paris anlaşması)	5	-	5
B. Alacaklılara göre, toplam (Milyon \$)	2.901	852	3.753
a) Uluslararası kurumlar	587	468	1.055
b) Yabancı hükümet ve hükümet organları	2.192	376	2.568
c) Yabancı özel firmalar ve şahıslar	117	8	125
ç) Konsolide ticari borçlar (1959 Paris anlaşması)	5	-	5
II. TÜRK PARASI İLE ÖDENECEK DİŞ BORÇLAR, TOPLAM (MİLYON TL.)	3.427	-	3.427
a) Devlet bütçesinden ödenecek olanlar	1.700	-	1.700
b) Bütçe dışı kamu sektörü borçları	372	-	372
c) Özel sektör borçları	1.355	-	1.355

1. İkras ve kerdilerden kullanılmış olup ödenmeyen miktarlar
2. Dövizle ödenecek dış borçlar bölümüne refinansman kredileri dahil edilmiştir.
3. Genel ve katma bütçe borçları
4. Merkez Bankası, Devlet Yatırım Bankası, İktisadi Kamu Teşebbüsleri, Mahalli idareler

Kaynak: EBA Bülteni

İLKBAHARDAKİ
EKONOMİK GELİŞMELERE DAYALI
POLİTİKA ÖNERİLERİ

Temel Sorunlar

306. 1975 yılının ilkbaharında Türk ekonomisinin en önemli sorunları şöylece sıralanabilir:

- i) Ekonomide tasarruf açığı büyümektedir.
- ii) Fonların yetersizliğinden, fakat daha başka faktörlerin de etkisinde, kamu kesiminde ve özel kesimde yatırımlar beklenen gelişmeyi gösterememektedir.
- iii) İstihdam sorununun önem kazandığını ortaya koyan ciddi işaretler mevcuttur.
- iv) Fiyat artışları önemini sürdürmektedir.
- v) Enerji sorununun artan önemi sınai üretimi olumsuz etkiler durumuna gelmiştir.
- vi) Mal dengeleri bozulmuştur. Özellikle belli tüketim mallarındaki kıtlık büyük kütleyi etkilemeye devam etmektedir.
- vii) İhracatta gerileme ve artan ithalât nedeniyle dış ticaret açığı süratle büyümekte, rezervler düşmektedir.
- viii) Para-banka-kredi politikalarında bütünlük sağlanamamaktadır.
- ix) Sosyal sorunların önemi artmaktadır.

Temel Hedef

307. Önümüzdeki dönemde Türk ekonomisinin kısa ve orta vadeli hedefleri:

- i) 1975 yılının kalan döneminde ekonomideki gelişmeyi hızlandırıcı yoğun ve etken "paket tedbirler" uygulanması,
- ii) 1976 yılını normale dönüştürecek politikaların ve tedbirlerin tesbitidir.

1975 Yılıının Özellikleri

308. 1975 yılı için etkin politika tedbirleri düşünülürken 1975 yılının özelliklerinin veri olarak kabul edilmesi zorunludur. 1975 yılının özellikleri şunlardır:

- Fiyat artışları % 20 dolayında devam edecektir.
- Memur, emekli maaşlarıyla işçi ücretlerinde yükselme olacaktır.
- Tarım ürünleri fiyat destekleme politikası 1974 yılındakine benzer bir gelişme gösterecektir.
- Tarımsal üretim en iyimser bir bekleyle 1974 yılındaki gelişme sınırlarına ulaşabilecektir.
- Özellikle tarımsal ürünlerde ve temel dayanıksız ve dayanıklı sınıai tüketim mallarında üretim talebi karşılamayacaktır.
- Tasarruf yetersizliği nedeniyle kamuda ve özel kesimde üretim ve yatırımların finansmanı sorunu önemini sürdürecektir.
- Başta finansman sorunu olmak üzere değişik faktörlerin etkisinde yatırımda normal gelişme hızı sağlanamayacaktır.
- Enerji sorununun önemi devam edecektir.
- Dış ticaret açığı büyüyecek, işçi gelirlerinin olumlu etkisi geçen yıllara oranla ortadan kalkacak veya azalacaktır.
- İşsiz sayısı artarken, sınıai kuruluşlar istihdam konusunda karşılaştıkları sorunlar nedeniyle istihdamı genişletici girişimlerden kaçınacaklardır.
- Askerî yardımın kesilmesi, Kıbrıs Barış Harekâtı finansmanı ve Ordunun modernizasyonu için 1975 yılında olağanüstü iç ve dış harcamalar devam edecektir.

1975 Yılında Ne Yapılabilir?

309. Bu tip bir görünüm içindeki Türk ekonomisinde 1975 yılında kısa sürede önceliği olması gereken politikalar şu amaçlara yönelmelidir:

- Fertlerin eline geçen ek gelirin daha büyük kısmının tasarrufa yönelmesini sağlayacak tedbirlerin alınması,
- Talebi hızla büyüyen temel tarımsal ve sınıai ürünlerde üretim artışının sağlanması
- Kıt fonların ekonomi için önceliği olan yatırım alanlarına yönlendirilerek, önemli projelerdeki geri kalmaların ve yatırım pipe-line'ında 1974'de ortaya çıkan duraklamanın giderilmesi ve sanayide kapasite artışının sağlanması,
- Temel mallarda mal dengelerinin tesisi ve korunması,
- İstihdam olanaklarının kısılmasının önlenmesi,
- İhracat olanaklarının artırılması,
- Yeni dış finansman kaynakları aranması.

1975 Yılı Nasıl Kurtarılabilir?

Tasarruf Sorunu

310. 1975 yılının özellikleri nedeniyle ekonomiye harcanabilir fon akımı hızlanarak devam edecektir.

- Yurt dışındaki işçilerin gönderdikleri yabancı para karşılığı en az 20 milyar TL. dolayında "üretimi dış ülkelerde kalmış" ek satın alma gücü piyasaya çıkacaktır.

- Memur maaşlarının katsayı artırımı dolayısıyla, emekli maaşlarında yükselme nedeniyle işçi ücretlerinde toplu sözleşmelere dayalı önemli artırımlar gerçekleşecektir.
- Tarım ürünleri fiyat destekleme uygulaması 1974 yılına benzer büyüklüklerde, belli ürünlerde daha geniş ölçüde, tarım kesimine kaynak yönlendirilmesine imkân verecektir.
- Gübre dağıtım programının tam olarak uygulanması önemli miktarda sübvansiyonu gerekli kılacaktır.
- Savunma harcamalarının artışı iç tasarrufları kısa vadede olumsuz yönde etkileyecektir.

311. Bu kanallardan piyasaya intikal edecek ek harcanabilir fonların tamamının tüketime yönelmesini önleyecek tedbirler alınması zorunludur.

312. Fiyat artışlarının devamlılığına ilişkin bekleyişler ve ek gelir imkânına kavuşacak alt ve orta gelir gruplarındakilerin harcama eğilimleri tasarrufu artırma çabalarında en önemli engellerdir. Buna rağmen aşağıdaki tedbirler alınabilir:

- % 18 faiz ile tahvil ihracı uygulamasında piyasada belirlenen talep, faizin tasarrufların cezbinde etkili bir araç olduğunu göstermektedir. Sermaye piyasasının canlılığını sürdürmek için faiz oranları gelişmelere göre cazip düzeyde korunmalıdır.
- Bankalar sisteminin mevduat toplama çabalarının hızlandırılması, bu konuda bankalara daha geniş sorumluluklar verilmesi gerekir. Bankaların anlaşmalarla mevduatta faiz sınırlamalarına gitmeleri şeklindeki uygulamaya son verilerek, bankalardaki tasarruf mevduatının artırılması sağlanabilir.
- Dış kredi olanaklarından özellikle yatırımların finansmanında geniş ölçüde yararlanmak için uygulama teşvik edilmelidir.
- Halka açılma uygulamasının teşviki ile KİT'lerinde ve özel kesimde yeni projeleri ve tevsi projelerinin finansman gereklilerinin büyük ölçüde sermaye piyasasından karşılanması olanağı mevcuttur.
- Destekleme alımlarında bir yıl önceki fiyatla yeni fiyat arasındaki farkın en az yarısının tasarrufa sevki olanakları araştırılmalıdır. (Devlet tahvili, yatırım ortaklıkları, hisse senedi gibi)

Vergi Politikası

313. 1974 yılının göstergeleri vergi sistemimizin anti-enflasyonist etkisinin bulunmadığını tekrar ortaya koymuştur.

314. Bu çalışmanın niteliği ve sınırları vergi politikasına ilişkin geniş tavsiyelerin ortaya konulmasına imkân vermemekte ise de kısaca aşağıdaki tedbirlerin önceliğine işarette yarar görülmektedir:

- Katma değer vergisi ile ilgili çalışmalar kısa sürede tamamlanıp uygulamaya girilmelidir.
- Vergi gelirleri tahsilâtında daha ciddi bir uygulamaya girilmesi ve vergi kaçakçılığının önlenmesi için yıllardır sürüp giden çalışmalar etken tedbirlere dönüştürülmelidir.

- Dayanıklı lüks tüketim malları üzerinde ekonomik gelişmeye göre esnek bir uygulama imkânı veren vergileme düzeni getirilmelidir.

Yıllık Programda ve Hatta Beş Yıllık Planda Revizyon Gereği

315. 1974 yılının özel ekonomik konjonktür koşulları ve Kıbrıs Barış Harekâtının finansman gereği, nihayet, kesilen askeri yardım 1975 yılında ekonomi politikalarında yeniden düzenlemeleri zorunlu kılmaktadır.
316. Bilindiği gibi 1974 ve 1975 yılı programlarının özelliği, kamu kesimi için geri kalmaları önleyici büyük yatırım hedefinin öngörülmesi olmasındır. Bir yanda cari harcama artışı gereği hızla büyürken öte yanda kamunun yeni sorumluluklar altına girmesi yatırım programında revizyonun temel nedeni olmaktadır.
- Genel olarak kısa sürede üretime geçecek daha az sabit sermaye yatırımı gerektiren, istihdam olanağı geniş projelerin teşvikine öncelik verilmelidir.
- Bu arada en kısa sürede devreye girecek bir yatırım konusu gemi alımıdır. Dünya konjonktürü bu konuda olumlu bir gelişme içindedir. Fırsatları değerlendirerek yoğun ve etken bir teşvik uygulaması ile Türk ticaret filosu en kısa sürede güçlendirilebilir.

Yatırımları Hızlandırmak

317. 1975 yılında kamu gelirleri ve kamunun cari harcamaları 1975 programında öngörülen büyüklükte bir kamu yatırım hedefinin gerçekleşmesi olanağını vermeyecektir.
318. Bu nedenle gerçek dışı gelir varsayımlarına dayalı olarak yaygın bir harcama programı yerine, kıt kaynakların öncelikle bir program çerçevesinde kullanımı gerekmektedir.
319. Örneğin 1975 yılında enerjiye (örneğin Elbistan-Karakaya-Oymapınar-Aslantaş gibi) ve temel mallara (demir-çelik gibi) dönük projelere ağırlık verilmelidir.
- (Askeri harcamaların artmasının alternatifini, kamu ve özel kesim yatırımlarının belli ölçüde kısılmasıdır. Tüm ülke kaynaklarının kullanımında bu alternatif dengelerin kurulmasında kısa orta ve uzun süreli tercihlerin yapılması gerekecektir.)

Büyük Alt Yapı İhtiyacı

320. Büyüyen Türkiye'de mevcut alt-yapı, ihtiyaçları karşılamaz hale gelmiştir. En basiti belli metropoller dolayında karayolları, deniz, demir ve hava yolları kapasiteleri mevcut trafiği kaldıramamakta, önemli darboğazlar ortaya çıkmaktadır. Elektrik enerjisi bir sorun

olarak ekonomiyi zorlamaktadır. Haberleşme ağı, ileri bir ekonomik gelişmeyi engelleyici niteliktedir. Sanayi suyu sorunu önem kazanmaya başlamıştır.

Özel Sektör Yatırımları

321. Özel sektör yatırımlarının 1975 yılında hızlandırılabilmesi için en etkin teşvik aracı finansman konusunda getirilecek kolaylıklar olacaktır. Özel sektör için sağlam finansman kaynakları:
- Mevduat artışına dayalı olarak bankaların kredileme olanaklarının genişlemesi,
  - Sermaye piyasasındaki gelişmeye bağlı olarak hisse senedi ve tahvil satışı yoluyla sermaye piyasasından yararlanma ve nihayet,
  - Dış para-sermaye piyasalarından borçlanmadır.
322. Bu nedenlerle 1975 yılında özel sektör yatırımlarını teşvik amacıyla:
- Dışarıdan borçlanma kolaylıkları getirilmeli, bu konudaki sınırlamalar ve "Faiz Eşlendirme Fonu Uygulaması" kaldırılmalıdır.
  - Faizli döviz tevdiat hesaplarına dayalı kredileme sisteminin getirdiği dış finansman olanaklarından yararlanmaya ilişkin uygulama işler hale getirilmelidir.
  - Kredilemede, özellikle yeni yatırımlar ve yeni müteşebbis grupları için büyük sorun olan teminat yükünü hafifletmeyi amaç eden bir "risk fonu" uygulamasına en kısa zamanda geçilmelidir.
  - Orta vadeli kredi uygulamasındaki duraklamayı gidermek amacıyla geçici tedbirler yerine ciddi ve etkin bir uygulamaya imkân vermek amacıyla Merkez Bankası kanununun ilgili maddesi değiştirilmeli veya Merkez Bankası kanunu çerçevesinde orta vadeli kredi reeskontu limitini genişletme olanağı verecek düzenlemeye gidilmelidir.
323. Özel sektör yatırımlarını hızlandırabilecek en etken araç "Genel Teşvik Uygulaması"dır. Ancak "Genel Teşvik Tablosu" giderek tüm sektörleri kapsar hale gelmiştir. "Herşeyi teşvik, hiçbir şeyi teşvik etmemektir". Teşvik uygulamasının etkenliği sınırlı ve güçlü olmasındadır.
324. Özel sektör yatırımlarında önceliklerin, büyüklüklerin ve niteliklerin tesbitinden sonra bu önceliklere dönük "hızlı" "etkili" "selektif" bir teşvik uygulamasına mutlaka geçilmelidir.
325. Belli konularda "politika kararları"na gerek duyulmaktadır. Örneğin 1975 yılının başında hükümetin iki konuda "politika kararı"nın belirlenmesinde yarar vardır:
- Yabancı sermaye ve teknoloji transferi
  - Temel sanayi üretimlerinde tercihler (motor üretimi, petro-kimya, entegre gübre tesisleri gibi)

326. Yabancı sermaye konusunda belli sınırlamalarla konuya açıklık kazandırma konusunda daha fazla gecikilmemelidir. Örneğin yabancı sermayenin hiçbir şekilde kabul edilmeyeceği sektör ve bölgeler, belli şartlarla kabul edileceği sektörler, yabancı sermaye için öngörülen asgari kapasite şartları belirlenebilir. Genel politika olarak % 55'in altına düşmeyen bir yerli sermaye sınırlaması getirilebilir. Kâr transferinde, ihracat veya döviz kazancı ile orantılı sınırlamalar konulabilir. Bütün bu şartların açıklıkla ve objektif uygulamaya imkân sağlayacak biçimde tesbitinden sonra bu konuda ciddi yatırım olanakları aramak amacıyla aktif bir uygulamaya girilmesi zorunludur.
327. 1975 yılında istihdam sorununun önemi giderek artacaktır. Kısa vadeli tedbirler olarak:
- Bayındırlık ve rekabetçi olmayan diğer kamu hizmetlerinde emek yoğun bir uygulamayı yaygınlaştırmak zorunludur. Hizmet ve yatırımları geciktirmeden daha fazla istihdam yaratacak bir uygulama olanağı araştırılmalıdır.
  - Özel kesimde fazla istihdamı teşvik için, teşvik uygulaması istihdam hacmi ile ilişkilendirilebilir. İşçi başına kredi, işçi adedi artışıyla orantılı teşvik araçları ciddi olarak düşünülmesi gereken konulardır.
  - Teşkilâatlanmış ve sosyal güvenlik sistemi kapsamındaki işçilerin politik güçlerin de teşviki ile çalıştıkları teşebbüslerdeki olanakları zorlayan istemleri ortaya koymaları ve bu gelişmenin giderek ciddiyet kazanması işletmelerde ek istihdam olanaklarının gelişmesini engellemektedir. Konunun tüm ekonomi açısından ve iş bulamamış (teşkilâatlanmış ve sosyal güvenlik kapsamına girmiş grup dışında kalmış) kişiler açısından da değerlendirilmesi zorunludur.
  - Yurt dışındaki geçici ve işçiler için büyük ekonomik ve sosyal sorunlar getiren istihdam olanaklarının, politik istismar konusu yapılmaması gerekmektedir. Bu konuda gerçek dışı girişimler iş imkânı arayanların büyük zararlara uğramasına yol açmaktadır.
328. 1975 yılında iş barışını kurmak ve korumak işçi ve işveren kuruluşları ile hükümet arasında üçlü bir işbirliğini zorunlu kılmaktadır.
329. Büyük sanayi kesiminde işçi ücretlerinde endeksleme uygulamasına geçiş mümkün görülmektedir. Bugün büyük sanayi kesiminde toplu sözleşmelerle işçilere sağlanan imkânlar enflasyonun olumsuz etkisinin çok üzerindedir. Buna açıklık kazandırmak amacıyla, toplu sözleşmelerde en az
- fiyat artışlarına eşit bir yükselme ile
  - verimlilik artışına eşit bir yükselmenin esas alındığı açıklıkla ortaya konulmalıdır.
330. İşçilere sağlanan ek menfaatler yanında verimlilik artırıcı tedbirlere ağırlık verilmelidir.

Fiyatlar

331. 1975 yılında da fiyat artışları en az % 15-% 20 dolayında gerçekleşecektir. Alınacak tedbirler bu artışların daha yüksek oranlara çıkmasını önleme hedefine yönelmelidir. Fiyat artışlarına ilişkin olarak alınabilecek tedbirlerin başlıcaları şunlardır:

- Alt ve orta gelir grubundaki kişilerin tüketim harcamalarında büyük payı olan temel tarımsal maddelerin üretimi ve gerekirse ithalâtı artırılmalıdır.
- Alt ve orta gelir gruplarının ellerine geçecek ek gelir imkânlarını yatırılabilecekleri cazip ve alternatif tasarruf olanakları yaratılmalıdır.
- Hazine'nin, Tekel'in, TMO'nin, Şeker Şirketinin ve Ziraat Bankası'nın, Merkez Bankasından borçlanması asgarî sınırlar içinde tutulmalıdır.

Sınai Maliyet

332. Sanayide özellikle dış piyasalarda rekabet koşullarının temini amacıyla temel girdilerin dünya fiyatlarından sağlanması esas alınmalıdır.

Mal Dengeleri 1/

333. Türk ekonomisini büyük ölçüde etkileyen temel mallarda madde dengelerini korumak zorunludur. Bu temel mallar:

- i) Ülke için temel yatırım malları:
  - Demir
  - Çimento
- ii) Enerji kaynakları:
  - Elektrik
  - Petrol
- iii) Temel tarımsal ürünler:
  - Buğday
  - Pamuk
  - Yağlı tohumlar
  - Şeker pancarı
  - Hayvan yemi
- iv) Et hayvanları ve hayvansal

ürünlerdir.

1/ Madde dengeleri deyimi ile ekonomimizdeki temel maddelerin (üretim, ithalât, ihracat) miktarlarında nisbî denge düzeyinin sağlanması ifade edilmektedir.

334. Temel mallarda ciddi bir üretim ve dış ticaret planlaması yapılarak denge sağlanmadıkça, fiyat, parasal ve mali dengelerin korunması olanağı ortadan kalkacaktır.
335. Temel mallarda madde dengelerinin planlanmasında en etken araç fiyat politikasıdır. Fiyat müdahalelerinde politik ve sosyal ağırlıkların etkisi bertaraf edilmedikçe, sosyo-ekonomik yönden destekleme gereken alan ve ürünler için doğrudan sübvansiyon uygulamasına geçilmedikçe madde dengeleri için etkili bir planlamada başarıya erişilemeyecektir.
336. Temel mallar dengesinin kurulması ilk elde fiyat politikası ile gerçekleştirilebilir. Ancak kurulan temel mallar dengesinin, ekonomi için yeni fiyat ilişkileri oluşturacağı gözönüne alınırca, bir kez için işletilecek olan fiyat politikasının etkili bir dengeye yol açamayacağı unutulmamalıdır.
337. Temel mallarda madde dengelerinin planlamasında fiyatın araç olarak kullanılabilmesi için:
- i) Dünya fiyatlarının daha ciddi şekilde izlenip içte gerekli düzeltmelerin yapılması,
  - ii) Tarım ürünlerinde taban fiyatların madde dengelerini sağlayacak biçimde ekim döneminden önce tesbiti,
  - iii) Etkin bir dış ticaret uygulamasıyla dünya fiyatlarının en uygun olduğu dönemlerde ithalât ve ihracat hedeflerinin gerçekleştirilmesi zorunludur.
338. Gıda maddelerine karşı olan talebin artması bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de kısa ve orta dönemde önemli sorunlar ortaya çıkaracaktır. Bir yanda artan dünya nüfusunun öte yanda gelişmekte olan ülkelerde özellikle petrol üreten ülkelerde gelir artışına paralel olarak büyüyen talebin etkisinde gıda maddeleri değer kazanmaya başlamış, gıda maddeleri fiyatlarındaki artışa rağmen dünya piyasalarında belli gıda maddeleri bulunmaz hale gelmiştir.
339. Bu gelişmeler Türkiye için iki konunun ağırlık kazandığını ortaya koymaktadır.
- i) Türkiye'de nüfus planlaması ciddi bir sorun haline gelmektedir.
  - ii) Türkiye mevcut ve artan nüfusunu besleyecek bir gıda maddeleri üretim programını ivedilikle ele almak zorundadır.
340. Gıda maddeleri üretim programının temel araçları olarak:
- i) Ziraat Bankasının ekonomide üstüne düşen sorumluluğun bilincine sahip bir yönetime kavuşturulması gerekir.
  - ii) Bölgesel teşebbüslerin tarıma dayalı gıda üretim projeleri teşvik edilmeli ve hatta desteklenmelidir. Bölgesel sermaye birikimleri, ekonomik büyüklüğün altında rekabet olanağı bulunmayan projeler yerine, her zaman için pazarı bulunan, ekonomide talebi büyüyen gıda projelerine yönlendirilmelidir.

Dolaylı etkisi ile bu projeler çevrelerinde tarımsal üretimin artışını sağlayacaktır.

iii) Türk tarımı için büyük önem taşıyan suni gübrenin dahili üretimini artıracak etkin teşvik tedbirleri alınmalıdır.

341. Alt ve orta gelir gruplarının satın alma güçlerinin artması karşısında nebati yağ talebi devamlı olarak büyüyecektir. Bu konuda belli bölgelerde ayçiçeği lehine buğday üretiminden vazgeçmek gerekecektir.
342. Toprağa göre ekim usulü, ıslah edilmiş tohum kullanma, gübreleme ve tarımsal mücadele programları uygulamasına tekrar büyük ağırlık verilmesi buğday veriminin belli ölçüde artmasını sağlayacaktır. 1974 yılında, T.Malzeme Ofisinin alımlarının genellikle daha önce bu tip program denemesine muhatap olmuş, yabancı menşeli tohum kullanılan kıyı bölgelerinde yoğunlaşması yukarıda önerilen tedbirin gereğini destekleyen bir göstergedir.
343. Et hayvancılığı ve özellikle hayvan ürünleri üretimindeki yetersizlik 1975 kışından itibaren ciddi bir şekilde hissedilmeye başlayacaktır. Kısa vadeli tedbir olarak bu konuda ithalâta gitme zorunluluğu ortaya çıkacaktır.
344. Orta ve uzun vadeli tedbir olarak 1969'larda kamu kuruluşlarının işbirliği ile geliştirilen ve Dünya Bankasının ve diğer uluslararası kuruluşların benimsedikleri proje demetinin kısa sürede uygulamaya konulmasında zorunluluk vardır. Bu proje demeti:
- i) Yağlı tohum üretimini geliştirmek
  - ii) Besi hayvancılığını ve hayvan ürünleri üretimini geliştirmek
  - iii) Yaş meyva ve sebze üretimini ve ihracatını geliştirmek
  - iv) Orman ürünleri üretimini geliştirmek amacını gütmektedir.
345. Aynı yıllarda Meksika orijinli tohum kullanımını nedeniyle girişilen başarılı buğday üretiminin teşvik uygulamasının tekrarında büyük yarar vardır.
- İhracat**
346. İhracattaki gerileme, ithalâtın süratle büyümesi, dış ticaret açığının artması, döviz rezervlerinin düşmesi çok ciddi bir sorundur.
347. Döviz rezervi Türkiye'nin iktisadî bağımsızlığının simgesi haline gelmiştir. Geçmişin olumsuz dönemlerine benzer durumların tekrarına mani olmak için 1975 yılında bu konuya büyük önem vermek gerekmektedir.
348. Kısa vadeli değerlendirmelerle "nasıl olsa bir süre daha kullanılabilir imkânların bulunması" güvencesi ile tedbirlerde gecikilmemesi gerekir.

349. 1975 yılı program kararnamesi ile olumlu biçimde ele alınan Deniz Filosunun takviyesi konusundaki uygulamanın başarısı bu konuda önemli katkı sağlayacaktır.
350. Dış piyasalarda ekonomik enformasyon Türkiye'nin ihmal ettiği bir konudur. Bunun sonucu ihracat gelirlerinden ve ithalât ödemelerinde kayıplar ortaya çıkmaktadır. Ticaret Bakanlığının dış piyasalardan ekonomik enformasyonu toplayacak biçimde örgütlendirilmesi sağlanmalıdır.
351. İhracatın her türlü teşvik tedbirinden yararlanılarak teşviki sağlanmalıdır. Teşvik aracı olarak
- İhracatta Vergi İadesi uygulaması
  - Kredili satış araçlarından yararlanılmalıdır.
352. Türkiye'nin dış piyasalardaki mukayeseli avantajını kaybetmesi 1970-lerde girilmeye başlanan dış piyasaların kaybı tehlikesini ortaya çıkarmıştır. Yeni piyasalara girme bir yana bu konudaki sorunlar dik-kate alınarak, mevcut piyasaların kaybını önleyecek özel teşvik tedbirleri alınmalıdır.
353. İhracatta fiyat kontrolü sisteminin zaman kaybına sebep olan uygulamasında kısa sürede düzeltmeler sağlanmalıdır.
354. Libya-İran gibi yeni pazar olanakları ile ilgili uzun vadeli iyimser beklentilerden vazgeçip kısa süreli karşılıklı menfaat dengelemelerinden sonuç almayı amaç edinen aktif uygulamalara geçilmelidir.
355. AET ile ilişkilerde özellikle yaklaşan müzakere döneminde liberasyon listelerinde daha gerçekçi bir yaklaşımla mukabil kota dengelerinin sağlanması esas olmalıdır.
356. Türk lirasının dolar yerine SDR'a bağlanmasından önce gerçek değerinin saptanması için belli sınırlamalarla dalgalanmaya bırakılması olanağının araştırılmasında yarar vardır.
357. Fiyat artışlarının özellikle AET ülkelerindekilere kıyasla çok fazla olması halinde 1975'de kambiyo ayarlamalarını aralıklı ve sınırlı oranlarda fakat geciktirmeden yapmak gerekecektir.

Para-Banka-Kredi Politikasında Bütünlük

358. Türkiye'de öteden beri para-banka-kredi politikasında bütünlük ve koordinasyonun temini önemli bir sorun olarak ortada durmaktadır. Kısa bir süre, Devlet Planlama Teşkilâtı Müsteşarının başkanlığında faaliyet gösteren "Para-Banka-Kredi Komitesi" bu konuda, Devlet Planlama Teşkilâtı, Maliye, Ticaret, Sanayi Bakanlıkları ve Merkez Bankası arasında bir koordinasyonun temini konusunda başarılı uygulama içine girmiş iken, komite çalışmalarına daha sonra ara verilmiştir. Özel şartlar bu tip bir koordinasyonun yeniden başlatılıp sürdürülmesini zorunlu kılmaktadır.

Orta Vadeli Kredi

359. Orta vadeli kredi konusunda bugün ekonominin karşılaştığı sorun geçen iki veya üç yılın birikimlerini yansıtmaktadır. Aynı şekilde önümüzdeki ayların olumsuz gelişmeleri gelecek iki ve üç yılı da etkileyebilecektir. Bütün bunları dikkate alarak yılın kalan aylarında aşağıdaki tedbirlerin uygulanması tavsiye edilir:

- a- Orta vadeli kredi sisteminin tekrar çalışması için gerekli tedbirler alınmalı ve etkin bir teşvik uygulaması başlatılmalıdır.
- b- Artan banka kaynaklarının orta vadeli kredilemeye yönelmesi teşvik edilmelidir.
- c- Merkez Bankasının orta vadeli reeskont limitinin kullanım olanakları konusunda kısa sürede kararlılığa varılmalı ve bu husus bankalara duyurulmalıdır.

Tahvil Politikası

360. Devlet tahvilleri sadece cari bütçe açıklarını kapamak amacıyla değil "sterilizasyon" uygulaması aracı olarak da kullanılmalıdır. Banka sistemi kaynakları ile kurumsal tasarruflar dışındaki küçük tasarrufları hedef alacak bir emisyon programı ile 1975 yılında bu konuda başlatılacak uygulama ekonomide ferahlık yaratacaktır. Konjonktürdeki gelişmelere göre "steril" fonların tekrar ekonomiye enjeksiyonu her zaman için mümkündür. Burada tehlike, "steril fonların" cari ihtiyaçların zorlamasıyla zamansız piyasaya dönüşüdür.

Hisse Senedi Piyasası

361. Hisse senedi piyasasının tekrar hareketlenmesi, büyük ölçüde hisse senedi gelirlerinin vergilendirilmesine ilişkin olarak getirilecek teşvik tedbirlerine bağlıdır. Kısa dönemde bu tip bir mevzuat değişikliğini beklemek fazla iyimser bir görüştür. Fakat, sorumlu kamu kuruluşlarının davranışları piyasayı olumlu etkileyebilir. Menkul kıymetler borsasının ve borsa dışı işlemlerin "ikincil piyasanın" işleminin teşviki konusunda Maliye Bakanlığının alacağı tedbirler ve hükümetin hisse senetleri satışı konusundaki politikasının açıklıkla belirtilmesi önemli bir teşvik unsuru olacak ve piyasadaki hareketi hızlandıracaktır.

Kredi Politikası

362. Türkiye'de kredi politikası, Merkez Bankasının tüm kredileri kısması veya açması şeklinde uygulanmaktadır. Tüm kredi hacminin kontrolü ile fiyat artışlarının önlenip önlenemeyeceği bugün batı ülkelerinde bile tartışılan bir konudur. Kaldı ki batı ülkelerinde kredi kısıtlamalarının etkisi Türkiye'dekinden farklıdır. Batı ülkelerinde kredi hacminin daraltılması sıra ile önce tüketici kredilerinin daha sonra konut kredilerinin yavaşlamasına sebep olur. Türkiye'de bu tip krediler olmadığından Merkez Bankasının kredi daralması sonucunu verecek tedbirleri ilk önce üretimi ve yatırımları olumsuz etkilemektedir.

363. Merkez Bankası "kantitatif" kontrol aracı yanında "kalitatif" kontrol yetki ve olanaklarına sahiptir. Bu yetki ve olanak kredi dağılımında "sektör" ve "faaliyet kolu" olarak yönlendirmeden öte, "firma" itibariyle kredi tayinlemesine bile imkân vermektedir.
364. Merkez Bankası, ekonominin kısa ve uzun dönemli ihtiyaçlarını izleyerek etkili bir kredi politikası uygulamalıdır. Merkez Bankası para-kredi kontrol araçlarını kullanmada "yavaş" ve "çekingen" bir uygulama içindedir. "Reeskont limitleri ve mevduat kanunî karşılıkları" ekonominin gelişmesine göre yıl içinde gerekirse üç veya dört kere değiştirilebilir.
365. Mevduat kanunî karşılıkları aracının kısa sürelerde daha aktif bir kullanıma kavuşturulması zorunludur. Altı ayda ekonomide ciddi durumlar belirlediği halde Merkez Bankasının bu aracı kullanmada gösterdiği çekingenlik ilginçtir. Kısa dönemde mevduat kanunî karşılıklarının üretim artışına yönelecek biçimde kontrollü şekilde düşürülmesi zorunludur.

Sosyal Politikalar

366. Türkiye'nin içinde bulunduğu koşullar ve 1975 yılını etkileyecek sosyal sorunlar karşısında açık, kısa sürede uygulanabilecek, etkili tedbirler getirilmesi zorunludur.

- İstihdam sorunu
- Eğitim sorunu
- Sağlık sorunu
- Konut sorunu
- Nüfus sorunu için etken tedbirlere dayanak olabilecek ciddi çalışmaların bulunduğu şüphesizdir.

367. Özellikle 1975 yılında Türkiye'nin üç büyük sosyal sorunu mevcuttur:

- İstihdam
- Eğitim
- Şehirleşme/Gecekondu

368. İstihdam sorununun ciddiyeti yıllardır anlaşılammıştır. İşsizlerin iş bulmuş kişiler gibi örgütlenip bir baskı grubu olarak ortaya çıkamamalarının bunda büyük rolü vardır. Sendikalar sadece iş sahibi kendi üyelerinin menfaatlerini düşünmekte ve bunu maksimize etmek gibi kendi yönlerine tutarlı bir amacı benimsemiş görünmektedirler. Bu konuda önemli sosyal patlamaları önlemek için acil tedbirlere gerek vardır. 1975 yılı programı ise bütün olumsuz gelişmelere rağmen konuya ciddi olarak eğilmemiştir.

369. Avrupa'daki konjonktür koşullarının olumsuz gelişmesi nedeniyle 1975 yılında Türkiye'ye dönmesi muhtemel çok sayıdaki işçi önemli sorunları beraberinde getirecektir. Yurt dışındaki mevcut ve muhtemel istihdam olanakları gereğince değerlendirilememektedir.
370. İlkokuldan yüksek okullara kadar eğitim düzeninde önemli çalkantılar devam etmektedir. Baskı grupları eğitim sisteminin dengesini bozabilmekte, eğitim sürelerini, eğitim konularını, eğitim biçimini değiştirebilmektedirler. Acaba sosyal planlama açısından ülke gereklerine uygun nitelik ve nicelikte eleman yetiştirmeyi sağlayıcı bir eğitim politikası için ne gibi düzenlemelere gerek vardır?
371. Şehirleşme, gecekondu sorunu karşısında uygulamaya dönük ne gibi tedbirler alınacaktır. Bu gelişmeleri sadece izlemek ve tesbit etmek ile mi yetinilecektir?

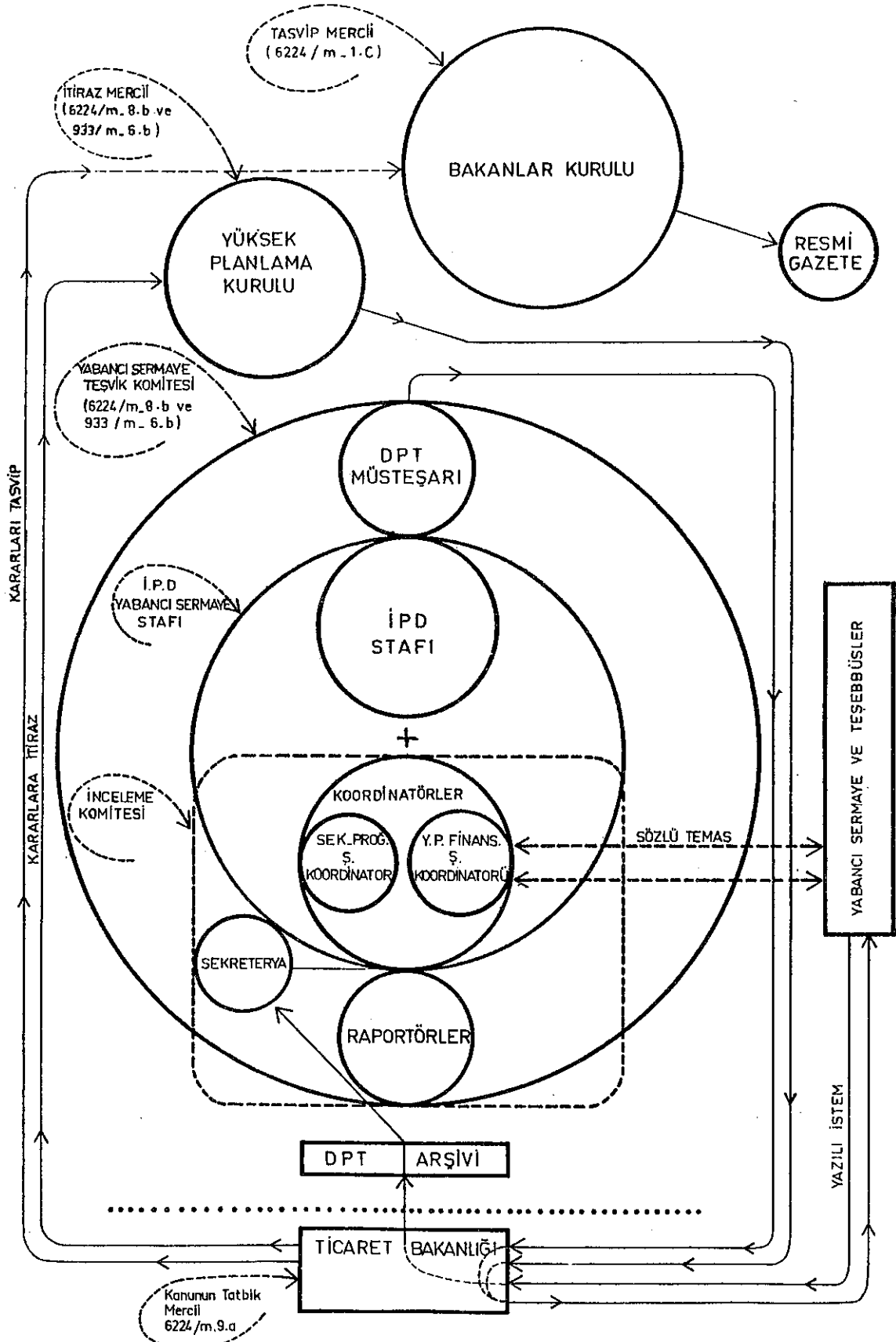
Metot

372. Bütün bu politika önerilerini ve tedbirleri kısa sürede etken bir biçimde uygulamaya koymanın güçlüğü ortadadır. 1975 yılının kalan aylarında ekonomik gelişmeyi hızlandırmak için tedbirlerde öncelikleri ayıklamak ve bunları bir tedbirler demeti "paket tedbirler" şeklinde uygulamak gerekecektir.
373. Önemli olan tedbirler paketinde gerçekçi ve dengeli tedbirlerin yer alması ve uygulamada koordinasyonun sağlanmasıdır. Bu yoldan sağlanacak başarı ekonomiye canlılık getirirken, kötümser ve tereddütlü bekleyiş ortamını da bertaraf edebilir.

ÖZEL BÖLÜM
TÜRKİYE'DE YABANCI SERMAYE

6224 S. YABANCI SERMAYEYİ TEŞVİK KANUNU

ÖZEL BÖLÜM

TÜRKİYE'DE YABANCI SERMAYE

374. Özel bölüm olarak verilen "Türkiye'de Yabancı Sermaye"ye ilişkin tabloların çoğu ilk defa yayınlanmaktadır. Bu bölümde yer alan rakam ve bilgiler 6224 sayılı Yabancı Sermaye Kanununun uygulamasıyla ilgili olarak yapılan geniş bir çalışmanın belli bölümlerinin özetidir.
375. Yayınlanan tablolarla ilgili olarak şu özelliği öncelikle belirtmekte yarar vardır: Yabancı Sermayeli kuruluşlarla ilgili bilgilerin çoğu kamu kuruluşlarınca açıklanmadığından veya bu çalışmada yer alan biçimde derlenmediğinden bilgi derlemede araştırmacılar özel imkânlarını kullanma durumunda kalmışlardır. İmkânların kısıtlılığı nedeniyle belli bilgilerin hatalı olması muhtemeldir. İlgili kuruluşlardan gelecek düzeltmeler bundan sonraki çalışmalara aktarılarak gerçeğe en yakın bilgilerin yayınlanması esastır.
376. Bu çalışmanın ağırlık noktası, yabancı sermayeli kuruluşların 1973 yılı itibariyle Türk ekonomisine üretim ve istihdamdaki katkılarının ilk defa rakamlarla ortaya konulmasıdır.

Genel Durum

377. Konuya girmeden Yabancı Sermaye Kanunu uygulamasına ilişkin genel eğilime değinmekte yarar görülmektedir. 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu bir "çerçeve mevzuattır." Sorumluluk taşıyan hükümetin ve uygulayıcıların politika kararına göre bu çerçeve mevzuat içinde büyük bir serbesti ile hareket olanağı mevcuttur. Önemli olan uygulayıcı kuruluşlar için açık-kesin-devamlı politika kararlarının belirlenmesidir. Bu belirleme yapılmadığından uygulama gecikmekte, tereddütler nedeniyle çelişkili kararlar ortaya konulabilmektedir.
378. Burada birbiriyle ilişkili bir sorunun önemini belirtmek gerekir. Uygulayıcılar Türkiye'ye "ciddi", iç pazar yanında, dış pazara da dönük, ekonomik büyüklüğün üzerinde projelerin gelmemesinden şikayet etmektedirler. Bugüne kadarki uygulama da bunu belgelemektedir. Sadece iç pazarı hedef alan, genellikle ileri teknoloji getirmekten çekinen ve ekonomik büyüklüğün altındaki projelerde ortaya çıkan güncel sorunlar büyük gürültüler koparmaktadır. Öte yanda yabancı müteşebbisler ise Türkiye'de sorumlu kuruluşların yabancı sermayeye karşı olumsuz tutumları nedeniyle ciddi-ekonomik büyüklükteki proje teklifleriyle gelemediklerinden söz etmektedirler. Bu konuda tereddütleri gidermek için, Türkiye'nin yabancı sermaye konusundaki politikasını, tercihlerini, hangi sektörlere yabancı sermayenin hangi koşullarla, hangi büyüklükteki projelerde ve en çok hangi oranlarda kabul edilebileceğini açıklıkla belirlenmesigerekmektedir. Tekrarda yarar vardır ki, bunun için 6224 sayılı kanunun değiştirilmesine gerek yoktur. Yapılacak politika kararının tesbitidir.

379. Bir başka sorun 17 sayılı Türk Parası Kıymetini Koruma Kararı çerçevesinde faaliyetini sürdüren yabancı sermayeli üretici firmaların 6224 sayılı kanun kapsamına alınmasıdır. Özellikle tamamı yabancı sermayeli ve üçü de kendi alanlarında yerli pazarın yaklaşık % 40'ını elinde bulunduran (çikolata-sabun ve deterjan-bilgisayar kâğıtları) üç yabancı sermayeli kuruluşun durumu ilginçtir.
380. 6224 sayılı kanun kapsamındaki kuruluşların çoğunda tüm yabancı sermaye hakimiyeti bulunmamaktadır. Sermayenin tamamı yabancı sermayeye ait kuruluşlara kimyâ ve ilâç sahasında rastlanmaktadır. Gene kendi konularında ikisi de iç piyasanın % 40 dolayındaki kısmını ellerinde bulunduran önemli sınıai kuruluşlar (Radyo, TV, buzdolabı, çamaşır makinesi ile dikiş makinesi-1973 yılında 6224 sayılı kanun kapsamı dışındadır) konularında faaliyet göstermektedirler.

1973 Yılında Türk Ekonomisinde Yabancı Sermayeli Kuruluşların Payı

381. 1973 yılı rakamlarına göre Yabancı Sermayeli kuruluşların - hizmetler ve diğer mali kurumlar kesimindekiler hariç, üretici kuruluşların- ciro ve istihdam payları şöyledir: (Yabancı sermayeli kuruluşlarda yabancı sermaye payı değişik oranlarda olduğundan aşağıda verilen oranlar üretimde ve istihdamda "yabancı sermayenin payı" değil, "yabancı sermayeli kuruluşların payı"dır.)

İmalât Sanayiinde
Yabancı Sermayeli Şirketlerin Payı

	Ciro	İstihdam
İmalât Sanayiine açık tüm faaliyet kollarında	% 11.7	% 6.30
Kamu kesimi hariç toplam rakamlarda	% 18.57	% 9.74
Yabancı sermayeye açık faaliyet kollarında	% 16.42	% 7.97
Yabancı sermayeye açık faaliyet kollarında kamu kesimi hariç toplam rakamlarda	% 26.84	% 11.12

382. 1973 yılında yabancı sermayeli kuruluşların faaliyet gösterdikleri imalât sanayii sektörlerinde toplam ciro 97.9 milyar liradır. Yabancı sermayeli kuruluşların cirosu ise 16.0 milyar lira olarak hesaplanmaktadır. Aynı şekilde 503 bin olan toplam istihdamın 40 binlik bölümü yabancı sermayeli kuruluşlarda görülmektedir.

Yabancı Sermaye Hangi Sektörlerde Temerküz Etmektedir?

383. Eskiden Türkiye'ye ihracatta bulunan firmalar, ithalât ikamesi devresinde ihracat gelirlerini kaybetmemek için yabancı sermaye yatırımları şeklinde Türkiye'ye gelmişlerdir.
384. Yabancı sermayenin önemli olduğu sektörler işçi başına cironun yüksek olduğu sektörlerdir.
385. Ciro neden yüksektir.
- (i) Yabancı sermaye, sermaye yoğun alt-sektörlere gitmiştir.
- (ii) Yabancı Sermaye, emekten tasarruf sağlamaktadır.
- (iii) İthalât ve montaj yolu ile yabancı sermayenin cirosu şişmiş bulunmaktadır.
- (iv) Kârlılık genel olarak yerli kuruluşlardan yüksektir.

Üretim ve İstihdamda Yabancı Sermaye

386. Yabancı sermaye imalât sanayiinin bazı alt sektörlerinde ciro ve istihdam bakımından çok önemli bir yer işgal etmektedir.
387. Yabancı sermayenin alt sektör içindeki yerinin en yüksek olduğu sahalar sırasıyla lastik ürünleri san. (%58,53), ana kimya san. (%46.05), taşıt araçları san. (%44.21), elektrik mak.san. (%40.21), diğer kimyasal ürünler (%29.67) kesimleridir.
388. Yabancı sermayenin önemli olduğu alt sektörlerin karakteristikleri şunlardır:
- Özel imalât kesiminde işçi başına katma değer 69 bin lira olduğu dikkate alınırse yabancı sermayenin bu ortalamaya yakın ve üstünde olan sahalarda temerküz ettiği görülmektedir.
  - Yabancı sermaye emek yoğun sektörlerde önemli bir yer işgal etmemektedir. Seçilen sektörlerde sermaye yoğundur.
  - Yabancı sermaye kuruluşlarında çalışan kişi başına ciro yerli sermaye kuruluşlarındakilere kıyasla 3-4 katıdır. İçki ve giyim eşyası sanayiinde ise yarısı dolayındadır.
  - Yabancı sermaye kuruluşlarında çalışan kişi başına ciroda alt sektörler arasında büyük sapmalar mevcuttur.

Asgari	Giyim sanayii	70.1
Ortalama	İmalât sanayii	400.7
Azamî	Kâğıt	785.7

389. Halbuki yerli kuruluşların kişi başına cirolarında sapma sınırlıdır:

Asgari	Lastik	100.8
Ortalama	İmalât sanayii	176.6
Azamî	Gıda	276.4

TABLO 73

6224 Sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik
Kanunundan Yararlanan Firmalar
(31.Aralık.1973)

Sirkatin Adı	Yabancı Sermaye Tutarı (TL.)	Yabancı Sermayenin Toplam Sermayeye Oranı	Toplam Sermaye (TL.)
Altinyunus Çeşme Turistik Tes.A.Ş.	7.500.000	25	30.000.000
Aga Türk Sanayi ve Tic.A.Ş.	859.980	66	1.303.000
Abbot Laboratories Compania Anonima	4.500.000	100	4.500.000
Auer İmalât A.Ş.	1.805.600	50	3.611.200
Agro-Merck Ziraî Müc.İlç.Ltd.Şti.	6.000.000	50	12.000.000
Anadolu Çimentoları T.A.Ş.	22.692.000	56,73	40.000.000
Apex Kimyevi Maddeler İmalâtı A.Ş.	269.370	36,50	738.000
A.E.G. Eti Elektrik Endüstriâi	30.600.000	51	60.000.000
Akdeniz Gübre San.A.Ş.	64.800.000	40	162.000.000
Atlas Copco Makinaları A.Ş.	7.236.000	67	10.800.000
Akdeniz Turistik Tesisler A.Ş.	33.750.000	75	45.000.000
Anadolu Cam Sanayii A.Ş.	46.000.000	20	230.000.000
Birleşik Alman İlaç Fab.Ltd.Şti.	20.522.000	77,5	26.480.000
Bayer Tarım İlaçları San.Ltd.Şti.	42.000.000	100	42.000.000
Bostay Tarımsal Ürünleri Değ.Ltd.	755.800	25,19	3.000.000
Böhler Sert Maden ve Tar.San.ve Tic.	3.003.900	34	8.835.000
BMC Sanayi ve Ticaret A.Ş.	13.000.000	26	50.000.000
Bayer Türk Kimya San.Ltd.Şti.	7.200.000	100	7.200.000
Bastaş Birleşik Aydın.San.ve Tic.A.Ş.	11.760.000	49	24.000.000
Basf-Sümerbank Türk Kimya San.A.Ş.	36.000.000	60	60.000.000
Beynelmîlel Turizm Oteliçilik A.Ş.	690.000	98,57	700.000
Bimaş-Birleşik İnşaat ve Müh. A.Ş.	1.600.000	40	4.000.000
Böhler Kaynak Çubukları Elek.A.Ş.	674.600	33,73	2.000.000
Carlo Erba İlaç Fab.Ltd.Şti.	12.931.000	100	12.931.000
Chrysler Sanayi A.Ş.	60.000.000	60	100.000.000
Cecat Perlit ve San.A.Ş.	279.500	21,50	1.300.000
Cetko San.ve Tic.A.Ş.	3.060.000	51	6.000.000
Çinef Çiçek ve Nebatât Esansları	2.320.000	75	3.093.333
Çukurova Makina İmalât A.Ş.	3.610.800	10,62	34.000.000
Continental Eksport	2.250.000	50	4.500.000
Ciba Geigy İlaç San.A.Ş.	3.000.000	75	4.000.000
DYO ve Sadolin Sentetik ve Selüloz Boya A.Ş.	4.000.000	40	10.000.000
Dewilux Komandit Şirketi	1.500.000	33,35	4.500.000
Derby Plastik Fab.A.Ş.	3.841.277	38,93	9.867.000
Dosan Konserve San.ve Tic.A.Ş.	5.000.000	19,23	26.000.000
Elektrik Kömürleri Ltd.Şti.	878.000	33,33	2.634.000
Er.Squib Sons İlaçları A.Ş.	6.427.388	92,17	6.973.406
Etitaş Elektrik Tesisatı İma.Tic.A.Ş.	2.660.811	24,90	10.686.000
Eternit San.A.Ş.	14.400.000	48	30.000.000
General Elektrik Türk A.O.	8.250.000	66	12.500.000
Grasso Soğuk Hava Tesisleri A.Ş.	4.500.000	75	6.000.000
Good Year Lastikleri Türk A.Ş.	71.280.000	66	108.000.000
Gaz Aletleri A.Ş.	1.750.000	35	5.000.000
Hickson Emprenye Maddeleri	379.500	33	1.150.000
Himtaş Hidrolik İşler MÜh.İnş.Tic.A.Ş.	250.000	20,83	1.200.000
İzocam Tic.ve San.A.Ş.	1.687.500	15	11.250.000
İstanbul Turizm ve Oteliçilik A.Ş.	97.230.000	55,56	175.000.000
İstanbul Talih Oyunları Ltd.Şti.	2.700.000	95,24	2.835.000
Kervansaray A.Ş.	14.500.000	100	14.500.000
Kortenbach İstanbul Şemsiye A.Ş.	5.000.000	50	10.000.000
Luxor Lamba Fitil İmalâtı Ltd.Şti.	1.350.000	90	1.500.000
Layne-Bowler Dik Türbin Pompaları San.	2.000.000	50	4.000.000
Migros Türk Ticaret A.Ş.	4.549.500	50,55	9.000.000
Mannesman-Sümerbank Boru End.T.A.Ş.	28.312.870	57,14	49.550.000
Madeni İnş.İşleri T.A.Ş.	292.000	1,16	25.000.000
Metalum Ltd.Şti.	1.050.000	50	2.100.000
Magnesit A.Ş.	20.000.000	100	20.000.000
MAN Kamyon Otobüs A.Ş.	8.150.000	30,185	27.000.000
Makina Takım End.A.Ş.	6.517.500	26,07	25.000.000
Mako San.ve Tic.A.Ş.	34.800.000	58	60.000.000
Naylon Teks. Tic.ve San.A.Ş.	400.000	6,67	6.000.000
Northern Electric Telekomünikasyon A.Ş.	29.835.000	51	58.500.000
Nasaş Alüminyum San.ve Tic.A.Ş.	22.650.000	15,1	160.000.000
Oerlikon Kaynak Elek.ve Çubuk San.A.Ş.	200.000	10	2.000.000
Otomarsan Otobüs ve Motorlu Araç A.Ş.	9.540.000	36	26.500.000
Oyak-Renault Otomobil Fab.A.Ş.	112.200.000	44	255.000.000
P.Robertat ve S.Konur Gülyağı ve İtiryat San.	250.000	50	500.000
Pfizer İlaçları A.Ş.	2.519.426	60,36	4.174.000

Sirketin Adı	Yabancı Sermaye Tutarı (TL.)	Yabancı Sermayenin Toplam Sermayeye Oranı	Toplam Sermaye (TL.)
Pepsi Cola Mamulleri Ltd.Şti.	1.134.000	100	1.134.000
Permaşarp Çelik San.A.Ş.	540.000	15	3.600.000
Roche Müstahzarları San.Ltd.Şti.	39.720.000	100	39.720.000
Sace Elektrik A.Ş.	900.000	11.25	8.000.000
Santral Dikiş San.A.Ş.	14.661.000	75	19.548.000
Sandoz İlaç San.A.Ş.	8.000.000	80	10.000.000
Simko Tic.ve San.A.Ş.	6.885.000	51	13.500.000
Sifaş Sentetik İplik Fab.A.Ş.	12.043.200	11.58	104.000.000
Sandoz Kimya San.Ltd.Şti.	7.078.642	100	7.078.642
Sim Sanayi İnşaat Müh.A.Ş.	1.200.000	40	3.000.000
Sulzer Brothers Ltd.Şti.	48.262.500	45	107.250.000
Turyağ Türkiye Yağ Mamulâtı San.A.Ş.	23.252.000	58.13	40.000.000
Türkiye Çimento San.A.Ş.	8.000.000	10	80.000.000
Türmasan Türk Maden San.A.Ş.	118.400	43.66	271.186
Türk Traktör Ziraat Makinaları A.Ş.	17.500.000	25	70.000.000
Türk Philips San.A.Ş.	38.766.234	100	38.766.234
Türk Boraks Madencilik A.Ş.	3.147.200	79.5	3.958.742
Tohum İslah Üretme A.Ş.	1.020.000	51	2.000.000
Türk Hoecsaht San.Tic.A.Ş.	16.865.000	93.66	18.000.000
Türk Robert Bosch	24.455.400	60	40.759.000
Türk Pirelli Lastikleri A.Ş.	61.200.000	51	120.000.000
Türk Henkel Kimyevi Maddeler San.A.Ş.	3.000.000	66.66	4.500.000
Türk Kablo A.Ş.	34.720.000	62	56.000.000
Türk Ytong San.A.Ş.	600.000	5	12.000.000
Türk Siemens Kablo ve Elektrik San.A.Ş.	41.300.000	59	70.000.000
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	22.334.800	11.55	193.375.000
Turtel Turistik Tesisler Ltd.Şti.	4.200.000	74	5.675.675
Tütüntex Tic.A.Ş.	2.250.000	75	3.000.000
Türk Otomotiv Endüstri A.Ş.	3.500.000	10	85.000.000
Türk General Elektrik End.A.Ş.	19.227.000	51	37.700.000
The Coca Cola Export İst.Şb.	38.395.000	100	38.395.000
Türk Tuborg Malt San.A.Ş.	21.000.000	60	35.000.000
Tofaş Türk Otomobil Fab.A.Ş.	93.375.000	41.5	225.000.000
Tat Konserve San.A.Ş.	600.000	2	30.000.000
Tümaş Türk Müh.Müh.A.Ş.	2.400.000	40	6.000.000
Tekirova Enternasyonal Turizm A.Ş.	90.000.000	60	150.000.000
Türk Alman Turizm A.Ş.	25.500.000	67.5	37.750.000
Tüstaş Sınai Tesisleri A.Ş.	2.625.000	35	7.500.000
Türk Dış Ticaret Bankası	2.500.000	25	10.000.000
Unilever İs Tic.ve San.Ltd.Şti.	44.760.000	80	55.950.000
Uniroyal Endüstri Türk A.Ş.	90.000.000	60	150.000.000
Unitherm Üniversal Isı Tekniği A.Ş.	792.000	35.64	2.222.000
Wyeth Laboratuvarları A.Ş.	13.745.000	98	14.000.000
Viking Kâğıt Selüloz San.A.Ş.	48.717.223	57.36	84.932.397
Van Lack Ltd.Şti.	5.440.000	68	8.000.000
Nissan Motor Co.	80.000.000	40	200.000.000
Ford Motor	10.197.740	31.67	32.200.000
Miba Sinter Metal	5.520.000	46	12.000.000
Sabri Tağı	5.150.000	46.8	11.000.000
Mototrak (Agraria-Werke)	36.000.000	50	72.000.000
T O P L A M	2.069.118.661	45.04	4.547.696.815

Kaynak: Yabancı Sermaye Araştırması
T.Güngör Uras-Berk Koçer-Tanju Yürükoğlu

TABLO 74

İMALAT SANAYİNDE YABANCI SERMAYELİ ŞİRKETLERİN
CİRO VE İSTİHDAMDAKI PAYI (1973)

(DİE Sektör Sınıflaması)	Üzel+Kamu Sektörü		Üzel Sektör	
	Ciro İçindeki Payı %	İstihdam Payı %	Üzel Sektör Cirosu İçindeki Payı % (1)	Üzel Sektör İstihdamı İçindeki Payı % (1)
1. Gıda Maddeleri Sanayii	5.16	2.39	7.56	4.20
2. İçki Sanayii	8.71	17.21	21.70	35.33
3. Dokuma Sanayii	1.05	0.51	1.26	0.66
4. Ayakkabı, Kürk ve Deri Dışında Giyim Eşyası San.	1.25	2.48	- (1)	- (1)
5. Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalî Sanayii	3.52	0.96	11.62	3.43
6. Ana Kimya Sanayii	46.05	24.43	82.10	56.71
7. Diğer Kimyasal Ürünler Sanayii	29.67	10.06	- (1)	- (1)
8. Lastik Ürünleri Sanayii	58.53	25.55	- (1)	- (1)
9. Diğer Plastik Mamulleri Sanayii	13.42	4.71	- (1)	- (1)
10. Cam ve Camdan Mamul Eşya Sanayii	13.67	4.94	(1)	- (1)
11. Taş ve Toprağa Dayalı Diğer Sanayii	36.97	18.88	54.69	25.39
12. Metal Eşya Sanayii	13.04	5.89	- (1)	- (1)
13. Makina Sanayii "Elektrik Makinaları Hariç"	17.86	7.39	24.50	10.43
14. Elektrik Makinaları, Aletleri ve Cihazları Sanayii	40.21	31.14	- (1)	- (1)
15. Taşıt Araçları Sanayii	44.21	18.34	59.78	40.51

(1) Kamu Sektörünün sınırlı faaliyet gösterdiği kesimler dikkate alınmamıştır.

Kaynak: Yabancı Sermaye Araştırması
T. Güngör Uras-Berk Koçer-Tanju Yürükoğlu

TABLO 75

İMALAT SANAYİNDE YABANCI SERMAYELİ ŞİRKETLERİN
CİRO VE İSTİHDAMI (1973)

	Sektör Cirosu (1000 TL)	Yabancı Sermaye Cirosu (1000 TL)	Sektör İstihdamı (Kisi)	Yabancı Sermaye İstihdamı (Kisi)
1. Gıda Maddeleri Sanayii	26.524.973	1.368.456	93.256	2.236
2. İçki Sanayii	2.545.784	221.859	10.974	1.887
3. Dokuma Sanayii	20.413.511	216.530	142.461	718
4. Ayakkabı, Kürk ve Deri Dışında Giyim Eşyası San.	882.325	11.000	6.340	157
5. Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalî Sanayii	3.121.071	110.000	14.642	140
6. Ana Kimya Sanayii	3.471.973	1.598.246	13.760	3.363
7. Diğer Kimyasal Ürünler Sanayii	5.254.153	1.558.706	21.629	2.174
8. Lastik Ürünleri Sanayii	2.076.467	1.215.219	11.469	2.929
9. Diğer Plastik Mamulleri Sanayii	2.095.401	281.320	10.330	487
10. Cam ve Camdan Mamul Eşya Sanayii	1.107.255	151.430	8.254	408
11. Taş ve Toprağa Dayalı Diğer Sanayi	3.890.194	1.438.017	29.747	5.617
12. Metal Eşya Sanayii	5.589.572	728.736	33.628	1.980
13. Makina Sanayii "Elektrik Makinaları Hariç"	7.334.643	1.310.208	37.962	2.808
14. Elektrik Makinaları, Aletleri ve Cihazları San.	3.916.561	1.575.823	20.059	6.242
15. Taşıt Araçları Sanayii	9.723.818	4.299.712	49.055	9.001
TOPLAM	97.947.701	16.085.262	503.566	40.147

Kaynak: Yabancı Sermaye Araştırması
T. Güngör Uras-Berk Koçer-Tanju Yürükoğlu

TABLO 76

İMALAT SANAYİNDE YABANCI SERMAYELİ ŞİRKETLERİN PAYI (1973)

Gıda Maddeleri Sanayii	Sektör Ciroosu İçindeki Payı (%)	Sektör İstihdamı İçindeki Payı (%)
1. Tat Konserve San.A.S.	0.28	0.15
2. Bosan Konserve San.ve Tic.A.S.	0.20	0.13
3. Turyağ Türkiye Yağ Mamulat San.A.S.	1.30	1.06
4. Unilever İş Ticaret ve San.Ltd.Sti.	3.12	0.72
5. Besin ve Mısır San.A.S.	0.26	0.33
Toplamının Sektör İçindeki Payı :	5.16	2.39
<u>İçki Sanayii</u>		
1. The Coca Cola Export İst.Sb.	0.84	5.58
2. Pepsi Cola Mamulleri Ltd.Sti.	0.63	4.42
3. Türk Tuborg İmalat Sanayi A.S.	6.92	6.60
4. Bostay Tarımsal Ürünleri Değerlendirme Ltd.	0.17	0.25
5. Niğde Meyve Suları A.S.	0.15	0.36
Toplamının Sektör İçindeki Payı :	8.71	17.21
<u>Dokuma Sanayii</u>		
1. Santral Dikis San.A.S.	0.52	0.46
2. Naylon Tex Tic. ve San.A.S.	0.31	0.02
3. Luxor Lamba Fıtil İmalatı Ltd.Sti.	0.22	0.03
Toplamının Sektör İçindeki Payı :	1.05	0.51
<u>Ayakkabı Kürk ve Deri Dışında Giyim Eşyası Sanayii :</u>		
Kortenbach-İstanbul Şemsiye San.A.S.	1.25	2.48
<u>Kağıt-Kağıt Ürünleri ve İmalî Sanayii:</u>		
Viking Kağıt Selüloz Sanayii A.S.	3.52	0.96
<u>Ana Kimya Sanayii:</u>		
1. Aga Türk Sanayi ve Tic.A.S.	3.34	0.32
2. Apex Kimyevi Maddeler İmalat A.S.	2.43	0.47
3. Akdeniz Gübre San.A.S.	6.88	5.70
4. Basf-Sümerbank Türk Kimya San.A.S.	1.56	0.86
5. DYÖ ve Sadolin Sentetik ve Selülozik Boya A.S.	6.04	3.96
6. P.Robertat ve S.Konur Gülyağı ve İtiryat	1.83	0.17
7. Çinef Çiçek ve Nebatî Esansları	2.52	0.28
8. Türk Henkel Kimyevi Maddeler San.ve Tic.	1.61	1.07
9. Dewilux Komandit Şirketi	3.28	1.64
10. Sifaş Sentetik İplik Fab.A.S.	10.49	7.55
11. Bayer Türk Kimya San.Ltd.Sti.	2.78	0.63
12. Hicson Emprenye Maddeleri	1.14	1.00
13. Sandoz Kimya San.Ltd.Sti.	2.15	0.79
Toplamının Sektör İçindeki Payı :	46.05	24.43
<u>Diğer Kimyasal Ürünler Sanayii:</u>		
1. Wyeth Laboratuvarları A.S.	1.20	0.94
2. Agro Merck Ziraî Mücadele İlaçları Ltd.Sti.	1.76	0.37
3. Abott Laboratories Compania Anonima	2.38	0.37
4. Birleşik Alman İlaç Fab.Ltd.Sti.	3.92	1.10
5. Carlo Erba İlaç Fab.Ltd.Sti.	3.77	0.48
6. Ciba Geigy İlaç San.A.S.	3.53	0.56
7. Er Squib Sons İlaçları A.S.	1.14	0.84
8. Pfizer İlaçları A.S.	2.22	0.27
9. Roche Müstahzarları San.Ltd.Sti.	2.31	2.09
10. Sandoz İlaç San.A.S.	1.91	0.17
11. Türk Hoechst San.ve Tic.A.S.	3.06	1.64
12. Bayer Tarım İlaçları San.Ltd.Sti.	2.47	1.23
Toplamının Sektör İçindeki Payı :	29.67	10.06
<u>Lastik Ürünleri Sanayii:</u>		
1. Uniroyal Endüstri T.A.S.	17.89	7.58
2. Türk Pirelli Lastikleri A.S.	22.15	9.84
3. Good Year Lastikleri T.A.S.	18.50	8.13
Toplamının Sektör İçindeki Payı :	58.53	25.55

<u>Diğer Plastik Mamulleri Sanayii :</u>	<u>Sektör Ciroyu İçindeki Payı (%)</u>	<u>Sektör İstihdamı İçindeki Payı (%)</u>
Derby Plastik Fabrikası A.Ş.	13.42	4.71
<u>Cam ve Camdan Mamul Eşya Sanayii:</u>		
İzocam Ticaret ve Sanayi A.Ş.	4.64	1.91
Anadolu Cam Sanayi A.Ş.	9.03	3.03
Toplamının Sektör İçindeki Payı :	13.67	4.94
<u>Taş ve Toprağa Dayalı Diğer Sanayii :</u>		
1. Türkiye Çimento San.A.Ş.	31.36	15.31
2. Türk Ytong San.A.Ş.	1.21	1.40
3. Anadolu Çimentoları T.A.Ş.	3.32	1.54
4. Eternit Sanayii A.Ş.	1.08	0.63
Toplamının Sektör İçindeki Payı :	36.97	18.88
<u>Metal Eşya Sanayii :</u>		
1. Auer İmalat A.Ş.	1.80	2.15
2. Böhler Sert Maden ve Takım San.ve Tic.A.Ş.	0.21	0.25
3. Gaz Aletleri T.A.Ş.	1.78	0.20
4. Metalum Ltd.Şti.	0.61	0.26
5. Mannesman Sümerbank Boru Endüstrisi T.A.Ş.	7.21	1.90
6. Perfektüp San.Ltd.Şti.	1.15	0.77
7. Perma Sharp Çelik San.A.Ş.	0.28	0.36
Toplamının Sektör İçindeki Payı :	13.04	5.89
<u>Makine Sanayii "Elektrik Makinaları Hariç" :</u>		
1. Atlas Copco Makinaları A.Ş.	2.21	0.25
2. Grasso Soğuk Hava Tesisleri San.A.Ş.	0.34	0.33
3. Nasas Alüminyum San.ve Tic.A.Ş. (1)	0.51	1.63
4. Makina Takım Endüstrisi A.Ş.	2.92	1.35
5. Türk Traktör ve Ziraat Makinaları A.Ş.	8.22	2.52
6. Çukurova Makina ve İmalat A.Ş.	2.02	1.00
7. Unitherm Üniversal Isı Tekniği A.Ş.	1.09	0.18
8. Layne Bowler Dik Türbin Pompaları San.ve Tic.	0.55	0.13
Toplamının Sektör İçindeki Payı :	17.86	7.39
<u>Elektrik Makinaları Aletleri ve Cihazları Sanayii :</u>		
1. A.E.G. Eti Elektrik Endüstrisi	2.78	2.16
2. Böhler Kaynak Çubukları Elektrodları A.Ş.	2.49	0.46
3. Baştaş Birleşik Aydınlatma San.ve Tic.A.Ş.	0.61	0.78
4. Oerlikon Kaynak Elektrodları ve Çubuk San.	2.90	0.66
5. Etitaş Elektrik Techizatı İmalatı T.A.Ş.	2.54	3.42
6. General Elektrik T.A.O.	1.99	1.07
7. Türk General Elektrik Endüstrisi A.Ş.	4.40	3.25
8. Mako San.ve Tic.A.Ş.	3.07	1.07
9. Northern Electric Telekomünikasyon A.Ş.	2.49	5.40
10. Simko Tic.ve San.A.Ş.	1.12	4.47
11. Türk Philips Sanayi A.Ş.	4.99	2.63
12. Türk Siemens Kablo ve Elektrik San.A.Ş.	3.60	1.16
13. Türk Kablo A.Ş.	3.63	1.79
14. Elektrik Kömürleri Türk Ltd.Şti.	0.13	0.18
15. Sace Elektrik Endüstrisi A.Ş.	2.17	0.65
16. Iskra Türk Telekomünikasyon San.A.Ş.	1.30	1.99
Toplamının Sektör İçindeki Payı :	40.21	31.14
<u>Taşıt Araçları Sanayii :</u>		
1. M.A.N. Kamyon Otobüs A.Ş.	3.54	1.60
2. Otomarsan Otobüs ve Motorlu Araçları San.A.Ş.	4.31	1.89
3. Oyak Renault Otomobil Fab.A.Ş.	8.64	4.19
4. Chrysler Sanayii A.Ş.	3.42	1.26
5. Tofaş Türk Otomobil Fab.A.Ş.	13.86	4.22
6. BMC Sanayi Ticaret A.Ş.	6.54	3.11
7. Türk Otomotiv Endüstrisi A.Ş.	3.49	1.90
8. Türk Robert Bosch gmbh.	0.41	0.17
Toplamının Sektör İçindeki Payı :	44.21	18.34

TABLO 77

YABANCI SERMAYE İÇİN VERİLEN İZİNLER
VE BUNLARIN GERÇEKLEŞME DURUMU

Yıllar	Yabancı Sermaye için Verilen İzinler	İzinler Kümülatif Toplamı	Filen Gelen Yabancı Sermaye	Filen Gelenler Kümülatif Toplamı	(Bin TL.)
					5/3 Gerçekleşme Oranı %
1951	4.800	4.800	3.410	3.410	71.0
1952	26.993	31.793	2.993	6.403	20.1
1953	18.197	49.990	1.148	7.551	15.1
1954	108.440	158.430	2.598	10.149	6.4
1955	48.968	207.398	8.002	18.151	8.8
1956	66.954	274.352	21.655	39.806	14.5
1957	42.895	317.247	10.531	50.337	15.9
1958	57.693	374.940	15.068	65.405	17.4
1959	69.474	444.414	19.825	85.230	19.2
1960	48.926	493.340	18.711	103.941	21.1
1961	80.055	581.395	43.056	146.997	25.3
1962	133.604	714.999	87.246	234.243	32.8
1963	243.849	958.848	91.386	325.629	34.0
1964	125.281	1.084.129	69.885	395.514	36.5
1965	93.320	1.177.449	95.598	491.112	41.7
1966	229.933	1.407.382	69.580	560.692	39.8
1967	170.239	1.577.621	67.750	628.442	39.8
1968	196.255	1.773.876	92.357	720.799	40.6
1969	373.261	2.147.137	61.367	782.166	36.4
1970	152.471	2.299.608	90.550	872.725	38.0
1971	67.256	2.366.864	102.917	975.642	41.2
1972	145.546	2.512.410	129.125	1.104.767	44.0
1973	136.868	2.649.278	374.000	1.475.767	55.7
1974	6.000	2.655.278	..	..	..
Toplam	2.655.278	..	..	..	..

Kaynak: Yabancı Sermaye Araştırması
T.Güngör Uras-Berk Koçer-Tanju Yürükoğlu

TABLO 78

6224 SAYILI KANUN-TÖRK PARASI KIYMETİNİ KORUMA MEVZUATI VE
PETROL KANUNU ÇERÇEVESİ DAHİLİNDE YAPILAN KAR, HİSSE DEVRİ
GAYRİ MADDİ HAK, KREDİ TAKSİT VE FAİZİ TRANSFERLERİ

(Bin TL.)

6224 Sayılı Kanuna Göre	Türk Parası Kıy.Koruma Mev.Göre			Petrol Kanununa Göre				
	Kâr	G.M.Hak	Kredi Taksit ve Faizi	Kâr	G.M.Hak	Kredi Taksit ve Faizi	Kâr ve Sermaye Trans.	Kredi Taksit ve Faiz Trans.
1964	17.632	572	635	6.259	9.563	-	-	-
1965	32.557	2.744	4.499	9.224	12.313	-	20.755	-
1966	47.243	9.234	8.765	38.634	16.416	2.041	2.570	-
1967	53.488	3.103	30.954	20.083	23.190	903	59.631	31.818
1968	68.010	13.928	18.492	23.546	34.898	3.679	119.710	39.975
1969	64.344	9.511	25.537	13.438	25.187	624	144.985	2.215
1970	71.086	5.685	37.755	35.698	28.095	-	191.008	2.488
1971	72.518	18.361	60.226	22.398	12.587	-	235.236	43.107
1972	98.515	26.676	29.524	11.471	-	-	264.097	4.253
1973	123.196	22.401	39.882	7.117	-	-	298.172	65.719
1974	148.884	31.795	158.268	26.335	-	-	264.735	359.290

Kaynak: Yabancı Sermaye Araştırması
T.Güngör Uras-Berk Koçer-Tanju Yürükoğlu

TABLO 79

6224 Sayılı Yabancı Sermayeyi
Tevsik Kanunundan Yararlanan Firmaların Sektörel Dağılımı
(31 Aralık 1974)

SEKTÖRLER	Firma Sayısı	Toplam Sermaye(TL)	Yabancı Sermaye(TL)	Yabancı Sermaye(%)
I. İMALAT SANAYİİ				
Gıda, İçki, Tütün	8	211.479.281.-	136.522.081.-	64,5
Dokuma ve Giyim	3	29.048.000.-	21.451.000.-	73,84
Kâğıt	1	84.932.397.-	48.717.223.-	57,36
Lastik		378.000.000.-	222.480.000.-	58,8
Plastik İşleme	1	9.867.000.-	3.841.277.-	38,93
Kıyafet	26	559.812.975.-	299.152.205.-	53,4
Cam	1	230.000.000.-	46.000.000.-	20
Taşıt Araçları	8	713.500.000.-	272.565.000.-	38,2
Madenî Eşya	11	368.685.000.-	85.519.770.-	23,19
Makina İmalât	6	228.031.000.-	88.770.900.-	38,92
Tarım Alet ve Makinaları	4	463.200.000.-	179.508.540.-	38,7
Elektrik makina ve elektronik	14	455.067.368.-	261.083.179.-	57,3
Çimento-Çimento- dan gereçler	3	150.000.000.-	45.092.000.-	30,06
Ambalaj	1	2.100.000.-	1.050.000.-	50
Yapı Malzemeleri	1	12.000.000.-	57.480.-	0,48
TOPLAM	92	3.895.723.021.-	1.711.810.655.-	43,94
II. TARIM	1	2.000.000.-	1.020.000	51
III. MADEN	2	25.070.000.-	24.030.650.-	95,85
IV. HİZMETLER				
Turizm	8	311.460.675.-	186.070.000.-	59,7
Bankacılık	2	203.375.000.-	24.834.800.-	12,21
Araştırma, Mühendislik ve Müşavirlik Hizm.	4	20.500.000.-	7.825.000.-	38,17
Ulaştırma	1	4.500.000.-	2.250.000.-	50
Mağazacılık	1	9.000.000.-	4.550.000.-	55,55
TOPLAM	16	548.835.675.-	225.529.800.-	41
GENEL TOPLAM	111	4.471.628.696.-	1.962.391.105.-	43,88

TABLO 80

6224 Sayılı Yabancı Sermayeyi Tevsik
Kanunundan Yararlanan Firmaların Memleketlere Göre Dağılımı
(31 Aralık 1974)

Memleket	Firma Sayısı	Müsaade Edilen Yabancı Sermaye(TL)	Toplam Yabancı Sermaye içindeki payı(%)
1) Almanya	23	299.946.347	15,28
2) ABD	20	336.145.991	17,12
3) Avusturya	7	32.905.493	1,67
4) Belçika	5	76.923.900	3,91
5) Danimarka	5	83.617.223	4,26
6) Fransa	8	215.445.811	10,97
7) Hollanda	5	102.707.368	5,23
8) İngiltere	5	46.571.150	2,37
9) İsvec	1	57.480	0,02
10) İsviçre	16	294.776.142	15,02
11) İtalya	6	193.256.000	9,84
12) Japonya	1	80.000.000	4,07
13) Kanada	1	29.835.000	1,52
14) Kuveyt	1	64.800.000	3,30
15) Venezuela	1	4.500.000	0,22
16) Karma	6	100.903.200	5,14
T O P L A M	111	1.962.391.105	100,00

TABLO 81
6224 Sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik
Kanunundan Faydalanan Firmalar (Sektörel Dağılımı)

(31 Aralık 1973)

SEKTÖRLER	Firmanın Sayısı	Toplam Sermaye(TL)	Yabancı Sermaye	Yabancı Sermaye (%)
I-İMALAT SANAYİİ				
Gıda Sanayii	7	194.479.000	113.896.800	58
İçki Sanayii	1	35.000.000	21.000.000	60
Tütün Sanayii	1	3.000.000	2.250.000	75
Dokuma ve Giyim Es.	4	133.048.000	33.494.200	26
Kâğıt Sanayii	1	84.932.397	48.717.223	57,3
Lastik Sanayii	3	378.000.000	222.480.000	58,3
Plastik İşleme	1	9.867.000	3.841.277	38,9
Kimya Sanayii	27	480.091.381	309.034.806	64,3
Çimento ve Çimentodan Gereçler Sanayii	3	150.000.000	45.092.000	30
Cam Sanayii	1	230.000.000	46.000.000	20
Demir-Çelik ve Demirden Başka Metaller Sanayii	2	153.600.000	23.190.000	15
Madenî Eşya Sanayii	7	109.656.186	44.247.170	40,5
Makina İmalât	10	555.531.000	238.459.200	45
Tarım Alet ve Makinaları	2	102.200.000	27.697.740	27
Elektrik Sanayii ve Elektrik Makina ve Gereçleri Sanayii	16	412.397.434	238.577.245	57,8
Yapı Malzemeleri	1	12.000.000	600.000	5
Ambalaj Sanayii	1	2.100.000	1.050.000	50
Taşıt Araçları İmal ve Onarım Sanayii	7	768.500.000	304.765.000	40
T O P L A M	95	3.814.402.398	1.724.392.661	45,2
II-TARIM	1	2.000.000	1.020.000	51
III-MADEN	3	25.258.742	23.426.700	92,7
IV- HİZMETLER				
Turizm	9	461.460.675	276.070.000	
Bankacılık	2	203.375.000	24.834.800	
Ulaştırma	3	19.500.000	11.299.500	
Araştırma,Mühendislik ve Müşavirlik Hizmetleri	5	21.700.000	8.075.000	
T O P L A M	19	706.035.675	320.279.300	45,3
GENEL TOPLAM	118	4.547.696.815	2.069.118.661	45,4

TABLO 82

Memleketlere Göre 6224 Sayılı
Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunundan Yararlanan Firmalar

(31 Aralık 1973)

Memleket	Firma Sayısı	Yabancı Sermaye(TL)	Yabancı Sermaye Oranı (%)
1) Almanya	24	330.675.047	15,98
2) ABD	20	326.561.098	15,88
3) Avusturya	8	34.528.000	1,67
4) Bahama	1	90.000.000	4,34
5) Belçika	5	76.736.400	3,70
6) Danimarka	5	83.617.223	4,04
7) Fransa	10	249.745.911	12,07
8) Hollanda	6	105.036.234	5,07
9) İngiltere	5	45.687.700	2,20
10) İsvec	2	1.459.980	0,07
11) İsviçre	18	253.870.642	12,23
12) İtalya	5	203.206.000	9,82
13) Japonya	1	80.000.000	3,86
14) Kanada	1	29.835.000	1,44
15) Kuveyt	1	64.800.000	3,13
16) Venezuela	1	4.500.000	0,21
17) Karma	5	88.859.426	4,29
TOPLAM	118	2.069.118.661	100,00

TABLO 83

YENİ YATIRIM MÜRACAATLARI

	1 9 7 4	1 9 7 3
Müracaat Sayısı	20	18
Toplam Yatırım Tutarı Getireceği Sermaye (TL.)	3.551.811.157.-	4.716.356.522.-
Aynı Nakdi	166.844.800.-	319.581.500.-
G.Maddi	395.526.000.-	461.347.800.-
	7.230.000.-	78.324.700.-
Yerli Sermaye (TL.)	569.881.200.-	1.034.536.000.-
Dış Kredi	678.330.500.-	788.950.000.-
İstihdam		
Toplam	8.321.-	7.474.-
Yabancı	424.-	178.-

YENİ YATIRIM MÜSAADELERİ

	1	5
Müracaat Sayısı	1	5
Toplam Yatırım Tutarı Getireceği Sermaye (TL.)	171.164.575.-	1.113.127.869.-
Aynı Nakdi	-	10.670.000.-
G.Maddi	6.000.000.-	126.197.140.-
	-	-
Yerli Sermaye (TL.)	54.000.000.-	190.332.260.-
Dış Kredi	50.000.000.-	452.619.000.-
İstihdam (Kişi)		
Toplam	388	2.014
Yabancı	1	16

KARARNAMELERİ İPTAL EDİLEN FİRMALAR

İptal Edilen Firma Sayısı	8	5
Yabancı Sermaye (TL.)	97.629.500.-	21.493.669.-
Yerli Sermaye (TL.)	99.670.500.-	38.997.873.-

TABLO 84

1974 YILINDA KARARNAMELERİ İPTAL EDİLEN 6224 SAYILI
KANUN KAPSAMINDAKİ FİRMALAR

Firma adı	Memleketi	Sektörü	Yab.Ser.	Yer.Ser.	
Cecat Perlit Maden San.A.Ş.	Fransa	Kimya San.	279	1.020	Kararname koşullarının gerçekleştirilmemesi
Layne and Bowler Dik Türbin Pompaları	A.B.D.	Makina İmal.	2.000	2.000	Yabancı ortak payının ortaklara devredilmesi
Tekirova Enternasyonal Turizm A.Ş.	Bahama	Turizm	90.000	60.000	Şirketin tasfiyesi
Tat Konserve San. A.Ş.	İsviçre	Gıda San.	600	29.400	Yabancı ortak yapının yerli ortaklara devredilmesi
Aga Türk San.ve Tic.A.Ş.	İsviçre	Kimya San.	1.250	53	Yabancı ortak payının yerli ortaklara devredilmesi
Dewilux Kom.Şti.	Avusturya	Kimya San.	1.500	3.000	Yabancı ortak payının yerli ortaklara devredilmesi
Gaz Aletleri A.Ş.	Danimarka İsviçre	Makina İmal.	1.750	3.250	Yabancı ortak payının yerli ortaklara devredilmesi
Himtaş Hidroli İşler Mühendislik İnşaat ve Tic.A.Ş.	Hollanda	Araştırma MÜ- hendislik ve Müşavirlik Hizmetleri	250	950	Yabancı ortak payının yerli ortaklara devredilmesi

TABLO 85

6224 Sayılı Yabancı Sermayeyi Tesvik
Kanunundan Yararlanan Firmalar
(31.Aralık.1973)

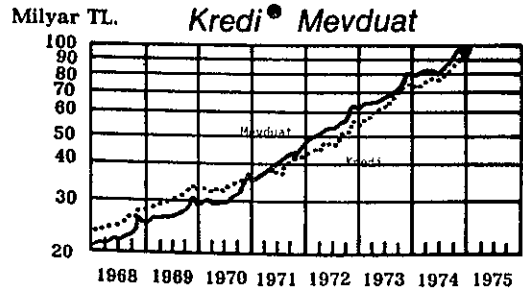
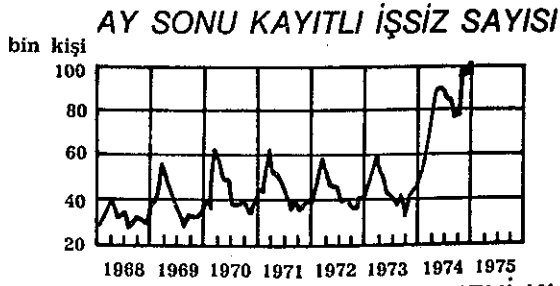
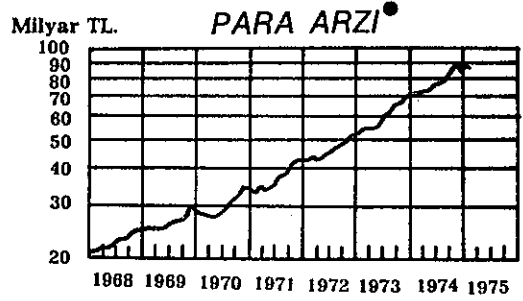
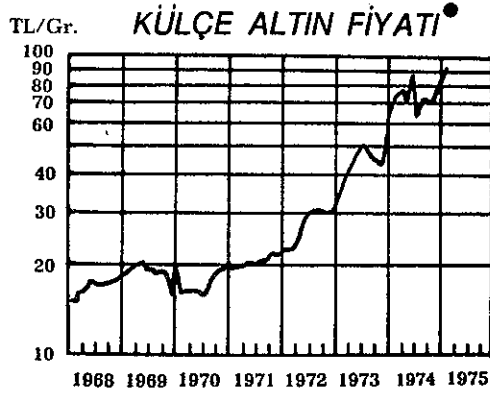
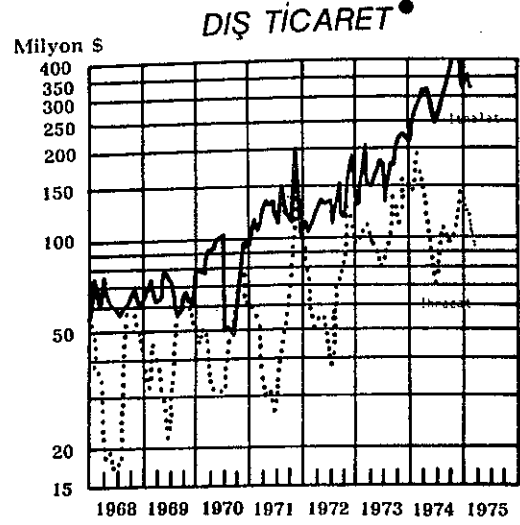
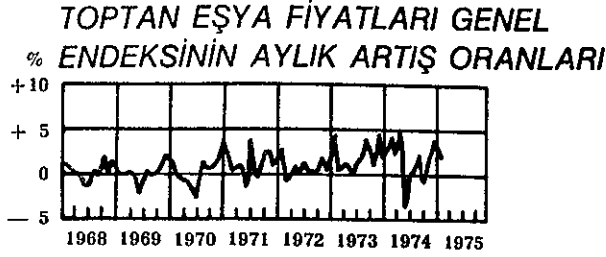
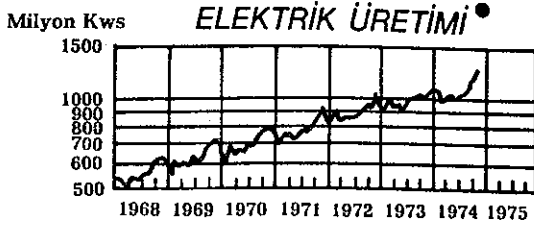
Sirketin Adı	Konusu	Adresi
Altinyunus Çeşme Turistik Tes.A.Ş. Aga Türk San.ve Tic.A.Ş.	Otel-Turizm Kimya San.Asetilen dişo porutoksit dezo ve oksijen imali Kimya ilâc San. Madeni Eşya San. Zirai Mücadele ilâc imali Taş toprak San.-Çimento San. Kimya San.Kimyevi Madde imali Makina Elektrik San. Sunî Gübre imali Makina San., Kompresör, delici ve kırırcı tabancalar ve teferruatın iması	Cumhuriyet Blv.159 A-B İZMİR Voyvoda Cad.19 İSTANBUL Osmanbey Şair Nigâr Sok.90 Kat:1 İSTANBUL İmam Sok.33 Beyoğlu/İSTANBUL Kabatas Set Ostü Derya Han Kat:4 İSTANBUL Kartal/İSTANBUL Bahçekapı Mühürdarzade Han No:12 İSTANBUL Kocamustafa Paşa Cad.203 İSTANBUL Hürriyet Meydanı Ziya Gökalp Cad.4 ANKARA P.K.65 Levent/İSTANBUL
Abbot Laboratories Compania Anonima Auer İmalât A.Ş. Agro Merck Zirai Mücadele ilâçları Ltd.Şti. Anadolu Çimentoları T.A.Ş. Apex Kimyevi Maddeler İmalâtı A.Ş. A.E.G. Eti Elektrik Endüstrisi Akdeniz Gübre San.A.Ş. Atlas Copco Makinaları A.Ş.	Turizm,Antalya Kemer Bucağı Tatil Köyü ve Tesisleri Cam İmalî, Cam Yünü Kimya ilâc ve Müstahzarlar Kimya San. Gıda San. Madeni Eşya San., torna ve matkap uçları Taşıt Araçları San. ilâc imali Nişasta imali	P.K.612 Kartal/İSTANBUL Topkapı Davutpaşa Cad.36 İSTANBUL Kemenkes Cad.231-233 Tophane/İSTANBUL Cumhuriyet Cad.14/11 Beyoğlu/İSTANBUL P.K.1064 Karaköy/İSTANBUL Gazi Blv.47/49 İZMİR P.K.146 Beşiktaş/İSTANBUL İstiklâl Cad.Hidivyal Palas Kat:2 Tünel/İSTANBUL
Akdeniz Turistik Tesisleri A.Ş.	Makina elektrik (Florans lamb.imali) Kimya Sanayii Otelcilik ve Turizm işletmeleri Fizibilite etüdleri ve diğ.ekonomik etüdler Makina elektrik imali	P.K.14 Levent/İSTANBUL Meclisi Mebusan Cad.103 Fındıklı/İSTANBUL Haydarpaşa/İSTANBUL Barbaros Blv.Yıldız İş Hanı Kat:7/1 Beşiktaş/İSTANBUL Yakacık Kartal Asfaltı Tasocakları Kartal/İSTANBUL
Anadolu Cam San.A.Ş. Birleşik Alman ilâc Fab.Ltd.Şti. Bayer Tarım ilâçları San.Ltd.Şti. Bostay Tarımsal Ürünleri Değerlendirme Ltd. Böhler Sert Maden ve Takım San.ve Tic.A.Ş.	Kimya San. Nakil Vasıtaları İmalî San. Perlit tesisleri Yapıştırıcılar, kuruyucu plastel bantlar imali Esans imali Zirai Makina imali Nakliye Boya vernik kimya san. Vernik boya ve kimyevi maddeler imali ilâc San.	Atıbey Sok.12 Topkapı/İSTANBUL Taksim Sarayı 307/308 Taksim/İSTANBUL İstiklâl Cad.99/5 Beyoğlu/İSTANBUL Vali Konağı Cad.Akçoban Apt.35/2 Nişantaşı/İSTANBUL P.K.132 ANTALYA ADANA P.K.64 Osmanbey/İSTANBUL Bornova 2.sosesi 46 Bornova/İZMİR Merkez Gazi Blv.51/A İZMİR Londra Asfaltı Veli Efendi Kusu Yolu Bakırköy/İSTANBUL
BMC San.ve Tic.A.Ş. Bayer Türk Kimya San.Ltd.Şti. Besin ve Mısır San.A.Ş.	Makina elektrik (Florans lamb.imali) Kimya Sanayii Otelcilik ve Turizm işletmeleri Fizibilite etüdleri ve diğ.ekonomik etüdler Makina elektrik imali	Kartaltepe Aksu Cad.15 Bakırköy/İSTANBUL Cumhuriyet Cad.16 Harbiye/İSTANBUL Persembe Pazarı Aslan Han 4/2-3 Kadıköy/İSTANBUL Levent/İSTANBUL FeYZi Paşa Blv.H.Egeli Han 310/312 İZMİR
Bastaş Birleşik Aydınlatma San.ve Tic.A.Ş. Basf-Sümerbank Türk Kimya San.A.Ş. Beynelmilel Otelcilik Turizm A.Ş. Bimaş Birleşik İnşaat ve Müh.A.Ş.	Kimya San. Nakil Vasıtaları İmalî San. Perlit tesisleri Yapıştırıcılar, kuruyucu plastel bantlar imali Esans imali Zirai Makina imali Nakliye Boya vernik kimya san. Vernik boya ve kimyevi maddeler imali ilâc San.	P.K.132 ANTALYA ADANA P.K.64 Osmanbey/İSTANBUL Bornova 2.sosesi 46 Bornova/İZMİR Merkez Gazi Blv.51/A İZMİR Londra Asfaltı Veli Efendi Kusu Yolu Bakırköy/İSTANBUL
Böhler Kaynak Çubukları Elektrotları A.Ş.	Kimya San. Nakil Vasıtaları İmalî San. Perlit tesisleri Yapıştırıcılar, kuruyucu plastel bantlar imali Esans imali Zirai Makina imali Nakliye Boya vernik kimya san. Vernik boya ve kimyevi maddeler imali ilâc San.	Kartaltepe Aksu Cad.15 Bakırköy/İSTANBUL Cumhuriyet Cad.16 Harbiye/İSTANBUL Persembe Pazarı Aslan Han 4/2-3 Kadıköy/İSTANBUL Levent/İSTANBUL FeYZi Paşa Blv.H.Egeli Han 310/312 İZMİR
Carlo-Erba ilâc Fab.Ltd.Şti. Chrysler San.A.Ş. Cecat Perlit ve San.A.O. Cedko San.ve Tic.A.Ş.	Kimya San. Nakil Vasıtaları İmalî San. Perlit tesisleri Yapıştırıcılar, kuruyucu plastel bantlar imali Esans imali Zirai Makina imali Nakliye Boya vernik kimya san. Vernik boya ve kimyevi maddeler imali ilâc San.	Kartaltepe Aksu Cad.15 Bakırköy/İSTANBUL Cumhuriyet Cad.16 Harbiye/İSTANBUL Persembe Pazarı Aslan Han 4/2-3 Kadıköy/İSTANBUL Levent/İSTANBUL FeYZi Paşa Blv.H.Egeli Han 310/312 İZMİR
Çinef Çiçek ve Hebatat Esansları Çukurova Makina ve İmalât A.Ş. Continental Export DYO Sadolin Sentetik ve Selulosik Boya A.Ş. Devilux Komandit Şirketi Ciba Geigy ilâc San.A.Ş.	Kimya San. Nakil Vasıtaları İmalî San. Perlit tesisleri Yapıştırıcılar, kuruyucu plastel bantlar imali Esans imali Zirai Makina imali Nakliye Boya vernik kimya san. Vernik boya ve kimyevi maddeler imali ilâc San.	Kartaltepe Aksu Cad.15 Bakırköy/İSTANBUL Cumhuriyet Cad.16 Harbiye/İSTANBUL Persembe Pazarı Aslan Han 4/2-3 Kadıköy/İSTANBUL Levent/İSTANBUL FeYZi Paşa Blv.H.Egeli Han 310/312 İZMİR
Derby Plastik Fab.A.Ş. Dosan Konserve San.ve Tic.A.Ş. Elektrik Kömürleri Ltd.Şti.	Plastikten mamul eşya imali Meyva ve sebze konserve imali Makina elektrik-fırça ark, pil kömür ri imali ilâc ve müstahzarlar Transformötör imali	Kartaltepe Aksu Cad.15 Bakırköy/İSTANBUL Cumhuriyet Cad.16 Harbiye/İSTANBUL Persembe Pazarı Aslan Han 4/2-3 Kadıköy/İSTANBUL Levent/İSTANBUL FeYZi Paşa Blv.H.Egeli Han 310/312 İZMİR
Er-Squib Sons ilâçları A.Ş. Etitaş Elektrik Techizatı İmalâtı T.A.Ş.	Plastikten mamul eşya imali Meyva ve sebze konserve imali Makina elektrik-fırça ark, pil kömür ri imali ilâc ve müstahzarlar Transformötör imali	Kartaltepe Aksu Cad.15 Bakırköy/İSTANBUL Cumhuriyet Cad.16 Harbiye/İSTANBUL Persembe Pazarı Aslan Han 4/2-3 Kadıköy/İSTANBUL Levent/İSTANBUL FeYZi Paşa Blv.H.Egeli Han 310/312 İZMİR
Eternit San.A.Ş.	Taş,toprak san., amyant su borusu im Ampul imali Soğuk hava depoları İç ve dış lastikleri, kara nakil vas taları, vantilatör kayışları Madeni Eşya San. Kimya San. İnşaat Cam Pamuğu imali Turizm, Otelcilik	Kartaltepe Aksu Cad.15 Bakırköy/İSTANBUL Cumhuriyet Cad.16 Harbiye/İSTANBUL Persembe Pazarı Aslan Han 4/2-3 Kadıköy/İSTANBUL Levent/İSTANBUL FeYZi Paşa Blv.H.Egeli Han 310/312 İZMİR
General Elektrik Türk A.O. Grasso Soğuk Hava Tesisatı San.A.Ş. Goodyear Lastikleri T.A.Ş.	Plastikten mamul eşya imali Meyva ve sebze konserve imali Makina elektrik-fırça ark, pil kömür ri imali ilâc ve müstahzarlar Transformötör imali	Kartaltepe Aksu Cad.15 Bakırköy/İSTANBUL Cumhuriyet Cad.16 Harbiye/İSTANBUL Persembe Pazarı Aslan Han 4/2-3 Kadıköy/İSTANBUL Levent/İSTANBUL FeYZi Paşa Blv.H.Egeli Han 310/312 İZMİR
Gaz Aletleri T.A.Ş. Hicson Emprenge Maddeleri Hımtaş Hidrolik İşler Mühendisliği İns.ve Tic. İzocam Tic.ve San.A.Ş. İstanbul Turizm ve Otelcilik A.Ş.	Plastikten mamul eşya imali Meyva ve sebze konserve imali Makina elektrik-fırça ark, pil kömür ri imali ilâc ve müstahzarlar Transformötör imali	Kartaltepe Aksu Cad.15 Bakırköy/İSTANBUL Cumhuriyet Cad.16 Harbiye/İSTANBUL Persembe Pazarı Aslan Han 4/2-3 Kadıköy/İSTANBUL Levent/İSTANBUL FeYZi Paşa Blv.H.Egeli Han 310/312 İZMİR
İskra Türk Telekomünikasyon San.A.Ş. İstanbul Talih Oyunları Ltd.Şti. Kervansaray A.Ş. Kortebach İstanbul Semsiyeye San.A.Ş.	Telefon cihazları, santral Eğlence, Turizm Turizm (Hizmetler) Semsiyeye imali	Cumhuriyet Cad.Seyhan Apt.8 İSTANBUL Aslan Han Karaköy/İSTANBUL Mithatpaşa Cad.61-1 Yenisehir/ANKARA Bankalar Cad.Türkelî Han Kat:3 İSTANBUL Sakasalkım ÇıkmaZı 10 İstiklâl Cad. Kat:3 Beyoğlu/İSTANBUL Yeni Çarşı Cad.40 Galatasaray/İSTANBUL Hilton Oteli İSTANBUL Cumhuriyet Cad.Ege Han Harbiye/İSTANBUL Meclisi Mebusan Cad.519-521 Karpuzlar Han Kat:2 Fındıklı/İSTANBUL Asirefendi Cad.İhsaniye Han 201-203 İSTANBUL
Luxor Lamba Fitil İmalâtı Ltd.Şti.	Lamba Fitilli imali	Bestekâr sok.72/4 ANKARA Yemiş Keresteciler Cad.Yeni Hal Binala- rı İSTANBUL P.K.5 İZMİR
Layne Bowler Dik Türbin Pompaları San.ve Tic. Migros Türk Tic.A.Ş.	Diktürbin, derin kuyu, su pompaları Ticaret	Güvercin yolu Gazi Ciftliği ANKARA Topkapı Maltepe Ltd. Toros Cad. İSTANBUL Gümüşsuyu Cad.Gümüşsuyu Palas 26/9 TAKSİM Çırpıcı yolu 10 Topkapı/İSTANBUL Tünel Cad.Transtürk Han Karaköy/İSTANBUL Halâskârgazi cad.Çankaya Apt.266/2 İSTANBUL
Mannesman Sümerbank Boru Endüstrisi T.A.Ş. Madeni İnşaat İşleri T.A.Ş. Metalum Ltd.Şti. Magnezit A.Ş.	Madeni Eşya imali (dikisi boru imali) İnşaat İşleri Madeni Eşya San. Ham Magnezit, fırınlama	Güvercin yolu Gazi Ciftliği ANKARA Topkapı Maltepe Ltd. Toros Cad. İSTANBUL Gümüşsuyu Cad.Gümüşsuyu Palas 26/9 TAKSİM Çırpıcı yolu 10 Topkapı/İSTANBUL Tünel Cad.Transtürk Han Karaköy/İSTANBUL Halâskârgazi cad.Çankaya Apt.266/2 İSTANBUL
M.A.N. Kamyon Otobüs A.Ş. Makina Takım Endüstrisi A.Ş. Mako San.ve Tic.A.Ş.	Kamyon, Otobüs imali Makina San. Elektrik techizat imali (Tazyikli ha techizatı imali)	Güvercin yolu Gazi Ciftliği ANKARA Topkapı Maltepe Ltd. Toros Cad. İSTANBUL Gümüşsuyu Cad.Gümüşsuyu Palas 26/9 TAKSİM Çırpıcı yolu 10 Topkapı/İSTANBUL Tünel Cad.Transtürk Han Karaköy/İSTANBUL Halâskârgazi cad.Çankaya Apt.266/2 İSTANBUL

Şirketin Adı	Konusu	Adresi
<p>Maylon Tex Tic.ve San.A.Ş. İndüstri Omi (Nihat Ayman) Northern Elektrik Telekomünikasyon A.Ş. Niğde Meyva Suları A.Ş. Nasas Alüminyum San.ve Tic.A.Ş. Derlikon Kaynak Elektroduları ve Çubuk San. Otomarsan Otobüs ve Motorlu Araçlar San.A.Ş.</p>	<p>Dokuma Sanayii Elektrik sayaçları ve parçaları imali Santral teçhizatı, makina elektris san. Meyva suları ve konsantratları imali Alüminyum levha ve sulya imali Kaynak elektroduları imali Nakil vasıtaları sanayii</p>	<p>Zeytinburnu Demirhane Cad.217 İSTANBUL Sahne Sok.Ali Han 302 Galatasaray/İSTANBUL Omranıye/İSTANBUL Gazi M.Kemal Biv.7 Kat:1 ANKARA Emirler sok.3/1 Kat:6 Sirkeci/İSTANBUL Merkezefendi Çırpıcı Sok.25 Fatih/İSTANBUL Cumhuriyet meydanı 9/1 Taksim Burmalı Çeşme Hanı Askeri Fırın yolu 2 Davutpaşa Meclisimebusan Cad.325 Kat:4 Fındıklı/İST. Kredi Bank Han 13/14 Sirkeci/İSTANBUL Kuro Han Kat:3 Karaköy/İSTANBUL Muallim Naci Cad.Bostan Çıkmazı 3 Ortaköy/İSTANBUL Toncular Maltepe Yolu 5 Eylüp/İSTANBUL Güderici Sok 9/11 Kazlıçeşme/İSTANBUL Büyükdere Cad.Esentepe Mevki 83 Levent/İST Asirefendi Cad.Hanımeli Sok. İst.Han İST. Levent/İSTANBUL Meclisimebusan Cad.55 Fındıklı/İSTANBUL Atatürk Biv.Ticaret Bankası İş Hanı BURSA 1328 sok. No:7 P.K.740 İZMİR Tarlabaşı Cad.46 Beyoğlu/İSTANBUL</p>
<p>Dyak-Renault Otomobil Fab.A.Ş. P.Robertat ve S.Konur Gülyığı ve İtiryat San.T.A.Ş. Perfektüp San.Ltd.Şti. Pfizer İlaçları A.Ş.</p>	<p>Taşıt araçları Gülyığı imali Madeni Eşya San. Kimya İlaç San.</p>	<p>P.K.171 İZMİR Afyon, Adana, Çorum, Elâzığ, G.Antep, Söke Bartın Atlantik Han Kat:3 Fındıklı/İSTANBUL P.K.24 A.O.Çiftliği ANKARA Gümüssuyu Cad.78/80 İSTANBUL KocamustaFapaşa Cad.Imperial Kermikal Han No:231 Kat:3 Karaköy/İSTANBUL Kızıllırmak Cad.48 ANKARA İstiklal Cad.394/39 Kat:2,3,3,4,6 Beyoğlu Cumhuriyet Meydanı 9/1 Taksim/İSTANBUL Büyükdere Cad.151 Gayrettepe/İSTANBUL Halâskârgazi Cad.Yasan Apt.243/2 Osmanbey İnönü Cad.69/1 Taksim/İSTANBUL Atlantik Han Fındıklı/İSTANBUL İncir dişi mevkii yolu MUDANYA Fındıklı/İSTANBUL</p>
<p>Pepsi Cola Mamulleri Ltd.Şti. Perma Sharp Çelik San.A.Ş. Roche Müstahzarları San.Ltd.Şti. Santral Dikiş San.A.Ş. Sandoz İlaç San.A.Ş. Simko Tic.ve San.A.Ş. Sifaş Sentetik İplik Fab.A.Ş. Sandoz Kimya San.Ltd.Şti. Sim San.İnşaat Mühendislik A.Ş. Sulzer Brothers Ltd.Şti. Turyağ Türkiye Yağ Mamulât San.A.Ş.</p>	<p>İçki San. Madeni Eşya San. İlaç San. Dokuma San. İlaç San. Makina Elektrik San. Polimerizasyon, naylon ipliği imali Zirai mücadele ilâçları imali Mühendislik, müşavirlik hizmetleri</p>	<p>Her nevi yağ ve mamulâtı ile her nevi sabun imali Çimento imali</p>
<p>Türkiye Çimento San.A.Ş.</p>	<p>Madencilik, ilâç ve müstahzarları Ziraat Makinaları imali Radyo, TV, vs. imali Taşocakları maden işletimi</p>	<p>P.K.171 İZMİR Afyon, Adana, Çorum, Elâzığ, G.Antep, Söke Bartın Atlantik Han Kat:3 Fındıklı/İSTANBUL P.K.24 A.O.Çiftliği ANKARA Gümüssuyu Cad.78/80 İSTANBUL KocamustaFapaşa Cad.Imperial Kermikal Han No:231 Kat:3 Karaköy/İSTANBUL Kızıllırmak Cad.48 ANKARA İstiklal Cad.394/39 Kat:2,3,3,4,6 Beyoğlu Cumhuriyet Meydanı 9/1 Taksim/İSTANBUL Büyükdere Cad.151 Gayrettepe/İSTANBUL Halâskârgazi Cad.Yasan Apt.243/2 Osmanbey İnönü Cad.69/1 Taksim/İSTANBUL Atlantik Han Fındıklı/İSTANBUL İncir dişi mevkii yolu MUDANYA Fındıklı/İSTANBUL</p>
<p>Türkmasan Türk Maden San.A.Ş. Türk Traktör ve Ziraat Makinaları A.Ş. Türk Philips San.A.Ş. Türk Boraks Madencilik A.Ş.</p>	<p>Seker Pancarı tohumu istihsal, islah İlaç San. Dizel motorları için enjektör imali Tekerlek Lastiği imali Kimya San. Kablo imali İnşaat malzemesi Elektrik kabloları Bankacılık</p>	<p>Bankalar Cad.Assıkurazioni Generali Han Kat:4 Karaköy/İSTANBUL Eski Bornovalı Yolu İZMİR Fındıklı Han Kat: 3 İSTANBUL P.K.364 İSTANBUL Büyükdere Cad.64 Gayrettepe/İSTANBUL Kemalpaşa Asfaltı üzeri İZMİR 2.taşocağı cad.2 P.K.57 İSTANBUL İstiklal Cad.347 Beyoğlu/İSTANBUL Ziya Gökalp Cad.17-2 ANKARA Hikmet Belbez Vali Dr.Reşit Cad.15/1 Kavaklı dere/ANKARA Cumhuriyet Cad.107/8 Harbiye/İSTANBUL Mustafa Acıncı İthalât-İhracat Mümessilliği Karanfil Sok.ANKARA Cumhuriyet Cad.96 Kat:2 Harbiye/İSTANBUL Cumhuriyet Cad.116 İSTANBUL Fındıklı Han Tophane/İSTANBUL İstiklal Cad.386/4 Taksim/İSTANBUL P.K.67 Aksaray/İSTANBUL P.K.65 İZMİR</p>
<p>Tohum İslah ve Üretme Türk A.Ş. Türk Hocehst San.ve Tic.A.Ş. Türk Robert Bosch Gmbh Türk Pirelli Lastikleri A.Ş. Türk Henkel Kimyevi Maddeler San.ve Tic.A.Ş. Türk Kablo A.Ş. Türk Ytong San.A.Ş. Türk Siemens Kablo ve Elektrik San.A.Ş. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.</p>	<p>Hizmet, Turistik tesisler</p>	<p>Bankalar Cad.Assıkurazioni Generali Han Kat:4 Karaköy/İSTANBUL Eski Bornovalı Yolu İZMİR Fındıklı Han Kat: 3 İSTANBUL P.K.364 İSTANBUL Büyükdere Cad.64 Gayrettepe/İSTANBUL Kemalpaşa Asfaltı üzeri İZMİR 2.taşocağı cad.2 P.K.57 İSTANBUL İstiklal Cad.347 Beyoğlu/İSTANBUL Ziya Gökalp Cad.17-2 ANKARA Hikmet Belbez Vali Dr.Reşit Cad.15/1 Kavaklı dere/ANKARA Cumhuriyet Cad.107/8 Harbiye/İSTANBUL Mustafa Acıncı İthalât-İhracat Mümessilliği Karanfil Sok.ANKARA Cumhuriyet Cad.96 Kat:2 Harbiye/İSTANBUL Cumhuriyet Cad.116 İSTANBUL Fındıklı Han Tophane/İSTANBUL İstiklal Cad.386/4 Taksim/İSTANBUL P.K.67 Aksaray/İSTANBUL P.K.65 İZMİR</p>
<p>Turte1 Turistik Tesisler Ltd.Şti.</p>	<p>Tütün San.(Yaprak tütün işleme, ihracat) Taşıt araçları san. Elektrik ampullü, floresan lamba imali İçki San. Bira ve malt Otomobil imali ve satışı Konservencilik (Gıda) Mühendislik hizmetleri Turizm hizmetleri</p>	<p>Bankalar Cad.Assıkurazioni Generali Han Kat:4 Karaköy/İSTANBUL Eski Bornovalı Yolu İZMİR Fındıklı Han Kat: 3 İSTANBUL P.K.364 İSTANBUL Büyükdere Cad.64 Gayrettepe/İSTANBUL Kemalpaşa Asfaltı üzeri İZMİR 2.taşocağı cad.2 P.K.57 İSTANBUL İstiklal Cad.347 Beyoğlu/İSTANBUL Ziya Gökalp Cad.17-2 ANKARA Hikmet Belbez Vali Dr.Reşit Cad.15/1 Kavaklı dere/ANKARA Cumhuriyet Cad.107/8 Harbiye/İSTANBUL Mustafa Acıncı İthalât-İhracat Mümessilliği Karanfil Sok.ANKARA Cumhuriyet Cad.96 Kat:2 Harbiye/İSTANBUL Cumhuriyet Cad.116 İSTANBUL Fındıklı Han Tophane/İSTANBUL İstiklal Cad.386/4 Taksim/İSTANBUL P.K.67 Aksaray/İSTANBUL P.K.65 İZMİR</p>
<p>Tütünteks Tic.A.Ş. Türk Otomotiv Endüstrisi A.Ş. Türk General Elektrik Endüstrisi A.Ş. The Coca Cola Export İst.A.Ş. Türk Tuborg Malt San.A.Ş. Tofaş Türk Otomobil Fab.A.Ş. Tat Konserve San.A.Ş. Tumaş Türk Müh.Müt.Müs.A.Ş. Tekirova Enternasyonal Turizm A.Ş.</p>	<p>Turizm, otelcilik Müşavirlik, ihracat, ithalât</p>	<p>Bankalar Cad.Assıkurazioni Generali Han Kat:4 Karaköy/İSTANBUL Eski Bornovalı Yolu İZMİR Fındıklı Han Kat: 3 İSTANBUL P.K.364 İSTANBUL Büyükdere Cad.64 Gayrettepe/İSTANBUL Kemalpaşa Asfaltı üzeri İZMİR 2.taşocağı cad.2 P.K.57 İSTANBUL İstiklal Cad.347 Beyoğlu/İSTANBUL Ziya Gökalp Cad.17-2 ANKARA Hikmet Belbez Vali Dr.Reşit Cad.15/1 Kavaklı dere/ANKARA Cumhuriyet Cad.107/8 Harbiye/İSTANBUL Mustafa Acıncı İthalât-İhracat Mümessilliği Karanfil Sok.ANKARA Cumhuriyet Cad.96 Kat:2 Harbiye/İSTANBUL Cumhuriyet Cad.116 İSTANBUL Fındıklı Han Tophane/İSTANBUL İstiklal Cad.386/4 Taksim/İSTANBUL P.K.67 Aksaray/İSTANBUL P.K.65 İZMİR</p>
<p>Türk Alman Turizm A.Ş. Tüstas Sınai Tesisleri A.Ş.</p>	<p>Bankacılık, ticaret Nebati margarin, yağ imali Tekerlek lastiği imali Makina san. İlaç San. Kağıt San.</p>	<p>Bankalar Cad.Assıkurazioni Generali Han Kat:4 Karaköy/İSTANBUL Eski Bornovalı Yolu İZMİR Fındıklı Han Kat: 3 İSTANBUL P.K.364 İSTANBUL Büyükdere Cad.64 Gayrettepe/İSTANBUL Kemalpaşa Asfaltı üzeri İZMİR 2.taşocağı cad.2 P.K.57 İSTANBUL İstiklal Cad.347 Beyoğlu/İSTANBUL Ziya Gökalp Cad.17-2 ANKARA Hikmet Belbez Vali Dr.Reşit Cad.15/1 Kavaklı dere/ANKARA Cumhuriyet Cad.107/8 Harbiye/İSTANBUL Mustafa Acıncı İthalât-İhracat Mümessilliği Karanfil Sok.ANKARA Cumhuriyet Cad.96 Kat:2 Harbiye/İSTANBUL Cumhuriyet Cad.116 İSTANBUL Fındıklı Han Tophane/İSTANBUL İstiklal Cad.386/4 Taksim/İSTANBUL P.K.67 Aksaray/İSTANBUL P.K.65 İZMİR</p>
<p>Türk Dış Ticaret Bankası Onilever İç Ticaret ve San.Ltd.Şti. Unıroyal Endüstri T.A.Ş. Onitherm Oniversal Isı Tekniği A.Ş. Nyeth Laboratuvarları A.Ş. Viking Kağıt Selüloz San.A.Ş. Van Lack Ltd.Şti. Sace Elektrik Endüstrisi A.Ş.</p>	<p>Elektrik makinaları San.</p>	<p>Bankalar Cad.Assıkurazioni Generali Han Kat:4 Karaköy/İSTANBUL Eski Bornovalı Yolu İZMİR Fındıklı Han Kat: 3 İSTANBUL P.K.364 İSTANBUL Büyükdere Cad.64 Gayrettepe/İSTANBUL Kemalpaşa Asfaltı üzeri İZMİR 2.taşocağı cad.2 P.K.57 İSTANBUL İstiklal Cad.347 Beyoğlu/İSTANBUL Ziya Gökalp Cad.17-2 ANKARA Hikmet Belbez Vali Dr.Reşit Cad.15/1 Kavaklı dere/ANKARA Cumhuriyet Cad.107/8 Harbiye/İSTANBUL Mustafa Acıncı İthalât-İhracat Mümessilliği Karanfil Sok.ANKARA Cumhuriyet Cad.96 Kat:2 Harbiye/İSTANBUL Cumhuriyet Cad.116 İSTANBUL Fındıklı Han Tophane/İSTANBUL İstiklal Cad.386/4 Taksim/İSTANBUL P.K.67 Aksaray/İSTANBUL P.K.65 İZMİR</p>

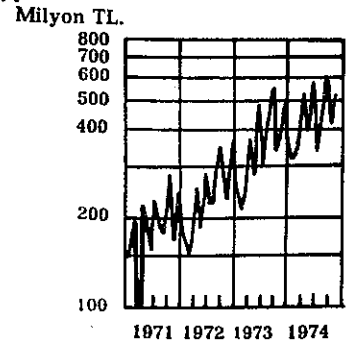
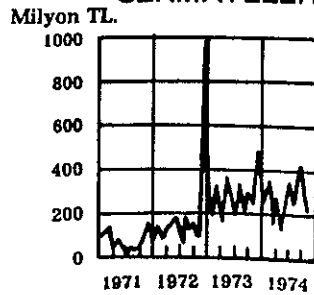
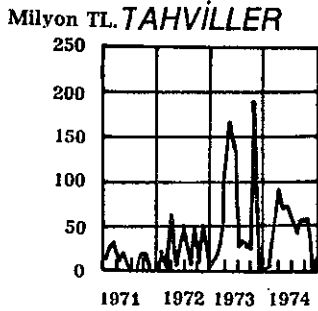

Bu bölümde, ekonominin belli başlı kesimlerine ilişkin temel göstergeler grafiksel bir anlatımla verilmiştir. Her sayfada, göstergelerin yıllık ve aylık dizileri bir arada verilmeye çalışılmıştır. Grafik başlığının yanındaki ● işareti grafiğin logaritmik ölçekle çizildiğini belirtmektedir. Her dizinin kaynağı, rapor içindeki ilgili tabloda verilmiştir.

Temel Ekonomik Göstergeler

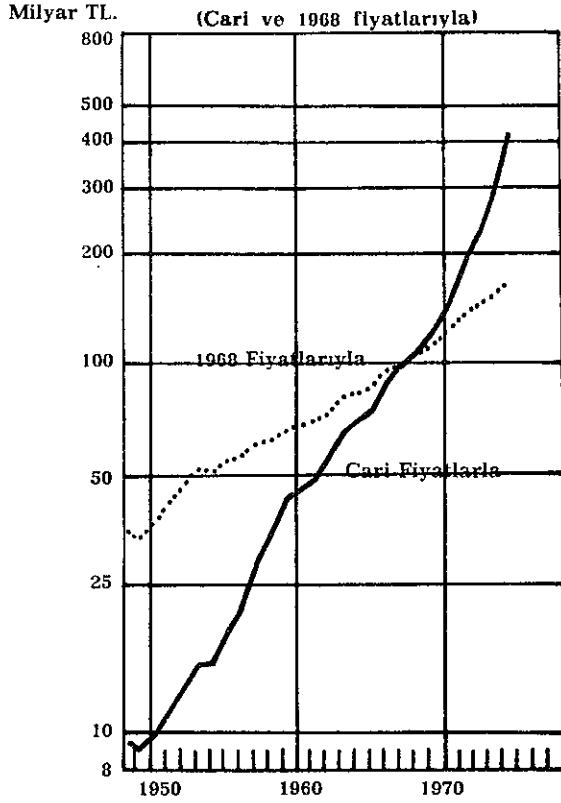

ÖZEL KESİMİN İHRAÇ ETTİĞİ YENİ KURULAN ŞİRKETLERİN SERMAYELERİ PROTESTO EDİLEN SENETLER

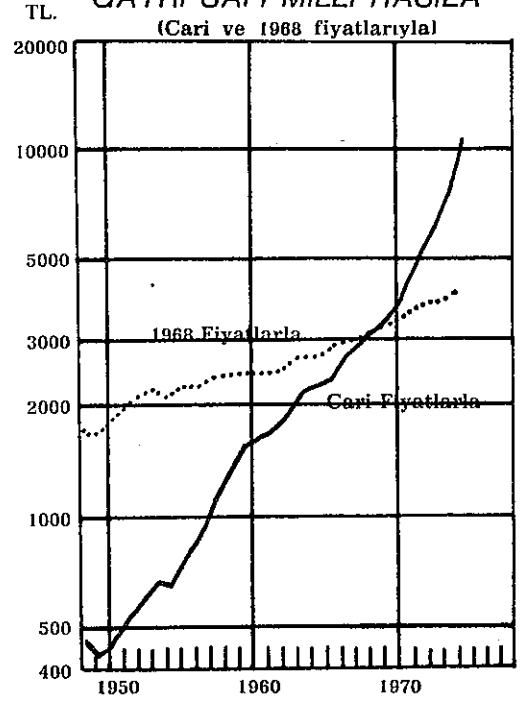

Gayri Safi Milli Hasıla

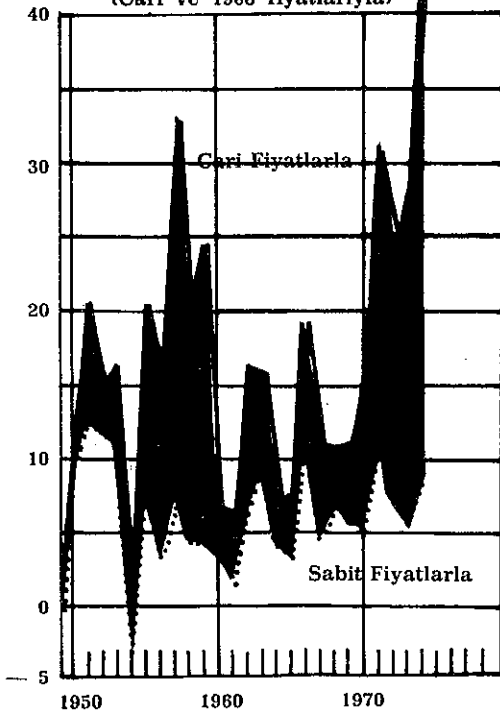
ÜRETİCİ FİYATLARIYLA
GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA*
(Cari ve 1968 fiyatlarıyla)

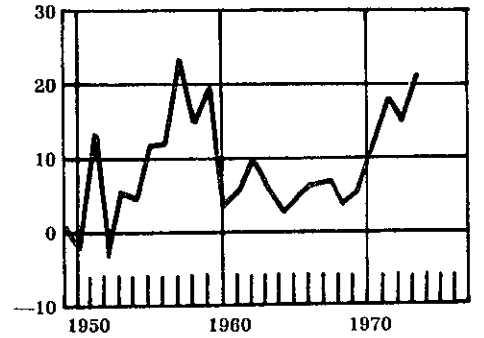
ÜRETİCİ FİYATLARIYLA KİŞİ BAŞINA
GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA*
(Cari ve 1968 fiyatlarıyla)

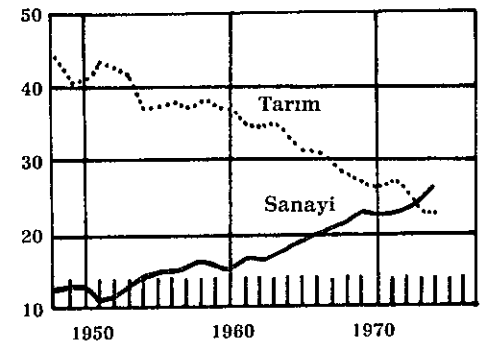
G.S.M.H. ARTIŞ ORANLARI
(Cari ve 1968 fiyatlarıyla)

ENFLASYON ORANLARI

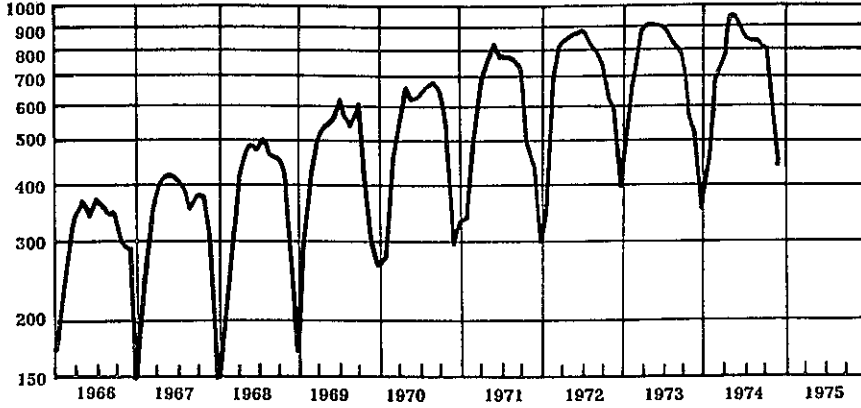
TARIM VE SANAYİ KESİMLERİNİN
% G.S.M.H. İÇİNDEKİ PAYLARI

Sınai Üretim

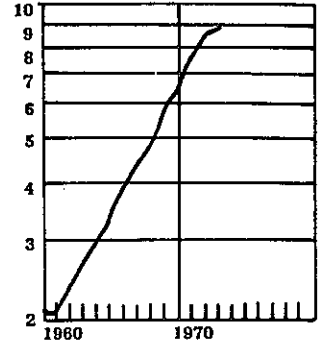
bin ton (Aylık Dizi)

ÇİMENTO

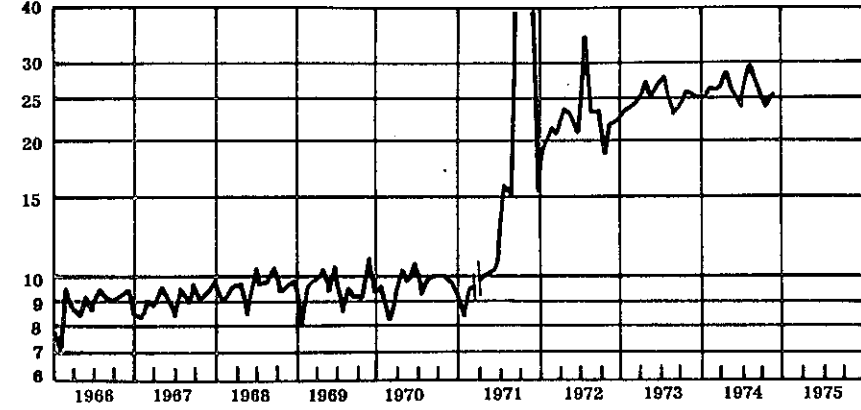
bin ton (Yıllık Dizi)

ÇİMENTO

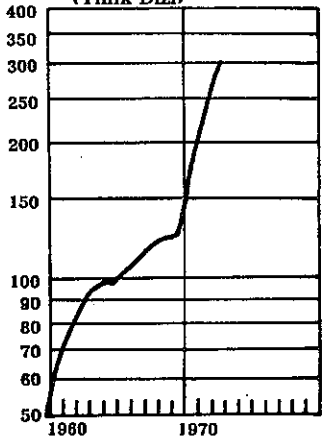
bin ton (Aylık Dizi)

KÂĞIT

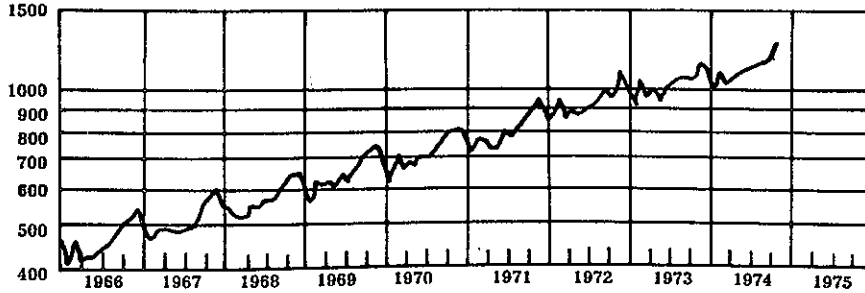
bin ton (Yıllık Dizi)

KÂĞIT

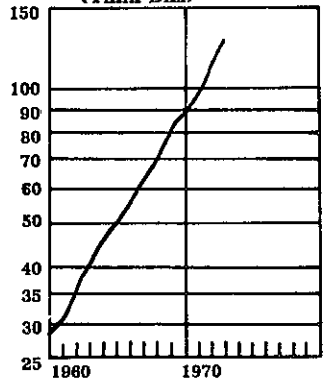
Milyon Kw.S (Aylık Dizi)

ELEKTRİK

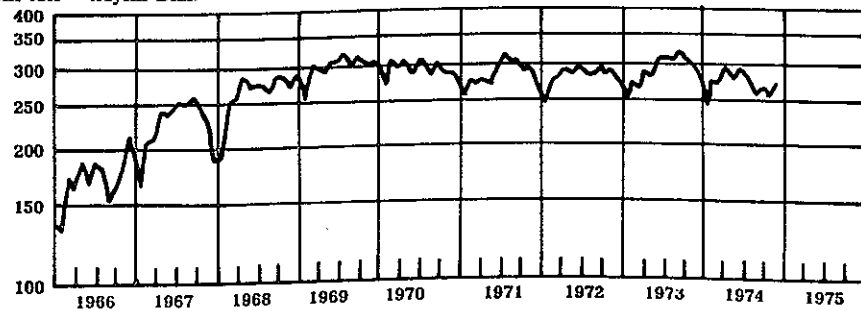
Milyon Kw.S (Yıllık Dizi)

ELEKTRİK

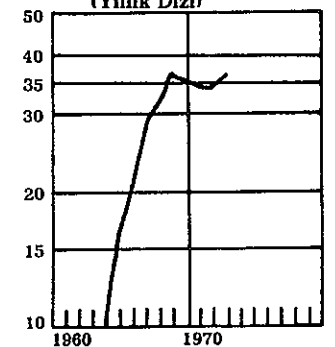
bin ton (Aylık Dizi)

YERLİ HAM PETROL

Milyon-Ton (Yıllık Dizi)

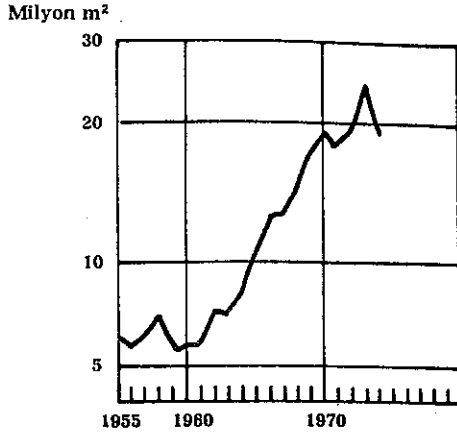
YERLİ HAM PETROL

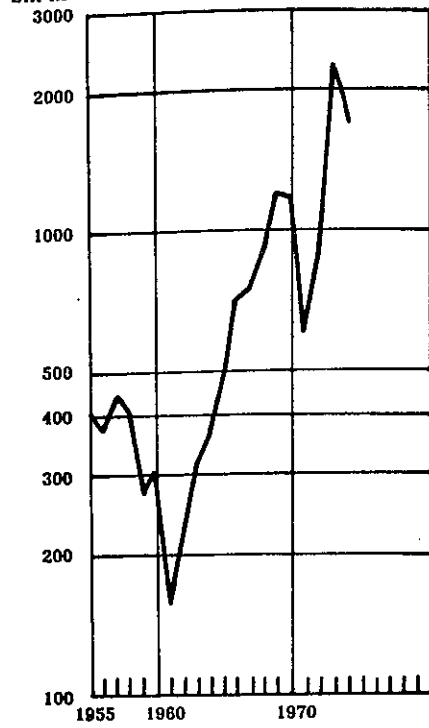

İnşaat

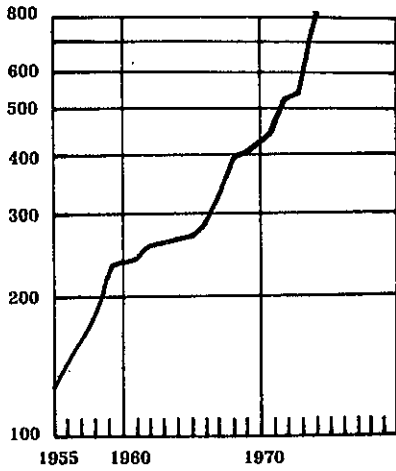
İNŞAAT RUHSATNAMESİNE GÖRE YÜZÖLÇÜMÜ*

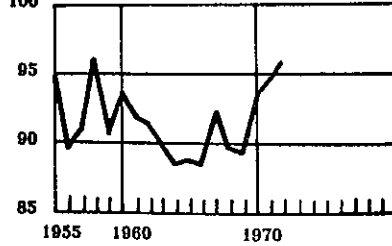
İNŞAAT RUHSATNAMESİNE GÖRE SİNAİ YAPI YÜZÖLÇÜMÜ*

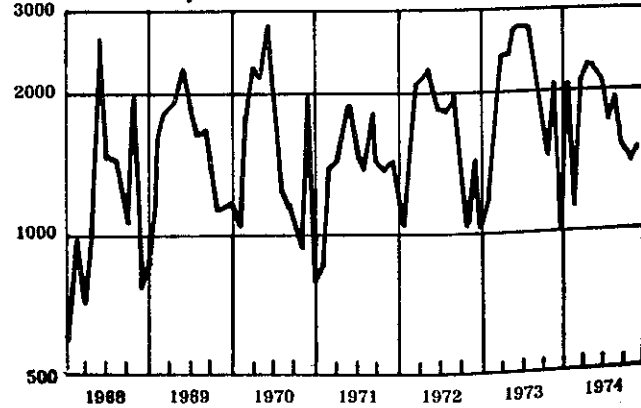
TL./m² İNŞAAT MALİYETLERİ*

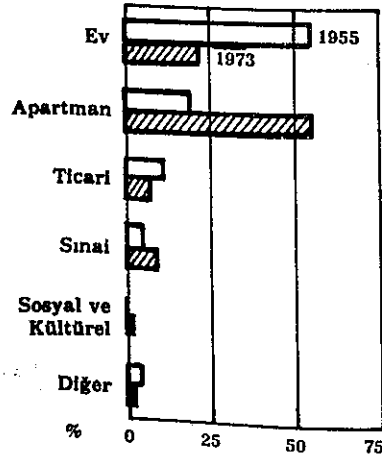
TOPLAM İNŞAAT İÇİNDE ÖZEL KESİM İNŞAATLARININ PAYI

İNŞAAT RUHSATNAMESİNE GÖRE TOPLAM İNŞAATLAR YÜZÖLÇÜMÜ* (Aylık Dizi)

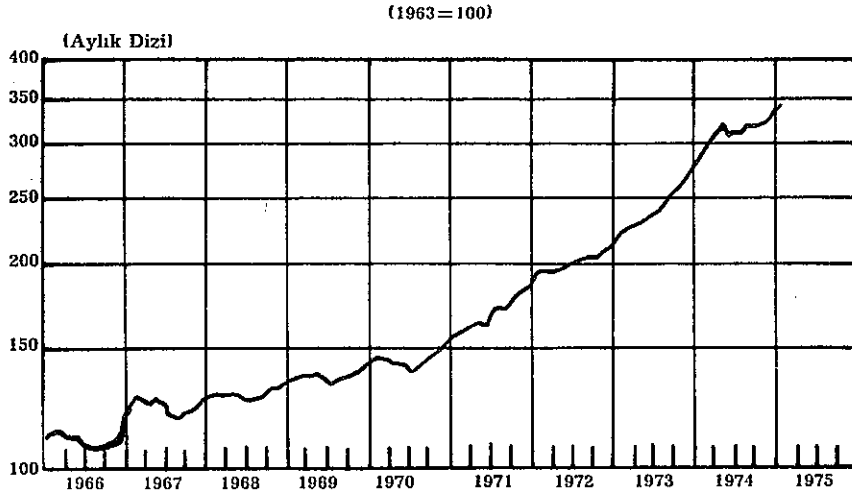

YAPI TÜRLERİNE GÖRE İNŞAAT RUHSATNAMESİ

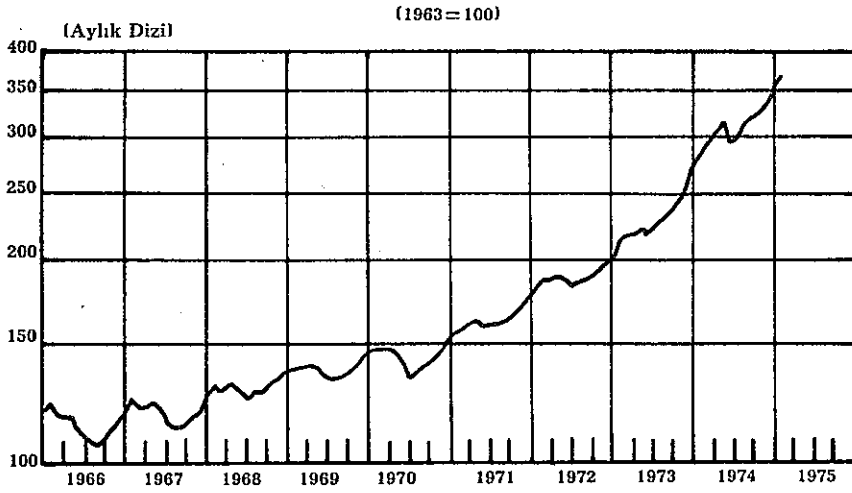

Fiat Endeksleri

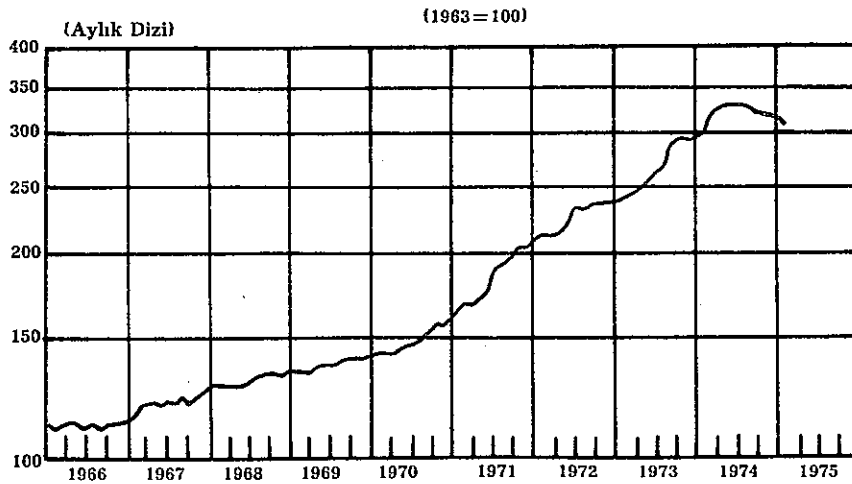
TOPTAN EŞYA FİATLARI GENEL ENDEKSİ

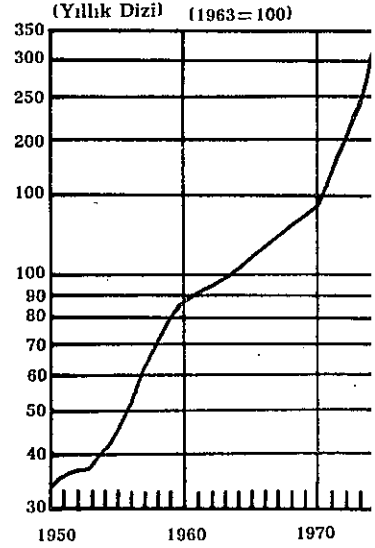
TOPTAN EŞYA FİATLARI GIDA MADDELERİ ENDEKSİ

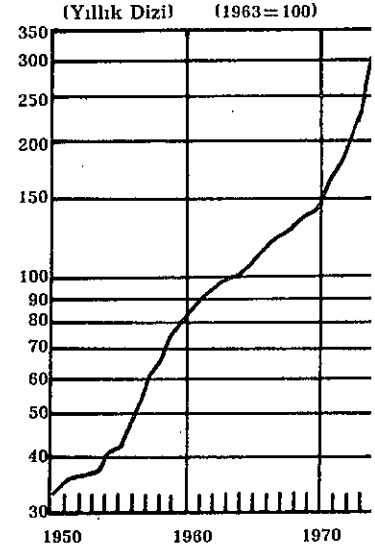
TOPTAN EŞYA FİATLAR SINAI HAMMADELER ENDEKSİ

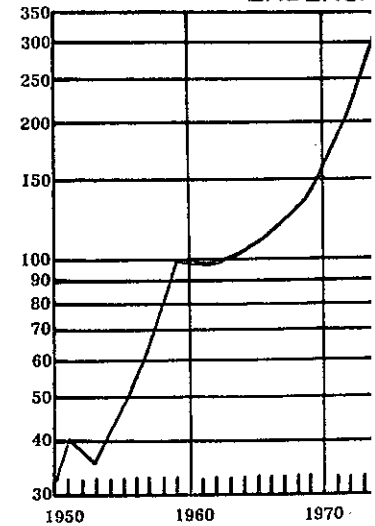
TOPTAN EŞYA FİATLAR GENEL ENDEKSİ

GIDA MADDELERİ ENDEKSİ

SINAI HAMMADELER ENDEKSİ

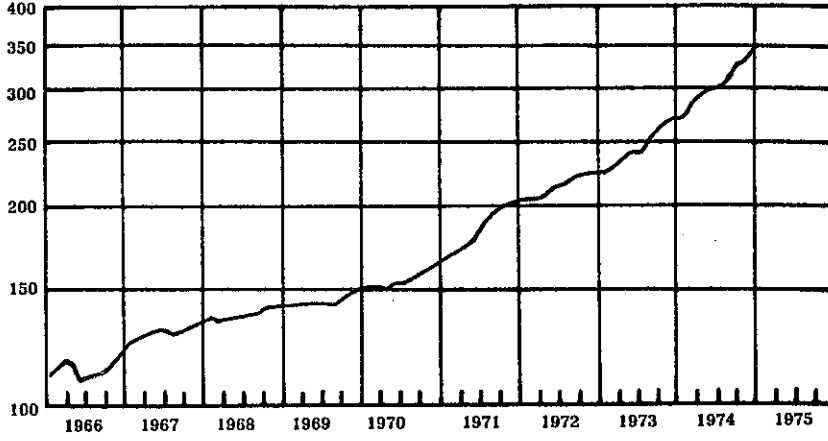

Geçinme Endeksleri ve Ücretler

İSTANBUL GEÇİNME ENDEKSİ

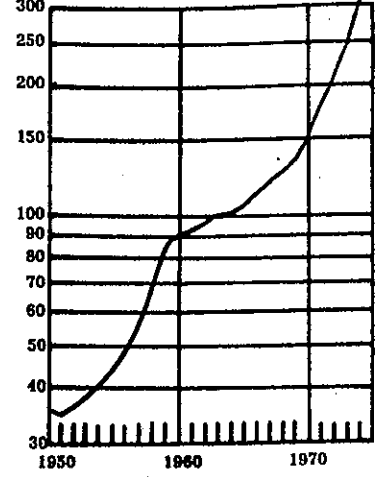
(1963=100)

(Aylık Dizi)

İSTANBUL GEÇİNME ENDEKSİ

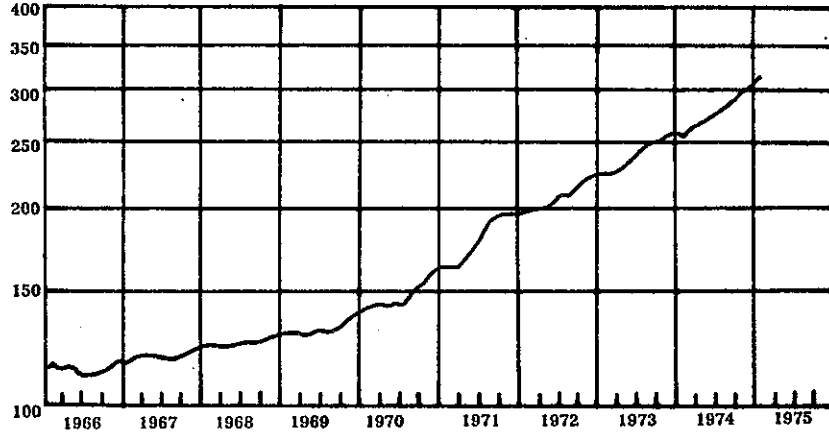
(Yıllık Dizi) (1963=100)

ANKARA GEÇİNME ENDEKSİ

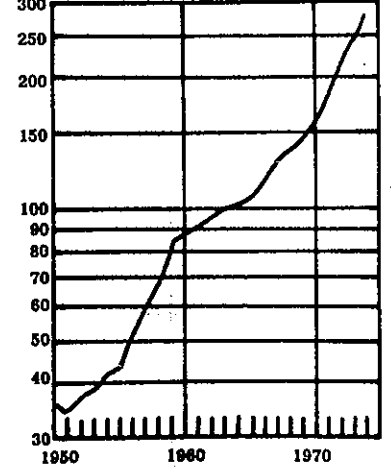
(1963=100)

(Aylık Dizi)

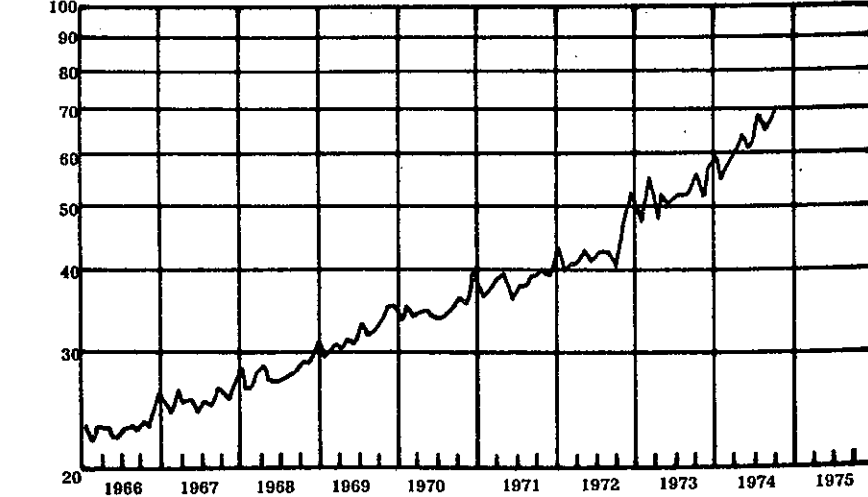
ANKARA GEÇİNME ENDEKSİ

(Yıllık Dizi) (1963=100)

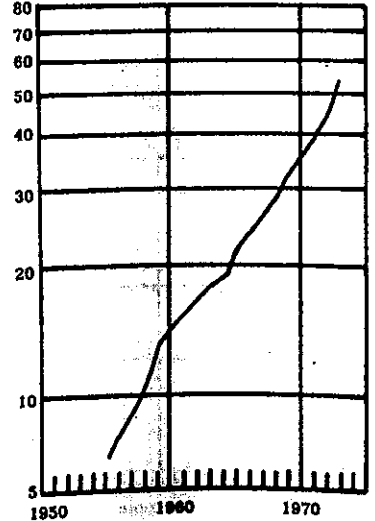
ORTALAMA İŞÇİ ÜCRETLERİ

TL./Gün (Aylık Dizi)

ORTALAMA İŞÇİ ÜCRETLERİ

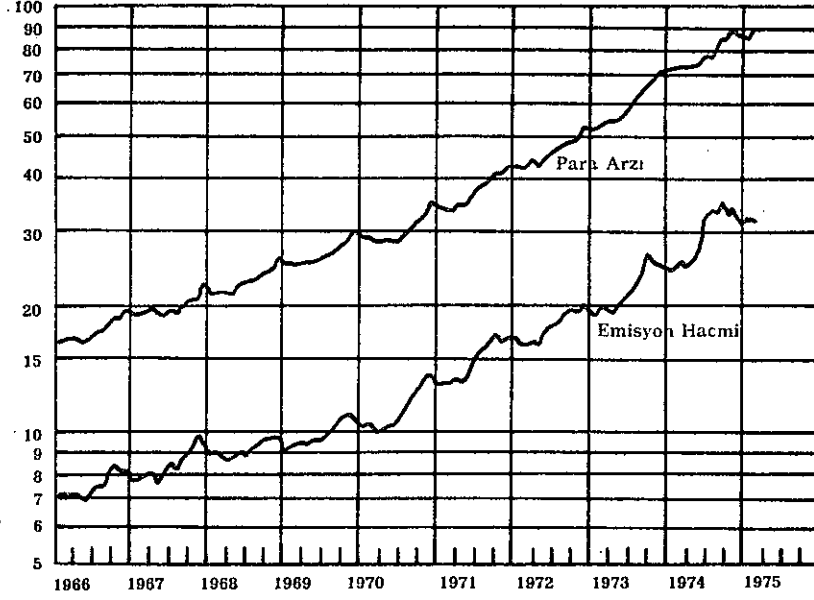
TL./Gün (Yıllık Dizi)

Para - Banka - Kredi

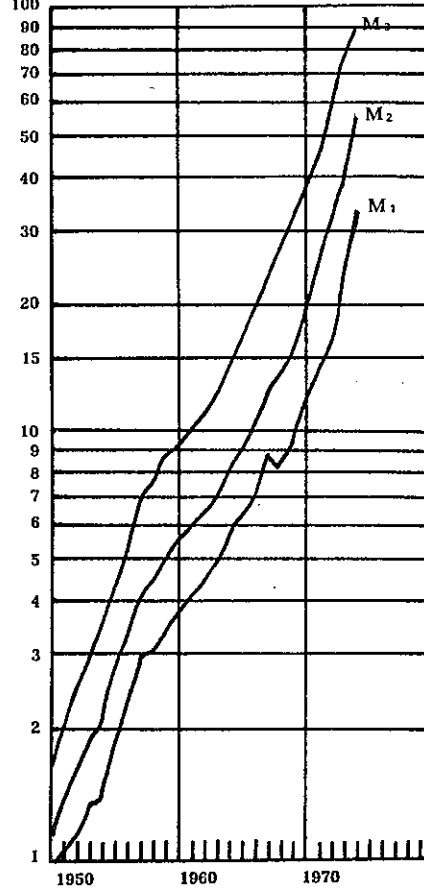
PARA ARZI VE EMİSYON HACMİ

Milyar TL. (Aylık Dizi)

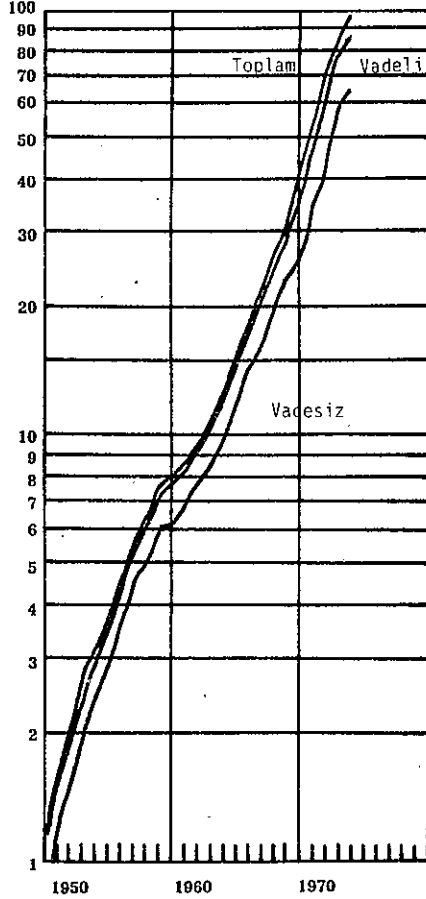
PARA ARZI

Milyar TL. (Yıllık Dizi)

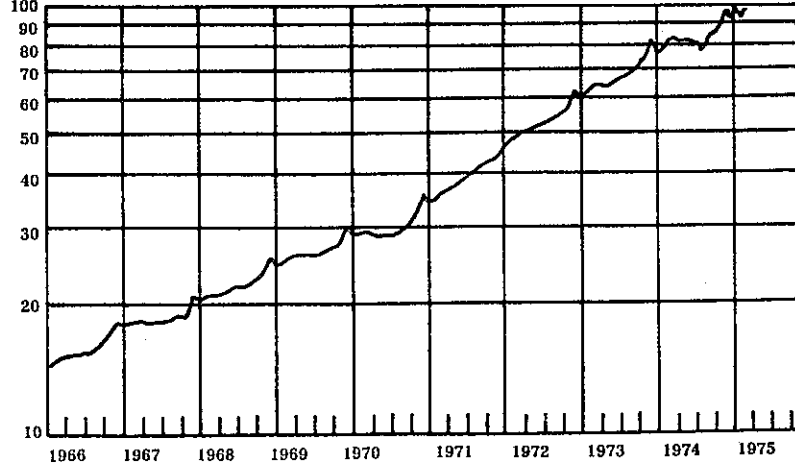
MEVDUAT

Milyar TL. (Yıllık Dizi)

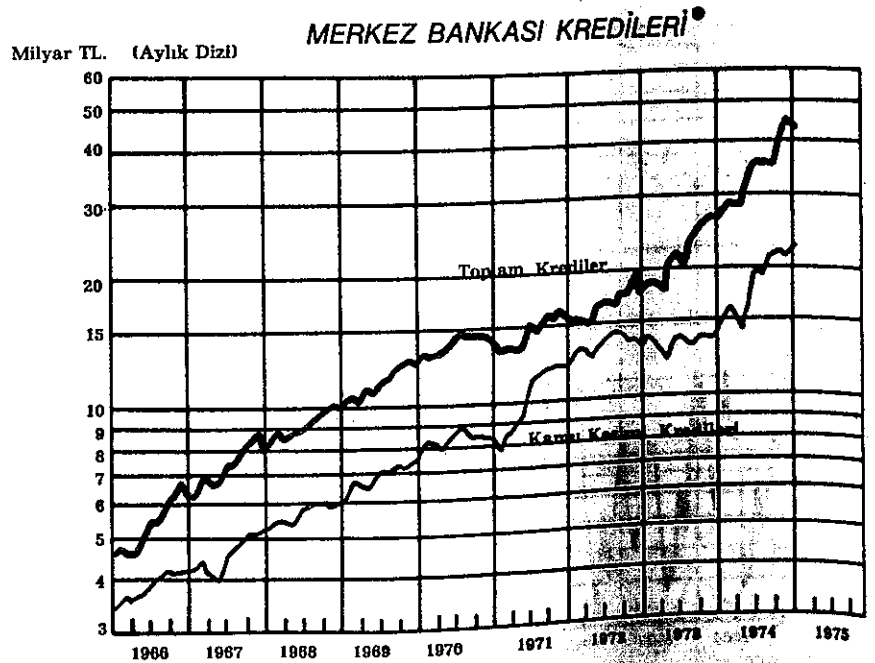
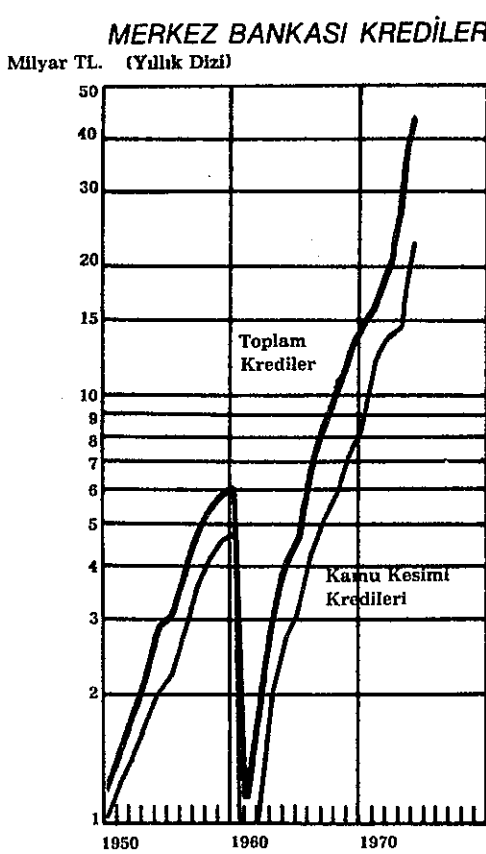
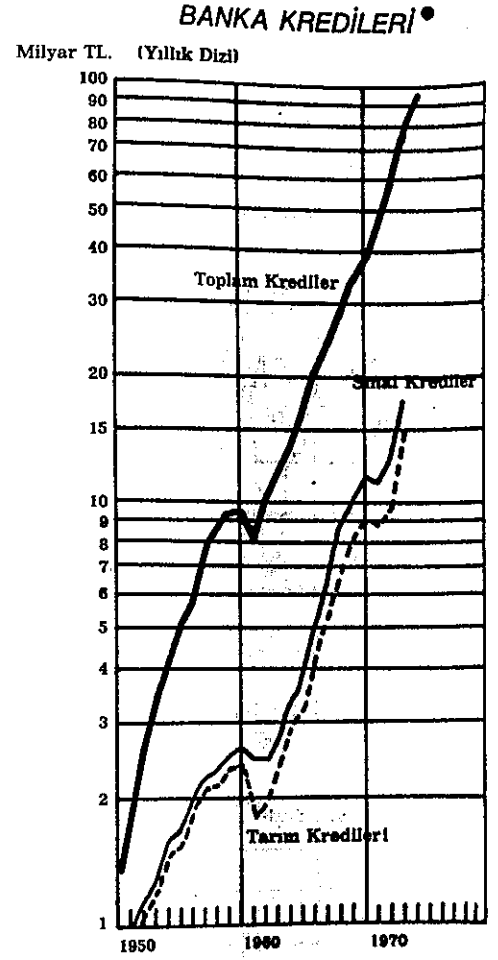
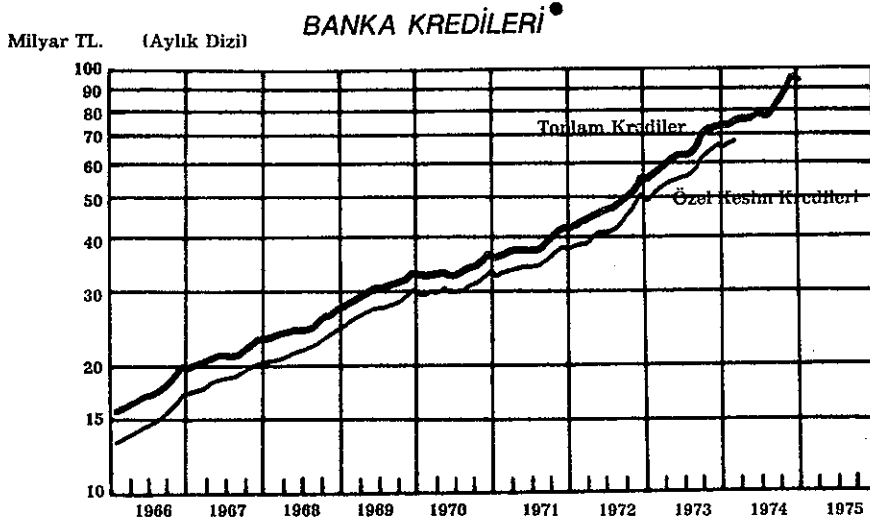

MEVDUAT

Milyar TL. (Aylık Dizi)

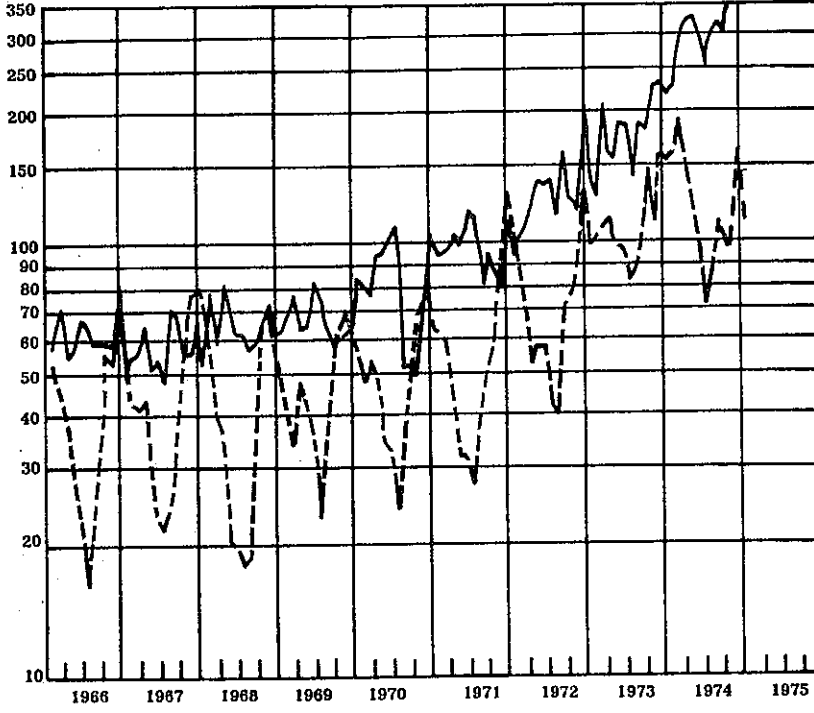
Para - Banka - Kredi

Dış Ekonomik İlişkiler

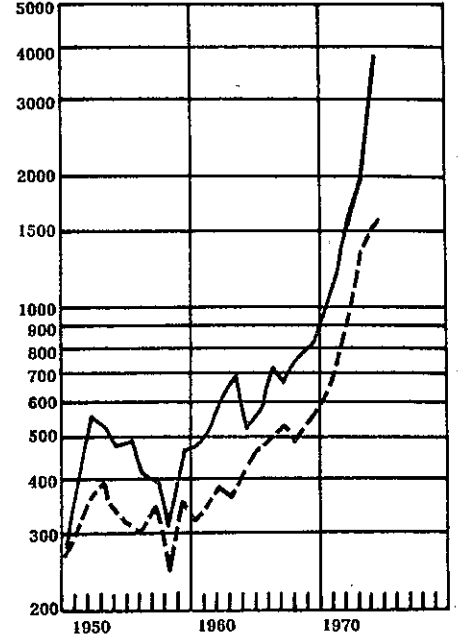
İTHALAT - İHRACAT*

Milyon \$ (Aylık Dizi)

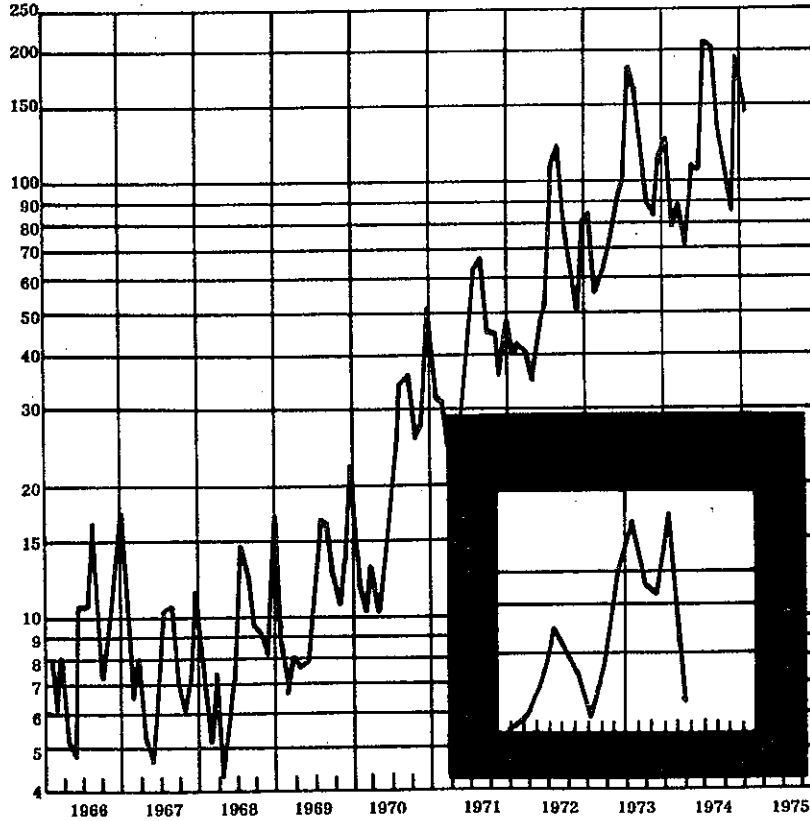
İTHALAT - İHRACAT*

Milyon \$ (Yıllık Dizi)

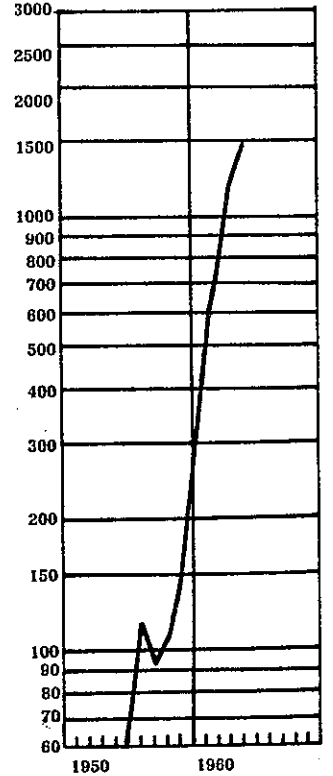
İŞÇİ DOVİZLERİ*

Milyon \$ (Aylık Dizi)

İŞÇİ DOVİZLERİ*

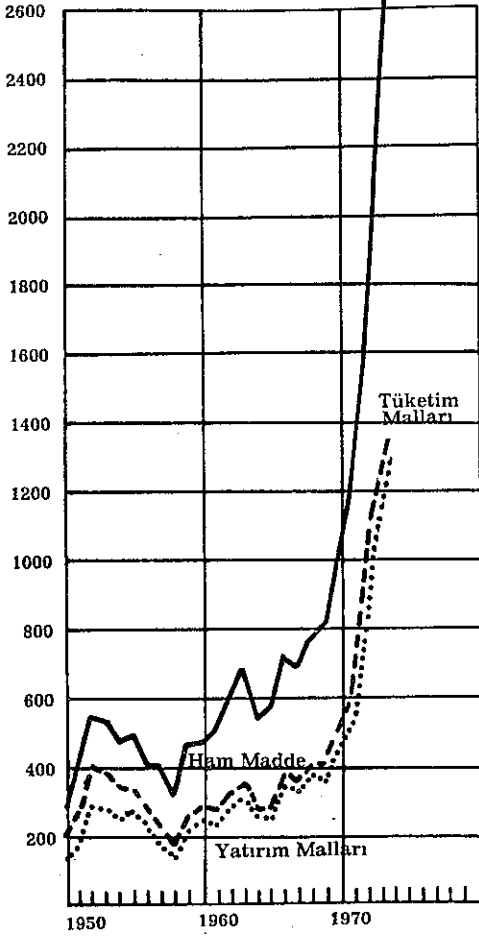
Milyon \$ (Yıllık Dizi)

Dış Ekonomik İlişkiler

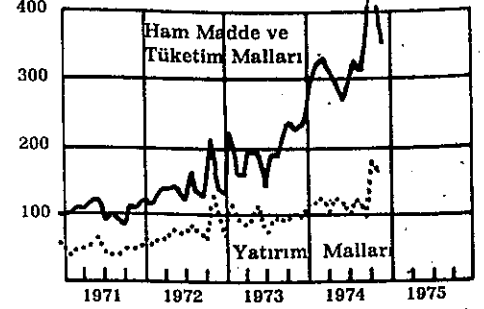
İTHALATIN ANA MAL GRUPLARI İTİBARIYLA DAĞILIMI

Milyon \$ (Yıllık Dizi)

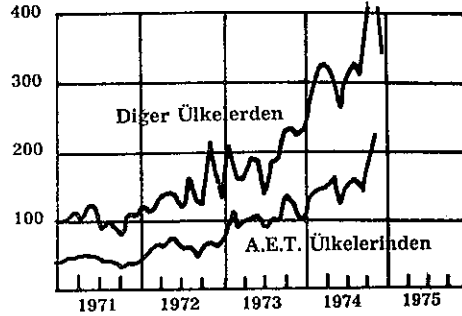
İTHALATIN ANA MAL GRUPLARI İTİBARIYLA DAĞILIMI

Milyon \$ (Aylık Dizi)

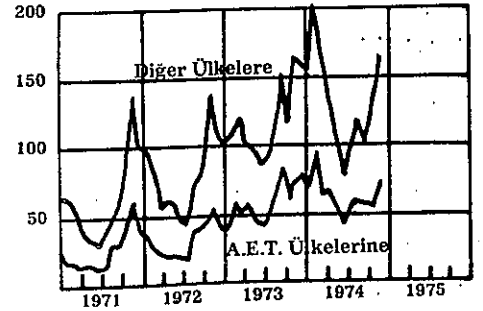
TOPLAM VE A.E.T. ÜLKELERİNDEN İTHALAT

Milyon \$ (Aylık Dizi)

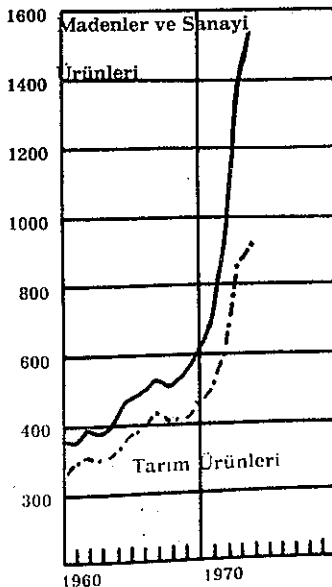
TOPLAM A.E.T. ÜLKELERİNDEN İHRACAT

Milyon \$ (Aylık Dizi)

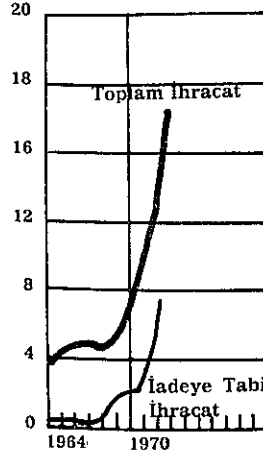
İHRACATIN ANA MAL GRUPLARI İTİBARIYLA DAĞILIMI

(Yıllık Dizi)

İHRACATTA VERGİ İADESİ

Milyar TL.

İHRACATIN ANA MAL GRUPLARI İTİBARIYLA DAĞILIMI

Milyon \$ (Aylık Dizi)

